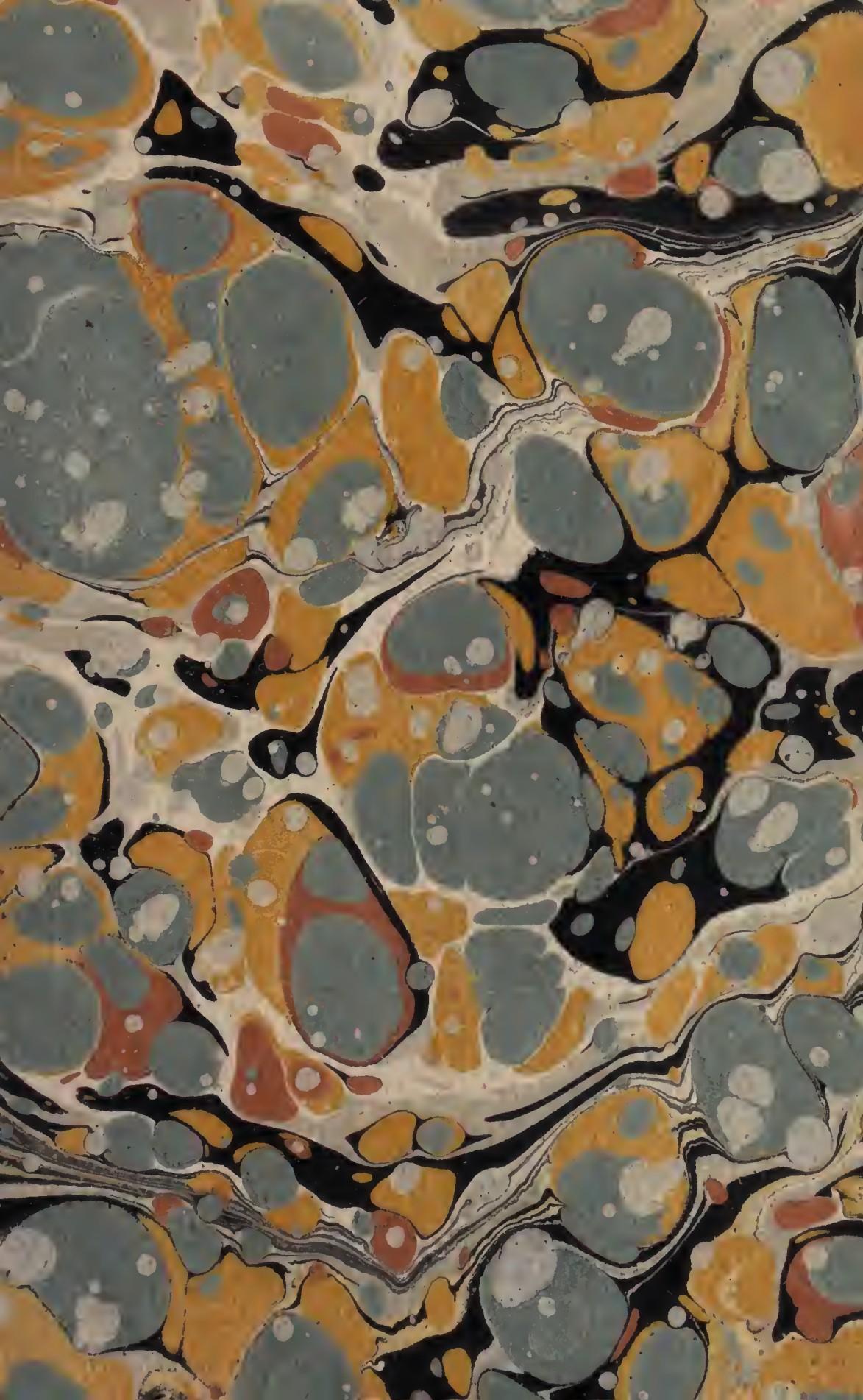

THE
UNIVERSITY
OF
WARWICK
LIBRARY

*Purchased from the Library
of Edward Hutton in 1969
with help from the
Solihull Appeal Fund*

Iosephi Scaligeri

IVLII CAESARIS

FILII

CONIECTANEA IN

M. Terentium Varronem de lin-
gua Latina.

A D

Nobiliss. & eruditiss. iuuensem Ludouicum
Castanæum Rupipozæum.

P A R I S I I S,

Ex officina Rob. Stephani typographi Regii.

M. D. L X . V.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

PRIVILEGII AVTORITAS.

Diplomate Caroli ix. Francorum Regis Christianiss. interdictum est horum Coniectaneorum impressione, distractioneque omnibus Typographis ac Bibliopolis intra decennium: nisi quibus ea imprimere ac distrahere Robertus Stephanus permiserit. Diploma signo Regio maiore obsignatum est, cui ROBERTVS Regis Secretarius subscriptus, Fontisbellaquæi, vicesima sexta mensis Martij, anno Domini M. D. LX.

22-20107

N O B I L I S S I M O A C
E R V D I T I S S I M O J V V E N I
Ludouico Castanæo Rupipozæo s.

NON dubito, quin hæc Cōiectanea
in M. Varronē maturius edenda
erant, quod à quibusdam ea cu-
pidè expectari sciebā: materia
autem ea est, vt vel studiosos iuuare, summos
etiam viros delectare possit. Tamē non defue-
runt caussæ, quæ me quasi currentem primo re-
presserunt. Extiterunt enim nōnulli, qui obtre-
tarent me aëtū agere: eum autore emēdatif-
simum Romæ olim editū esse: quid aliud quām
me infeliciter versari in ea prouincia, quā ma-
gna cum laude summus vir Antonius Augusti-
nus suscepisset? Alij verò negare, bonas horas
in his minutis animaduersionibus collocare, esse
eius, qui aliquod nomen in literis consequi, ac in
hominum luce versari vellet. Hæc sanè sat nō
erant ad deterrendos animos eorum, qui norūt
& horum praua iudicia, & illorū malignas ob-
trectationes. Tamen tantū apud me valuerūt,

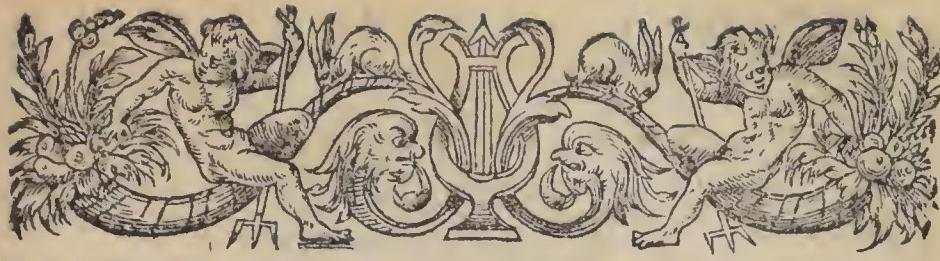
Ut fatendum mihi sit, quod illis crediderim, potius in eo requirendum iudicium meum, quam, quod Varronem emendarim, reprehendendū. Nā quod aiunt isti, post Antonium Augustinum frustra il lud negotiū à me suscepsum esse: primum alterutrum, aut profitentur temeritatē suam, qui audient præstare illā editionem, quam ipsi legisse non videntur: aut supinitatem, qui, si legerunt, non vidēt in ea tot mendoſos locos relictos, non paucos etiā perperam mutatos esse, ut mibi videātu r magnā iniuriam facere optimo viro, qui eius magnitudinē ingenij hac una editione volunt cœstimari. Deinde tāta nō est eius editionis vel autoritas, vel fides, ut deterruerit similes conatus Vertranij, viri eruditii, quem honorifice appello. Sed ne me mouerint quidem amplius aliorū sinistra iudicia, quos suprà dixi contemnere hæc studia, qui nihil aliud in vita curant, quam vt recte Latinè loqui videantur illis, qui dūtaxat, quod nesciūt, admirari, aut plausu excipere cōsueuerunt. Hos facile contēnere possumus, cùm sciā maximū quoq; virum Hermolaū Barbarum existimatū ab aliquo, valde alienū

fecisse ab instituto suo, & dignitate, qui tatum
studium in Plinio repurgando posuerit. Et tamē
iste, qui illū notat, tanti precij est apud me, vt,
cūm anteā parum in literis videre semper à me
iudicatus sit, nunc etiā cum toto illo iudicio nihil
sapere mihi videatur: Nō dicam, quid boni ex-
istis expectari possit: hoc tantum admiror, quo
cōsilio se cōsecuturos putant, vt prius eloquētes
euadant, quām Latinē loqui sciāt: cūm interea
non sentiant, nec quid flagitijs cōmittunt, cūm
Ciceronem adeunt illotis pedibus: nec quām ri-
diculi sunt, qui illa penetralia eloquentiæ sibi
vnis patere putāt, quod, vt illum autorē solum
tritū habeant, non modò à cæteris omnibus ab-
horrent, sed etiā eorum lectione iuuētuti inter-
dicunt. Nec cogitāt Veteres illos meliore fato
v̄sos, quām nos, quibus nec aliena lingua loquē-
dum erat: & cūm eloquētiæ studebāt, nū quam
illa secula iis viris caruerunt, à quibus discere
possent. Nos cōtrà, quibus & peregrinæ linguæ
ediscendæ, & ad earum perfectā cognitionem
tot autores per uolutādi sunt: & cūm ad eloquē-
tiæ studium aliquā viam nobis strauimus, lon-

gè aliud institutum nobis tenendum est, quām
solēt isti argutuli magistri, qui pulchrè secū agi-
putant, cūm Aristotelē, quem ipsi ignorant, pue-
ris prælegunt, vixdum aliqua linguae Latinæ
cognitione imbutis: tātūm abest, vt Aristotelē
Græcè loquentem audire possint: & ita splen-
dore falsæ scientiæ obiecto perstringunt illam
aciem bonorū ingeniōrum. Sed nos ad aliud ani-
mum cōparamus, quām illorū stare crassis iu-
diciis, & operā nostram, quam in hūc autorem
impendimus, minimè lufisse putamus, si quanta
quanta est, studiosos iuuare potest. Nā autores
bonos recognoscere, contra quām isti malignè
vellicant, et si nō summi ingenij est, non tamen
mediocris operæ est. Et tametsi in eo negotio
interdū falli necesse est: nō tamen ita omnino lu-
ditur opera, vt nō laude dignus sit, qui magnū
autore iuuare voluit. Hoc me multum consola-
tur: Nā & tot maculis scatet Varro, vt, in quo
me deceperit iudicium meū, eæ solæ possint su-
stинere caussā defensionis meæ. Et, quod caput
est, is est autor, quē vel tantū edidisse plausi-
bile sit apud studiosos, nedū castigatiōre edidis-

se aliquid laudis mereatur. Deinde quia necesse
fuit in multis cōiectare tātūm, difficile est au-
tem in omnibus præstare posse coniecturas: se-
quuti sumus sapientū Iudicū rationem. Ipsi,
quod perpetuo iure non possunt, arbitrario deci-
dunt. Idcirco cauimus nobis titulo, & Cōiecta-
nea inscripsimus: vt non habeat isti, quid cauili-
lentur in eo, qui tantūm partes dubitatis susce-
perit. Haud enim facile cōcoquere possunt, quod
post editiones duas Augustini, & Vertrani, a-
liquid noui me proferre sperē, quod illos latue-
rit. Et tamē qui nostras cum illorū animaduer-
sionibus cōpararit, nō solum dicet nos vidisse,
quod ipsos fugerit, sed etiam aliquid præterea
monuisse, de quo ipsis nunquā in mentē venit.
Neque hoc dicitū velim, tanquā ignorem, quā-
tus vir sit Augustinus, quē Janē eruditissimum
ex suis scriptis expertus sum: sed vt sciāt isti,
lōgē felicius eū potuisse tractare hoc negotiū, si
voluisset. Tolerabile enim erat, quod in ea edi-
tione corrupta multa præterita sunt, nisi ex e-
mēdationibus pleraq; in peius mutata esset. Cū
igitur, Ludouice Castanæe, iuuenis nobilissime,

& eruditissime, in animo habuisse, haec Cōie-
Etanea saltē sola nō edere, quod multa eiusmodi
in alios bonos autores habeam, & poterat vna
cū illis publicari: tamē placuit haec in gratiam
tuā edere, quia ea iudicarim melius in nomine
tuo apparere, quā si in aliud tēpus premerētur,
& tam bonā occasiōne vtriq; amitteremus, illa
talē patronū inueniendi, ego meā in te volūtatē
significādi. Quod quidē multis de caussis facio:
tum quod ex nobilitate nostra nō potui inuenire
magis literarū amātē, quā te: cuius ingeniūtale
est, vt etiā sine literis videatur cultū esse potuīs
se: tātū autē literarū cōsecutus es, vt vel sa-
tis ad summā gloriā esse possit. Tū si quis quæ-
redus erat, cui multū me debere fatear, tu profe
Etò vñus occurristi, cuius & plurima in me ex-
tant beneficia, & quotidie magis ac magis eam
de te spem facis, vt cuius liberalitati multa ac-
cepta refero, eius etiam virtutem admirari ca-
gar. Vale, ex Castro tuo Rupipozæorum,
1111. Idus Decemb. c10. 10. L X I I I .

IOSEPHI SCALIGERI
CONIECTANEA SEV AN-
notationes in quartum librum
M. Terentii Varronis de
lingua Latina.

Vm demonstratur in quo
nō debet pertendi, & per-
tenditur.) Pertenditur legen-
dum esse & ante nos annotauit
Vertranius. Pertendere enim nō
impedit eivad ad verbum. Pro-
pertius:

Quod si pertendens animo uestiti cubaris
Scissa ueste meas experiere manus. Plautus Captiuis
more suo allusit ad etymologiam veram. Non enim à
pertendendo , vt vult Varro , sed à pertinendo. Ita
enim ait, Quid aī? tenáxne eius pater ? P H. imo epot
pertinax. Pulchrè quid inter pertinaciam esset & per-
uicaciam docet Attius poëta in Myrmidonibus , ele-
gantissimis versibus : quorum acumen meruit, vt hīc
ascriberentur, ne corruptos legas apud Nonium:

Tu pertinaciam esse Antiloche hanc prædicas:
Ego peruicaciam aio, et hac me uti uolo.
Nam peruicacem dicis me esse, et minare.

Perfacile patior : pertinacem nil moror.

Hæc fortis sequitur : illam indocti possident.

Tu addis quod uitio est, demis quod probro datur.

2. Hinc Pacuuius Rudentisibilus.) Eodem modo Rependirostrum, & Cortinipotens Lucillio:

Huncine ego unquā Hiacynthi hominē cortinipotētis
Deliciis contendī? — Sic etiam Laberius de Ariete:
Reciproci cornem, lanicutem, uestitrahū. σχεψίκη ρωτα,
Δασύμαλλον, ἐλκυσίπεπλον. Et Pacuuius finxit Curuifrons.
Sed ita corriges locum Nonii mirè deprauatum : Ar-
menta genere neutro, plerunque foeminino. Ennius:
— ad armentas ipsius easdem. Pacuuius:

Tu curuifrontes paſcere armentas soles. Huc referen-
dum & illam compositionem Lucillii, quanquā ma-
gis Aristophanicam:

Transuerso ordine posuit hippocampelphantocamelos.
Neque alienum erit ab hoc loco, Hegesandri veteris
poetæ Epigramma in Sophistas apponere :

Οφρυαδασσασίδαι, ρινεγκαταπιξογάροι,

Σακκόγενδο Βέφοι, καὶ λοπαδερπαγίδαι.

Ιματανωπεῖβαλλοι, γυλιποκαθέλεπέλαιοι,

Νυκτιλαθερειοφάγοι, νυκτέπαταπλάγοι.

Μειρεκιεζαπάται, καὶ πυλαθοπευσιλαβηται,

Δοξοματαισόφοι, ζυγερετησάδαι. Videamus num &
nos impunè cum Lucillio hæc imitatione Græcorum
tentare possimus:

Silonicaperones, uibrissasperomenti,

Manticobarbicola, extenebropatinæ,

Obsuffarcinamicti, planilucernituentes,

Noctilatentiuori, noctidolostudij.

Pullipremoplagii, sutelotaptiotricæ,

Rumigerancupidæ, nugicancoricrepæ.

3. Hic commonendum esse putaui.) Romana editio, & Vertranius, hic commonendum esse non putaui: Malé. Ait enim Varro, quæ diligenter traetauerit in aliis libris, hic ea se non repetiturum, tantum commonendum modo putat lectorem.

4. Chlamyde contorta clupeat brachium.) Pacuvii ex Hermione, ut citat Nonius:

Curru liquit: Chlamyde contorta astu clupeat brachiū.
Liuius libro x x v. id genus loquendi mitigauit. Ita enim scribit: Inter hæc dicta paludamento circum lænum brachium intorto (nam ne scuta quidem secum extulerat) in hostes imperium fecit. Valerius Flaccus lib. 3. --chlamys imbelli circundedit ostro

Torta manum, strictoque uias præfulgurat ense. Hoc voluit Pollux lib. 4. εφαπτίς, inquit, συρεμάτιον ή φοινοῦ, ή φορφυροῦ, διεὶ τιῷ χειραῖχον οἱ πολεμοῦτες ή θηρῶντες. Chlamydem autem peregrinantes sumere solitos, docet Plautus Mercatore. Ibi enim adolescens profectionem adornans, ita loquitur:

--chlamydem sumam denuo. Itē de currū paulo post
Postea iā in currū cōscendi: iā lora in manus cepi meas.

5. Quartus, ubi est aditus, & initia, Regis.) Non videtur eruditissimo Adr. Turnebō aliquid mutantum: neque ego mehercule censeo. Quartus, inquit, aditus, regis est: id est, magnum fecerit, qui ad eum accesserit. Ita loquebantur veteres. Plautus Pœnolo;

Rex sum, si ego illum hodie hominem ad me allexero. In editione Romana lectio antiqua mutata est.

6. Nolui præterire eos, &c.) Non hoc ait Varro, se nolle præterire eos, qui significationes tantum verborum expediunt: imo contrā: se aliquid maius iis præstiturum. Ipse postea sese explicat. Itaque nolui legen-

dum, non, ut antea, nolui.

7. In eo verbo quod finxisset Ennius causam neglegere.) Eo in uerbo, quod finxisset Ennius, caussari: neglegere, quod ante rex Latinus finxisset. Hic est germanus huius loci sensus, & vera lectio.

8. Totidem verborum: Horum enim, &c.) Postrema duo verba vacant: quorum alterum constatum est ex præcedentis simili desinentia: alterū quomodo huc irrepserit, nescio. Itaque inducenda sunt. Porrò huiuscē diuisionis meminerat libro 20. rerum humanarū citante Nonio: Et ea quæ ad mortales pertinent, quadripartitō dispertierim: in homines, in loca, in tempora, in res.

9. O terra tritaui, in cuius mæro Liberi Fanum locauī - Si nomen Tragœdiæ posuisset Varro, minus laboraremus ad cōiecturam. Nunc difficile est tam corrupto loco mederi: cū de quo, & quis loquatur, & in qua fabula, nesciamus. Multi multa adduxerunt ad correctionem huius loci, partim ex se, partim ex libris manuscriptis: quæ tamen omnia mendosa puto. Quòd si locus esset coniecturæ, ita lubenter legerim:

O terra tritaui, in cuius mæro Liberi

Fanum locauī - Et, ut ingenuè fatear, valde mihi persuasi hanc meam coniecturam veram esse. Nam aduerbiū, ubi, ex eo conflatum puto, quòd videtur in manu scriptis tritabi, pro tritaui scriptum fuisse. Qui error quām frequens sit in libris calamo exaratis, nemo nescit: & nos demonstrabimus in his libris non semel ad eum modum peccatum esse.

10. Ab eo præco dicitur locare, quoad usque id emit, quoad in aliquo consistit premium.) Legendum proculdubio: Quod usque idem it, quoad

in aliquo consistit precium. Et, nisi valde fallor, memini olim quoque ita sensisse doctiss. Adr. Turnebū, cùm hæc cum illo communicarem. Idem vsque it ergo dictum vel de præcone, qui semper vagatur, donec inuenierit in quo consistat precium: vel de merce, quæ semper ὑπ. πολ. ἀγαθ., & incerta est, donec in eo mancupe consistit, qui auctionem euicerit. Quo in significatu Plautus dicit, it ad me lucrum: nimurum ut in eo consistat et quescat.

ii. Itaque dicit Andromacha. Noctique causa, &c.) Scribendum: itaque dicit Andromeda nocti:

Quæ causa cœli signitentibus

Confici bigis. Sunt enim Anapæstici ex Andromeda Ennii: quam fabulam vertit ex Euripide. Id autem cognoscimus ex dramate Aristophanis, cui nomen Θεσμοφοειάγοσαι. In ea fabula Aristophanes more suo Euripidem insectatur: & ex eius poetæ Andromeda παρῳδίαι confecit, qua hominem falsè deridet. In illis igitur, quæ dicuntur ex persona Andromedæ habentur & hæc, ex quibus Latina versa sunt.

— ὥντεξιεχε,

ἢ μακρὸν ἐπιπυμα διώκεις

ἀγροφδέαν ὠτα διφρέυστ

αιθέρος ιερᾶς

τὸ σημοτάτο δι' ὀλύμπω. Citantur & ab interprete Theocriti in Pharmaceutria. Ex quibus apparet non Andromacha, sed Andromeda legendum esse: Vtrunque enim scripsit Ennius. Sed quemadmodum hic Andromacha pro Andromeda: ita etiam alibi contrà Andromeda, pro Andromacha: ut apud Nonium mēdosē ex Andromeda citatur hic versus:

Nam ubi introducta est, puerūmque ut lauerent, collo-

cant in cluipo: cùm sit ex Andromacha. quod cognoscimus ex Euripide in Troadibus: vbi cadauer Astyanactis pueri lotum defertur in clypeo à Talthybio: cùus hæc verba apud ipsum Euripidem:

Ἐλουσαν ρεκρὸν κάπέλονται τραύματα. Scripserunt autem Andromedam tres summi poetæ veteres, Liuius Andronicus, Ennius, Attius. Tamen Attius raro vertit integras fabulas ex veteribus Græcis: sed de suo edidit. Argumēto est, quòd Armorum iudicium scripsit post Pacuvium, qui eius nominis alteram ex Æschylo vertit: item Medeam post Ennianam ex Euripide conuersam: Telephum post illam, quam ex Euripide quoque idem Ennius mutuatus fuerat: & multas alias. sic & Andromedam puto ex illius inuentione esse, non autem ex aliquo poeta Græco. Liuii verò Andromeda potuit esse interpretata ex Sophocle. Citatur enim ille poeta in Andromeda à Polluce lib. x. item Hesychio voce κάρπειον.

12. *Quare ut a cauo, &c.) Particulam ut puto vacare, & ita legendum, Quare à cauo cauea, & caullæ, & conuallis, cauata uallis, & cauedium: ut cauum sit ortum, unde omnia apud Hesiodum, à caho: à cauo, cælum.*

13. *Cauilæ.) Mendoſè manifestò pro Caulæ. Error ex veteri scriptura: Nam Caullæ scriptum fuit duplicit, vt Paullus. Inde fecerunt Cauilæ. Varroni ēnūc cæli à Cauo deducenti ad stipulat Lucretius, qui dixit Cauilæ ætheris.*

14. *Cauatæ cauitione.) Scio apud veteres Cautionem dictum pro cautione: & ita posset legi, Cauete cautione: vt id non ineptè videri posset usurpari solidum in formulis. At quæ ratio est, vt cauere à cauo deductum sit. Fortasse ex his duabus vocibus faciendum*

caudium: vel, & cauiar, à cauatione. Cauiar, vt soliar, lacunar, &c.

15. Propter limitare iter.) Perperam hic Vertranius putat legendum esse, militare iter. Nam Varro ait terminos constitutos esse in agris propter iter limitare. Ea est tantum semita modica, quæ relinquitur inter duo confinia, lata pedes v. ex duodecim tabularum præscripto. Militaris vero via est ή λεωφόρος. Quod si de ea sensisset Varro, non dicendum erat iter militare, sed via militaris. Nam viæ significatio latius patet. Inepte vero Varro terminum à terendo ducit, cum sciat πέρμα Græcè dici.

16. Quæ sola teri possunt, sola terræ.) Lege,
Quæ solo teri possunt, sola terræ. Lucretius,
Aua Pieridum peragro loca, nullius antè

Trita solo— Solum enim, infimū pedis, calcaneum,
& calceamenti solea. Plaut. Qui auro habet suppactum
solum.

17. Ideo Ennium in terram cadentes dicere:
-cubitis pinsibant humum.) Homericum:

αὐτὸς δ' ὅτι κονίησι πεσὼν ἔλε γάγδη εἰεῖσθαι. Idem Ennius
Annali x. Pinsabant terram genibus—

Apud Diomedem perperam ceram, pro terram.

18. Ab eo quod Romanus combustus.) Ab eo
quod quom Romanus cōbustus. Neque enim hīc po-
nenda negatio. Videndus Cicero i i. de Legib. Nam
etiam si Romæ combustus esset, non dicebatur huma-
tus, antequam iusta persoluta essent: neque propriè si-
tus, nisi imposta inscriptione, quod siebat denicalibus
feriis. Neque ante diem octauum sepeliebatur, vt ait
Seruius, & Statius innuit his versibus :

Septima lux, et iam frigentia lumina corpore,
A. iii.

Iam complexa manu crimen tenet infera Iuno. Itaque intra id tempus dicebatur esse supra terram. Quod significat Varro de vita populi Rom. lib. i i i. cùm ait, *Propinquæ adolescētulæ etiam anbraçinis, proximæ amiculæ nugello, capillo deniſſo sequerentur luctum: ut dum supra terram eſſet, rici niis lugerent: funere ipſo, pullis palliis amictæ.* Hæc ille. Ut ante nouendiale sacrum, supra terram eſſe diceretur: vbi vreretur, locus ille, Vſtrina: cùm conditus eſſet, funus: post denicale sacrum, humatus: vbi humatus, locus ille sepulchrū, & πύλος. In verbis Varronis quædam, quæ corrupta legebantur apud Nonium, emendauiimus: & diuulsa duo testimonia in vnum coniunximus.

19. Aut si os exceptum eſt mortui ad familiam expurgandam.) Etiam digitum abſcindi ad eam rem testatur Festus. Membrum, inquit, abſcindi mortuo dicebatur, cùm digitus eius decidebatur: ad quod seruatum iusta fierent reliquo corpore cōbusto. Id autem ad purgādam familiam certo genere februi, quod vocabant Exuerrias.

20. Funesta manet, & dicitur humilior.) Non tantum doleo vicem huius loci, quāquam pessimè eſt acceptus: quantum admiror non eſſe animaduersum ab iis, qui hunc autorem purgandum suscepereunt: vt satis constet insigniter eſſe deprauatum. Et ſinē magno negotio vulnus aperiri, fortasse etiam curari poterit: Disputabat enim Varro de hoc nomine *Humus*, & ab eo deriuatis. Ea vero disputatio non continuata eſt: sed propter pagellarum transpositionem perturbata, ad eum vsque locum, vbi iterum de deriuatis ab humo differit ibi, vbi nunc eſt Roma septem montium, &c. Quæ ſanè olim coniuncta erant cùm hoc loco. Quòd

enim hoc verum non sit, nemo aduersabitur, qui viderit in duobus his locis Varronem non sibi constare: h̄c, quòd subitò interruperit eam disputationem : ibi, quòd ex interrupto eam repetierit, neque loco, neque ratione vlla ita postulante. Aliter enim neutrobi co-h̄rent illa. Neque est quod quis miretur tantum interualli, & hiatus interiectum esse. Id enim non solum h̄c, sed & alibi in hisce libris accidit, & in Nonii Marcelli commentariis. Vnumquodque autem significabimus suo loco. Igitur ita h̄c restituēda sunt in suam pristinam sedem. Et dicitur humilior. Hinc vbi nunc est Roma, septem montium demissior, infimus: humilius, quod in mundo infima humus. Humor hinc i-
taque. Ideo Lucilius:

Terra abit in nimbos, imbr̄esque— Pacuvius:

*Exhalat auram terra, atque auroram humidam: hu-
mectam. Hinc ager uliginosus, humidissimus. Hinc udus,
uidus. Hinc sudor aquæ uis deorsum. Hinc terra Vmbria
humilius. Sunt quæ ab humo, ut Apulia, & Latium, &c.
21. Hinc sudor quamuis deorsum in terra
vmbra.) Quidam legunt: Hinc sudor quiuis in terra
imber. Quod sanè falsum est, etiam si nescio quid simile voluerit Empedocles. Alii verisimilius, nihilo tamē
verius: Hinc uodor. Aquæ uis deorsum in terra, imber. Ego
puto: hinc uodor, aquæ uis deorsum. Hinc terra Vmbria.
Quod scilicet ab aquarum vi Vmbri: nimirum ἀπό
της οὐρανού. Autores Diodorus, Solinus, & alii. Vel de
Vmbria iniecit mentionem, quod cum agat de in-
fimis locis, & quæ in eis sunt, fortasse humilem situm
Vmbriæ innuit: & ita tunc legendum esset, Hinc uodor.
Hinc quæuis deorsum terra, ut Vmbriæ, humilior. Ita etiam
locutus est in libris de re rustica. Nam deorsum habitare*

dixit, pro, in humilibus locis habitare. De situ vero Umbriæ, notum est, humilem maxima ex parte esse. Hinc Propertius dixit *Meuaniam sitam loco piano, et aeno.* Athenæus quoque lib. 11. ait luxui maximè deditos fuisse, quod similem ac Lydi regionem haberent, qui & ipsi deliciarum infamia flagrarunt. Etiam Lydiam planam esse, & humilem ostendit prouerbium, λύδοι εἰς πεδίον ἀροκαλεῖν. Quare & Umbrorum talem fuisse, & Sybaritarum: de quibus dictū propterea, quod neque orientem solem, neque occidentem viderent. Verba Athenæi sunt hæc: πότερον ὅμηροις ἔθνος ἐπεικῆς οὐδὲ αροδίαγονος, οὐδὲ πλισίως περιπένειν τοῖς λύδοις, χωρὶς τοῦ οὐχεῖν αγαθήν. οὐθεν παρελθεῖν εἰς δύσαιμονίαν. propria dicuntur pingues Persio. Eo etiam spectauit Plautus Milite, cum ait:

Minime sputator, s'reator sum: itidē minime multidus.

Pōst Ephesi sum natus, non in Apulia, aut Umbria.

rusticos & crapulæ deditos innuit. Catullus quoque in Scazonte in Egnatium videtur idem voluisse, & ita corrigendus versiculus in eo epigrammate:

Aut porcus Umber, aut obesus Etruscus. Vbi hodie perperam, ut puto, legitur, parcus umber. Ita enim veteres, ut & nos quoque hodie vulgo facimus, homines pingues & obesos, porcos vocabant. Pomponius Vernionibus:

Porcus est, quem amare cœpi, pinguis, non pulcher puer. Hodie vulgo apud Nonium falso legitur Orcus. Menander in Piscatore loquens de Dionysio Heracleæ Potice tyranno, παχὺς γόνυς ἔκειτο σώμα. De huius Dionysii edacitate, & immensa corporis mole plura Athenæus lib. xii. Itaque errat Alciatus, qui, vbi cunque sit mentio Umbrorum apud Plautum, Ouidium, & a-

Hos, parcōs vult intelligi. Quod ita non esse, demonstratum est. Etiam magnus ille vir eo errore, in aliū longē maiorem protractus est: qui apud Plutarchum in Sympoſiacis putarit de Vmbrorum cœnis parcis, & frugalibus mentionem fieri: cūm tamē neque ipsi frugales fuerint, neque ea sit mens Plutarchi. Locus autem, quem ille intelligit, neque posuit, est Sympoſiacis lib. II. cap. x. ταὶ δὲ ὄμβεικας ἐκένας δαῦταις ὁ χρὴ μεταφέρειν ἐκ τῶν σραπῶν καὶ παραμβολικῶν ὀντοῦ τε σετίπνων. ἀλλὰ μᾶλλον τὸν τῶν παλαιῶν φιλανθρωπίαν ζηλοῦν, & μόνον ὄμοβίους, γένες ὄμεροφίους, ἀλλὰ καὶ ὄμοχοίνικας, Καὶ ὄμοσίπους (potest & ὄμοσιπύους) τὸ πᾶσαν σέβεσδι κοινωνίαν ἐν πυῆ οὐθεμάδρους. Nam ibi non intelligendum de Vmbrorum cœnis, sed catulorum, & ferarum. ὄμβεικα enim & ὄσεια Ἀeliano, & ὄσεικαλα Ἀschylo dicuntur catuli ferarum. Vnde etiam ex Musimone fero animali, & ouibus natos prisci Latini Vmbros vocabant. Intellexit ergo Plutarchus prandium ferarum, καὶ τὸ μονοφαγῖνον, cuius nemo particeps est: atque adeo, ut Plautus ait, cūm quis singulas escas deuorat. Quod & proverbia-liter dictum Plutarcho: & allusit Seneca epistola xix. Visceratio, inquit, sine amico, uita leonis, ac lupi est. Latius equidem diuagatus sum. Sed & necesse fuit ea adducere, quæ opus essent ad probandam coniecturam nostram: & ad ea diluenda, quæ contrā obliici possent. Quare de Vmbria intellexit Varro, aut quod ἔπον τῶν ὄμβρων, aut quod humilis eius situs. Agit enim de Humo.

22. Et dicitur humilior.) Si non est mendum, familia, quæ in luctu est, non dicetur humilior, ut patet Vertranius: sed potius mortuus ipse ante nouen-diale sacrum: Nam & eodem modo supra terram esse

dicebatur, ut suprà annotauimus. Sin aliter, legendum cum iis, quæ distracta esse demonstrauit, ita: *Hinc quæuis deorsum terra, ut Umbria, humilior.*

23. *Quæ ad humum, &c.)* Hic quoque ordo inuersus multum nocuit, & Varronem sibi ipsi aduersari facit: cùm ita potius scribendum sit: *Sunt quæ ab humo, ut Apulia, & Latium: aut declinata ab hominibus, ne Sabini, & Lucani: utrunque, ut Etruria, & Tuscæ.* Quippe docet ab humo declinari, quòd Etruria: ab hominibus, quòd Tuscæ dicerentur.

24. *Quo circa Gabinus quo siue peregrinus.)* *Quo circa Gabinus quoque peregrinus.* Neque enim vera est aliorum correctio. Et supra, *Eo enim ex agro Romano primum progrediebantur: lege Romani.* alii legunt *Romam.*

25. *Vt nostri Augures publice dixerunt.)* Lege, *Vt nostri Augures publicæ differunt. publici pro publici.* Cicero, *Publici Augures signis, & auspiciis postea uidento.*

26. *Quod fructus capiebant ex agro plano, Campus dictus.)* Inepta est hæc etymologia, sicut & de agro culto, à coalescendo potius, quam à colendo. Siculi Circum, aut Hippodromum, καμπή vocabant, à flexu equorū, & quadrigarum, quæ ibi certabat. Inde omnia plana καμποί dicti: poetæ vocant Aequora terræ. Vnde καμπή, metæ. Pacuvius Tantalo, citante Nonio: *Extremum intra campterem, ipsum*

Iam prægreditur Parthenopæum.

27. *Diuidit in eos cum scribit Sulpicius.)* Sexpenumero accidit, ut una vox corrupta aliam secum trahat aduentitiam, & alienam: ut hic videre possumus. Olim enim sine dubio præpositio in, hic non legebatur: sed factum est, ut propter verbum Diuidit,

quod quidem corruptum est, ea huc irrepserit. Hæc enim est vera lectio, Alludit eō, cūm scribit Sulpitius. Nam prima litera coaluit cū vltima præcedētis vocis Rura. & ex i factum est l. vt supra, in Camlæ, pro caullæ.

28. Plebei rura largitur ad aream.) ad aream, potes interpretari, ad annuas messes percipiēdas, id est, vt quotannis percipientur fructus. Suspicio tamen legendum esse, Plebei rura largiuntur ad oream, vel largitura. id est, quæ vberes fructus fundunt, & largo mannat copia cornu. Antiqui Romani omnē ex agris prouentum vocabant Adoream. Plautus Amphitruone:

Qui præda, atque agro, adoreāq; affecit popularis suos.
Fallsum verò est, quod dicit Varro, Rura dicta, quòd rursus ex iis percipientur fructus, cūm sint ex Græco ἀρέας, prima litera abiecta: vt ἀρέας, mulgeo: & alia eiusmodi.

29. Præda dicta, &c.) Hic hiatum factum esse in Varrone & cæco appâret. Quare enim Varro de præda iniecit mentionem, cūm quæreret etymon Ruris? Sed, vt quod sentio aperiam, videntur ea deesse, in quibus explicabat Varro, quid esset Adorea in exemplo Sulpitii anteā adducto. Ad quod declarandum videtur laudasse versiculum Plauti ex Amphitruone suprà à nobis productum,

Qui præda, atq; agro adoreāque affecit popularis suos.
Vnde, quòd nunc differat de præda, id esse ex testimonio Plauti, quod ipse explanat propter verba illa Sulpitii. Porro nihil est mutandum in verbis Varronis, vt putat Vertranius: Nam etiam prædam vocabant, id quo in locationibus, & rebus mancipi & aliis eiusmodi publicè cauebatur.

30. Vnde sumi potest, puteus.) In superioris me-

moriæ excusis, vnde sumi potæ, Puteus. Quæ vera est le-
ctio, quanquā eodem sensu. Si aliquid mutandum es-
set, legerem: Vnde sumitur potius, puteus. Sed nihil mu-
tandum. Ita enim alibi locutus est, vbi scribit Simpu-
lum vas dictum à sumendo. Est autem valde λεπτολόγος,
& σωκρατικός, hoc est ineptissima etymologia. Siquidem
putat ab illo nomine potæ, dictum puteum. Quare e-
nim fons quoque, ex quo sumi potæ, ita dictus nō est?

31. Nisi potius, quod Aeoles dicebant πημόνες.
Sic potura a potu, non ut nunc.) Editio Romana,
Nisi potius, quod Aeoles dicebant πύθιον, ή πημένη. At-
qui neque πύθιον Græca est dictio in eum sensum: ne-
que πημόνες puteum significat. Et tametsi alterutrum
id significasset, uno tantum contentus fuisset Varro: &
etymon alicuius vocis non potest deduci à duabus vo-
cibus ita dissimilibus, vt sunt πημόνες & πύθιον. Vertra-
nius certè pro vera hanc amplexus est lectionem: cùm
meo quidē iudicio illa vera sit, quam reponemus, sic:
Nisi potius, quod Aeoles dicebant πημένη, πύθιον
non, ut nunc, φρέαρ. Ut taceam de potura, voce nihili, &
nunquam à bono autore usurpata. Est autem πημόνες,
quæ πίση apud poetas, nisi me fallit iudicium. Et non
est, quod pro legitimis vocibus spurias & adulterinas
supponamus. Nam in eadem editione Romana, quod
postrema verba legerint sic, Non, uti nunc, à πήσῃ: quid
sibi velint ea voce nulli rei, non video: Nihil enim si-
gnificat. Vertranius certè eam secutus est. Quòd autē
eos induxerit, vt πύθιον hīc reposuerint, id accidit, puto,
quia apud Hesychium legerant, πύθιον, πύθη, Θουκιδί-
δης. Cùm tamen in Thucydide semper πύθιον pro tem-
plo Apollinis accipiatur: vt pote quod alium significa-
tum non habeat. Quare aut errauit Hesychius, aut lo-

cus ille mancus, & corruptus est.

32. Puteoli.) Strabo lib. v. οὗτοι δέ εἰσιν αἱ πόλεις Δικαιαρχίας ἀκταῖς, ἡδὲ αὖτις ἡ πόλις τῆς τοῦ ποτίνεον Κυμαίων, ἐπὶ ὁφρύος ιδρυμάδιν. καὶ τὸ Ανίβα στρατείας σιωπήν της Ρωμαῖοι, καὶ μετωνόμασαν ποπόλους, ἀπὸ τῶν φρεάτων. οἱ δέ ἀπὸ τῆς δυσωδίας τῶν οὐδάτων, ὅπερ ἀπατεῖ τὸ χωρίον ἐχεῖ, μέχρι Βαΐων, καὶ τῆς Κυμαίας, θείου πλῆρες θέτι, ἡ πυρὸς, καὶ θερμῷ οὐδάτων. Stephanus ab utroque, Δικαιαρχία, inquit, πόλις Ιταλίας. Ταῦτα δέ φασι κεκλῆθε ποπόλους. πόπα δὲ τὰ φρέατα καλεῖσθαι Ρωμαῖοι, οἱ ληρεῖ δὲ, τὸ ὄζειν.

33. Itaque eum Afranius Puticulos in Togata appellat.) Putilicos legendum esse, ipsius Varronis verba facile demonstrant.

34. Stagnum a Græco.) Restitue, Stagnum à Græco seyrōv. Male enim in editione Ro. sauvor. Aliud enim est sauvor, vt sciunt, qui legerūt saltē Aristophanem. Στεστρόν igitur, quod contineat aquam, neque manare possit, vt etiam Festus scripsit. Vnde Statius aquæ dicuntur, quæ cōtrariæ sunt manantibus, & perennibus, cuiusmodi sunt fontes, riui, fluuii. Varro de admirandis ad Fundanium sacerum: Secundò de statius aquis, ut sunt lacus, et stagna, et putea, et maria. Plinius lib. i i. cap. l x x x i l x. In eadem et oppidum haustum profundo, alioque motu terræ statius emersisse. Ita enim lego, non Statinas, vt habet vulgata exempla: præcipue, cum in veteribus calamo exaratis legatur stagnum, quod sane declaratio est eius vocis: deinde in textum irrepuit, cum esset ab aliquo studio in ora libri annotata. Statinas vero reposuit, qui legerat apud Statium, Statinas renatas dici: quasi ea sit mens Plinii. Nam si ita esset, Plinius dixisset insulam in planicie campi exitisse. Quod sane non ridiculū modo, sed &

adrewātor. Statiuas verò dicebāt, quomodo calidas & frigidas, & Baianas, & Albulas, cū subintelligerēt Aquas.

35. Quod nomen habet primam.) In editione Romana de suo correxerūt, *Quod nomen habuit primus*: male: Nam nullo negotio emendari poterat: *Stagnum à Græco σελύρι, quod non habet rimam*. Siquidem Græci vocant *σελύρι*, quod minimè rimosum est, & fideliter continet: Cui contrarium Latinum Futile. Sequentia Varronis verba facile probant coniecturam nostram.

36. Stillicidia, fluuia, quæ vt ita fluant, cadantque.) Repono, *Stillicidia, flumina, aquæ, uti fluant cadantque*. Ut in Senatusconsulto, quod extat apud Frontinum, *Quoniam ea aqua ire, cadere, fluere, &c.* Vnde caducæ aquæ, quæ ex diuidiis, seu castellis, & fistularum manationibus fluebant.

37. Amiternini.) Nempe qui ἀμφιπόμορες poetis Græcis.

38. Qui aliter facit, indagabili ex ambitu caussam dicit.) Si non est mendum in nomine *indagabili*, erit, quod Græci dicūt ὑπένθυμος: tunc autem legendum erit *indagabilis*. Sed nihil affirmo. Est autem ex veteri formula dictum, quæ seruabatur in legibus scribendis: *QVI ALITER FAXIT, CAPITALE ESTO*. Ut in legibus Numæ Regis, s i *QVIS ALIVTA FAXIT, IPSVS IOVI SACER ESTO*. Εἰδὼς ἄλω, εἰδὼς πτιῶνη θεόν, πιστὸν εἴροχος εἴσω. Familiare apud Demosthenem. Forsitan igitur *Indagabilis* ex ambitu, εἰδετασέος, υπιδυνος, εἴροχος. Sic dictum apud bonos autores, Indagare crimen.

39. Appellatum Tibrīm.) Tebrim ex Plinio lib. 111. cap. v. In editione Romana Deheberim. Et supra, *Tiberis, quod caput extra Latium: legc quoins caput*.

40. Sunt & nomina.) Multa desunt.

41. Ab eo late Saturniam terram , vt etiam Ennius appellat.) Apparet manifestò esse versiculum Ennii — *Saturnus illi*

Nomen erat, de quo latè Saturnia terra. In fragmentis Originum, quæ extant nomine Catonis idem Ennius ἀκροπελεύθερος legitur : A quo Saturnia olim, ubi nunc Capitolium: & ab ea latè Saturnia terra. Itaq; illud Virgilii desumptum est ex Ennio:

Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

42. Cuius vestigia , quod qua tum itur &c.) Ita hic locus legendus est, nulla penè licentia: Cuius vestigia, quod qua num itur , Velabrum : & unde ascendebat ad Rumam, Noua via: ubi lucus, & saeculum Larum. Duo, inquit, sunt vestigia , quod ille locus olim aquis inundatus esset: Primum, quod qui locus nunc pedibus aditur, retinet nomen Velabri : quæ quidem appellatio ostendit, olim solitum velaturis traiici . Alterum, quod vnde ascendebant, dicitur nunc Noua via, ut propter quod antea ibi semper via non fuisset . Vertranius secutus est eam lectionem , quæ ex duabus maxime corrupta erat. Itaque ei non assentior.

43. Cum Argeorum sacraria in septem & xx partes vrbis sint disposita.) Distributa primùm fuit vrbis in quatuor urbanas tribus , Esquilinā, Collitiam, Palatinam, & Suburanam . Per quas diffusī erant Argei, per xx vii sacraria . Ab eo infrà in sacris Argeorum scriptum est, P R I M A E R E G I O N I S Q V A R T V M S A C R A R I V M . Itaque videtur Vertranius aliter sensisse: In quo sane errat.

44. Sacra quotquot mensibus feruntur in arcem.) Quot Idibus scilicet, cùm mactabatur agna Io-

ui. Ouid. Idibus alba Ioui grandior agna cadit. Ab eo dicebatur agna Idulis, ex cuius lana conficiebant Flamines Diales albogaleros suos. Et sacra illa, quæ hic innuit Varro, dicebantur Idulia. Festus de sacra via loquens: *Quidam*, inquit, *dictam* putant, quod eo itinere utantur sacerdotes idulum sacrorum confiendorum caussa. Quare non assentior viro eruditissimo A. Augustino, qui Edulum legendum putat.

45. Quod ibi locus Fagutalis, & Larium. Querquetulanum sacellum, & locus Martis.) Puto legendum: *Quod ibi locus Fagutalis, et virarum querquetulanum sacellum, et locus Mefitis.* Festus, *Querquetulanæ viræ putantur significari Nymphæ præsidentes queræto uiresenti:* *Quod genus syluæ indicant intra portæ, quæ ab eo dicta sit querquetulana.* Ergo Viræ querquetulanæ nihil aliud sunt, puto, quam quæ Græcè χλωεῖδες, ἡμέαρπυζες dicuntur. De Mefiti vero meminit Festus, & Seruius. Quod vocabulum Etruscum esse puto. Etruscos autem ab Syris, qui & ipsi quoque Aramaea lingua vtebantur, accepisse. Syriaca enim, seu Aramaea lingua id significat grauitatem, aut exhalationem spiritus, aut flatum.

46. Quorum angusti fines, non miruin.) Taxat luxum sui temporis. Quare verba eiusdem Varronis ex lib. i. de vita populi Rom. huc spectant. Citantur quidem illa tribus locis dispersa apud Nonium: quæ nos ita coniunximus ad hunc modum: *Hæc ædis, quæ nunc est, multis annis post facta fuit: quia omnia regis temporibus delubra parva facta, ut in cætero cultu. Quæ sunt consentanea, quod sint paupertinae, sine elegancia, ac cum castimonia.* Quid inter hos Ioues intersit, et eos, qui ex marmore, ebore, auro, nunc sunt, potes animo

aduertere et horum temporum diuitias, et illorum pauperates. Hæc ille. Ouid. In ppter antiqua uix totus stabar in æde. Videntur ea, quæ ex eodem Varrone adducit Clemens Alexandrinus, non longè ab superioribus absuisse. τὸ παλαιόν, inquit, δόρυ φοιτηγενέα, τὸ δέ ρως τὸ ξάρον οὐ αρρένων ὁ ξυγγενέως, δέπω τῶν πεχνιτῶν ἔπι τὴν διαδοχῶν τὰ τὰ κακοτεχνίαν ὀρμηκότων.

47. Septimius mons quinticeps lucum Poetilium, ex quibus est.) Lego, Septimius mens quinticeps lucum Poetilium, Esquiliis est. Et frequens mendum hīc inoleuit. Nam male quinticeps, sexticeps scriptū est, pro, quinticeps, sexticeps, &c. Neque enim primiceps dixit, sed primiceps.

48. Collis salutaris quarticeps aduorsum est Pilonoris ædem salutis.) Substituerunt hīc non nulli Pilonoris pro Pila Naris : ut eo modo dicta sit Pila Naris, quomodo Pila Tiburtina. Sed quomodo reliqua cohærere apte possint, ipsi viderint. Alii Pila Honoris, alii Honoris ædem: maiore imprudentia. Non enim, nisi fallor, antiquior fuit Honoris ædes, ea, quæ vota est à Cl. Marcello, bello Gallico, ad Clastidiū. Alia autē à C. Mario ex Cimbricis manubiis dedicata fuit. Tantum verò abest, ut vtrauis harū hīc intelligatur, ut libri Argorum non minus ccc annis præcedat Cl. Marcellū. Sed profectò errarunt librarii, qui non meminerunt, cum hæc exscriberent, in iis multa esse, quæ postea non fuerunt in vsu: ex quo factum est ut Pilonoris corruptū fuerit ex antiquo genituo Apolineris. Ita enim legendum fuerat: Collis salutaris quarticeps aduorsum est Apolineris ædem & Salutis. In colle enim Quirinali hi particulares fuerūt, Collis Salutaris, Apollinaris, Martialis, Latiaris. Apolineris, vel Apelineris antiquo declinatu,

ut Boueris, Sueris, Ioueris, regerum, lapiderum, nucērum. Sic apud Festum Nec erim, pro, Nec eum. Sic puto Cn. Martium vatem, autorem vetustissimum, eo declinatu vsum esse, cùm præsertim aliter in Hexametro versu vix facile locum habere possit nomen Apollinis. Extat autem apud Liuium carmen illud, seu vaticiniū, alienis quidem verbis, & quasi mitigatum à Liuio, deterso illo situ & squallore vetustatis. Veritus enim fuit, ne simplex illa rusticitas versuum inquinaret delicias illas & lucem orationis suæ. Non tamen ita mutauit, vt diuinandi locum maxima ex parte non reliquerit illis qui restituere vellent. Quæ, nisi fallor, ita ab autore relicta fuerant:

*Romulidæ, si perduellis expellere uoltis,
Et uomitam, quæ gentium longe alienigenarum
Venit, Apolineri uocatis censeo ludos,
Qui qui Apolineri fiant commune quotannis.
Præter ibus ludis faciundis ollu' præstō,
Qui summum poplo, plebeique endo Vrbe dabit ius.
Poplos publicitus cum diderit è stipe partem,
Conferinant uti priuatim pro seque suisque.
At bis quinque uiri sacra Græco ritu obeunto.
Hæc si faxitis recte, gaudebiti semper.
Atque adeo fiet melior res publica uostra.
Nam is Dius uostros perduellis stinguet ad unum,
Qui uostros campos placide nunc, ruraque pascent.*

49. Collis Mutialis.) Collis Martialis legendum est esse autor Dionysius lib. ix. c. dè τῇ πόλει, inquit, τὸν νεών
πολιτείας Διοῖς Σπόειος Πόσχμος ὁ σωμάτιος αὐτῷ καθιέρω-
σα μηδὲν οὐδὲ ταῦς καλουμένας νόνταις, δῆποτε τὸν ἀναλίθιοφ.

50. Apud Turaculum.) In antiquitus excusis, qui semper aliqua veræ lectionis vestigia retinent, legi-

etur *Auraculum*. Quod sane ostendit legendum esse *Auguraculum*. ad verbum, id est τὸ οἰωνοκοπεῖον. Festus, *Auguraculum* appellabant antiqui, quam nos aram dicimus: quod ibi Augures publicè auspicarentur.

51. Eundem hunc locum a pecore dictum putant quidam. Nihil deesse videtur: Quia cum dicit à pecore dictum, forsitan intelligit à pecoris balatu, ut Næuius. Videndum tamen num ita scripsisset Varro, Eundem hūc locum *Pecuscum* à pecore dictum putant quidam. Festus, *Pecuscum* Palatiū dicta est ea regio urbis, quam Romulus obuersam posuit ea parte, in qua plurimū erat agri Romani ad mare uersus, et qua mollissime adibatur vrbs. Evidem nil certi statuo. Tamen non abs re esse putaui, indicare de ea re suspicionem meam.

52. Quod ad ficum *Ruminalem* & hi ibi inuenti.) Vera lectio, Quod ad ficum *Ruminalem* ē Tibri inuecti. Nemo paulò doctior negabit hanc verā esse non quæ extat in editione Romana.

53. Et st Harpocrates digito significat.) Ita emendatum est in Romana editione, quæ vera est lectio: St enim nota indicentis silentium apud Plautum & Terentium. Ita etiam legendum in exemplo Pomponii Attellanarii poetæ, adducto à Nonio:

Pater. at st. negato esse hic me: operi bo caput. Non tamen hīc Varro Harpocratis iniecit mentionem, tanquam tertii Dei, cum satis esset Serapis, & Isis, ut alterum eundem cum Saturno, alteram eandem cum Iside faceret. Sed apparet esse ex quodam poeta, qui horum trium simul mentionem faceret. Videtur autem ita scripsisse quisquis fuit vetus ille poeta:

—Sanctu' Serapis,

Isis, et Harpocrates, digito qui significat st. suspicor.
B.iii.

que esse Lucillii, neque longè abfuisse ab iis, quæ adducit Laetantius ex eodem poeta, de superstitione cultu Deorum. Porrò Ausonius nostrâs vocat eum Sigalionem, eo versu,

Ait tua sigalion Ægyptius oscula signet. Post hæc verba in codice Romano legitur: *Qui sunt Taurites, & Astarte apud Phœnicas.* Quæ tamen verba non hîc magnoperè necessaria videbantur. Quare suspicor de opinione potius addita fuisse: ut etiam addam Tautem illum, nō Phœnicum, sed Ægyptiorum numen fuisse: quem alii Theuth uocant, ut Cicero in libris de Natura Deorum. Astarte verò ea est, quæ Astarot in diuinis literis vocatur. Id Phœnicum lingua sonat greges, & τὰ μῆλα: tanquam suspiceris dictam à victimarum multitudine. Ea colebatur à Sidoniis, sicut Dagon à reliquis Phœnicibus, & Assyriis. Græcis dicitur Δερνητῶ, & Δερνῆποι: nimirum detorta voce à Syriaco Adardaga. significatio à pisce. Apud Macrob. Satur. lib. i. cap. xxii. *Architidis* perperam, pro *Dercitidis* hodie vulgo legitur.

§4. Quas Samothracia ante portas statuit.) In codice Romano, *Quas Ambracia ante portas statuit;* puto ex veteribus libris. Si enim alio consilio fecerunt, rationem certè non habent, cur hîc Ambraciā potius legi malint, quam Samothraciam: cùm ipsi Dii magni non in ea gente, sed in Samothracia, ut & norūt omnes, colerentur. Quòd si de suo emēdarunt, non est quod eorum coniecturis priorem lectionem postponamus. Sin autem ex veterum codicūm autoritate, quod magis puto, sanè legendum est Imbrasia. Ita enim Samothraciam dictam esse à fluvio Imbrasō tam notum est, quam Imbrasum in Samothracia esse, qui prius Parthenius dicebatur, teste Callimacho, ita ca-

nēte: αὐτὴν γένεσιν θυμῷ εγένετο παρθενίς. Vide Stephanum. Ut ut autem legeris, Imbrasiam, aut Samothraciam: habes utriusque rei autoritates.

55. Diui potes.) De his multi multa: Dionysius lib. 1. Macrob. interpres Apollonii. Dicuntur & καβεροι. Quæ vox Phœnicia, aut Syriaca est. Cabir enim eius gentis lingua significat potem, siue potentem. Tertullianus libro de spectaculis. Ante eas (columnas) tres aræ trinū Diis parent, M A G N I S, P O T E N T I B V S, V A L E N T I B V S. Eosdē Samothracas existimant. Hæc ille. Pausanias Castorem & Pollucem putat esse θεοὺς μεγάλους. Varroni ea opinio non placet.

56. Oua parire solet.) Sumptum ex Epicharmo, Εύμαιης, πὸ σοφὸν δῆτιν οὐκαθ' ἐν μόνον.

Ἄλλ' ὅσα τῷ ζῆτι πάντα, καὶ γνώματα ἔχει.

Καὶ γέ τὸ θῆτα τῷ ἀλεκτεῖδων γέρος,

Αἴ λαῖς κατεμαθεῖν ἀπνεῖς, ἐπίκτει τέκνα

Zῷοντ', ἀλλ' ἐπιαίζον ποιεῖ ψυχὴν ἔχει. Habentur apud Laertium in Platone.

57. Epicharmus.) Epicharmi Poetæ Pythagorici quædā φειδῶν παλιγνενεσίας interpretatus est Ennius. Ab eo opus suum Epicharmum inscripsit: In quo illā παλιγνενεσίᾳ sibi accidisse in somnis testatus est hoc versu, Nam uidebar somnare ego me esse mortuum. Huc allusit Horatius:

Ennius et sapiens, et fortis, et alter Homerus,
Ut Critici dicunt, leviter curare uidetur,

Quod promissa eadant, et somnia Pythagoræa. Cauet autem confundas cum altero somnio eiusdem poetæ, cuius meminerat in primo Annali: in quo apparuisse sibi Homerum dicit in eo acroteleutio - uisus Homerus adesse poeta. Itaque scribit Lucretius:

Vnde sibi exortam semper florentis Homeri
 Commemorat speciem – In eo somnio narrabat Ho-
 merus Ennio animam suam mutatam in pauonem,
 ea acroteleutide: Commemini fieri me pauum – ut citat
 Charisius. Deinde ita mutatam in Ennii corpus in-
 sinuasse. Persius:

*Cor iubet hoc Enni, post quam desterruit esse
 Mæonides, Quintus pauone ex Pythagoreo. Postquam
 autem Q. Ennius factus esset κτι μεταμορφών ex illo
 pauone Pythagoreo, statim factum esse poetam, dum
 in Parnaso ea somniaret. Propertius:*

Visus eram molli recubans Heliōnis in umbra, &c.

Deinde,

Vnde pater sibi Ennius antè babit. Quare al-
 lusit Persius ad illud somnum Ennii, in quo nar-
 bat se esse factum poetam: quod tamē pauci animad-
 uerterunt, cùm scribit:

*Nec fonte labra prolui Caballino:
 Nec in bicipiti somniaffe Parnasso
 Memini, ut repente sic poeta prodirem, &c.*

§8. Isthic est de sole sumptus ignis.) Ita distin-
 guenda sunt hemistichia ista Trochaica.

Isthic est de sole sumptus ignis, id est, sole est. Deinde,
 – Isque totus mentis est. Nam mens pro mens dictū
 est: quomodo idem in eodem opere alibi:

Terra corpus est: at mentis ignis est, – id est, Mens. Ita
 citat Priscianus ex Epicharmo Ennii. Puto autem ita
 integrum versum enuntiandum esse:

Isthic est de sole sumptus ignis, isque mentis est. De hoc
 autem loco sensit idem Varro lib. 1. de re Rustica, cap.
 4. Eius principia, quæ mundi esse Ennius scribit, Aqua,
 Terra, Anima & Sol. Pudet me referre, quām malè acce-

ptus sit hic locus in editione Romana: adeo, ut qui ante vulgo integer legebatur, nunc totus vitiosus in ea habeatur.

59. Atque humoris ariditatem.) *Aritudinem ex veteribus libris.* Ita etiam Varro ipse *Prometheo lib. i. penè iisdem verbis:*

*Humanæ quandam stirpis gentem concoquit
Frigus, calori, atque humoris aritudinem*

*Miscens— Qui versus confusi & valde deprauati
vulgò leguntur apud Nonium Marcellum.*

60. *Esse corpus terram, quæ peperit, ipsam
capere, neque dispendii facere hilum.) Versus
duo, qui sunt excogitati à correctoribus Romanæ edi-
tionis, & nullius sensus sunt, & longè absunt à senten-
tia Varronis. Quanquam non caret ratione, quod pro
peperit, restituerint deperit: quod videntur suspicati
esse, Ennium hīc agere de coniunctione cæli & terræ,
adducti illis verbis Euripidis, ἐξ οὐρανοῦ μέρους γαῖαν οὐταν
ἔνεσθαι, & quæ sequuntur. Sunt enim vulgo noti
apud Athenæum: item ex Aeschilo,*

*Ἐξ οὐρανούς οὐερός τρέμουσα χθόνα &c. vnde illud:
Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Aether
Coniugis in gremium lætæ descendit— Papinius:
— ipsum in connubia Terræ*

*Aetheræ, cum pluviis rarescant nubila, soluo. Quod est
ex Scytharum opinione. Herodot. lib. 4, Θεοὺς δὲ μεύονται,
ποιέονται, ιστην μάλιστα, δὲ διάπειν, καὶ Γῆν, ρού-
ζοντες πλὴν γῆν τὸ διός θεοῦ κυνέην. Est apud Pausaniam
γῆς αὐταληαὶκεπεύσοντι νοσήοι τὸν δία. Hæc sunt, quæ pos-
sunt nobis obiicere, ut tueantur correctionem suam:
quæ tota versatur in verbo deperit. Id vero alienissimum
est mente Varronis, aut Enni. Id enim volebat ille: a-*

nimam ex æthere, corpus ex terra esse: vnumquodque
verò illuc, vnde profectum erat, reuerti, vt idem Epi-
charmus, forsan in eodem opere, testatus fuerat, cùm
ait, ουωεκριδη, καὶ διεκριθη, καὶ απνθετη, ὅτι τοῦτο πάλιν. γὰρ μὴ
ἐστι γὰρ, πνεύμα δὲ ἀνώ, οὐ τῶν δὲ χαλεπίν; Id ergo concludit
eleganti metaphora sumpta à fœneratoribus: Terram,
quæ dederit corpus, iterum illud recipere, neque pati,
vt vllum dispendium, aut intertrimētum crediti fiat,
quominus, quod credidit, id ipsum recipiat. Vsurpat
ergo Varro non versum, seruata metri lege, sed verba-
tantūm: Nam versus ipse citatur ab eo lib. 8,

Quæ dedit illa, capit, neque dispendū facit hilum.
Quare nihil mutandum in hoc loco, hoc vno excepto,
quod pro peperit, legendum esse dederit, versus ille iam
à nobis productus, docet. Ex quibus vides quām ridi-
culè illi duo versus huc quasi obtorto collo in alienas
sedes irrepperint.

60. Ideo ea in nuptiis in limine adhibentur.)
Idem Varro lib. 11. de vita populi Rom. huius rei mē-
tionem faciebat. Cuius duo exempla citantur apud
Nonium diuersis locis, quæ coniungenda esse senten-
tia ipsa indicat, ita: Cùm à noua iupta ignis in fax affer-
retur è foco eius sumptus, fax ex spinu allata esset, ut eam
puer ingenuus afferret: contrà nouo marito cùm item è fo-
co in titione ex felici arbore, & in aquali aqua allata esset.
Reliqua deficiunt, in quibus, vt appareat, explicabatur
februi genus, in quo torris ardens demergebatur in
aquale: quod Græci vocant χεριβα. Idque plurimi erat
apud veteres, vt pote cùm his constare vitam humanā
crederent. Adeò, vt quem vita priuari vellent, ei his
duobus interdiceretur: eūmque vocabant extorrem,
tanquam torris illius, & χεριβων exsortē. Itaque apud

Hesychiū ubi hodie vulgò legitur, ἄφικτος, ἀκάθαρτος,
μιαρὸς, malo legere ἄφιξος: quod est ad verbū extorris.
Φίτξος enim etiam torrem, seu titijonem significat, vt
āpud Lycophronem: quanquam ἄφικτος, παλαινάσσος
posset videri dictus propter louem ἄφικτος, id est
ικέστος. Sed prior lectio magis placet. In verbis Varro-
nis *spīnu* correximus, cùm anteà *pinu* legeretur. Apud
Ouidium quoque ita legendum est,

*Exoptat puros spines teda Deos. Hodie perperam
pinea teda.*

61. *Venus Cæligena.*) οὐεγεία. Plato Symposio de
duabus Veneribus loquens, ή μή γεπον πρεσβυτέρε, ημ
ἀμύτωρ Ουεγείος Συγάπηρ, ήν δή καὶ οὐεγείαν επονομάζομεν ή το
νεωτέρε, Διός καὶ Διώνις, ήν δή παίδημον καλεῖμεν. Pausanias,
εἰδε το δὲ καὶ τῇ ἀφροδίτῃ τὰς επωνυμίας ή Αρμοία, ή μὴ γεγείαν
θητὶ ἔρωτι καθαρῷ καὶ απιλαμβάνω πόθε σωμάτων παίδεμον το δη
τάχις μίζεστ. τρίτην δὲ ἀποροφίαν, ήνα θητημίας τε αἵρομου, καὶ
ἔργων αὔοσίων ἀπορεῖ φη πέριος οὐδὲν αὐθρώπων. Primam er-
go, hoc est γεγείαν Cæligenā interpretor, vt hic: πάνθη-
μον verò Volgiuagam. Lucret. Volgiuagaque uagus Vene-
re. ἀποροφίαν autem Vorticordiam. Vnde Venus uorno
nomine corde tenet. Ouid. Aelian.de animalib. lib.x. ait
τιὼ οὐεγείαν ἀφροδίτιῳ coli ab Αἴγυπτοις. Censebatur
verò inter eos Deos, quibus siebant sacra νηφάλια, cuius-
modi Romæ fuit Rumia Dea. Id puto, quod ei attri-
bueretur diuinatio, cui qui dabant operam, carebant
temeto. Artemidorus de ea loquens, ἀγαθὴ δὲ καὶ μαί-
τοι. πάσις γδ ματιῆς καὶ περιώστες εύρεται τοι νερομίσαι.
Non immerito igitur Ennius ait Anchisem eductum
fuisse vaticinandi scientiam à Venere: cuius hos duos
versus citat Probus:

Atque Anchises doctu' Venus quem polchra Dearum

Fari donauit diuinum pectus habere.

62. In Asoto Ennii.) Nō Asotum scripsit Ennius sed Cæcilius. Itaque antiquitus excusi non *Asoto*, sed *Sotā* habent: quæ vera est lectio, sed decurtata. Nam *Sotadicō* legendum est. Citatur à Festo Ennius in *Sotadicō-Cyprio boui merendam*. Quod sanè est comma *Sotadicum*. Sicut iste versus est *Sotadicus ex Ionicis à maiore:*

*Ibant malacam uiere Veneriam corollam. Apud Festum idem error inoleuerat, qui & hīc, *Asota*, pro *Sotadicō*, vbi citat hunc versiculum:*

Aliūsque in mare uolt magno tēnere tonsam,

*Alij Rhetorici tongent – Sed altera ἀκροσήχις à nobis addita est. Est & hīc ex *Sotadicō* Ennii apud eundem Grammaticum:*

Prope stagna, genus ubi lanigerum piscibū' pascit.

63.) Ibant in alam viere Veneriam corollam.) Hic versiculus deprauatior legitur apud Censorinum: *Ibant mala eluere Veneriam corollam.* In aliis legi *malacci*, admoniti sumus ab iis, qui hunc autorē Romæ ediderunt. Quam veram quidem lectionem, non tamen penitus à mendis vacuam Vertranius reiecit: Cùm parua licentia restitui in integrum possit, si legeris *malacam* pro *malacci*. Coniecturam nostram confirmat *Sotadicus* versus, qui citatur ab Hephestione: & mirum ni ex eo suum transtulerit Ennius. Eadem enim sententia, idem genus metri:

Ποίηστέ τε εν αἴδος μαλακὸν ματέσσαγεν. At Vertranius ex ea corrupta voce, putauit μαλάχην legendum esse: quasi vero difficile esset μαλακὴν diuinare.

64. Palma, quod ex vtraque parte.) In Roma-
na editione, *Palmam dicunt, etc.* Sed prior lectio ger-

mana est & legitima , non quam ipsi supposuerunt: Dixit enim , Ideo hæc cum corona , et palma : corona, quod vinculum capitis: palma, quod ex utraque parte natura vindicta habeat paria folia Et ita Plutarch . Sympos.lib. v i i i . ἐφι δέ ξπορεῖν οὐδὲ ποτὲ τὸ αὐγάνων σέφανον ἀλλος λλον ἔχει; πόν δὲ φοίνικα κοινῆ πάντες ; εἰδὲ ἐμὲ γεων, ἐφη πείθουσιν οἱ τὴν ισόπτην σῆμα φύλακων σίον αἰτανισαμένων σ.εὶ, καὶ οὐσι- πρεχόντων αὐγῶν, καὶ αἱμάλη τοξεπλίσιον οὐ ποιεῖν φάσκοντες.

65. Quam haberent vim significantes Veneris.) Legendum , Quam haberet, vim significantes Veneris. Significantes, inquit, vim illam , quam haberet Venus. Nihil planius hac lectione . Tamen Vertranius emendauit, *Veneris res*: male sanè, ut appareret.

66. Quare quod Cælum principium, ab satu dictus Saturnus: & quod ignis Saturnalibus cerei superiorib' mittuntur.) Quod, inquit, principium sit rerum , ab satu Saturnus dictus : Et quod ignis , quem constat generationis principium esse, propterea Saturnalibus ignes , id est cerei lucentes dabuntur . Nam quod hic mutarit quædam Vertranius, valdè falsus est , cùm sensu Varronis assequi non quiret. Porrò Saturni nomen Tuscum esse omnes mihi concedent , qui sciunt Syriacè , & pro certo habent olim Tuscorum linguam Aramaicam fuisse : Saturnus enim lingua Syriaca significat latentem. Vnde in agro Latino quasi interpretantes vocarunt eum Latium , & eius vxorem Opem Latiam. Et in Pontificalib.indig- tamentis dicebatur L A T I A S A T V R N I . Gellius lib.xii i.cap.xxii, Et ab eo Latium.

67. Hæc enim terris gentes dat.) Usurpat verba ex Epicharmo Ennii, nulla religione metricæ legis, ut supra fecisse demonstrauimus . Ita enim concinnā-

di sunt:

Isthæc terris gentes omnes peperit, et resumit denio:
Isthæc dat cibaria: isthæc omnibus fruges gerit.

68. Quæ quod gerit fruges, Geres.) Cicero
quoque eidem etymo assentitur. Sed nos putamus di-
ctam esse à Cereo antiquo verbo, quod est Creo. Nisi
fortasse prius dicta fuerit Geres, ut volunt ipsi. At ne
tunc quidem à gerendo erit, sed à Græco Γῆρας: Ita e-
nim prius vocabatur. Hesych. αὐχρώ, καὶ ωπίς, Κέιλη, καὶ
Γῆρας, καὶ γῆ, Κέλητηρ ἡ αὐτή. Ex quibus etiam videas
Opem Consiuam, non ab ope, ut vult Varro, dictam:
sed veteribus quoque Græcis eam dictam Ωπν . à quo
Latinè Ops.

69. Isthic est is Iuppiter, quem dico, quem
Græci vocant Aerem.) Trochaici sunt ex Epichar-
mo Ennii. Itaque omnes distinguēdi sunt, vnuſquis-
que ordine suo. Quod tamen adeò negligenter præ-
stiterunt autores editionis Romanæ, ut plurima vltro
huc inferserint inutilia, & aliena à lege metrica. Nihil
enim mutandum in vulgata lectione, in qua constat
ratio versuum, modo vnumquenque versum ordini
suo reddas.

80. Quem Græci vocant Aerem. --) Aeschylus apud Clementem Stromate v.

Ζεύς δέν αὐγήρ, ζεύς δὲ γῆ, ζεύς δ' οὐερός.

Ζεύς τοι τὰ πάντα, χ' ὁ, οὐ τῶνδ' ψευτέρων. Item Demo-
critus apud eundem in Protreptico: εὐτελέα, δὲ νῦν οὐτέ
καλέομεν οἱ Ἑλληνες, πάντα διαμυθέντες), καὶ πάντα ωὕτος οἰστεν, καὶ
διδοῖ, καὶ ἀφαιρέεται, καὶ βασιλεὺς ὄντος τῷ πάντων. Plato
Comicus,

Αὔγηρ, δὲ αὐτὸς οὐς οὐομάσῃς Κέλη. Pacuvius Chryse:
Hoc uide, circum supradique quod complexu continet

*Terram, quod nostri Cælum memorant, Grai perhibent
Æthera.*

*Quicquid est hoc, omnia is animat, format, auget, alle,
serat,
sepelit, recipitque in se omnia, omniūque idem est
pater.*

*Indidemque eadem, quæ oriuntur, de integrō æquè codē
occidunt. Primus versus adducitur à Varro-
ne: secundus à Cicerone: reliqui ab eodem Cicerone.
Itaque tria illa membra diuersis locis distracta ita cō-
nectenda esse non dubitamus. Lucretius imitatus est
Pacuvium, cùm ita canit:*

*Denique iam tuere hoc, circū supradque quod omnem
Continet amplexus terram & quæ sequuntur. Huc
pertinent etiam verba Ennii:*

*At densis Aquila pinnis obnixa uolabat
Vento, Graiugenum perhibet quémne Æthera lingua.
Nam ventus ἀνέμος, pro aere, vnde Animus. Citantur
autem à Probo Grammatico.*

81. *Et idem cum exit quod oritur.) Lege, Et
idem cum exit, quom oritur. Vetus scriptura decepit Ver-
tranium, Quom, pro Cum. Ex quo imperiti librarii in-
finitis locis formarunt Quod.*

82. *Quidam negant sub tecto per hunc deie-
rare oportere.) Meminit Plutarch. Questionib.
Romanis cap. xxviii. item idem Varro de liberis e-
ducandis: Itaque domi rituis nostri, qui per Diuum Fidium
iurare uolt, prodire solet in publicum.*

83. *Sanctum.) Qui res Romanas Græce scripse-
runt, vocant Σάκτων. Tamen Sanqualis porta dicta ab
eo Deo, ostendit Sancum dicendum esse. Propertius
etymon aperit:*

Hunc, quoniam manibus purgatum sanxerat orbem,
 Sic Sancum Tacitae composuere manus. Dionysius
 misit Græcè reddit, quod Fidius Latinè: In quo multi
 errarunt, qui id non animaduerterunt. apud Ouidiū:
 Querebam Nonas, Sanco, Fidione referrem,

An tibi Semipater — mendum est postremo versu,
 cùm sit legendum Semino Pater. Semonem eundem cù
 Sanco facit T. Liuius lib. viii.

84. Quorum, quod finis ortus, ortus dictus.)
 Posterior vox perperam repetita est: Itaque hæc vera
 lectio, Quorum quod finis, orcus dictus. Quia, inquit, fi
 nis omnium rerum, propterea Orcus dictus: quem or
 cum finem esse rerum iam omnes sciūt. Sic Amphiar
 aus in Thebaide Statii, de orco loquens, o'cunctis fi
 nitor maxime rerum. Sanè Diespitrem eundē esse cum
 Dite nemo ignorat.

85. Noctiluca.) Horatius quoque eādem cum Lu
 na facit: Rite crescentem facie Noctilucam. Leuinus verò
 vetustissimus autor videtur eam Venerem nominare.
 Venerem igitur alnum adorans, siue fœmina, siue mas est,
 ita uti alma Noctiluca est. Quare ab eadem ratione dici
 tur Noctuuigila à Plauto Curculione, hoc est νυκτιλαμ
 πης. Dicitur etiam hoc nomine lucerna. Varro Bimar
 copoli: Noctilucam tollo, ad focum fero, inflo, anima reui
 uscit.

86. Et hic, quod Luna in altitudinem, & lati
 tudinem simul, Diuiana appellata.) Scio hunc
 locum aliter in Romana editione legi: sed qui eum e
 mendare conati sunt, veram lectionem assecuti non
 sunt. Ea autem talis est: Et hæc quod diuia in altitudi
 nem, &c. Satis patet cur ita legendum sit: rationibus
 supersedebo.

87. Ignis a nascendo, quod hic nascitur, & omne, quod nascitur, ignis scindi.) Hic facta est verborum transpositio pro, quod hinc nascitur omne, & quod nascitur, &c.

88. Ignis scindit.) Ignesat alii : non male. Fortasse melius : ignis indit.

89. Qui denascitur.) Appositissimo verbo usus est imitatione Græcorum, qui eodem modo dicunt ἀπογίνεσθαι. Vsurparat & Cassius Hemina vetus autor : Quæ natæ sunt, inquit, ea denasci aiunt. Nimurum extulit prouerbium Græcum : πᾶς τι γνόμων καλλαγῆν οφελεῖ.

90. Et fulgur, quod fulmine ictum contrariis Diis.) Repone, Fulgoritum, quod fulmine ictum contrariis Diis. Nam quomodo legit Romana editio siue ex veteribus libris ea lectio, siue de opinione reposita fuerit, ineptissima est: quam tamē Vertranius veritus est reiicere, adeo ut illam conatus sit emendare. Fulgorita igitur loca, fulgere icta, quæ & bidentalia. Ab eadem ratione fulgoritæ arbores : ad quas qui sacrificiæ commouebant dicebantur strufertarii, à strue, & fertor sacrificii genere, ut docet Cato. Dicebantur & obstita loca, de cælo tacta, & fanaticæ.

91. Ad lacum Cutiliensem.) Quod de Iuturnensis aquæ salubritate Varro suprà dixit, idem Strabo de Cutiliensi lacu. ή τὰ ἐν καπνίαις φυχές υδατα, αφ' ὧν η πίνονται, ή εγκαρπίζονται θεατίνουσιν ρόσοις. Siquidem oppidum, quod ad eam paludem erat, dicebatur numero plurali Cutiliæ. Et fortasse apud Catonem cap. cxxxv. ubi hodie legitur : vomeris indutilus optimus erit, trapeti Pompeiis: Romæ ad Rufi maceriam claves: fortasse, inquam, legendum, vomeris Cutiliæ optimus erit. De quo ad eruditos referendum puto.

92. A quo nuptiæ nuptus dictus.) A quo nuptus, nuptiæ dictæ vel nupta dicta. Lutea demissos uelarunt flāmea multus. In Romana editione minus recte.

93. Ac vento illo, quem Plautus dicit.) Etymon Veniliæ deducit Varro ab eo genere loquendi, quo aduenientem aliquem excipiebant, cùm dicebant, vētum gaudeo : quod usurpauit Plautus in versu modo à Varrone adducto. Ad quod idē allusit facetissimè in Curculione his verbis :

C V. Obsecro hercle facite uentum ut gaudeam.

P H. Maxime. C V. Quid facitis, quæso? P H. Ventum.

C V. Nolo equidem mihi

Fieri uentulum. P H. Quid igitur uis? C V. Esse, ut uentum gaudeam.

Nam πὸ πῖτιζεν dicebant Facere ventum. C. Licinius Imbrex, vetus Comicus :

Resupina, obstito capitulo, sibi uentum facere tunicula. Quanquam melius & frequentius dicerent Facere uentulum : vt Parasitus correxerit imperitum iuuenem, ob insolentiam loquendi. Terentius Eunicho:

Cape hoc flabellum, et uentulum huic sic facio. Vertranius putauit h̄c agi de vento secundo. In quo insinuatius lapsus est. Nam quod Varro nō poterat satis exprimere illud genus loquendi, sic circa adduxit versum Plauti. Si enim de vento secundo intellexisset, non opus erat versum Plauti laudare.

94. Mammers.) Nouit & hoc nomen Martis Lyco-phron, cùm ait :

Καρδάον, οὐ μάμερτον ὁ πλίτις λύκον. Item:

Πομαῖν οὐ όραλαξ πυμάτων απάρξεται

Καρδάος, οὐ μάμερτος -

95. Virtus, ut viri vis, a virilitate,) Suspicio, Vir-

tus, ut uiritus, à uirilitate.

96. Ab iisdem dicimus Herculem, Vestam.) Quomodo Herculem, si Græcè ἵρακλης; Quare merito confodienda est hæc lectio, legendūmque , Herem. Imperitus scilicet librarius, cùm hæc exscriberet, putauit contractum nomen Herculis esse, scripsitque Herculem. Romana editio videtur huic mēx conjecturæ suffragari : habet enim Larām. Quæ lectionis varietas merito hunc locum suspectū reddit. Herem Marteam colebant veteres, postquam creuerant hæreditatem.

97. Fortunam Fortem, Fidem. Ea re Sabinorum linguam olen, &c.) Lege, Fortunam, Fortem, Fidem, Lares. Sabinorum linguam, &c. Huius voti Tatii Regis meminit Augustinus ex monumentis Varronis.

98. Ut quidam Græci greges Gergera.) Suspicor legendum ῥόγαε: Quod nomen Græcis pro quavis multitudine sumitur. De quo satis multa Macrobius in Saturnalib. itēmque interpres Aristophanis ἀχαρβοι. Apud Hesychium legitur γέργενα, τὰ πάντα. Fortasse & illud quoque hīc locum habere possit.

99. Vræon.) Græci Grammatici, τὰ ἐραῖα, μέρη τῆς ιχθύων, sed propriè thunnorum. Persius :

—rubrūmque amplexa catinum

Cauda natae thunni — At verò ὠρᾶς or aliud est Athenæo, ex thūno quoque & illud. Item ὠρᾶ, quæ ad verbum bellaria dicimus.

100. Hippopotamus.) Dicebatur & Hippocampa, aliud sanè ab Hippocampo , quippe ἵπποκαμπος animalculum apud Dioscoridem. At Hippocampa, quod Campas equos marinos dicerent authore Festo: vel potius quod καμπάς omnia cetacea , vnde finxit vocem

καμπίκητος Epicharmus. Menander tamen Hippocampum, non hippocampam dixit pro Hippopotamo, aut potius equo marino. Nonius, Hippocampi, equi marini à flexu caudarum, quæ pisces sunt: Et est Græcum: Menander, Vehutos hippocampos in æternæ usus, scire nocit Delphino iunctis uehiculis, hippocampisque asperis. Quæ verba si pristinæ integritati suæ restituero, putabo me studiosorum gratiam eo nomine non parum demererri posse. Videamus igitur, num ita scripsit ille Grammaticus. Menander:

Oὐχὶ πόκαμπος ἐν αἴθει; Nam & Centauri, & Hippocampi & multa eiusmodi apparent in aere, ut est in Nebulis Aristophanis. Deinde, Næuius:

—sirenes citis

Delphino iunctis uehiculis, hippocampisque asperis.

Videntur esse ex Ægysto Næuii: Ex qua hos versus, quos mox adducturi sumus citat idem Nonius, & cum superioribus coniungendi sunt ad hunc modum:

—Tum autem lascivum Nerei simum pecus

Ludens ad cantum classium lustratur: sirenes citis

Delphino iunctis uehiculis, hippocampisque asperis.

Ridiculum est iunctos dicere currus immanes Nereidum iis pisciculis, qui dicuntur Hippocampi. Sed nimis hinc Hippopotami, vel alia quedam immania monstra ex genere Cetaceo. Nam *καμπάς* Cete vocabant, ut supra admonuimus. Sanè hippopotamis velii Neptunum indicat Statius in Thebaide:

Illic Ægæo Neptunus gurgite fessos

In portum deducit equos: prior haurit habenas

Vngula: postremi soluuntur in æquora pisces. Ex quibus apparet non intelligi *πόκαμπη* Dioscoridis, sed longè maius animal ex Cetaceis: quod tamen commē-

titium putem , sicuti pleraque alia veterum. Plinius quoque lib. x x v i . cap. v . cùm ait , *In maximí dignatione Cn. Domitij delubro in Circo Flaminio Neptunus ipse, Thetis, atque Achilles, Nereides, supra Delphinos, et cete, et Hippocampos sedentes: aperte recenset eos inter Cete, aut monstra potius marina: ne quis putet esse ἵπποκαμπόν* Dioscoridis & Galeni. Quod tamen quidam putarunt. At nos vidimus apud patrem nostrum σκέλετον hippocampi admodum elegans: neque id excedebat trientalem magnitudinem, cùm ad dodrantalem peruenire velint quidam.

101. *Querquedula, Cercuris.*) Illud κερκυδεῖς, quod à duabus caudis confectum est, putamus adulterinum esse, & temerè in alienam possessionem irrepssisse: videtur enim potius κερκυθαλίς reponendum esse. Illud enim ἐρωδίον veteres Grāmatici interpretantur: quanuis discriminem esse scio inter querquedulam, & erodiū. Certe hæc aliquando confundunt boni autores. Nam cùm attribuat Aratus ἐρωδίῳ τεγγωνικὰ pluuiæ: Virgilius item illam Ardeam interpretetur: Varro contra eius simile querquedulā id facere canit , his versibus:

Aut frigidos nimbos aquæ caduciter ruentis

Præinnuere aquatile querquedulae natantes. Quanquam & aliæ quoq; aues futuram tempestatem prædicunt , vt cornix, & miluius , de quo ita idem Varro Sesqui vlysse: Iugere uolitans miluos iussus, aquam è nubibus tortam indicat fore, ut tegillum sibi pastor sumat. Apud Nonium hodie legitur, vigere uolitans mulsus. Nos dè cōiectura ita correxi mus, cùm sciremus ex Festo miluios iugere dici, cùm vocem emittunt.

102. *Atque eas dissoluere , ab lytra.*) *Atque eas dissoluere, abluere.* At Romana editio, item vulgata cor-

ruptè habebat ab lytra. Vertranius, Λητὸς τῆς λύσεως, haud scio quām bene.

103. Antiqui fibrum dicebant extremum.) Ut à cerno cribrum : à facio faber : à tumeo, tuber : à luo liber : deglubitur enim. A cresco creber : à glubo, glaber : à scarreo (vnde scarrosus Lucillio, λεπρός) scaber : à suo, suber : insuitur enim solo calceamenti: vnde ea dicuntur κατύπιαται Græcis. A craceo , craber , qui postea crabro , σφήξ. (cracere significat gracilem esse Ennio, & σφικώσθεις graciles dicuntur apud veteres Comicos.) Sic à finio, Fiber, extremus. Ab eadem mente Mulciber, à mulcendo, non à mulcendo ferro. Nam Mulciber apud vetustissimos Latinos est propriè μελίχος θεός : qualis colebatur Athenis, qui & μαρμάκτης. Plutarchus ὁδὶ ἀργυρίας.

104. Flamines, quod in Latio capite velato erant semper.) Illud, in Latio, quidam suspectum haberunt, non immerito. Quis enim non videt illud παρέλκεν; At quod pro eo in sacro reposuerunt, nihil præter suspicionem afferre possunt. Nos hanc veram lectionē esse putamus : Flamines, quod licio in apice uelati erant. De apicibus, vide quæ annotauimus lib. vii. Velati dicebantur, qui caput cinctum licio laneo habebant. Liuius lib. i, Legatus ubi ad fines eorum uenit, unde res repetuntur, capite uelato (filum lanæ velamen erat) audi iuppiter, inquit, audite fines, &c. Virgil. lib. xii,

velati lino, et uerbenis tempora uincti. Sic supplicia, & velamenta dicebant τὴν ixητηπίαν, quod nimis simile laneo velatum erat caduceum. Itaque ab eo dixit Plaut. Orare velatis manibus. Hoc etiam vocabant velamina, & velatā colum. Græci dicunt σέμιματα. Eurip. Oreste, ὡς σέμιματα ξύρασ' ἐπένλωσε θεὰ Εὐριπ. id est, vellerae.

Varro de Re rustica: quam (lanam) demptam, ac conglobatam, alijs uellera, alijs uel amula appellans.

105. Ut Apollini etiam nunc.) Vera lectio, vt Neapoli etiam nunc. Strabo lib. v. loquens de Neapoli, πλεῖστα δὲ ἵχην θέλλωνται αὐγωγῆς εὐταῦθα στόζεται, γυμνάπαπι, καὶ εὐφίβια, καὶ φρεστιά, τὸ ὄνοματα ἐλληνικὰ, καὶ ὡραῖα ρωμαῖα. Satis hoc vno Strabonis loco hæc emendatio confirmatur.

106. Quas in tuguriis certis &c.) Ita legit Vertranius. Neque tamen id commisisset, nisi editione Romana motus. Tamē falsus est, vt puto. Nam in auguriis certis obseruari aues Titias dixit, quod non in omnibus obseruarentur, vt ex hoc loco apparet.

107. Nam per hos siebat, vti iustum concipetur bellum, & inde desitum.) Postremas duas voces putarunt vacare, cùm tamen dicat Varro, hoc iam obsoleuisse temporibus suis. Quod etiam idem ait apud Nonium. Itaque inde petat lector.

108. Qui vere nuntii Senatus essent.) Lege, Qui-ue nuntiū Senatus essent.

109. Dicit esse Græce cohorton apud poetas dictum.) Certissimum est, vna litera dempta Chorō legendum. χόρτος, ὁ μείζονος apud Poetas. ινάρ. λ.

Πίονα μνεῖ ἔκκε βοὸς Διὸς περπικεραύνω.

Αὐλῆς ἐν χόρτῳ — Item ιλιάδος ω.

Αὐλῆς ἐν χόρτοισι παλινθύμος καὶ κόπεον. Inde Euripi-di σύχορτα πεδία. In editione Romana emendarunt κούρπον. Miror, cur non nouas aures quererent, quibus talia persuaderent, qui noua vocabula commeti sunt. Est enim hæc vox planè apud omnes autores inaudita.

110. Manipulos exercitus noua manus.) Ma-nipulos, pro manipulus, more antiquo, vt maritos apud

Catullum. Quare facile noris, qua temeritate hæc lectio mutata sit in editione Romana.

iii. Non a medendo, ac suendo, quæ omnino vltima. Huic rei earum rerum radices, &c.) Interpungendum ita: Quæ omnino ultima huic rei. Deinde, quæ sequuntur, transposita sunt: quæ ita suo loco restituenda sunt. Earum rerum radices in proximo libro aperientur: nec multa in eo obscura, relinquam. Quare quod ab arte artifex dicitur: similis caussa, quæ ab scientia vocatur aliqua, &c.

iv. Quod sequitur verbum aduentum, & inventum.) Diuersè castigatur, vel potius cruciatur, hic locus ab aliis. At hæc erat vera lectio: Quod sequitur æruum ad uentum. Error natus, vt solet, ex ignorantia veteris scripturæ, quam non animaduerterant imperiti librarii. Cerbum enim scriptum erat, pro quo uerbum legerunt. Idem error in irum quam frequens sit in Nonianis codicibus: vt in exemplo Sisennæ, Ferabite: pro fera uite. Et partim fera uite, partim lauro, & arbusto, ac multa pinu, ac murtetis abundat. Nec defuerūt qui in suis magnificis Thesauris tāto labore consarcinatis Ferabitem pro agresti sumi apud veteres autores admonuerint. Itidem simile erratum apud eundem Grammaticum in exemplo Varronis ab eo citato, verbo satulla. Nam cùm vetus librarius scripsisset poluuro pro polubro: ex eo factum, vt poluere hodie legatur in Codicibus Nonii: sed perperā, vt dixi, pro polubro:

Nec in polubro mystico coquam carnes,

Meum ut satullem corpus, & famem uentris. Item eodem modo deprauatè leguntur verba Lucillii apud eundem: Maximus si argento in uerbi Androgyni barbati mæcho cinedi. Vbi tantum abest, vt in scriptura solum

peccatum sit, ut etiam verba Lucillii manca sint. Nam ita scripsérat Lucilius:

Maximu' si argenti sexcentum ac mille reliquit

Imberbi androgyni barbato mæchocinædo. Inuerbi ergo, pro Imberbi. Et volebat ostendere Nonius, imberbem, non imberbum usurpatum esse à Lucillio.

113. *Et inuentum.) Vertranius, in uentum. Forsan, Hinc uenatus.*

114. *Pecus.) Pecus ab eo, quòd pascebant : à quo pecora vniuersa. Et quòd in pecore pecunia tum consistebat pastoribus, & standi fundamentum pes (à quo in ædificiis dicitur area pes magnus, & qui negotium instituit, pedem posuit) à pede pecudem appellarunt, ut ab eodem pedicā, & pedisequam. Ex his, quæ satis per se clara sunt, & Varronis mentem aperte demonstrant, satis constat, immeritò hæc in editione Romana mutata fuisse. Quod qui fecerunt, non videbant sanè, quòd spectabat niens Varronis, cùm Pecudis etymon explanaret, quanquam nimis anxie & exiliter. Quòd enim veteres, pastores essent, id est pecuariam exercerent, & omnis eorum copia in pecore consisteret, consistendi autem fundamentum pes : à pede, inquit, pecudes appellarunt. Quia ut pes in homine standi, sic pecus in re familiari pecuniæ fundamentum erat apud veteres. In quo vides Varronis λεπτολογίαν in disquirendis verborum etymologiis. Cùm dubium non sit pecudes quòd tonderentur πόκαδες dictas. Vnde πόκας apud Græcos, Vellus apud nos remansit. Latini verò pecudes potius, quām pocudes dixerunt, more suo : cùm & Apellinem, pro Apollinē dicērent : item tēperis, & pigneris, & elera, pro olera. Vnde Eluela, olera minuta, & Elueola vitis, quæ herbacei coloris esset. Titinniūs:*

Lenti calido eluela, rapula, rumices. Sic etiam hemonem pro homine.

115. Pes magnus.) Pes magnus, id est constratus. Ita vocabant veteres ἐπίπεδον τὸ ἐπὶ μῆκος ἢ πλάτος. Sic in libris de limitibus agrorum legitur: Planum est quod Græci ἐπίπεδον appellant, nos constratos pedes, in quo longitudinem & latitudinem habeamus: per quem etiam agros, aedificiorum sola, & quibus altitudo & crassitudo ponitur: & opera tectoria, inauraturas tabularum intelligimus, &c. Plani nomine hic intelligitur, quod apud Varonem pes magnus.

116. Et qui negotium instituit pedem posuit.) Romani correctores castigarunt de suo & qui fundamentum instituit, &c. male: quanquam in Musica qui πόδα instituit, dicitur βάσιν πθέρα. Atqui non necessario de aedificiis loquitur Varro: sed de iis tantum, quæ μεταφορῶν deducuntur à pede. Itaque allusit Plautus Asinaria:

Ego caput huic argento fui hodie reperiundo. LIB. ego pes fui. Ergo pes quodvis fundamentum. Hinc puto Nepotes dictos. Est enim vocabulum Græcum νέποδες nepotes: quòd ποὺς ipse, id est fundamentum generis non essent, sed tantùm λόγοι. Theocritus enim, & Apollonius usurparunt νέποδες pro Nepotibus, αὐτοὶ δὲ λόγοι. Quod & Festus annotarat, ut cognoscimus ex eius reliquiis, in quibus etiam appareat citasse Callimachi autoritatem. Itaque puto me incidisse in eum locum Callimachi, quem Festus laudarat. Nam cùm ita citatum repererim apud Grammaticos, & γέργαντης έφω τὴν μοδσαν ως ὁ χῖος ὑλικοῦ ἔποις. Equidem non dubito ita legere - & γέργαντης ης έφω

Ἔμερος, ως ὁ Κεῖος γλίχει νέποις. intelligit de Simonide.

117. Pedisequus.) ὁπά'ων, ὁπαδός. Ab eadem ratione vocabant A pedibus: Et pedes. Plaut. Menæchmis: Afferuat te hoc sultis nauales pedes. Qui & pueri dicuntur, & Græcè πάνδες. Antiquitus πάνις por dicebatur, vnde Puer factum: quòd Laconicè & plerisque Doriensibus pes πόρος diceretur. Hinc Marcipor, Publipor, Quintipor. Varro: Quintiporis Clodiani fôria ac poemata gargaridians dices: O fortuna, ô Fors Fortuna.

118. Id enim peculium primum.) Indidem peculium primo: hinc peculatū, publicū furtum, & peculatoriæ ques, aliudve quid. Hæc enim inuersa erant.

119. Primo, vt cum pecore diceretur multa.) Ninium præceps fuit Vertranius in hoc loco transponendo. Dicit enim Varro peculatum esse propriè, cùm auersa pecunia esset ex multa publica, quæ fiebat pecore: à quo pecore peculatum vult dictum, cùm ea multa auertebatur. Nihil igitur mutandum.

120. Et id esse coactum in publicum si erat aduersum.) Ita legitur in illis, qui primis temporibus excusi fuerunt. Quod non temerè mutandum censeo. Est enim elegantissimè dictū, quo modo loquuntur Iurisconsulti, qui aliquid aduersione locari dicunt, cùm ea conditione locatur, vt ex peritorum iudicio estimetur: quod quidem interea est periculo locatoris, donec approbatum id fuerit. Ergo si erat aduersum id esse coactum in publicum, hoc est vt periculo coactorum animaduerteretur: tamen non improbo alteram lectionem, si auersum esset.

121. Ex qua fructus maior.) Hoc sanè corrigere operosū fuerit, cùm cætera desiderentur. Neq; solùm ea deficiunt, quibus de multa agebatur, sed etiam totum principium sequentium, in quibus animalium

etymologias persequebatur. Tamen legerim, Ex qua
fructus de malo. Nam facile fuit l, in i, mutari, vt alibi
sæpe id accidit. Quod cùm factum esset, ex maio, maior
fecerunt. Deinde addita præpositio, vt infinitis locis
in his libris commissum est. Æs, fructum, lucrum, de
malo habere dicebantur, qui interuertendo aliquem
lucrabantur. Ita loquuntur Plautus, & Apuleius. Hoc
est, quod ait Aristophanes:

σκέπη εἰς δικαιοῦ τὴν βίον κεκτημένοι.

122. Hinc est, quod Græcis illis usus, quod
coūs bos.) Manifestò huic tractatui deest principium.
Quod miror in neutra editione animaduersum esse.
Neque tamen in eo solum errarunt: sed etiam cùm
vocem illam, usus, sustulerunt, quam putarent vacare.
Atqui ex ea faciendum erat planè, & diserte, usus.
Quod Græcis usus, quod boūs bos.

123. Capra, carpa.) Turrenum, siue Etruscum
vocabulum. Hesych.

124. Omnicarpæ capræ.) Quisquis fuit is poe-
ta, qui hoc dixerit, senserat capras πικλοφάγεις esse, pro-
pter quod Archelaus semper febre laborare eas putaue-
rat. Eupolis quoque Comicus idem sentiebat, cùm ita
capras loquentes introduxerat, βοσκόμεθα ὑλις παποδα-
πης ἀπο, ἐλάτης, κομάρητε πλόρθοις Δποτεώγενσα, & quæ se-
quuntur. Valde enim manca & corrupta sunt apud Plu-
tarchum, & eius simiam Macrobius.

125. Porcus, quod Sabini dicunt a primo por-
co, poride porcus.) Alii inferiunt pro animi
sententia quicquid in buccā, vt aiunt. Hoc igitur, quod
in manu est, agamus: Nam hæc est, quam veram puta-
mus, lectio: Porcus, quod Sabini dicunt aprum porcum:
proinde porcus. Qui meliorem attulerit, caussam non

dico, quin meritò nostra explodatur.

126. Κάρηφ οὐκέ πόρκος.) Idem de re Rustica lib. II. porcus Græcum nomen est antiquum, sed obscuratum: quod eum nunc vocant χοῖρον. Vt unque verum est: Nam & Græca est vox, & ita obscurata, vt neminem veterum, quod sciam, qui quidam hodie extent, ea usum esse putem, præter unum Lycophronem: Cuius ascribam versus ex Alexandra:

Στέιρω σε πάστρα, καὶ τὰ φοιτάτλαντίδος
Δύπλου κέλωρος, ὃς ποτ' εὐ ράθλω κύπει
Οποῖα πόρκος ιστοιθὺς πεβασκελῆς
Ἄσκοφος μονήρης, ἀμφελυρώσας δέμας

Per thus myiaίτης κέπφος ὡς, ἐπίξεπο. Nam quod interpretis fratris simillimus, homo gloriæ & vanitatis Græcanicæ plenus, commentus est de nescio quo animali: quis nō videt fabulosa esse? Non enim vult Poeta Dardanum natasse vt porcum, aut potius vt animal illud, quod excogitauit Tzetzes: sed vocat μονήρη, vt aprum. Nam Apri μονοί dicuntur, vt & apud Latinos posteros Singulares. Ælianus, καλοῦσται ᾧ Ἐπῶν υῶν μονοί οὐεγ. Stulte enim facit, cùm putat duas comparationes eidē rei attribui: Prima enim tātūm quod solus natarit: Altera, quod vt κέπφος. Quæ est de Homero sumpta, cùm idem de Mercurio canit. Deinde quām ridiculus est in interpretatione illius vocis ἄσκοφος, quasi non potius vtribus natarit. Quod dictum est per appositionem ράθλω κύπει. Et cùm vocat ισπίέα, manifestò Ercynium aprum intelligit. Ergo qui postea κάπρος,, primò apud veteres dictus est πόρκος.

127. Nostri aruiga.) Scribendum puto Aringa. Hesychius, ἀειχα, ἀπρέν περγανον. Quæ scriptura repozenda in Festo & Donato: apud quos mendosè Aruga,

& Harugi legitur.

128. Et in Pontificiis libris videmus.) Vel *Pontificalibus*. Interpungendum autem post verbum, *uidemus*. Quod cùm in editione Romana factum non sit, tantùm sibi permiserunt, vt alterum verbum deleuerint: quòd viderent hæc duo commata aliter aptè hærere non posse. Cæterùm ita sensus perfectus est, nihil vt præterea ad sententiam desiderari videatur. Putarim tamen ita melius legi posse, Et in *Pontificalibus* libris bidentes. Nam hic quoque idem error nocuerat, de quo s̄xpe iam admonuimus: quia scriptum esset, *uidenteis* Certè bidentes erant hostiæ, quæ & cornigeræ essent, & duos dentes eminulos haberent: in qua sententia est Festus, etiam si aliter disputetur apud Gelium. Hesychius, κεραίδες, οὐ πεγέλατων τὰ δίλεα τὰ ἔρδον ὁδόντας ἔχοντα. Aliter, vt puto, si carerent illis, απέλαφοι erant, & ad sacrificia ineptæ. Nam si bidens dicta est, quasi biens, cur bidentis, non bidennis, aut biennis dicuntur? At qui magis aperit etymon, quòd & ambidentes apud veteres vocarentur. Sed id requirebatur in hostia, vt duos dentes haberet cæteris longiores, quemadmodum & in tauro πλεῖω, vt diuersa cornua haberet, & patentia. Ab eo dicebantur Patales boues. Plautus Truculentus: Ego ruri hamaxari me manelim patalem bouem. De hoc loco intelligit Festus cùm scribit patalem bouem dici à Plauto, qui diuersa cornua habeat, & patentia. Meminit & dictione Propatulum. Itaque & Græci quoque ab eadem mente eiusmodi boues vocarunt πταλεῖς. Athenæus lib. ix. πταλίδων ἢ συῶν μηνιγρύεις Αχαιοὶ εἰ Ερεβίδοις ἢ Αἴθων Σατυρεικοί. Deinde: πταλίδες ἢ αὐταὶ ἔρημε, μεταφέρων λέπον τῷ μόσχῳ. ὅπι γέ πταλοί λέγονται λέπον τῷ κεράτων, ὅταν αὐτὰ ἐκπέπαλα ἔχωσι. Item

& πετιώοι. Hesychius, βοις πετιώος ὁ ἔχων αἰαπεπλαυδόν
κέρατα.

129. Agnus.) Λύρος.item canis, κύων, κυνός. u in a. ve
κύλιξ, calix.

130. Nocticulus in custodia.) Miror correctores
istos non vidisse, hanc vocem, quia nihil significaret,
corrigendam fuisse: præsertim cum etiam locos inte-
gros attentare conati sint. Hic enim opus est eo epithet-
o, quod iuuet Varronis sententiam, qui à voce canis
vult deduci nomen ipsius animalis: ut ita legendum
esse appareat: *Quod hic item nocticulus in custodia, & in
uenando signum vocē dat, canis dictus.* Est enim elegan-
tissima vox à nictando detorta, quod Græci dicunt
σκυλῖ: quod solent facere canes in venatu, & in custo-
dia. Ab illa ergo nictatione, qua signū dat, signa vero
canere dicuntur, anxie nimis, & putiduscule Varro ca-
nis etymon deducit. In libro P. Victorii scriptum No-
ctulucus: an perperam pro Noctulugus? Hanc etiam vo-
cem usurpauit Lucilius pro obsceno, id est mali o-
minis, quales sunt bubones, aut similes aues noctu lu-
gentes. An quod in somnis noctu σκυλῖ solent de quo
elegantissimi versus Lucretii extant, & scripsit Aeschylus
in Diris, ὅντες διώκεις θῆρες, κλαγγάνεις θ' ἄρδη
κύων, μέεμνας εἴ ποτ', εὐλιπόν πόνον.

131. In custodia. Veteres canes vocabant custodes:
& contrà qui custodiæ præfecti erant, canes. Aeschylus
Agamemnone:

Γινάγκε πιστὸν δὲ τὸ δόμισι βύροι μολὼν,

Οἴαν ἀρετὴν εἴλειπε, διαμάτων καίνα. Item ibidem:

Λέγοιμι αὐτὸν πόνδε, τῷδε ταθμῷν καίνα,

Σωτῆρεγνός— Columella: Nunc, uti exordiosum
priore pollicitus, de mutis custodibus loquar: quanquam

canis dicitur falsò mutus custos. In carmine obsceno:

Ne, dum me colitis, meū mque numen,

Custodes habeatis irrumatos. id est canes. Plautus quoque in Milite αγνιμαλησ huc allusit. Cuius hæc verba:

Nam es columnatum poetæ inesse audiui barbaro,

Cui bini custodes semper totis horis accubant. Næ uiū sentit poetam illum cōiectum esse in vincula. Canem verò genus esse vinculi nemo paulò humanior ignorat. Itaque custodes vocauit, quia ita canes quoqueocabantur.

132. *Alexandria Camelopardalis nuper aduecta.)* C. Plinius lib. v i i . cap. x v i i . *Camelopardalis Dictatoris Cæsaris Circensib. ludis primūm uisa Romæ. Dion lib. x l i i i .* οὐδὲ δὲ δὴ τῆς καμπλοπαρδάλεως ὠρμασμόντις λέγεται, δὲ πόπει τεθῆντον εἰς τε ρώμην εἰσίχθη, ἐπειδή τοις οὐ πεδείχθη. Et quæ sequuntur: Graphicè enim eam describit.

133. *Cerui quod magna cornua gerant, quasi Gerui.)* Cur non κεροῖ potius? Item Volpes, quod volat pedibus: quasi non sit ex ἀλώπηξ. Item virgultum à viridi: non autem, quod prius virguletum. Virgulæ, δάμυοι.

134. *Nux.)* Alii à nocendo, quomodo & Græcè quoque κάρπου, οὐδὲ τὸ καροῦ. Est autem vox Syriaca Luz. Sed L, in N, abiit: vt Lympha, Nympha.

135. *Ruta, quam nunc πίγαρον appellant.)* Interpres Theriacorum Nicandri, Iōlaos ἐν τῷ οὐδὲ πελοποννησικῷ πόλεων, τὸ πίγαρον ιωτὸ πελοποννησιων ρυτίῳ καλεῖθαι φησι. Hesychius ρυτὰ, τὰ σεμφυλα, ἐπίγαρον λευκόν.

136. *Cucumeres.)* Cucumis κυκώς apud veteres dicebatur. Inde nostrum Latinum: ne putes Varroni de hac re

hac re assentiendum.

137. Exta ollica, quo, &c.) Olliō quam ex Festo.
Inde extaris aula Plauto.

138. Puls ita appellata, quod ita Græci.) πόλης.
Vide Athenæum.

139. Quod ita sonet, cum aqua feruenti insipitur.) Obsipare tamē, & insipare farinam non insipere dicebant veteres: tametsi eodem modo Pomponius Attellanarum scriptor usurpauit:

Facite ut ignis feruat, ligna insipite, far concidite. Quod verò dixit de sono feruentis pultis, simile Næuii – bilbit amphora. Item Eubuli Comici apud Athenæum lib. VI. λοπὸς παρλάζει θερβάρω λαλήματι.

Patina Cachinnat bulliente murmure.

140. Panis.) Athenæus lib. III. πανός, δρός. μεσαί-
ποι. ē τιὼ πλησιονή πανίαν, ē πανία, τὰ πλησιατα. Deinde, ē ρωμαῖοι δὲ πανία τὸ δρόν καλέσσον. Tamen non caret ratione quod ait Varro. Panus enim πλύπη, glomus. Vnde quædam placentæ, quod ad eum modū conficitæ essent, πλύπη dicebantur. Meminit Athen. lib. III. Clemens Alexand. Protrep. ὁ σπαχαμ' Τῶν, ē πυρεμίδης, ἢ πλύπη, ē πόπανα πλυνόμφη. Glomus vocabatur Latine: quod πλύπη glomus. author Festus. Vel est quod Pollux lib. V. ὠνομάζετο δὲ θυνα ἢ πανία, ἀ τὸς πλακώσιν επίθετο, πεστεοκότα πανίοις. λευκὰ δὲ ἦν τιὼ χρήσαν. Quod Varro videtur innuere. alioqui scio πανίον, & Dorice πανίον αὐτὶ τῆς ἀβακτυλίδος sumi: cùm hīc αὐτὶ τὸ πλύπης. Vnde & tumor inguinum, qui morbus pueros infestare solet, vocatur panus: & paniculæ Plinio τὰ πλυνόδη. At Panicæ in milio aliud est: Id enim à Græco etiam manauit. πανίκη enim αἱ βίχες, ē οἱ κόμη. Theophrastus vocat φέβην. τὰ μὲν, inquit, ἔχει σάχων. τὰ δὲ χελ-

ροπὰ λοβὸν. Τὰ δὲ κέρχρωδη φόβην. οὐ τὸν καλαμώδης ἀπόφυσις, φόβη. Vnde apud eundem, ξποχεῖται ἡ δύναμις τοῦ κέρχρου, αλλ' ὅτι οὐ φόρβην, ὡστὸν ὁ κέρχρος, εἶλυμος. in illis, inquit, verbis perperam φόρβην legitur pro φόβῃ. Apud Pliniū quoque lib. x v i i i . cap. v i i . mendum insigne , vix paucis animaduersum, inoleuit, in illis verbis: Miliūm, inquit, inter hos x. annos ex India, in Italiā inueniūtum est, nigrum colore, amplum grano, arundineum culmo . Adolescit ad pedes altitudine v i i . prægrandibus culmis : lobas vocant: omnium frugum fertilissimum . Nam phobas pro lobas, ex Theophrasto.

141. Vnde id dictum , nisi ab eo , quod Græci κόκκον .) Vnde id dictum , ab eo quod Græcis κόκκον . à quo Græcis κόκκος granū dictū. Poteſt ita legi , ut posuimus.

142. Triticum , quod tritum est spicis.) E spicis.

143. Libum , quod libaretur priusquam esset coctum .) Forſan, quod libaretur, prius quam essent, coctūtum. Quod id libaretur coctūtum, priusquam essent, id est, comedenter. Et fortasse illa vera est lectio.

144. Circuitum æqualiter fundebant .) Hic fundere εἰλαύνειν. vnde νεήλαποι genus libi.

145. Triton & placenta .) Poterat legi Ιτρίον, πριον, ut aliquādo putauimus. Postea tamen vera visa est lectio, in tritum: præsertim cùm apud Latinos Itrion nunquā reperiatur. Est enim ἐνθρυπτόν, καὶ πλακοῦ. Athen. interpretatur πεμψάνον λεπτὸν διὰ σπασίου εἶ μέλιτος. Demosthenes, μαθὼν λαμβάνων τέτων ἐνθρυπτα, καὶ σρεπτοὺς, καὶ νεήλατα. Hesychius, ἐνθρυπτα, τὰ ἐκπέμψατα, οὐ τὰ ἐγγένετα μητρα βραχίατα. Melius tamen alibi legitur, ἐνβίτον, τὸ διορυσίς ἐμβρωμα, οὐ γαλάται ἐκβρεκτόν φασιν. Apud Apitium lib. i x . Embractum Baianum legitur : quod est genus in triti: ut non dubitem legere in tritum , καὶ πλακοῦτα.

Tamen interere est verbum culinarium apud Térentium: *Tute hoc interisti*: vnde intritum potius deducendum erat. Aliorum ridicula commenta nihil moramur, qui cùm híc inepta vocabula Ψύφον, & Σρύλλεν induxerint, facile indicant ea ex sua culina, non ex Græcorum monumentis produxisse.

146. Puluentum, quod edebant cum pulte.) Charisius legit, *Pulmentū*, quòd id cum pulte essent, ut Plautus. inde pulmentariū dictum: lögē meliūs sanè. Locus verò Plauti, quem adduxit, extat in Aulularia:

Pulmentum quin ei pridem eripuit mulius. vt Vertranius defecerit memoria, aut diligētia, qui in nulla Comœdia Plauti extare putauerit.

147. Hoc primum debuit pastoribus.) Tepuit: facetè. Hoc enim vult: Antea Pastores crudis tantum vescebantur: cùm autem cocta cæperunt esse, hic fuit primum cibus inter illa cocta: maxime cùm puls, à quo pulmentum, sit primum coctorum edulium. Romana editio, & Vertranius hæc valde corrupta habent.

148. Quod terræ rure Ruapa, vnde Rapa.) Romana editio, & Vertranius ὁδὲ γένεσις. Ita legēdum erat: *Quòd è terra ruerent Ruapa. unde Rapa.* sanè ineptè ē terra hæc etymologia eruitur à Varrone, quæ adeo terrefris sit, & plena ruris. Græcum enim est ράπυς: vnde etiam ράφανος. Athenæus lib. ix, Σπινόσιππος ἦ αὐτερψω ὄμοιῶν, ράφανίς, φητ, γρυκυλίς, αὐδρόπινος, ὄμοια. ἡ δὲ ράφιν Γλαῦκος ἐν τῷ ὄφερπικῷ στὰ τῷ π ψιλῶς καλεῖ ράπων. Etiam suprà, ubi ait, *Caulis, lapathium, radix.* Sic enim antiqui Græci, quam nunc ράφων. puto legendum καυλὸς, λαπάθιον, ράπων. Nam ράθηξ aliud est.

149. Suilla sic ab illis generibus cognominata.) Melius legeretur à suillis generibus.

150. Perna a pede suis, a nomine eius.) In antiquitus excusis, apud quos semper certior lectio, ita legitur: *Perna à pede: sueris à nomine eius.* Legerem, *Perna à pede sueris*: si verisimile esset, Varronem ita locutum esse, sicut temporibus Catonis, in quibus boueris, & Ioueris & similia dicebant. Sed neque, ut mihi persuadeo, ita Varro locutus est: neque, si ita legas, cætera, quæ sequuntur, cohærent. Quid enim erit illud, *à nomine eius*? Quare videtur rectè legi in antiquitus excusis, ut sit, *Perna, à pede. sueres à nomine eiusdem: nempe suis: de quo paulò ante dixerat. Sueres vero inter suillæ partes annumerat Plautus Carbonaria citante Festo, dictione spetile.*

Edo pernam, sumen, sueres, spetile, callum, glandia. Est autem spetile, pars carnosa infra umbilicum suis. autor Festus. Græcè ἡ πόρη οὐσιά τῷ ὄμφαλῳ μέρος. Vel dicamus Varronem veterem casum usurpare, *Perna à pede sueris* ex verbis veteris Grammatici, puta Sisennæ, aut Ælia. Deinde, *A nomine eius Offa.*

151. Murtatum a murga, quod ea large factum.) Murga genere fœminino apud veteres, ut apud Catonem. Quare non mutandum erat: neque ego muto. De murtato Plin. lib. x v. de murto loquens: *Et alias bacæ usus fuit apud antiquos, antequam piper reperiretur, illam obtinens uicem, quodam etiam generosi obsonij nomine inde tracto, quod etiamnum Murtatum uocatur.*

152. Augumentum.) Meminit Arnobius lib. viii.

153. Magmentum.) Meminit idem eruditus scriptor, eodem libro. Erat autem daps, quæ profanabatur à rusticis, Iano, Siluano, Marti, Ioui dapali &c. quanuis id non interpretatus sit Arnobius.

154. Quod ad religionem magis pertinet.)

Videtur legendum , quod ad regionem magis pertinet. Subiicit enim : Itaque propter hoc montana fana constituta cœrte locis. Nam ad id tantum constituta erant, ut Iano, Marti, ut est apud Catonem, & Ioui dapali, item Siluano res diuina susciperetur à quodam rustico , siue ingenuo, siue seruo : cui sacro non interessent mulieres. Cato: Mulier ad eam rem diuinam ne adsit , nūne uideat , quomodo fiat. Itaque dixit Iuuenalis :

Nam quæ docta nimis cupit, & facunda uideri,
Crure tenuis medio tunicas substringere debet,
Cœdere siluano porcum, quadrante lauari.

155. Quod imponeretur macte , ab eo quod Græci μάτον .) Hæc est lectio veterum excusorum. Omnes enim illi macte habent : quæ vera est lectio. Quòd autem illud Macte putant quidam Græcè exponere velle , hoc frustra est. Illud enim peccatum est propter ea, quæ statim sequuntur, Item Græci sigill. stim &c. cùm ita, nisi fallor , scriptum reliquerit Varro : vel ab eo, quòd, cùm imponeretur, macte dicerent. Ipsi verò putarunt verbum Dicerent sine nomine, vacare. Extiterūt deinde, qui illud Macte à Græco deduci sibi persuaserint. Itaque nonnullis visum est substituere μάτον : aliis , μάτως . Quidam etiam μάτσας supposuerunt : Et quem lapidē non mouerunt , vt Græcam vocē, quam putarent desiderari, supponerent? Nec defuerunt, qui mactre legerent: quòd ita μάτηπας dici Græcè scirent. Quæ omnia magis eorum negligentiam , quam Varronis mentem aperiunt. Namque Magmenti duo eyma posuit Varro: vel quòd magis ad regionem faceret: vel quòd, cùm id Deo pollucerent, M A C T E dicerent. Quòd enim ita dicerent in pollucenda dape , disertè legitur apud Catonem: Macte hōce uino misterio esto: Ma-

et hoc fereto esto: Macte haec dape polluenda esto. Est ergo illa vera lectio, quam coniectauimus, nisi valde nos fallit augurium nostrum. Non tamen alibi usquam corruptior est, quam in editione Romana: quod cum bona venia eorum, qui eius correctionis autores fuerint, dictum velim.

156. Quom id imponeretur.) Imponere, verbū sacrorum. Ouid. — Cereale sacerdos

Imponit libum: Iuuenal is:

— οἱ farra imponite cultris. Aristoph. §δ' ἀνθούσαις §δ' οὐνασαις §δ' ἐπιθήντων λιβαρωτόν.

157. Itē Græci singillatim, ut ouum, bulbum.) Puto, Item Græca singit Latium, ut ouum, bulbum, ωὸν, ζόλεον. Neque multum ab hoc sensu mens Varronis absuisse videtur.

158. Lana Græcum.) Posset putare quispiam hīc intelligi λάχην, & extrita media, factum lana, ut ab ἄράχης, araneus. Sed non ita est. λῦνος enim prius dicebatur, & Doribus λῦνος. Apollonius lib. IIII,

Βεβείδε λύνεοιν ἐπιρεφέσ — Et λανισάτ, οἱ κτενισάτ apud veteres dicebantur, qui carebant, hoc est carminabant lanam. Nec sine causa ad hoc testimonio Callimachi vtitur Varro, cum & Æschylus ipse, cum hanc vocem usurparet, eam, ut à vulgi opinione paulò remotionem interpretatus sit. Cuius hæc verba ex Diris:

Λύνξ μεγίσω σωφρόνως ἐσεμιθόν,

Ἄργη οὐ μαλλώ. τῆδε τὸ πραταῖς ἔρα. Solet enim interdum ille poeta, cum quædam insolentia verba, aut duriuscula ponit teorum interpretamentū subiictere: vi in ἐπὶ αὐτῷ Σίβας. ἄλλω δὲ πτλὴν (ἀστίδος κύκλον λεγει)

Ἐφριξα δινόσατος. ἐκ ἄλλως ἔρα. Porro ante hæc quædam deesse sensus ipse satis docet.

159. Trama, quod trameat frigus genus vestimenti.) Omnino legendum, Quòd trameat Frugonis uestimentum. Frugiona uestimenta sunt ea quæ Ricamata vocant Itali dictione Syriaca : in quibus trama diuersis modis retortæ, & perplexi mæandri sunt. De Phrygione Varro κοσμοφθορών. Phrygio, qui poluinar poterat pingere, soliar læuigibat. Ita legendū in Nonio.

160. Trama, quod trameat.) Trameat enim stamen, & substemen. Persius metaphoricōs,

—mibi trama figuræ

Sit reliqua: ast illi tremat omēto popa uenter. Ex Euripide Τείβωνες ἐκλιπόντες οἱ χορταὶ κρόκας. Vnde defloccati senes dicuntur, metaphora sumpta à uestibus, quæ fratillos suos, id est villos amiserūt. Quæ & decotes dicebantur.

161. Panuelium: a panno, & voluendo filo.) Apud Isidorum non prorsus malum autorem legitur panuelium: item Hesychium, qui in Græca voce explicanda usus est vocabulo Romano. Πυνίον, inquit, παυέκλιον, ἢ ἀράκνος, εἰς οὐ εἴλεῖται ή κρόκη. Quæ si vera est lectio, videtur à pano luendo Panuelium dictum. Vnde hodie diuidere dicunt Francæ mulieres, à diuidendo: hoc est, luendo filo. Aristoteles lib v. Historiæ animalium, ὅτι τάπων έρμεναια αἰαλύσοι τῷ γυαρικῷ ζινές αἰαπηριζόμεναι. Nonius Panulam vocat.

162. Conum, quod cogitur in acumen versus.) At ego: quod Græcè κρόνος.

163. Hasta, quod astans soleat ferri.) Antiquitus enim sine aspiratione scribebatur: & astare, pro adstare dicebant: vt Plautus assūm, pro adsum.

164. Scutum a sectura.) Fallitur. Est enim σκυπός, quòd esset ωμοβόρον.

165. Vmbones, aut a Græco : vel quod ambones.) Lego : vmbones à Græco, quod à μέωρες. Græci μέωρες vocant, quicquid extumidum est, & prominet, ut ventrem ampullarum Plutarchus Lycurgo. In montibus quoque ὑψηλοῖς τόποις ita vocant. Itaque quidam poeta vetus sic scriperat: — επ' ὅρεος μέωρεας. Sic quoque Latini vmbonem in eam significationem usurparunt. Statius Achilleide:

— undisonæ quos circuit umbo Maleæ. Id est, quod poetis Græcis πρῶν. Idem in Thebaide:

Stant iuga, et obiectus geminus umbonibus agger
Campum exire uetat — Idem in via Domitiana:
Tunc umbonibus, hinc et hinc coactis. In Thebaide:
— uasto metuenda umbone ferarum
Excutiens stabula — Idem in Hercule Surrentino.
— quod solidus contra riget umbo maligni

Montis — Satis apparet, cur posteà vmbones in clupeis appellant: quos vocat ὄμφάλοις. Polybius lib. v i. qui & plura addit de forma cluepi Romani.

166. Gladius a clade.) Clades dicebatur surculorum detritio. Κλάδος, ramus. Sic calamitas, calamorum. Strages, stratorum arborum: Deinde ad homines transflata.

167. Ex anulis ferream tunicam.) ἀλυσιδωτόν. Diodorus Siculus lib. v. Etiam hodie loricam vocant Hallecret, quasi ἀλύκρωτον, pro, ἀλυσίκρωτον.

168. Ocrea , quod opponebatur ob crus.) Ocrem antiqui vocabant asperum montem, & confragosum, ut etiam docet Festus. Inde ocreas dictas, quod inæqualiter tuberatæ essent, ut id est. Usurpauit eam vocem Liuius Andronicus in Odyssaea.

Celsosque ocris, aruāque petrita, et mare magnum.

Ita putamus legendum ex Homero in Odyssaea.

Ἐκποδει μὴ γέ πάγει οὔξεες, αὐμφὶ δὲ κῦμα
Βέρυχε ρόθιον, λιανὴ δ' αὐαδέθρομε πέτη.

169. Galea, a Galero.) Olim Galeæ ex diuersorum animalium pellibus conficiebatur. Quod patet ex ipsis nominibus apud Poetas. Sunt enim apud illos κωέαι, λυκέαι. Sic etiam, quod ex felina pelle fiunt, γαλέαι dictæ. γαλῆ enim feles, vel simile animal ei, quod vocant Græci ἵκλιν. Quare & Homerus quoque ικλέην Galeam vocauit. Ex quibus apparet Varronem non rectè sensisse, qui à Galero deduxerit.

170. Vallum, quod ea varicare nemo posset.) Quid certi afferam de huius loci lectione, nihil habeo. Nam vulgarem recipere, sanè religio est. Fortasse non ineptè legi posset: quod ea uari, ac ærumnae essent. Erant vari propriè bacula furcillata, ut interpretatur Varro, & informia. Alii scribunt Varri. Vnde Varrones, duri, ἦσκαρποι homines, quos Aristophanes ὄρπινοι vocat. Lucilius:

Varronum, ac rupicum scarrosa, incondita rostra.

Hinc Varronum cognomen Romæ. Erant & furcillæ, quibus tolluntur retia, quæ σκαρδαληδα, & σκαμβυνες Græcè dicuntur. Lucanus:

-dispositis accollat retia uaris. Ex varo igitur Vallus fit. Hinc vallum, quod ex iis fieret. Ærumnas verò furcillas quoque esse nemo dubitat, qui saltem legerit Festum. Cæterum de veritate lectionis præstare non possum: Mihi sufficit, quod in animo haberem, indicasse.

171. Cerui.) In vallo castrensi per spatia ponebantur cerui. A quo interstitium illud inter ceruos dictū Interuallum. Id quod ex Cæsare nouimus, item ex Si-

Ilio Italico lib. x,

Ceruorum ambustis initantes cornuaramis. Brachia
vocat Lucanus.

— crudaque extraxit brachia terra. Item,

Aue circum largos curuari brachia fontes. Vtrunq;
à similitudine.

172. Ut troulla. Hinc Græci trullam.) Inuersu-
est, pro Torulla. Hinc Græci πορών. Aristophanes Auib²,
ἐτνοις δ' ἔπειδυμος, δεῖ πορών τε χύπας. Interpretantur
τὸ κυνηγεῖον τε χύπας. Truam verò τὸ κυνηγεῖον τῆς χύπας
esse, vnde & Truare, τὸ κυνῆι apud veteres, indicio sunt
hi versiculi Titinii, poetæ Comici:

Sapientia gubernator nūim torquet, non ualentia.

Cocus magnū abenū, quādo feruit, paula cōfutat trua.

Cui simile illud Aristophanis ex Equitibus:

Αὐτὸς παφλαίξει . πᾶνε, πᾶν

χωρέων. οὐφελκτέον

δὲ τῷ ξύλων. απαρυσέον τε

οἵσις απόλων Ταυτή. Quæ Titinii sententia tracta ex

Homero,

Μήνι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων, οὐδὲ βίηφι.

Μήνι δ' αὐτει κυεψηντης ἐνὶ σινοπη πόντῳ

Νῦν θοὴν ιθωέι Σεχθομψύναιέμοισι.

173. Hinc Græci Trullam.) Romana editio Πυ-
βλίον. At neque Πυβλίον Trulla: neque, si esset, bis eam
Varro nominasset. Aliiquid esset, si reposuissent Πυπ-
λην. Eam enim etiam πορών interpretatur Hesychius.

174. Postea accessit Magnus cum Græco no-
mine, & cum Latino nomine Græca figura
Barbatos.) Legendum: Postea accessit Nanus cum
Græco nomine, &c. Festus, Nanū Græci vas aquarium
dicunt, humile, & concavum, quod vulgo vocant situ-

lum barbatū. Vnde Nani pumiliones vocantur. Nam de μάγος quod alii reposuerunt, ipsi viderint. Mihi certè nihil temerè persuadebunt.

175. Peluis, pedelauis.) Non, sed à Græco πάνυ. De quo vide Pollucē, itēmq; alias veteres Grāmaticos.

176. Quod Siculi καπνον.) Scribe κάπνον.

177. Patinas a patulo.) Satis notum, à Græcis originē trahere. Nam vt à κάπνος Catinus: sic à πατάνη, patina. Eubulus Comicus apud Pollucem, & Athenæū:

Ἐ πικλὰ σκελικὰ πατάνεια σωρθύματα. Plautus Menæchmis ad verbū videtur eū versiculum transtulisse:

Tantas struicæ concinnat patinarias. Tamen in nonnullis legitur βατάνια. Vnde etiam Latini batillum fecerunt.

178. A quo illa Capit, & Capulæ.) In omnibus editionibus locus hīc deprauatus est, qui ita legi debet: Mensa rotunda nominabatur Cilibātum, ut etiamnum in castris. Id uidetur declinatum à Græco, οὐ πότες κώλικος. A quo illa: Capus et minores capulæ à capiendo. De Capidibus notum ex Festo. Capedines aliter dicebantur, & Capedunculæ Ciceroni. De Capedunculis, vel capulis meminerat & ipse Varro lib. i. de vita populi Rom. Etiamnum pocula, quæ vocant capulas, ac capides, quod est poculi genus: item armillū, quod est urceoli genus usnarij. Puto tamen Capidem Græcum esse. Quòd id genus vasis καπίθη dicatur à Græcis καβάτης Græcum est: ne forte putes legendum esse Cilibathum, vt alii.

179. Cum magistri fiunt.) Iidē & modiperatores dicebantur. Si Catullus legem συμπονήν vocauit magistram: vt lex Postumiæ iubet magistræ. Lex Postumiæ, pro, Lex Postumia, vt Vrbs Romæ: & Horatio, Herba lapathi. Plin. lib. xiiii. Numæ Regis Postumia lex est.

VINO ROGV M NE RESP ERGITO. Cur id
Numa vetat, cùm ex veterib. autoribus satis constet,
vino rogū resp ergi appareret eas leges Numæ συμποπλας
fuisse nō πολιπκας . Itaq; allusum esse ad voluptariorū
dictoria, cuiusmodi sunt hæc in epigrammatiſ Græcis:

Mὴ μέρε, μὴ τεφαίοις λιθίναις σύλλους χρεῖον,

Mὴ δὲ τὸ πῦρ Κρέξης. εἰς κενόν ἡ δαπάνη.

Ζῶντι μοι, δέλας χάρεσσα· πέφρινδὲ μῆνον.

Πηλὸν ποιήσεις, ἡ ὁχὶ ὁ θαρών πίε). Quanquā in
duodecim scriptum fuit : MVRRI NAM MOR-
TVO NE INDITO.

180. *Depeſta.*) In veteribus excusis *Flepeſta*. Quæ
lectio , quamuis corrupta, tamen veræ lectionis nobis
index fuit. Perperam enim *Depeſta* pro *Lepesta* , quæ
à Græco λεπαση. Cuius præter quod veteres Gramma-
tici, Athenæus, & Pollux meminerunt , ipſe quoque
Varro eadem penè, quæ hīc monuerat, lib. i. de vita po-
puli Ro. *Lepestæ*, inquit, etiamnum Sabinorum fanis pau-
perioribus plerisque aut filiiſe ſunt aut æneæ. Nam Var-
ronem δέπασπον ſcripſiſſe non facile mihi perſuaderim.

181. *Simpulum a sumendo.*) Id est bibēdo. Vn-
de ſumi pote, puteas. id est, vnde bibi poteſt. Cicero, ſi
ſumpferit meracius, id est biberit. Apud eundem, Flu-
etus in ſimpulo excitare τὸ πυρφολυχῆν. prouerbium.
Est autem Syriacum. Nam vt ab Abub Ambub, αὐλὸς:
ambubaiaru m collegia : à copher, camphora : à ſadon,
ſindon : à ſabeca, quod eſt apud Danielem , ſimbuca:
ſic à ſephel, ſempel , & inde , ſimpulum fecerunt. Scio
ego me dicere hoc cum magno odio eorum , qui non
ſolum literas Hebraicas, & Syriacas ignorant, verum e-
tiam odiunt. At tam mihi facile eſt eos contemnere,
quām iſpis proclive eſt, eis odiſſe.

182. Vrnarium.) Varro ταφὴ μενίππῳ. Sed quæ necessitas te iubet aquam effundere domi tuæ? Si uasa habes pertusa, plumbum non habes? Ad quam rem nobis confluum? ad quam urnarium? In pavimento non audes facere lacunam, at humus facis calcos elixos? Antiqui nostri domibus latericiis pululium modo lapidibus suffundatis, ut humorum effugerent, habitabant. Non uides in magnis peristyliis, qui cryptas domi non habent, sabulum iacere à pariete, aut è xystis, ubi habitare possint? Nō uides in publica nostra taberna, qua populus ambulando perinde, ut in arato, porcas reddit? Quæ testimonia quinque ita connecti debere sententia ipsa satis demonstrat. Ad quorum interpretationem vide Vitruvium lib. v. cap. 1111. in fine. Palladium lib. i. cap. i x. item in fine.

183. Epichysis.) Apud Pollucem est genus coquinationii vasis: idque probatur ex Aristophane δαγκάλου. Ego verò inueni etiā pro poculi genere, ex Menandri Philadelphis apud Athenæū loquentे ἀλήτη λαζρωνίας:

ἴδη δ' ἔπιχυσις, διάλιθοι λαζρωνίοι,
πέροι δ' ἔχοντες μυοσόβας ἐστίνεις. Meminit & Plautus.

184. Et in ea, & cum ea ænea vasa.) Omnino legendum, Et tina, & cum ea ænea uasa. Meminerat huiusce rei. i. de vita populi Ro. Antiquissimi, inquit, in coniunctis ueres uini primò, postea tinas ponebant.

185. Imburum fictum ab vrbo.) Varro cùm ab vrinando Vrnæ veriuerbium deduceret, vrinare quoque, vnde esset, declarabat. In quibus postremis verbis peccatum est ab imperito librario. Quæ ita restitenda sunt: vrinare, est mergi in aquam in urbū: fictum ab urbo, quod ita flexum, ut redeat sursum uersus: ut in aratro, quod est uruum. Quod enim, in urbū scriptum esset, non in uruum, caussa fuit erroris indocto librario,

ut s̄xpe accidisse alias admonuimus: Est autē vruum, siue vrbum: (vtrunque enim inuenimus) τὸν αὐτόν μον, sursum versus reflexum. Qui in aquam mergitur, ut iterū sursum versus existat, dicitur vrinare. Quod etymon Varronis mihi & eruditum valde, & verum esse videtur. Vruare ergo, ita se iactare, ut sursum denuo excitet se. Vnde amburuare apud Lucillium dicuntur Salii, qui eo modo corpora saltu reciprocabant:

Præsul, ut amburuat, sic uolgi redandruat inde. At in Festo, & Nonio mendosissimè ille versus legitur hodie: Græcè dicitur κωλυθεῖν, id est κολυμβᾶν, interprete Suda, quod Curetes, qui idem Latinè Salii, faciebant. Id aliter dicitur Reciprocare. Plautus Astraba:

Quasi tollens, uel pilum Græcum reciprocè plana uia. Tollerones enim, & pila ruderaria, modò sursum modò deorsum in opere ipso aguntur. Itaque eleganter & venustè apud Aristophanem, citante Polluce.

ώσε καλώρειον, αἰσχύπλων γέ καπνού τῶν. Apud Plautū Pœnolo:

Sunt Græci celonea: sustolli solent. Eodē modo dictum, quo in Astraba, pilum, aut tollenonem Græcum reciprocare. Quod à nobis ita restitutum est ex veteri scriptura. Ita enim legitur in manu scripto, Trecæ sunt celonnæ.

186. **Cacabum.**) Κακκαλέου meminere Pollux & Athenæus lib. x 111. Non enim Latinum est, quod putat Varro. Itidem ineptit de calice, à caldo, non à κύλιξ.

187. **Sedum.**) Solum, vel solium.

188. **Arca,** quod arcebantur fures ab ea clausa) Sic Græci φωειχνήν, οὐδέ τίς φωειχνήν. Cùm tamē Eratosthenes ex commentitia fabula deducat originē, in hymno eis ἐρμῆν.

Φωειαμὸν δ' οὐρόμυνται, ὁ μὲν κύρτη φωειον ἄρπη.

Ἐκ τοῦ φωειαμὸς πικλήσκεται αὐθωποῖσι. At potius Arca ab arcendo: quod arcere apud veteres significaret, continere. Vnde arcus in fornicato opere, ἀρχὴ τὸ δόρεῖν.

189. Vestis, &c.) Potest & ita legi: *Vestis à uelis: uel ab eo quod uellus lana tonsa uniuersæ ouis: id dictū, quod lanam uellebant: ex lana autem facta uestis.* Certe ea mēs est Varronis. Tamen quis Vestem à Græco deduci dubitarit? At Varro, quod vestis ex lana, lana autem vellus diceretur, sic circa vestē vocatam ait. φάσκε δηρότης.

190. Rica.) Ricam Festus ex Granii sententia ait esse muliebre cingulum capitis, quo pro vita Flaminica redimiretur. Apud Gellium lib x. cap. x v. ubi de Flaminica loquitur: *Et quod uirica surculum de arbore felici habet: scribendum, et quod in rica surculum de arbo-re felici habet.* Surculum autem eum intelligit, quem vocabant Inarculum. Is erat è Punico malo, ut ait Festus. Ego vero puto ex omni felici arbore. Non referam hīc, quæ perperām ad huius loci emendationem attulit Cælius Rhodiginus.

191. Capitum, quod capiat pectus.) Idem de vita populi Ro. lib. i i i i. Neque id ab orbita matrum familiâs instituti: quod eæ pectori, ac lacertis erant apertis, nec capitia habebant. planè hic capitia pectori tegendo, non capiti, ut voluit Nonius. videturque esse, quem Græci μασχαλισθεαν vocabant. Erant & ad vinciendum pectus strophia, & fasciæ, de quibus Terentius intellexit, de puellis loquens, quas matres student esse:

*Demissis humeris, uncto pectori, ut graciles sient,
Si qua est habitior paulò, pugilem esse aiunt, deducunt*

caibum. Nam fasciis illis ομαλοὶ & æquos humeros reddebant, cùm contrā in pugilibus sint torosi.

Xenophon, ὡς εἰρ οἱ πύκται τοις μὲν ὥμοις παχύωνται, τὰ δὲ σκέλη λεπτώνται. Ergo strophio tumorem papillarum cohiebat: fasciis illis humerorum castigabant superfluum, & quasi luxuriantem, καὶ σφειδῶντα habitum. Itaque apud Ouidium,

Conueniunt humeris tenues ameletides altis: ego lego omaletides. οὐαλήπθες enim videntur vocatae esse, quod iis æquabantur humeri, & complanabantur.

192. *Vocabula apparet esse Græca, ut asbystō.*) Hic non melior editio Romana, quam vulgata prior. Quin etiam vetus melior. In ea legitur *abastō*. Ex quo isti interpolatores mirifici fecerunt *asbyston*, aut *asbestum*. Quasi verò id lini genus inter vestimenta annumerandum sit: & non potius ex eo mappæ conficerentur, non vestes: ne mihi interim obtrudant, quæ de eo Plinius, Pausanias, & Stephanus scripsierunt. Ego mehercule illam lectionem supposititiam reicio, hāc autem, quam ponam, germanam esse quo quis pignore contenderim: *ut ambustum Amictus dictum, quod amictum id est circuniectum.* Accedit eiusdem Varronis autoritas ex lib. v. 1. Ambagio, inquit, dicta, *ut Ambustum, quod circum uestum est.* Festus, Amiternini, qui circa terminos prouinciarum manent: unde Amiciri, Amburbium, &c. Dictionem verò Græcam hic desiderari qui putarunt, moti sunt præcedentibus verbis, ubi dicit Varro vocabula uestium multa esse Græca, &c.

193. *Antiquissimi amictui ricinium.*) Legendum *amictus*.

194. *Paria.*) η διπλοῖς. In vita Aurelianii Imperatoris, Mantelia duo Cypria, paria duo. Ab eo quod Pares olim dicebantur duo. Festus, Paribus equis, id est, duobus Romanis utebatur in prælio. Intelligit enim αὐτίππος equites.

tes. Vnde pararium illud æs dicebatur, quod duplex equiti dabatur pro duobus equis: Græcè κατάσαοις. vide Sudam. Ab eadem mente Pararius Senecæ, θερξενηπής, quod inter duos stipulantes esset μεσεγκυπής.

195. Parapechy.) Hesychius, ὁδῷπιχν, πὸ ιμάπον, πὸ παρ' ἐκάπερον μέρος ἔχον παρφύρων. Pollux lib. v i i , πὸ δὲ ὁδῷπιχν, ιμάπον τὸν λθυκὸν πῆχων παρφυροῦ ἔχον παρφασμόν. Et lib. i i i . ita lege, ευρὺς παρφυροῖς, ὁδῷπιχν λευκὸν τῆς βασιλεύσοις. In eodem: ποῖς δὲ ὁδῷφεσίτοις παρφύραις οἱ σλεγχίς, καὶ λίκιαθος, ὡς τοῖς αὐγροίκοις, λαζαρέολον. οὐίαγς δὲ γυαραξί καὶ ὁδῷπιχν, καὶ συμμετία. In quibus etiam verbis Pollucis, quod attribuitur parasito σλεγχίς, καὶ λίκιαθος, ita est accipiendus locus Plauti ex Sticho,

Aut periuratiunculas parasiticas,
Rubiginosam strigilem, ampullam rubidam,
Parasitum manem, quo recendas reliquias. Ex

his igitur potes videre ineptè mutatam esse lectionem in editione Romana, in qua ὁδῷφεσίται, pro parapechy suppositum est.

196. Sarculum a serendo, ac sariendo.) Lege serando. vt lib. v i . Sarrire à serare id est operire dictū. Serare significat claudere, operire.

197. Rutrum.) Hic significat, quod Græcè κρωπίον. Varro apud Nonium, Ruto caput displanauit. Imitatus est Pherecydem, qui dixerat, τῷ κρωπίῳ πάγος απέκληρο. significat & hostorium: quod Græcè ρόχαρον. Lucilius,

Frumentarius est, modium secum, atque rutellum
vnum ad fert – Ruere enim est niodio cumulum
adæquare. Cicero Attico, lib. x v i , De laudibus Dolabellæ
deruam cumulum. Plautus. – aeris aceruos ruit, ὅπημεροι
scilicet. Horatius idem intellexit, vt metiretur nummos.
id est etiam si modis metiretur, & rueret aceruos nū-

morum. Est enim proverbiū δρύεον μεδίμωα ἀπο-
μερῆν. Xenoph. ἐλλην. γ'.

198. Irpices.) Cato vocat Vrpices, vel Hūrpices cap. x. ab αἴρπαξ, Εἰρπάγη Græco. Eurip. Cyclope:
 Σούρψν σιδηρῆ τῇ δέρπι αρταγῆ σδύσες. Quare errat Varro, qui
 à serpendo. Ita enim videtur legendū, Irpiæs, regula
 cum pluribus dentibus, quam itidem ut plastrum boues
 trahunt, ut eruant quæ in terra serpunt, Sirpiæs: postea, s,
 detrita à quibusdā dicti. Hesychius, ὁξίναι, ἐργαλησόν οὐκωρ
 γικὸν, σιδυροῖς γέμοις ἔχον, ἐλκόμενον οὐδόν ζωῶν. manifestò
 οξίναις vocat Sirpiæs.

199. Ut eruant, quæ in terra sunt, sirpices.)
 Quæ in terra serpunt, ut infrâ, spinæ quæ in agris ser-
 punt. A quo verbo deducit sirpices.

200. Rastelli.) Rastelli, ut Irpiæs serræ lœues: ita quia
 homo in pratis per fœniscia festucas abradit, ab eo rasu,
 Rastelli dicti.

201. Atque eruunt, a quo rutubatri dicti.) In
 Romana editione Rutabri. Fortasse Runcastri. Alter de
 veritate lectionis mihi non constat. Forsan apud Gel-
 lium pro Runigestri, reponendum Runcastri. lib. x. cap.
 xxv. vel rumacstri. Rumices, Lucill. Tum spara, cum
 rumices, &c.

202. Falces a farre.) Purum putum Syriacum est.
 Pheléq, à quo πέλεως. & in statu absoluto, ut eius Gen-
 tis Grammatici vocant, Phalqa. vnde Falx. Itaque sæpe
 labitur Varro ignoratione peregrinarum linguarum.

203. Adoreæ.) Alii arboreæ. Cato, Falces fœnarias
 111. stramentarias v i. arborarias v.

204. Has phancillas chermonesice dicunt.)
 Scripsissem, Zanculas. Ζάγκου enim ἀρέπανος Syracuse
 lingua. Sed quid faciem illa voce nihili, Chermonesice?

Esset aliquid Chersonesitæ. Sed quidnam Chersonesitæ ita vocant falcem? Aut quinam Chersonesitæ καὶ τὸ ξο-χνόν dicuntur? Nam, num & alii præterea Chersonesitæ? Nisi in ultima Italia ea pars Chersonesi nomine intelligitur, quæ pertinet ad Leucopetram. Quod si verum esset, facile inducerer, ut hic legendum putarem *Fanculas*: quod sciam eam partem Italæ cum Sicilia ita vocasse falcem. Nihil autem affirmare possum. Fortasse legendum, *Hæc falcallas chermes pœnicè dicunt*. Scio enim Chermes falces vocatas olim à Syris, & Phœnicibus, quorum colonia sunt Pœni in Africa. Et fieri potest, ut hoc dixerit Varro ex Magonis libris, qui Pœnicè scripti erant de re Rustica. Hæc vero asseuerare ut vera, nolumus. Scimus tamen ex eiusmodi conjecturis sæpen numero veritatem erutam fuisse.

205. Inde post in urbe Lucilli.) In excusis antiquis legitur sine præpositione *In*. Quæ proculdubio ab aliquo audaci hinc temerè inculcata fuit, & totum locum hunc obscurabat. qui ita legendus est: *Inde pistor, uel Lucillij pistrina, uel pistrix*. Nam qui primùm lectio- nem corruptit, fecerat, *Inde post ure*. Deinde *in urbe* degenerauit. Citauit testem Lucillium de pistrina, & pistrice, quasi minus usitata. De pistrina quidem Charissius lib. i. Pistrinum, inquit, neutro dicitur. Sed Lucilius lib. xxv i. fœminino extulit,

— media à pistrina — ad tabernam referens.

De pistrice non ita obuium. Incidimus tamen in versiculum Lucillii, qui eam vocem usurpauit: & nisi fallor, est ille, quem Varro intellexit. Extat autem apud Festum dictione Mamphula:

Pistricem ualidam si nummi suppeditabunt,
Addas empleurum, mamphulas quæ sciat omnes.

206. Trapetes, a terendo, nisi Græcum.) τραπέται
πὸ λινοπατεῖν. ὁδος. ί.

Αἱ μας δὲ τραπέται, πάροιτε δὲ ὅμφατες εἰσι.

207. Molæ a molendo.) Imò contrá. Itaque vide-
tur scripsisse à molliendo. Subiicit enim: Harum motu
eo cōiecta molliuntur. similis error in Truculēto Plauti,
—meretriculis Molliendis rem coegit. melius mol-
lendis. —non alienas Per molere uxores — Horat. Pu-
tarunt nonnulli apud Theocritum πὸ μυλῶν idem si-
gnificare: at eos maximè arguit scriptura, quod scri-
ptum sit dupliči λ. Deinde μυλῶν non molere signifi-
cat, sed suere. Vnde Latini veteres mullare dicebant,
pro suere: & mulleos calceos, à mullando. Itaque Theo-
crito πὸ μυλῶν est, quod vſitatius dicitur, περιγρ. Vn-
de subulones vocauit Lucilius pædicones apud Au-
sonium: *Lucillij uatis subulo, pullipremo.*

Ergo mollere non est πὸ μυλῶν Theocriti. Porro Varro
apud Nonium videtur in obſcœnum significatū ac-
cepisse, *Hic alius, inquit, tibi molit, ac depſit.* Depſere e-
nim etiam obſcœnum verbū: vt etiam Cicero ad Pæ-
tum ostendit. Apud Catullum verò mendum est:
—patrui perdeſpuit ipsum Uxorem — legendum enim
perdeſpuit.

208. Volant inde leuia.) ἄχν. ἄχυρμαί. Vallus verò
ex vanno οὐδονειπησ.

209. Tragula.) *Trahula* puto scribendum. ιωνοε-
στὶον à Trahea, vel trahes. Tribuláque, traheæque — Virg.

210. Sirpea.) Lucilius. *Tintinnabulum* abest hinc,
ſirpiculæque olerorum. Est autem vehes ex crate. Sunt
enim hic duo genera vehiculorum, sirpea, aut sirpicu-
la, & tintinnabulum. De sirpeis habes hic apud Varro-
nem. De tintinnabulo non ita cognitum omnibus.

Plautus Pseudolo:

-lanios inde arcessam duo cum tintinnabulis.

Eadem duo greges virgarū indidem ulmearū adegere. Quod tamen vocabulum Scholasticorum, & Grammaticorum nationi anteā ignotum fuit.

211. Quæ virgis sirpatur; id est colligando implicatur.) Sirpare à sirpo, ρίνω, ex quo omne πλεύρα siebat. Vnde quæstiones obscuræ sirpi olim Latinis, Græcis verò γρῖφοι dicebantur. Quod ut γρῖφοι erant πλεύρατα αλισθητα ex sirpo: ita etiam ex sirpis nassæ piscatoriæ, quæ dicebantur sirpiculæ, vt Plauto, Lucillio, & Propertio. Itaque improbè fecerunt, qui apud Gelium ex sirpis scrupos fecerunt.

212. Arcerra.) Puto in Epistola ad Marium legendum arerrarum, pro eo quod hodie legitur Craterrarum. Vbi sanè Crateræ opus non erant, sed plaustra, & carpenta.

213. In gladiatoribus Samnites.) Cur ita vocatum genus id gladiatorū, vide Liuum lib. i x. Possumus & dici à Samnite quodam, qui primus scuti usum inuenit, quod gestabant gladiatores. Autor Clemens Alexandrinus Stromate i. Athenæus sequitur opinionem Liuii: Cuius hæc verba ex lib. v i, vbi de Romanis loquitur: ἐλαβον δὲ τὸ πρότιμον τὸ μάχην φαλαγγιδὸν ἐπόντων, τὸ πρότιμον σταυριτῶν δὲ ἐμαθον θυρεοῦ χεῖται.

214. Fundula a fundo, quod exitum non habet, ac pergium non est) Græcismus. οὐκ εἴχεται. Alii, perugia non est: sed non assecuti sunt modum loquendi.

215. Mâceria, τὰ δρύφακτα, τὰ φεγμοὺς interpretantur. Vnde Maceria.

216. Ad Iunium.) Vertranius ad Iunonium. Sed for E. iii.

tasce neque Varro de illo foro intelligit , quod erat in regione palatii, sed de illo, quod erat trans Tiberim, vbi Volcanalibus piscatores pro se animalia in ignem propriecebant. Nam quod dixit Secundum Tiberim, id valet ultra Tiberim : ut alibi Fanum foris Fortunæ sit esse secundum Tiberim , quod in transtiberina regione fuisse certum est . Quanquam non puto omnino , secundum Tiberim esse, ultra Tiberim , sed ad ripas Tiberis. Neque Ianus, vulgo Iunonius dicebatur, sed tatum in Pontificalib. indigitamentis. Quod si Varro intellexit de eo, quod erat in Palatina regione , ego legerim, ad Ianum, ut Dianum, Mineruum . Quid quod & trans Tiberim in ea parte urbis erat etiam Ara Ianis. Quare pro, ad Iunum, ego puto legendū, ad Ianū.

217. Forum Cupedinis a Cupedio.) In hoc quoque fallitur Varro, ut de macello . Nam ut illud à mandatis pecoribus: ita & hoc quoque à Cupediis . Quæ dicta sunt quasi Caupedia, ut laura, lura : claudus, clodus: cluda anus apud Plautum. Itaque Cupedia, omnia lautiora esculenta vñalia, à cauponando : Cauponari enim nō de vna tātū re, ut nunc , sed ad multa quoque alie extendebatur , ut καπηλούς Græcum . Itaque Ennius dixit Cauponare bellum , quod ex Æschilo defumpsit, qui dixit, σκαπηλούς ων μεγάλος. Quare Cupo, caupo, Cupa, caupa. Apud Ciceronem in Pisonem , Panis ετινυν, à propola, ετι de cupa. Significatur eum nunquam de penu & promptuario viuere , sed de Caupona. quod Horatius vocat numeratò viuere. Cupam vocavit, quam Virgilius Copam. Copam Syrisca &c. ut ἄπικης, πιθων, à κάπηλος, κάρθων, sic à κάπηλος, κάπων. Unde Latinè Caupo, qui & Copo.

218. Lacum Curtium a Curtio.) Apud Sudam

monachum , quidam Græculus (vereor ne ipse quoque monachus) describens hanc historiam , posteaquā satis ex fide, ut extat in monumentis Latinis , eam narravit: mox aliam historiam cælo Latino incognitam refert, his verbis: σιωελθέσης δὲ τῆς γῆς, ἡρωικὰς τηματάς τῷ αὐτῷ καὶ μέσον αἰγαλοῖς , ρωμαῖοι αἰδή πᾶν ἐπις θητηλεῖν διέγρασσαν . τον τη πόλιν λαζερον ἐκάλεσαν , βαρμὸν οἰκούμενον πατέντας . οὗτος διηγήθηριος τιλίαρχον ἐποιήσατε . Primum non colebat Curtium Romani, neque ara ei posita fuit . Nam, si ita esset, quare dubitaret Varro, vnde ille locus Curtius diceretur: Deinde , quod locus ille Liburnus diceretur: nemo, qui hanc historiam tractauit, meminit, Varro, Plutarchus, Liuius, Valerius, & alii. Postremo, quis fecerat mentientem de Virgilio? Tantum enim abest, ut Virgilius ab eo poema suum auspicatus sit : ut etiam nunquam eius mentionem fecerit, nisi in Culice.

219. Deum manum postulionem postulare, id est ciuem fortissimum eodem mitti.) Lege, postulionem postulare, ciuem fortissimum eodem demitti. Postulionem, pro postulationem. Deum Manum, Summum. Postularia ostenta, fulgura, prodigia vocabant, quæ neglecta fuerant, nec procurata: ideoque expiacione indigebant . Cicero, *Quod eodem ostento Telluri postulatio deberi dicitur.*

220. A Concordia conuersum.) Ad concordię conuersum. Eodem enim conuersum supplices manus protendisse colligimus ex Liuio: silentio, inquit, factō templā Deorum immortalium, quæ foro imminent, Capitoliumque intuentem, et manus nunc in cælum, nunc in terræ paten-tis hiatum ad Deos manes porrigentem se deuouisse . Formula deuotionis, quantum ex aliis imitari potuimus, plus minus ita concipi poterit: IANAE, IOVIS

PATERIS MARSPITER, QVIRINE, LASSES, DIVI NOVENSIDES, DII INDIGETES: DIVI, QVORVM EST POTESTAS POPOLI ROMANI QVIRITIVM, MEIQVE: DIIQVE MANES, SVB VOS PLACO, VENERO'RQVE: VENIAM PETO, OBSECRO' QVE, VTI POPOLO ROMANO QVIRITIVM VITAM, SALVTE'MQVE PROSPERETIS: VTI EGO AXIM PRAE ME FORMIDINEM, METV'MQVE OMNEM, CAELESTIVM, INFERNV'MQVE OMNIUM DIRAS. SICVTI VERBIS NVNCVPASSO: ITA PRO RE POPLICA POPOLI ROMANI QVIRITIVM, VITAM, SALVTE'MQVE MEAM DIIS MANIBVS, TELLVR'I' QVE DEVOVEO. Decium quoque filium exemplo patris se pro patria deuouentem introduxerat in Prætextata L. Attius, cui Æneadas, seu Decium nomen fecerat. Atque hæc verba citata à Nonio, non obscurum est ab ipso proferri:

Patrio exemplo me dicabo: animam deuorabo hostibus.
Deinde posuerat formulam deuotionis, quæ hæc est:

Te sancte uenerans precibus inuicti inuoco,

Portenta ut populo patriæ uerrunces bene.

Ac nescio an idem intellexerit Ennius Annali vi.

-audite parumper,

Vt pro Romano popolo prognariter armis

Certando, prudens animam de corpore mutto.

221. Itaque dictum in Cornicula millies aduentu, quem circumeunt ludentes.) Vertranus, Mulieris ad restim. Et restim ducere interpretatur Cordaca *Quod, inquit, præsultor funē duæret: quo apprehen-*

so illum alij sequebantur. Nolo h̄c alienis erroribus refutandis triumphare, neque ex illis spolia reportare. Tantūm dicam, neque Kōρδακα illud esse, quod putat ille, tanquam à χορδῃ esset: Neque, si esset, χορδὴ funem aut restim significare, sed neruiam, aut fidiculam. Putamus verè legi: Itaque dicunt milites ad uectim, quem circumneunt ludentes. Nam Cornicularia nomen Comædix facile indicat milites legendum esse. Ludunt milites, ut apparet, qui palum ad terram destitutum, seu vectim circumeant, vocentque illum ideo Circum. Ex qua circuitione Varro etymologiam suam probare conatur. Quanquam translatio potius est. In eundem enim sensum Plautus ipse Milite translate dixit: iam est ante ædis Circus, ubi sunt ludificandi mihi. Est enim idem iocus, qui in Cornicularia. Posidippus itē apud Athenæum eadem translatione lusit:

ιωπόδρουος ἔτος δέ τοι μαγευκῆς. Quòd autem h̄c vectim in terra destitutum esse cognoscimus, quem milites circumneunt: fortasse est ex volgato exercitamēti genere in militia veteri: quòd milites ad palum se exercent. Qui locus veteribus Palaria dicebatur, ut ait Charissius. Nam alioqui cùm singulari congressu duo se exercebant, locus Batualia, ipsi Batuatores dicebantur. Batuere enim, ferulis velitari, aut verberare, ut apud Suetonium in Vespasiano legimus. Tamen Cicerō posuit inter νακηφατα in erudita illa epistola ad Pætum. *Quia syracusanè βατθίνη diæbatur cùm mas in fæminam.* Theocritus,

— ὀκκ' ἐσορῆ τὰς μυκάδας, οἵα βαπτῶται. Varro propriè dixit insilire Equilam. Quare cùm Vertranius ali bi dixerit, hanc vocem Latinam non esse, videndum est, num putet apud Ciceronem barbara vocabula ex-

care, quæ ipse mutari velit. Nos certè longè aliter rem se habere ostendimus ex illo Ciceronis loco, qui antea obscurus, à nobis illustratus est.

222. Quod ab iis viris dicuntur ædificata.) Viocuris se vidisse scriptum in vetusto exemplari admonuit me doctissimus Adrianus Turnebus: Ex cuius fide hæc reponimus. Viocuris vero, id est, Ædilibus. Me minerat huius vocis & suprà in proemio libri.

223. Carpentum iniceret.) Vnius literæ mutatione, inigeret. Verbū rusticorū: à quo dicebant inigere pecudes. ut contrà exigere, cùm è stabulis educebant.

224. Ad Florales vsus, versum capitoliū vetus.) Legendum susus uersum, aut susum uersum: sed & susus, ut rursus, & prorsus legi potest. susus, pro sursus: ut profum, avnī τε prorsum. Afranius Emancipato:

Vetuit me sine mercede profum Paccius

Remeare ad ludum — Festus Remeare.

225. Nam cuprum Sabine bonum.) Ex Syriaca lingua, qua vsi Tuscī antiquitus.

226. Cauum ædium.) Cauum ædium, vel Cauædium ἡ μέσωνος.

227. Atrium ab Atriatibus Tuscis.) Vel potius, quod αἴθεον.

228. Tutilina loca.) Quidam scribunt Tutilinam. Varro Menippea, Hercules tuam fidem: Non Tutilinam, inquam, ego ipse inuoco: quod meæ aures abs te obſidetur. Hanc qui inuocabant ferias obſeruabant. Itaque Ara ei dicata in Auentino ad tutelam populi Ro. sicuti etiam Tutani extra portam Capenam. Quod quando Annibal, ut ait Ennius,

Ob Romam noctu legiones duere cœpit: tantus terror ex quibusdam terriculamentis nocturnis inuasit

Pœnum, vt inde pedem retulerit. Quo facto fanum ibi consecrarunt, ab euentu Rediculum appellatum: Deum verò, cui consecrariūt, Tutanum. Ita collegimus illa ex Festo, & Plinio lib. x. hæc ex eadem Satyra Varronis, quam inscripserat, Hercules tuam fidem.

*Noctu Annibali, cùm fugauis exercitum,
Tutanus hoc, Tutanu' Romæ nuncupor.*

Hoc propter, omnes, qui laborant inuocant. Vbi non prætereundum, ex prioris versiculi autoritate confirmari quoque opinionem Val. Probi, qui obliquorum penultimam producebat in huiusmodi nominibus Pœnis Asdrubal, Annibal, Hiempſal. De quo extat integrum caput in Gelliani animaduersionibus.

229. *Quæ habet gradus in noualia.)* Ego profectò, quæ sint ista noualia, & qua parte vrbis fuerint, apud nullum veterum inuenio. Alii *Naualia* legunt. Vbi dupliciter erratur. Nam neq; ita Latinè loquimur, & Varro de quadratæ Romæ portis agit: cùm tamen Naualia trans Tyberim, fuerint, ut cognouimus ex Lilio, & Plinio. Planè non dubito legere, parua admodum licentia, *Quæ habet gradus in noualia.* De hac noua via alibi meminit ipse.

230. *Ianualis porta.)* Δίπυλον iāv̄s Plutarcho. & πλέμου πύλη. Sunt geminæ belli portæ, &c. Virgil. Plutarchus de Fortuna populi Ro. iāv̄s δίπυλον, οὐ πλέμυ πύλη ναλάσσοι. Budæus fortunam belli vertit. Non vidit πύλην, non τύχην legēdum: præsertim cùm in vita Numæ eadem repeatat Plutarchus.

231. *Vt etiamnum fit in castris.)* Lecticæ militares dicebantur Cubæ Sabina lingua, Græcè χαμενάδες. Plato Symposio, πλεθτῶντες δέ θυες τῷ iāv̄ων, ἐπεδή
ἰσπίξειν δημησαντες (ἶ γό πόπος θέρος ἦν) χαμενία εἶπεν.

καρδιος ἄμα μὴν ἐν τῷ φύγει ναῦνθον, ἄμα δὲ ἐφύλαττον αὐτὸν. Loquitur de militibus, ex quibus erat & Socrates. Euripides Rheso: λέπτη χαμένας φυλοσοφῶν. Aristophanes, & alii vocant περιάδας.

132. Quam lecticam inuoluebant.) Lege, Qui lecticam inuoluebant. Varro de vita populi Ro. Hoc, quod iniicitur, toral dicitur: lecticam qui inuoluebant, segestria appellabant. De segestri Lucilius,

Penula, si quæris, canteriu', serui', segestre

Vtilior mihi, quam sapiens — Erat enim teges, quem à segetibus, ut vult Varro, quod ex eis fieret, dicta fuit. Postea factam esse ex pellibus testatur Plautus apud Porphyriionem, qui dixerit de anu dormitidente:

Anus hæc in pellis periculum protenditur. Val. Maximus ait Catonem hædinis pellibus usum fuisse pro stragulis, tanquam nihil mutasset è prisca frugalitate. Certè σέγασπον pelles significat. Et nostrum Dormio Σπόντων δέρματων: Nam dermio veteres dicebant.

133. Quod in eas sagus, aut tomentum, aliudque quid inculcabant.) In Romana editione sagum. Benè sanè, quod videbant aliter Varronem σολοκύζην. At ubinam gentium usitatum fuit, pro tomento saga in culcas inferciri. Melius sanè tegendo corpori adhíberentur, quam centonibus farciendis & inculcandis. Sed nugas omittamus. Toamenta propriè sunt ex ciliciis pilis: Borram vulgo vocamus. Iis igitur tomentis, aut ciliciis pilis implebant culcas. Tamen olim, ut etiam hodie, culcae infercabantur acere & glumis spicarum. Quocirca ita scripsit Varro, Quod in eas acus, aliudque quid inculcabant. Acus, αὐχενος. Aristophanes Βακχονίος apud Pollucem, loquens de ceruicalibus, aut puluinis, ἔχεις αὐχενος, εἰς χοῖνις, ait. Latini autem quic-

quid tomento inculcabant, vocabant culcitam. Vnde ei nomen. Itaque centunculum, quod Dioscorides *πίλημα* vocat, id est puluillum, culcitam appellat Plautus Milite:

*Causiam, inquit, habeas ferrugineam, culcitam ob ocu-
los laneam.*

234. Poluinat a pellulis.) Scribēdum puto, *A pol-
lulis*. Polulæ, seu Polæ erant pilæ ex aluta, molli to-
mento farctæ, quibus datatim ludebant in foro. Vnde
polire, pila ludere dicebant veteres. Autor Festus. Id tra-
ctum à Græco. Nam φόρῳς Græcè significat vere trum,
quòd gestabatur in pompa Liberi. Primum ita voca-
batur, quandiu fieret ex fico. Postquam ex aluta rubra
fieri cœptus, dictus πολίων. Abeo Polæ Latinæ, quæ ex
aluta siebant. Et Polimenta, testiculi porcorum dicti,
postquam ex illo folliculo euaginati erant in castratio-
ne. Verrius ineptit à positione. Sic à φαλλῷ follis, qui
& suffiscus in testiculis. Ergo poluinat à polis: quòd ex
alutaceo scorto. Vnde σκυπτρα ωφελαια Polluci.
Inde cognomenta Romana, Polliones, & Pollæ.

235. In his multa peregrina, ut sagum, reno
Galli quid Gaunacum ma eius sagum, & am-
phimallon Græca.) Hæc quoque pariter mendosa
leguntur in editione Romana. Quæ tamen non mul-
tum absunt à vera lectione: *In his multa peregrina, ut sa-
gum, reno Gallicæ: Gaunacum maius sagum, et amphimal-
lon Græca.* Interpretatur Gaunacum maius sagū, quòd
esset crassum vestimentum. Aristophanes Vespis,

οἱ μὲν καλῶσι ἀρσῖν· οἱ δὲ καυράκινοι. Pollux tamen ibi
legit καυδίκινοι. Apud Athenæum lib. xiiii, αὐρακας
ἀμφιβελημόνοι, perperam pro γαύρακας. Vide Hesych. &
Pollu. lib. v. & Ælian. de animal. lib. xvii. cap. xvii.

236. Ságum.) Gallicam vocem esse Strabo & alii quoque testatur. Plinius ait inuentum Gallorum esse, scutulis sagos diuidere. Quas Plinius in sagis Gallorū vocat scutulas, eas πλινθία Diodorus de iisdem sagis loquens. Ait enim Gallos sagula ῥαβδωτὰ gestare πλινθίοις πλυνθέσι καὶ πυκνοῖς διφλυματρά: Hoc est, quadris & maculis quibusdam reticulatè distincta. Nihil enim aliud intelligit per πλινθία, quam quas hodie Galli vocat lausangias, quasi laurangias, à lauri folio, quod habet Rhóbi figuram. Explicat & Plinius, qui maculas & plagulas in retibus, vocat scutulas, ut cùm de cassibus araneorum loquitur. Item Liuius, qui in funda scutale vocat, quod est reticulatum in medio fundæ. Scutulatum sagum igitur, reticulatè distinctum: ac propterea virgatum Virgilio, & Propertio: non purpureū, quod nugatur Seruius: nec ab eo quod ῥαβδοὶ in vestibus dicentur αἱ πάρυφοι πωρφυρᾶ, quod quidam ex Polluce falso accommodarunt: sed quod maculas in retibus & scutulas vocari ostendimus, id in retibus quoque ῥαβδοὺς Pollux vocat, hoc est virgatum. Quod cùm ita sit, virgati saguli, seu scutulati, sunt reticulati, ac maculis distincti in speciem cancellorum. Εἰ δὲ, inquit, Κρόχος τὸ σωεχές ἐν τοῖς δικτύοις περάγανον διάσημα, σωεγκός ὃς τελέστων ἀμυνάτων, ὁ τενομόνος τῷ δρῦκος γένει ῥαβδοὺς. Vide quam aperiè macularum τὸ χῆμα vocavit virgatum. Quod quidam non videns, mutauit, & verit, tanquam legisset ῥομβοὺς: qui sensum quidem Pollucis affecitus est, vim autem vocis ignorauit. Etiā Græci in capite humano consuturas transuersas, ut vocat Celsus, ῥαβδοὺς esse dicunt: quod videlicet alia aliam scandat, more cancellorum. Torsan etiam rete quandrangulum vocavit Varro Parmenone, quod ῥομ-

Bogdēs. Quod πτερέγγων τὸ χῆμα βρόχων, ut supra Pollux.
 Lepusculi timoris hoc quadrangulum
 Dedit Diana, rete nexile, arcyas,
 Viscum fugarum, lineāmque compedam. arcyas res
 posuimus ex veteri scriptura.

137. Reno.) Ita vocant Galli pelles, aux exuuias pe-
 cundum. Cæsar lib. v i. Item Sallust. apud Seruium, &
 Fl. Sosipatrum Id videtur accepisse à Græcis, qui φύνας
 Τὰ μῆλα vocant: Nam & ipsi Galli aliquando Græcè lo-
 cuti sunt. In quo monendus mihi est Vertranius, qui
 non vidit eam vocem Gallicam esse: & putauit mutan-
 dam in Senones Gallos.

138. Torus a toruo.) Torus est quiuis funis ex lo-
 ris retortus: vnde nomen habet. Cato: Funem exordiri
 oportet longum pedes l x x i i : toros i i i. Habeat lora
 in toros singulos i x. lata digitos. i i. Quòd autem toris le-
 eti tenderentur, ab eo toros vocarunt. Herodo. πόνοις
 vocat. τις πόνοις εὐφορτεῖς οἷς κλινέων, επίπονον. vnde illud
 Homer. Πυττῖς ἐν λεχέσσαι.

139. Quid simplici scandione scandebant in
 locum non altum.) Altiores enim cubiculares le-
 eti, quam tricliniares, ut idem videtur innuere lib. vii.
 Quòd si esset analogia petenda in supellestile, omnes
 lectos haberemus domi ad unā formā: & aut cū fulcro,
 aut sine eo: tum ad tricliniarē gradum, nō ad cubicu-
 larē. Vnde proverbiū Varronis apud Nonium: Ful-
 mentum lectū scandit: fortasse ad differentiā cubicula-
 ris, qui sine fulmentis scandebatur. Est autem Fulmen-
 tum lectum scandit simile illi, ἀνω περιών παγά.

140. Peristromata.) Plautus Sticho.
 Tum Babylonica peristromata, consutaque tapetia
 Aduexit nimium bona rei — Vocat consuta tape-

tia, quæ Xenophon ῥαπίδα. ὡς ποθέντων ἐπίθεσι πόντων
ῥαπίδα, εφ' ὧν κατίχουν οἱ Πέρσαι μαλακῆς, ἢ χύνθη ἐπίβυφη-
σαι, &c.

241. Sic aliquid item conuiuii caufsa ibi.) sic aliquid item in conuiuis, ut gausapia. Nam erant, quibus mēsa tegebatur: quæ nos hodie vocamus tapetia Turcica, villorum mollitia, & texturæ artificio insignia.

Nobilius ullosa tegunt tibi gausapa citrum. Martial.

242. Vincia ab vno.) Et hīc quoque fallitur Varro, cūm Siculum sit vocabulum. Quod testatur Aristoteles apud Pollucem lib. ix, καὶ μὲν ἐν Ακραγαντίων πολιτείᾳ φυσὶν Αειστέλης ζημιοῦ θεῖ τὰ πριάκοντα λίτρας διώαδη δὲ τὴν λίτραν ὄβολον αἰγινάον. ἀλλὰ μὴ πιπαρ' αὐτῷ οὐδὲ αὐτὸν τῇ μεραίων πολιτέα, ἐπειδὴ δέροις Σικελῶν ὄνοματα, οἷον γύνακ, ὁπόδη μέντα χαλκοῦ ἔνα.

243. In argento nummi: id a Siculis.) Pollux eo, quem modò citauit, loco: ὃ δὲ νήματος, inquit, συκεῖ μὴ ἔτι Ρωμαίων ιτανομα πολ νομίσματος. οὗτοι δὲ ἐλλαϊκὸν τῷ εἰ Ιταλίᾳ, καὶ Σικελίᾳ οἱ εἴσων. ὁ Επίχρυμος περὸς ἐπ ταῖς χρήσεις φησίν,

Αλλ' ὅμοις καλαὶ τοῖοι δρῦνες. δύρισσοι δέ

Μοι καὶ νήματος. καὶ γένος ἀνίπατας ταῖς ματέρος. καὶ πάλιν,

Καρυκές εὐθὺς ιών ποριῶ μοι δέκα νήματα μόδων καλάντα. καὶ Αειστέλης ἐν Ταρεντίνων πολιτέα φυσὶ καλέσθε νόμισμα παρ' αὐτοῖς νήματος, εφ' οὗ ἐντετυπώθει Ταρεντία τὸ Ποσειδῶνος δελφῖνι εποχήθησεν. Ergo ut ab αὐτοῖς, & Doricē αὐτοῖς, αὐτοῖς fecerunt: sic à νήματος, unde νήμισμα, νήματος. Quare ineptè Suetonius Tranquillus à Numa nummos appellari scribit. Hæc enim verba ex eo recitat Sudas: Αω δρίον Νήματος ὁ πρῶτος Βασιλεὺς μετὰ Ρωμάλον, Ρωμαίων γενεῶν, δύποτος σιδήρου καὶ καλχοῦ πεποιημένος ἔχαστον Ρωμαῖοις, τῷδε αὐτὸς πάντων διὰ σκυτάλην, καὶ

οὐρανίων τῶν χρείαν πληρούμενων, ἀλλὰ ὠνόμασεν τὸν ίδιον
ὄνοματος νυμμία, ὡς φησὶ Τραγουλίος.

244. Hæc Græce δωπίν.) Repone δώς. Hesiodus, δώς
ἀγαθή, δός πάξ πακτή.

245. A Græcis ἀρράβων.) At ne Græcum quidem: sed
merum Syriacum. Arabon enim apud ipsos dicitur.
Descenditque ab eo verbo, quod apud eam gentem si-
gnificat ἐγγύαι.

246. Singulæ dicuntur appellatae esse multæ,
&c.) Varro obuiam it obiecturis, quare singulæ mul-
tæ ita vocatæ essent, cum multus adiectuum multi-
tudinem significet: eius rei caussam magis subtilem,
quam veram reddit, Olim enim unum dixisse multa.
Sed nimis tenuis & λεπτολόγος est in hac etymologia
Varro. Nam veteres cum plures culeos in dolium v-
num indituri essent, primo addito, dicebant, multa:
hoc est numera, pro quo Galli dicunt enprun, id est,
en pro uno. Id enim multare verbum significat. Plaut.
Sticho: cum quo multas una multavi miseras, id est εξειθ-
μιούσιλο. Quanquam propriè multare est pollice-
ri in auctionibus, πλησιειάζειν. Varro autem putauit
illud, Multa, esse nomen, & significare Vnum, quod
in primo numero ita dicerent.

247. Sophron.) Scripsit Mimiābos, sed prosa ora-
tione. Eius imitatione Mimiābos quoq; scripsit Herodotus: quidā
vetus scriptor, versibus Hipponaëteis: quē
secutus Mattius Romanus poeta. Maurus Terentianus:

Hoc mīmīambos Mattius dedit metro,
Nam uatem eundem est Attico thymo tintatum
Pari lepore consecutus ēt metro. Intelligit, in qua,
Herodotum, cuius Scazonias adducit Stobæus. Sed a-
pudeum perperam ημιάμβοις legitur pro μημάμβοις.

Hic est ille qui apud Athenæū dicitur λογόμυος. Mat-tius verò sāpe in Mimiambis adducitur à Gellio.

248. Moeton anthymo.) Hesychius habet, μοῖτον
ἀρίγη. Puto, μοῖτον αὐτὸν πάμεν. Quasi dicas, οὐχαίεις, αὐτὸν
λατρίων. quod gratus animus sufficit ad rependum
beneficium. Vel potius μοῖτον αὐτὸν πάμεν, Par pari: Nam
αἰπήμα, ταῦτα πάμεν. Et fortasse verum est. Porro apud
Hesychiū deprauata sunt verba, vbi explicat hoc pro-
verbium. Quæ ita corriges, μοῖτον αὐτὸν πάμεν. παροιμία Στ-
κελοῖς. οὐδὲ χάεις μοῖτος. Μοῖτον χάειν. Ergo μοῖτον αὐτὸν πά-
μεν, mutuas vicissitudines, hoc est, Par pari.

249. Attributa pecunia.) Attributa pecunia, quæ
tradita erat ea lege, ut hæc alii solueretur. Hoc Græce
τερεστρεῖσαν τὰ χείματα. Xenophon ἐλληνικῶν Λ. οἱ Δέ Φαρ-
νάκας ἀκέσσας τεῦται, ἀπέστλεν αὐτὸν τερεστρίμφος εἰς τὰς Αθή-
νας, ταὶς χείματα τερεστρίθυκεν αὐτῷ εἰς αἰατούμορόν.

250. Stipem a stipando.) Verum esse puto, quod
ait Varro. Quod & simile dictum in vita Lycurgi apud
Plutarchum, & Porphyrium τοι διπολῆς εἰμίχνων. ὡσε-
δέκα μυῶν ἀμοιβὴν διπολῆς μεγάλης δεῖται. Hanc pecu-
niam sic repositam in cella Dei Festus ait Impensam
vocatam fuisse, quod nondum esset pensa, sed tantum
stipata. Vnde factū, ut quævis stipatio, & farcta, im-
pensa diceretur. Quod saepius usurpauit Apilius: ut, In-
des impensam præscriptā, id est farcta. Arnob. lib. v 11,
impensarū uarietate conditī. Pallad. lib. i, impensa pumi-
ca farciri muros, id est stipari acerato ex pumice tufo.

251. Diis cum tesauris asses dant, stipem di-
cunt.) Quæ scilicet colligebatur ab ærufatoribus. Se-
neca in Epistolis: Colitur autem non taurorum opimus
corporibus conseruidatis, uel auro, argentoque suspenso, nec
in thesauro stipe infusa, sed pia et recta moluntate.

CONNECTANEA IN LI-
BRVM QVINTVM M. TE-
rentii Varronis de lingua
Latina.

Vcianum.) *Lucienum*, ex veteri-
bus excusis.
2. Ab solo, solum.) *Ab solo solium*.
Solum & solium idem. Ennius,
— *regni stabilitas sciamna, solumque*.
Solum sp̄os.

3. Tempus interuallum mundi, & motus.)
Otiosa est cōiunctio Et, quæ totum hunc locum per-
turbat. *Tempus interuallum mundi motus*.

4. Vnde tempestiua, & a motore eorum.)
Tempestiua etas. Motor eorum. Etas, pro ætas, veteri con-
suetudine scribendi.

5. A motore eorum.) Ita in veteribus excusis : nō,
vt in aliis, à motu eorum. *Lege, Motor eorum, qui toto cœ-*
lo coniunctus mundus Deo.

6. Meridies.) Annotandum & illud, veteres meri-
diem pro media nocte dixisse : quomodo & æquidias-
le pro æquinoctio. Varro Marcipore,

Repente noctis circiter meridiem,
Cūm pictus aer feruidus lacte ignibus
Cæli choreas astricas ostenderet:
Nubes aquali frigido uelo leues
Cæli cauernas aureas subduxerant;
Aquam uomentes inferam mortalibus.
Ventique frigido se ab axe eruperant,
Phrenitici Septentrionum filii;

Secum ferentes tegulas, ramos, sirus. Hic planè
ſædūdō fuimus. Nam testimonia tria, quæ diuulsa
adducit Nonius, in vnum coniunximus, & aliquot
menda ex ipsis sustulimus, præsertim in tertio versu:
cùm ita sciremus Platonem locutum esse in Timæo,
cùm τὰς χορέias ἐπειδὴ ολας ἀσέπων dixit. Item eius æ-
mulum, magnum imprimis virum, Philonem He-
bræum: τὰς πενθοεῖς, τὰς χορέias ἀσέπων διανοέμφος.

7. *Lex Prætoria.*) Vtrum Prætoria, an Pletoria le-
gendum, id verò incertum est. Vtrunque verò bene.
M. Pletorius Tribunus plebis plebiscitum tulit, in quo
scriptum fuit: *Prætor urbanus, qui nunc est, quique post-*
hac fuerit, duos lictores apud se habet. Vsque ad supremā
ad solem occasum ius inter ciues dico. Censorinus.

8. *Vt Catulus ait.*) Variatum est hīc in nomine
autoris, Catulus, prò Pacuuius. Varro de re Rust. lib. I,
verum enim est illud Pacuuij, Sol si perpetuò sit, aut nox, flā
meo uapore, aut frigore fructus omnes interire. Error verò
accidit, vt alibi quoque monuimus, propter apicem
summum, i, vt mutaretur in l. Quomodo apud Plau-
tum in Pseudolo erratum est, vbi hodie ita legitur:
Euge pellepide Charine, me meo ludo iam beas. Lamberas
enīm planè scribēdum ex vestigiis antiquæ scripturæ.
Festus. Lamberat, scindit, ac laniat. Hæc coniectura no-
stra confirmatur ex alio loco in Pœnolo:

Enim uero here meo me lacefis ludo, et delicias facis-
idem enim est.

9. *Eadē stella vocabatur iubar, quod iubata.* [Callimachus:

— $\gamma\lambdaος \epsilon\theta\delta\rho\alpha\varsigma$ $E^{\nu} \alpha\omega\rho\sigma -$

10. *Ennius Aiace.*) Alii, *Ajax, lumen iubārue in cœ-*
lo ærno. Quod verum puto: neque esse ex Aiace En-

nii, quam versam ex Sophocle indicio sunt hæc verba, quæ citantur à Festo :

Sanguine emissso tepido tullij efflantes uolant. Ex illo Sophoclis,

— ἐπ τῷ θέρμαντι

σύεισθε αὐτῷ φυσῶσι μέλαντες τέφος. Vbi etiam vides-

μέλαντες Latine *tullios* vocatos esse, qui & Salientes.

ii. In Bruto Cassii.) Hic, & libro superiore male
Cassii pro Attij. Meminit & Cicero eius fabulæ in libris
de Diuinatione, & in Sextiana.

12. Nocte intempesta nostram deuenit domum.) Verba sunt Lucretiæ ad parentes suos, cum
de nefaria audacia Sex. Tarquinii conqueritur. Quid.

Nox erat, et tota lumini nulla domo.

13. Solstictium, quod Sol eo die sistere videtur.) Melius, quod solo die sistere uideretur. Nam altera etymi
mi cauſſa à Sole.

14. Aut quod Sol ad nos versum proximum
est, solstictium.) Manifestò mendosus locus. Nam
neque verba ipsa cohærēt, neque etymī causa explicatur. Nos ita legimus : *Aut quod Sol aduersum nos proximum stet: vel potius, quod Sol ad uersum proximum stet:* translatio à bubus. Versum siquidem vocabant rustici, cum sulco ad finem perducto iterū redditur eo, unde arationis principiū suscipiebatur : quod versum peragere dicitur Plinio lib. xxi. Ab eo Græci, vt ait Pausanias, βάσιοφυδόν γέραφη dicebant, cum uno versu perfecto in pagina, inde sumitur initium ad alium progrediendi, vt in arato. Quod nos contrā facimus. Nam versu perfecto, idem semper initium progrediendi tememus. Sic igitur Sol elegantissimè à Varrone dicitur ad versum proximū stare cum regreditur. Sic in por-

ticibus versura dicta est apud Vitruvium eodem modo. Item τελαξ, ἀγών παρθένων Lacedæmonie ab eo dicitur, quod tres versus percurrenti erant, quos vocant ὄλακας, tanquam sulcos.

15. A Equinoctium.) Etiam Æquidiale apud veteres, ut suprà annotauimus. In quo sequuti sunt Græcos, qui ionuevōv.

16. Sic magni dicebantur Circites anni.) Otiosa est vox Circites: siccirco delenda. Putauit enim sciolus quidam hinc desiderari vocem illam, qui legerat apud Festum Circites, circulos magnos esse. Porro non nulli putant Annum à Græco ἔτος deduci. Quos sane arguit primùm scriptura, quod veteribus uno non scribebatur: deinde significatio, quod propriè circulum significat, unde diminutiuum anulus, & anus podex eodem modo, quo Græcis quoque στεφύλιος vitrumque significat, & podicem, & anulum. Et mirum in Syriaca quoque lingua quod anulum significat, id ipsum & pro ipsa quoque parte pudenda sumi.

17. Quartum autumnum.) Hinc nonnulla desunt, quæ explanabant etymon Autumni; quod est ab augendo. Siccirco à Græcis poetis illud tempus dicitur πλεσφόρος ὥρæ: unde autumnitas ipse fructus. Varro Quinquatribus:

Cape hanc aducam Liberi mollem dapem

Defrande Bromiæ autumnitatis nobilem. Quod venustissimum distichon depravatum legitur apud Nonium: à nobis autem ita in integrum restitutum est.

18. Dicti ab agon.) Quasi vero non & in omnibus quoque sacrificiis obseruari solitum doceat Seneca: item Plutarchus Sympos. viii. cap. viii, ἐρδήμῳ, inquit, ἐκάλουσ, Ερέζῃ, ὡς οἱ μέγα δράκτες, τὸ θέρη-

έμψιχεν. ἀχει δὲ τῶν ὁδοφυλάττεστι χρῶς, τὸ μὴ σφάτιστο,
πειν ἐπινθῆσα καταστεῖδόν μνον.

19. Quod interrogatur a principe ciuitatis.)
Sanè, interrogatur princeps ciuitatis legendum est. Suprà
ex Plutarcho patuit, interrogari solitum, qui fundebat
vinum inter cornua victimarum. Id autem honoris
dari principi ciuitatis verisimile est. Sic apud Maronē,

Ipsa tenens dextram pateram pulcherrima Dido

Candentis uaccæ media inter cornua fudit. Quod sa-
nè illius, qui principem locum teneret.

20. Feralia a ferendo.) Ouid. Hanc, quia iusta ferunt,
dixere Feralia lucem. Demosthenes, επὶ δὲ πλευθήσει οὐς
αὐτῷ, & τὰ νομίζομενα αὐτῷ φέρον, &c. Inde inferix: &
arferia aqua, quæ affrebat ad sepulcra, ut libaretur
mortuis. Arferre, pro adferre dicebant veteres: ut arue-
nire, pro aduenire: item arcedere pro accedere. Turpi-
lius Boethuntibus:

Qui uerba mea uenatur pestis? arædat, & sermonem
hinc sublegat. Male apud Nonium, ars cædat.

21. Prope murum Megalesion, in templum
eius Deæ.) Hæc ita scripsisse Varronem vix quispiā
vel leuiter doctus sibi persuaserit, nisi qui Varronem
σολοικίζει velit. Puto legendum, Quod ex libris Sibylli-
nis arcessita ab Attalo Rege Pergami, Pesimunte, ubi Megal-
lesion, templum eius Deæ. Nam μεγάλησον, οὐαὸς τῆς με-
γάλης θεᾶς, ut μηδέον. Sic πυχῶν, πύχης, αἴσακῆσον, αἴσανθον.
Vel, Quod ex libris Sibyllinis arcessita ab Attalo Rege Per-
gami: οὐτὸς μητρὸς μεγάλης, ubi templum eius Deæ. ubi, id
est, in regione Pergami. Nam qui legerat apo metros
megales, ex eo fecerit, prope mœrum megalesion. Sed pu-
to priorem coniecturam veram esse. Non enim verifi-
mille est Varronem de Pesimunte vrbe tacuisse, quam

alii Pesinunta vocant per n.

22. A Fordis bobus.) Fordæ boues, φορδες. Itaque hinc petendum etymon.

23. Publice immolantur boues prægnantes in curiis complures.) Triginta immolari tantum solitas innuit Ouidius in Fastis, pro numero Curiarum, quæ triginta fuerunt.

24. Vinalia.) Erat is dies, in quo Ioui nouum vinū libabant. Festus, *Calpar uinum nouum, quod ex dolio demutur sacrificij caussa ante, quām gustetur.* Ioui enim prius sua uina libabant, quæ uocabant *Vinalia*. Hæc ille. Id autem siebat, ne reliquum, quod in apothecis illis, vnde Calpar promeretur, remaneret, sacrum esse inciperet, & omnino ex vīsibus eriperetur humanis, sed calpari libato, religione solueretur. Itaque cùm calpar libabant, inferium vocabant, quòd solum inferretur, his verbis: *Macte hoce uino inferio esto.* Apud Catonē malè legitur *uino inferiore: tametsi ibi non agitur de Calpari.* Et hoc præcipue dicebatur de vino diffuso & doliari. Nam alioqui de eodem musto libabant: sed id Sacrima vocabatur, posteaquam polluxerant eas confectiones, quæ vocabant *Suffimenta*, ex faba, miliōque molito, mulso sparso: quæ Diis eo tempore dabantur, quo uxæ calcatæ prælo premebantur. Quo modo & in frumentis quoque, quod sacrificii caussa ante præmetiebatur, Præmessum appellabant, Lacones *ωεγλοιας*. Quòd verò Cereri offerebant post messem factam, Florifertum. Quare ex illis quæ annotauimus, potes cognoscere caussam superstitionis illius, cur vinum nouum tangere nefas esset, ante quām Vinalia calarentur. Athenis verò, quandiu ferueret mustum, religio erat tangere. Plutarchus Sympos. lib. viii. γλουκος δε

ζέοντος ἀεὶ ἀφαρεῖσθαι καὶ τοὺς Σιγάτας δεδίότας ὄραμδον. Ad quam rem habebant suum festum vinale , quod ipsi πιθογίας vocabant. Plutarchus Sympos. lib. i i i . πολέμου οὐρανοῦ Αθηνῶν μὴν ἐνδεκάτῃ μετωπὸς κατάρχονται, πιθογίας τὸν ιμέρεαν καλοῦσθες, ἐπάλαι καὶ ὡς ἔσπειρν, θύχοντο, έσσιν, πρὶν ἢ πινδήν, ἀποσένθοτες, ἀβλαβῆν, ἐσωπίειον αὐτοῖς τὸ φαρμάκον τὸν χεῦσιν γενέσθαι.

25. Flamen pro rōsus vinum legit.) Apparet, mōrem fuisse, ut prior Flamen auspicii causa vinum legeret.

26. Fanum Fortis Fortunæ secundum Tiberim extra urbem.) Manifestò , secundum Tiberim dixit pro, vltra Tiberim. Nam Fortis Fortunæ templū in Transtiberina regione fuit. Sic superiore libro , Secundum Tiberim ad Iunium , forum piscarium : non intelligit de illo foro piscario , quod in regione fori Romani ponit P. Victor : sed videtur & aliud forum piscarium trans Tiberim fuisse , vbi piscatorii ludi quotannis siebant mense Iunio à Prætore urbano , pro piscatoribus Tiberinis: ut perperam videri possit Vertranius legisse ad Iunonium , quod ita in Diebus Genialibus Alexандri Neapolitani legerat. Cùm tamen Janus Iunonius in nulla parte urbis ita vocaretur, sed tantum in Pontificalibus indigitamentis . Ego sane nihil mutarim: quia ut de veritate lectionis mihi non liquet, sic etiam vtrum deprauata sit nēcne æquè dubitari possit.

27. Apollinaribus ludis docuit populum.) Quād multa hinc exciderint, licet coniicere ex iis, quæ Liuius lib. x x v i i . pluribus persecutus est de Apollinaribus ludis , qui siebant i i i Nonas Quintiles. Eorumque origo ex Cn. Martii vatis carminibus petita, ut idem author lib. x xv . Ex quibus satis apparent, quæcun-

que de Apollinaribus Varro docuisset, ea hinc deperiisse. Neque est, cur sequaris editionem Romanā, in qua hæc verba mutila cum præcedenti historia connexa sunt. Quod qui fecerunt, non viderunt, Varronem, qui antea de omnibus festis diebus sese traditurum progressus esset, aut sine stulto consilio celeberrimorum ludorum mentionem prætermittere: aut, si eorum meminisset, eius historiæ summam paucis complecti non potuisse. Vnde perierint ea necesse quæ ad ludorum Apollinarium cognitionem faciebant.

28. Et horti eius tutelæ assignantur.) Veneris tutelam hortos fuisse admonet idem & in i. de re Rustica. Item, inquit, adueneror Mineruam, & Venerem. Quarum unius procuratio oliueti, alterius hortorum: quo nomine Rustica vinalia instituta. Plinius, In remedio saturnia signa, quanquam hortos tutelæ Veneris assignante Plautio. Quod hic Plinius Plautum dixisse ait, idem & Nauius quoque voluit, cùm dicit, Coquos edit Neptunum, Venerem, Cererem. Per Neptunum pisculēta intelligit, per Cererem panem, per Venerem olera. Non igitur difficile est coniicere, cur Menippeam suam Varro inscripserit, Vinalia ἀφροδῖσιων.

29. Is cum eat, &c.) Is cùm eat, suffibulum quod habeat scriptum: id dicitur à suffiendo, ut subligulum. Videtur enim lex fuisse, & in ea scriptum: EO P R A E T E R S A C E R D O T E M P O B L I C U M N E I N T R O E V N T O : I S Q V O M I N T R E T, S V B F I B V L V M H A B E T O. Est autem ordo, quod scriptum, Suffibulum habeat: id dicitur, &c.

30. Suffibulum, a suffiendo.) Festus ita dictum putat, quod fibula comprehenderetur. Sed Varro more suo anxiè etymologias comminiscitur: Sciebat enim

Vestales maximè omnium sacerdotum publicorum suffitionibus vti. In quibus erat præcipuum, quod vocabant Exfit: quod erat genus suffitionis à Vestalibus patrari solitæ. Fabius Pictor apud Nonium, ubi agitur de nomine **S A L.** Exfit, inquit, est sale sordidum, quod ustum est, et in ollam rudem fritilem obiectum est. Postea id sal uirgines Vestales serra ferrea secant. Malè enim hodie apud Nonium legitur Tessit, pro Exfit. Festus, Exfit, purgamentum, unde hodie remanet suffitio. Fritilem ollam reposimus ex eodem Festo: quod & quoddam pulvis genus fritilla diceretur: à Græcis ἀθέει, ut ego quidem puto. Nam Frit, ἀγρός. De quo suffimine vide amplius apud ipsum Festum, ubi de Muria Vestalium disputat. Eam enim Muriam Exfit vocari iam cognoscimus ex Fabji Pictoris exemplo à nobis citato, & emendato.

31. Nouum vetus vinum bibo.) Plinius, *Cur ad primicias pomorum hæc uetera esse dicimus, alia noua optamus?* Et quod dixit, medicamenti causa, id volunt verba, quæ suprà citauimus ex Plutarcho, Επίλαχη, ως θοκερ, θύχεται, τὸ οἴνον, πρὶν ή πτεῖν, διπασένδοντες, αὐτοῖς ηγετῶν αὐτοῖς ή φαρμακευτών ξεῖν γερέαται.

32. Fontanalia.) Alii *Fontinilia*, ut *Fontinalis* porta. Vnde sequitur, *Quod is dies*, eius scilicet *Fontis*, cuius delubrum fuit iusta portam Capenam. Vnde & ipsa *Fontinalis* dicta est. Eius *Fontis* mētio Ciceroni 11. de Legibus, nisi mendum subest in scriptura.

33. Angerona.) Libertiūs scripserim *Angenora*, quia cohabet os. Est enim Dea ἐχμυθίας. ut Sophocles, ὁν καὶ ξενία κληίς ὅπι γλώσσα βέβακεν.

34. In curia accuseia.) Ita habent veteres excusi. Quam lectionem cum minus exploratam haberent

quidam, factum est, ut deteriora substituerint. Nam nunquam ipsi *Aatalia* legerunt, pro Laurentiniis feriis. Ex vestigiis illius lectionis legendū est: *Angenoralia, ab Angenora, cui sacrificium fit eo die, ac cuius eae feriae publicæ Laurentinæ, is dies, quem diem ergo.* Qui autem genitium relatiui substituerunt, non viderunt eum latere sub illa voce mendosa: cùm tamen substituendus non esset, sed ex illa voce corrupta eruendus.

35. *Die sexto.) Festo* reponendum docet Licinius Macer historiarum lib. i. vt citat Macrob. qui ait regnante Romulo Accam Tarrutio cuidam Tusco diuiti denuptam, auctamque hereditate viri: quam post Romulo, quē educarat, reliquit: & ab eo Parentalia diēmque festum pietatis caussa statutum.

36. *Qui atra dicitur. diem Tarentum Accas Tarentinas.)* Etiam si in his annotationibus nihil aliud, præter certas & constantes coniecturas adducerē, tamen minimè operam lusisse viderer. Quod enim salutem planè præstare non possum, at vulnera ipsa indicasse non parum erit. Igitur scripsiterit Varro: *Laurentinæ, is dies, quem diem quidam in scribendo Laurentalia appellant, ab Acca Laurentia nominatus: cui sacerdotes nostri publicè parentant festo die: quia altera dicitur ob ditem Taruntium, Acca Taruntia.* Laurentinæ feriæ, ait Varro, ab illa, in qua Acca, quæ Laurētia cognominata est: quia altera Acca est ea, quæ nupsit Tarutio cuidam Tusco nobili, & diti viro: & ab altera cognomine Laurentiæ distinguitur, cui sacerdotes nostri in Velabro parentare quotannis solent. Fuerunt enim cognomine duæ Accæ: quarum vni, vt ait Plutarchus, sacrificabatur mense Decembri: fuitque nutrix Romuli, & Laurentia cognominata. Alteri mense Aprili res diuina siebat, à

multis Flora existimata : ab aliis Tarracina, siue, ut est apud Gellium Tarratia cognominata. Quanquam has inter se confundit Plutarchus. Error vero tam vitiosæ lectionis ex varietate scripturæ natus est. Nam qui h̄ic Taruntius vocatur, ita idem eodem modo apud Aurel. Augustinum : ab aliis vero & Tarrutius, & Taratius, & Tarratius. Græci etiam ταρρύτης. Sic quom Cicero in libris de Diuinatione Tarrutium vocat, in Solino idē Taruntius, in Stephano λάρναος Θάρρων vocatur. Fuitq; summus mathematicus, ac Ciceroni quoque & ipsi Varroni familiaris. Non sunt ergo audiendi illi, qui non veriti sunt Laurentinalia à Romanis ad Tarentinos transferre. Quos cùm videam ita ἀνέδην & licenter in hoc misero autore vagari: Cœpi, ut verum fatear, de eorum fide dubitare, potiusque illis os obstruere veris argumentis, quām cōuiciis incessere, apud me decreui.

37. Ut quod ibi prope faciunt Diis manibus seruilibus sacerdotes.) Sanè simplicius multò fuerit, ut ego quidem puto, si ita legimus : *Ut quod propè faciunt Diis manibus eius ibi sacerdotes.* vel, *ut quod ibi propè faciunt Diis manibus aruales sacerdotes.* Sacerdotes enim aruales, qui & aruales fratres, Accæ seu Caiæ Tarratiæ rem diuinam facere solitos constat ex Gellio. Melius erat, inquies, tacere, quām incertiores ex incerta rem facere. Atqui memini me in his cōmentariis non κριτικὸν agere, sed σκεψικὸν : & omnia arbitrario iure, nō certo decidere. Itaque confidenter h̄ic, quicquid visum fuerit, adducere possum, cùm ista non sint κύριαι δόξαι. Hoc tamen sine arrogantia affirmare possum, hæc nostra verecunda illorum audacibus commentis longè esse meliora.

38. Sed montanorum.) Ad discriminem eorum, qui

deorsum in humilibus locis habitant. Sic in Attica distincti erant ἐπικριῆς καὶ πεδίζες. Dionysius, διελὼρ δὲ οὐδὲ Τύμιος εἰς ὁπόσας δὴ ποτε μοίρας τινὰ γένεται, & ποὺς ὄρφεος; &c.

39. Paganalia.) In Paganalibus duo ritus explanandi apud Ouidium: et si haec annotatio hoc loco alienior erat. Primum, quod scribit,

Dum licet, apposita uelut in craterē camella,

Lac nixuum potes, purpureāmque sapam. Hæc potio burranica dicebatur, à colore burro, quem mulsum lacte dilutum facit. Festus, *Burranica potio lacte commixtum sapia, à rufo colore, quem burrum uocant.* Camela autem ea est, quam Pollux σκάμιλα vocat. ἀπνῦθε εἰπῆς λέγει τὸν ωδὴν ποῖς Ρωμαῖοις σκάμιλας. Deinde, quod alibi,

Placentur matres frugum Tellusque, Ceresque. Ceres in Paganalibus sacris vocabatur Empanda. Varro apud Nonium lib. i. de vita po. Ro. Hanc Deam Aelius, (non melius, ut hodie perperam in Nonio) putat esse Cererem. Sed quod in asylum qui confugerent panis daretur, esse nomen factum à pane dando pandere, hoc est appearire. Intelligit ergo Empandam Deam paganorum. Ego vero putarem dictam à latitudine: ita circa 80° propositam. At Varro à pandendo: unde & eadem cum Pale fuisse videtur. Hoc videtur innuere ipse his versibus,

Te Anna, & Peranna, Panda, Celato, Pales,

Nerienes, Minerua, Fortuna, ac Ceres. Ita enim lego primum versum. Qui mos implorantium Deos: nam ἐμελιγῶς ferè id faciunt, ut Dii vostrā fidē. & Plaut. Tuā fidem Venas Noctuigila. & Satyra Varronis, Hercules tuā fidem. Item Euripides, ut citant Grammatici, σὲ τὸν αὐτῷ παῖτως ἐγένετο, αἱ δέ πατέρες πούμβω. Porro Varro videtur paganicas à Paganalibus distinguere: quod Paganalia

essent priuatæ feriæ alicuius pagi, Paganicæ verò omnium. Tamen nihil tale apud Ouidium & alios.

40. Sic dictæ quinque cælo Iuno nouella.) Hæc putat se emendasse Vertranius, & tamen nihil meliora, quam alii, protulit. Forsan ne ipse quidem suam emendationem amauerit, si hanc nostram legerit: *Primi dies mensium nominati Kalendæ: ab eo, quod ijs diebus Kalentur eius mensis Nonæ à Pontificibus, quinta-næ, an septimanæ sint futuræ, in Capitolio in curia Calabracic, DIES TE QVINQUE KALO IVNO NOVELLA. SEPTEM DIES TE KALO IVNO NOVELLA.* Sensu sane plano & aper-to, non inuoluto, ut prioribus editionibus: neque suspenso, ut Vertranius correxit.

41. Iuno Nouella.) Quod in Iunonis tutela Calendæ essent. Vnde Kalendaris Iuno. Non male tamē Ianæ legeretur: ita vocabant Lunam. Varro de re Rustica: *Nunquam rure audisti, octauo Ianam Lunam crescentem, et contra senescentem: et quæ crescente Lunæ fieri oporteret: et tamen quædam melius fieri post octauo Ianam Lunam, quam antea?* Accepit autem ex Hesiodo:

*Ογδοάτη τ' ἀνάτη πε, δύω γε μὴν ματα μετώσ
Εξοχ' αεξομβόιο βροτήσια ἔργα πένεσαι.*

42. Nouella.) Mirum mihi visum est, quod legitur in vetustioribus excusis. Omnes enim illi planè habent Couella: forsitan non male, quod Couum veteres Cælum vocabant: quod Festus scribit dictum à chao, ex quo Poetæ dicunt Cælum esse natum. Imò potius, quod χαῖος apud veteres significabat aerem. Euripides Cadmo, vi inueni apud Probum Grammaticum: *ερα-νὸς ταῦτα οὐκαὶ κερὸς, φωτῶν ἔδος σαμόνον. τὸ δὲ τὸ μέσω γενετὴ πε καὶ χθονὸς, οἱ μὴν οὐραῖσι τοι χαῖος, &c.* Aristophanes

οὐνιστ,

διὰ τῆς πόλιος τὸν αἰλοτεῖας, καὶ τὸ χάος. Theocrit. Φίρυ.
ἀπανθ' ὅστε ἐρπά δι' αἴθρας, χάος πε. Ergo Iuno Couelia
in ἡγεμίᾳ.

43. Quod tunc ferias primas quæ futuræ sint
eo mense, Rex prædicit.) Melius ferias prius.
Aut illud primas erit, celebriores, maioris notæ ferias.

44. Postridie Calendas, nonas, idus appellati
atrici.) Afranius Fratriis,

Semptemberi Calendæ: hodie ater dies. Vide
Ouid. Plut. Macrob. Gell.

45. Comitiales.) Contrarii nefastis. Itaque lusit
Plautus Pœnolo.

Non potuisti adducere homines magis ad hanc rē idoneos:
Nam istorū nullus nefastus est, comitiales sunt meri.
Ibi habitant: ibi eos conspicias, quam Prætorem, sæpius.
46. C. Mutius ambigebat.) Ambigebat dixit ex an-
tiqua iudiciorum modestia, cùm dicerent ἐδόξε δικαιῶς
ἀλλων. nunquam δικαιῶς ἔαλω.

47. Iunius Gracchus.) Alii Gracchanum citant.

48. Αφροδίτη.) Forsan de hoc loco Varronis sentiebat
Macrobius. Cincio, inquit, etiam Varro consentit, affir-
mans sub Regibus nec Latinum nomen Veneris, nec Græ-
cum fuisse: et ideo non potuisse mensem à Venere nomina-
ri. Sic & Arnob. lib. II. nec Veneris, nec Apollinis me-
tionem factam esse in Numæ indigitamentis testatur.
Quare minus prudenter Ennius Veneris mentionem
fecit regiis temporibus. Nam cùm ad tertium usque
Annalem regiorum temporum gesta cōtinuasse mul-
tis testimoniis inde productis constet, in primo An-
nali sic quendam orante in inducit,

Te nunc sancta venus precor, et Genitrix patri nostri,
Ut nos

*Vt nos de Cælo uisas cognata parumper,
Téque Quirine pater ueneror, Horamque Quirini,
Téque pater Tiberine, tuo cum flumine sancto. Tamen
illos versus in duobus autoribus, tribus locis diuulsos
leges.*

49. *Antiquum oppidum Palatinum.)* Puto legendum, *Lustratum antiquum oppidum Palati, nunc gregibus humanis cinctum.* Hoc enim dixit ad differentiam veteris oppidi, circa quod initio pascerentur greges pecorum. *Quod temporibus Varronis, vrbe in tam magnitudinem ampliata, & Palatio in eam concluso, totum esset cinctum gregibus humanis.* Vsurpat autem alicuius veteris verba tanquam alludens.

50. *Quare si etymologos principia verborum postulet.)* Postuletur legendum est: Et postea, *Et reliqua ostendat, quod non postulat: lege, quod non postulatur:* Est autem hellenismus, ut etiam veteres Latini, *Exigi pecuniam, exigi portorium.*

51. *Sed cum hos agitamus quid, &c.)* Nisi esse κατφαννι libenter legerem, *cum nos agitamus.* Sed hoc cacephaton ridet in viro consulari Cicero.

52. *Sic coemptio, sic compitum nominatur.)* Potius, *sic coitio, sic comitium.*

53. *Apud fullonem vestimentum cum cogitur, conciliari dicitur.)* Imò Conciliare à ciliis, & Græcè κλίνα dicuntur. Ex iis coacta vestimenta vulgo Feltra vocamus: nempe τὰ ἐκ τειχῶν σωματεῖα. Vnde Cōciliare Fullonium verbū, πὸ συμπλοῦ, πέζη, ιποῦ, καὶ συμπατῆσαι. A quo & Galli quoque Fouler dicunt. Hoc intellexit Titinius Fullonibus:

— terra hæc noua est,
Quasi ubi tu solitus pedibus argutarier,

Dum compescis cretam, & uestimenta eluis. Vnde saltus Fullonius Senecæ Epistola x v. Cursor & cum aliquo pōdere manus motæ: & saltus uel ille, qui in altum corpus leuat, uel ille, qui in longum mutat, uel ille, ut ita dicam, Saliaris: uel, ut contumeliosius dicam, fullonius.

54. Mamurium Veturium.) Pro vetere memoria Varro & Plutarchus. Alii nomen proprium viri faciūt ex historiæ causa. Sic ergo Romani in sacris quædam nomina dicens caussa solebant proferre in nuptiis Caiam Cæciliā, & Talassionem: in Vestali capienda Amamatam: Nonis Caprotinis Caium, Marcum Lucium: in censu vel delectu faciendo Valesium, Saluum, Statorium. Itaque scribit Cicero: Itemque in lustranda colonia, ab eo, qui eam deducaret: & cum imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus qui hostias ducerent, eligebantur. Quod idem in delectu cooss. obseruant, ut primus miles fiat bono nomine. Hæc ille. Sic in Saliari carmine bonis ominis caussa Luciam Volumniam, & Mamurium Veturium nominabant. Contrà ab eadem superstitione nullus ludis Apollinaribus Pomponius nominabatur. Sic cauebatur, vt qui hostias duceret, bono esset nomine, vt iam ex Cicerone demostrauimus. Quare id voluit Plinius lib. xxvii, ubi ait, Cur, inquit, publicis lustris etiam nomina uictimas ducentium prosperè legimus?

55. Terentius.) Qui Iuuentium legunt, videntur ignorare duos fuisse Terentios: Pub. Terentium Afrū, cuius extant hodie sex fabulæ: & Terētium Libonem, cuius meminit Donatus ex Suetonio. Et forsitan ille est, quem citat Festus in Anagnorizomene.

56. Pueri dicuntur infantes.) Aeschylus Choephoris, οἳ τὸν πωτὶ πῦρ ἔτ' ὠρέας απεργάνοισ.

57. Qui futura prædiuinando solent fari, fatidici dicti.) Fari, πορευητικόν. Ennius,

Atque Anchises doctu', venus quem polcra Dearum
Fari donauit diuinum pectus habere. Sic Cassandra
Missa sum superstitionis ariolationibus:

Neque me Apollo fatis fandis dementem inuitam ciet.
Meliùs enim dixit, quām Græcus ille poeta, vnde accipit:

Ἄκρατον αὖ μὲν ἔπη τε καὶ γένη θεοῖς,
Καὶ τεργάσ παθόντων, καὶ ναοῖσι καιμάρων

Σοφίαν κέκλημα— Citantur autem à Plutarcho in Commentario Politico, ὡρῳ οὐδὲ τῆς Κασσάνδρας ἀδόξους αἰνόντος ἦν οὐαντὴν τοῖς πολίταις, ἄκρατον αὖ με, &c.

58. Idem vaticinari, quod vesana mente faciunt.) Fatuos primūm vates vocatos esse, posteā pro vesanis accipi, apud omnes satis constat. Sic vult Plato suam υαρεύχεται, quasi μανικήν dictam. Vide in Phædro.

59. Effari templa.) Τελετῆς Græci: ut Thucydides. Idem est Sistere fana Festus, & Cor. Tacitus.

60. Hinc etiam famiger, fabile.) Potius legerim, famigerabile. Et ita videtur legisse Sipontinus.

61. Loqui ab loco.) Quasi arduum esset diuinare à λόγος esse.

62. Fallo.) Græcum σφάλω, & φάλω.

63. Consolandi caussa.) Alloqui, οὐδεμιθεῖδαι.

64. Concinne loqui dictum a concinne.) A concinere scribendum est: Sic οὐώδω Ήνι, Benè mihi conuenit cum aliquo. A cinno tamen deducit Nonius: melius sanè.

65. Et inter se respondent aliud alii) In antiquitus excusis legitur, & inter se cedant aliud aliij. Quare transpositæ sunt vocales, cedant, pro cedunt: Cicero,

Et eius uerbum aliquod aptè occiderit ad id, quod ages.
συμπίπτειν . Herodotus Euterpe , & γέδι συμπάσχειν καὶ φύσει
τὰ περὶ Αἰγαίου ποιεύμενα πάλι θεῷ, & τὰ ἐν πόσι Εὔλοις . Quare
alicuius correctoris est verbum illud, Respondent.

66. Aenea, quis est qui meum nomen nuncupat.) Apud Censorinum:

Quis meum nominans nomen exciet,

Quanuis tumultu inuocans incolarum fidem? Vide-
tur ex quodam choro ex Nyctegresia.

67. Meum nomen nuncupat?) Nuncupare in
 hoc sensu parum usitatū . Est enim hīc in clamare. Pa-
 cuius Dulorestē:

Exemplo Ægisti fidem nuncupantes conciebant populū.
Nonius Concire.

68. Dico, quod Græci δημάζω.) Melius οὐδέποτε.

69. Indicit illum.) Suspicor, Indicit illicium.

70. Indicit funus.) Suprà, indictiū funus. & Festus.

71. Prodixit diem.) Cicero pro domo, Prodicta die.

72. Dictum in mimo.) Cicero, Delectarunt me
 dicta Mimorum, ac ἐπομψασιαὶ populi. Sic dictiosus hi-
 stro. Et ab eo dicteria, quibus in exordiis fabularum
 (exordia sunt quæ εἰδέσσις Græcè) histriones utebantur
 ad captandam attentionem populi. Varro ὄνος λύρας.

Trichorda psaltidi attulit psalteria,

Quibus sonant in Græcia dicteria,

Qui fabularum collocant exordia,

Vt Comici, Cinædici, Sænatici :

Quibus suam delectet ipse amusiam,

Et auditate speribus lactet suis. Hæc nos cōiunximus.

73. In manipulis canstrenibus dicta a duci-
 bus.) Dictum à ducibus . ἀρχέγενα, tessera. Furius,
 vetus poeta,

Nomine quemque cier, dictorum tempus adesse.

74. Dicitur in i mo.) Reposuerunt, *dicis imo*. Hic ergo *imo*, ἐνεργα, οὐχ αἴτιον. sicut, dicis ergo.

75. Si dico quid scienti quod det, quod ignorauit tradō. Hinc doceo declinatum.) Ne in hac quoque difficultate despondendus animus, tametsi, quantum alexē subeundum mihi sit, non ignoro: Ita igitur scripsiterit Varro, *si dico nescienti quid, et quod ignorauit tradō, hunc doceo. Id declinatum, uel quod cum docemus, dicamus.* Sanè si non eadem verba, eundem tamen sensum postulat mens Varronis, qui ineptissimè doceo deducit à dico, cum certissimum sit esse à δοκέω. Vnde δόγματα decreta doctorum.

76. A doceo disco.) Δάω, δάσκω, φέρεται γένεται. Inde disco.

77. Ratio putari dicitur.) Putare rationem, id, nisi fallor, est ἐκκαθάραι λογισμὸν Plutarcho in commētario, Quomodo distinguas adulatorem ab amico. πόνου τε, καὶ αποδῆντος ἀπάσις ἀπολειπόμενος εἰς τοῖς ιππὸς μάλις προέξεσιν ἀποροφάσιος ὅτι, ἐπιστὸς ἔρωτος ὑπηρέτης, καὶ τοῦτο λύσιν πόρνης ἀκριβής, ἐπίπου δασκάλης ἐκκαθάραι λογισμὸν ἐν αὐδήν. Etiam si aliter hīc Erasmus vertat: cui ego non assentior. Demosthenes, ὃς ὁ τανοῖούμνοι πειθεῖναι χειρά ματα, λογίζεται, καὶ καθάραι ωστε αἱ φίλοι, οὐ μηδὲ πειθεῖναι συγχωρῆ πε, &c.

78. Sermo a serie.) εἰρμός, addito sibilo, ut εἴρω, vel εἴρω, sero. Sic εἴρος (vnde εἴρετο Homero: & εἴεσθος, & Erritudo, seruitudo apud Festum) & AEolicē εἴρFos, addito sibilo, SerFos, ut scribebant olim, nunc seruos: ut, DaFos, oFom, æFom, &c. Seruum ineptè Iurisconsulti à seruando.

79. Sic augures dicunt, Si mihi autor est ver-

bi. nam manum asserere dicit.) Sine dubio corruptus locus, & mancus. Nisi sit, quod dicebant in precationibus suis Augures, I O V I S P A T E R, S I M I H E I E S A V T O R, V R B I, P O P O L O Q V E R O. Q V I R I T I V M, H A E C S A N E S A R T E Q V E E S S E, V T I T V N V N C M I H E I B E N E S P O N S I S, B E N E Q V E V O L V E R I S.

80. Nam manum asserere dicit.) Hæc pertinet ad aliam disputationem, cuius initium intercidit, & hic facta est lacuna in Varrone.

81. Legumina.) De re Rustica lib. i. Hoc enim quoque legumen, vti cætera, quæ velluntur è terra, nō subsecatur. Quæ quòd ita legantur, legumina dicta. Item, cæteraque quæ alii legumina, alii, vt Gallicani quidam, Legaria appellant: vtraque dicta à legendo: quòd ea nō secantur, sed yellendo legantur. Nicáder,
χροσφόποι οἱ ἵνα φῶπες ἀπε δρεπανοίο λέγονται
 ὄξωρια χρόπται — χροσφόπται, vt vides, vocavit ab
 ea ratione.

82. Hinc Poetæ murmurantia litora.) Mop-
 μύρουσι ὄχθαι. Ponam & Anapæsticos elegantissimos
 Accii poetæ ex Phinidis. Nō enim hoc loco alieni sunt:

Ac ubi curuo litore laitans
 Vnda sub undis labunda sonit.
 Simul et circum magnisonantibus
 Exata saxis saeva sonando
 Crepitu clangente cachinnat. Ita enim congluti-
 nandi sunt, qui leguntur diuulsi apud Nonium. Imi-
 tatum autem videtur ex Apollonio, qui de eadem re
 ita canit:

Κοῖλαι δὲ αὐλυγης ὑπὸ αυλάδας τειχιας
 Εκλυζούσις αλέξερθον εβόμβεστον φότι οἱ ὄχθαις

Ἄθνη καχίζων αἴπερ οὐειώματος ἄχη. Quemadmodum & de Harpyiis, ab eodem Apollonio, ut citat Nonius:

Aut sæpe ex humili sede sublime aduolat. Apollonius, -αι δι αἰγα δινίεια ποτέονται. Item,

Nec ulla curas finis interea datur. Apollonius,

ἴγω δ' ὀπίνα μῆτη επίρροδον — Hæc sanè non multū ad rem: sed nihil ad discendum intempestiuū puto.

83. Increpare.) Ennius lib. i,

Ast hic, quem nunc tu tam toruiter increpuisti. Ita puto legendum apud Nonium, Hodie, Ennius Lupista. Quem nunc, εγc. Nos fecimus, lib. i. ast hic.

84. Itaque hos imitatus Aprissius ait in Bacche.) Quis adeò Latinè ignarus, ut putet hoc nomē Romanum esse, nedum alicuius autoris Romani? Itaque merito suspectum est. Ne sequentia quidem satis constant. Hephaestion & Stephanus dictione βεχίp citant. Archilochum *ιολάχροις*. Sed nos ut coniecturas omnes studiose colligimus, quæ nobis obiici possunt: ita etiam illas sæpe ut incertas reiicimus. Romana editio habet *Aprissius in Bacche*. Quæ nos quasi manudicit ad veram lectionem indagandam. Quæ, nisi animi fallor, hæc est: Itaque hos imitatus aptè Attius ait in Bacchis. Vel, Itaque hos apertè Attius, εγc. quod ita compendiosè scriberet aptè pro apertè. Ut cunque priorem vocem legas, non magnopere laboreo. De nomine autem Attii non dubito: cùm & Cassius alibi pro Attius, & Cassius quoque pro Mattius variatum sit. Ut error sit totus in duplicitate, pro duplicitate. Quod autem peccatum sit in Bacche, pro in Bacchis: etiam illius fabulæ non in manu scriptis Nonii exemplaribus, itemque in veteribus impressis eodem modo deprauatum est.

G. iii.

Bacchus autem vertit ex Euripide Attius: & exempla, quæ subiiciam, fidem facient. Primum quod est apud Euripidem,

Ἐτ’ αὐτὸν ὁ Φίλαρτὸς Δῆμος πέτειας
πιθῶντε σωὶς πύκτυσι οἰκόρυφον πλάκα. Id his ver-
bis reddit Latinus poeta,

Lætum in Parnaso inter pinos tripudiantē, in circulis
Ludere, atque cædis fulgre- Item,
ώς δέντρα δρῶνται, θεμάτων τηνείστα.

Quod neque sat fingi, neque satis dici potest
Pro magnitate-

--δημ' Ἐχαρίσαπ

σῶμα, Εθαρσεῖτε οδρίκας, Εχαριτίψασαι δρόμον. (vel Τέμον)
Agite modico gradu, nifus iacite leues.

--καὶ κατασίκνους δοράς

οὐφεοι καπιζώσαντο-

Tum pecudū ex uias lœno pictas lateri accommodat.
Vbi tamen non pictas verè, sed uarias vertendum fue-
rat: ut sunt Lyncium, Pantherarum, Tygium.

ῳδῷ δὲ μαγνόμυροι σάπιροι

μαλίροις ἐξανύσαντο θεᾶς.

Silucole inuisentes loca.

παῖδες ὠδηδοχαῖς, αἴτιοι ὄμηλικας χεόντω
κεκτήμενοι οὐδεὶς αὐτὰ καταβαλεῖ λόγος,
οὐδὲ εἰ δι' αὐτῶν τὸ σοφὸν δύριται φρενῶν.

Quæ neque uetus, neque mors, neque grandæuitas.
Deest verbum pro καταβοῇ.

λέγοισι δὲ ὡς οἱ εἰσελήνυδε ξένοις,

γόνες, ἐπωδός, Λυδίας ἀπὸ χθονὸς

Ξανθοῖσι βοσρύχοισιν δύσμον κόμις, &c.

Formæ figura, nitiditate hospes Phrygius. apud No-
niūm male hospes regius.

πινθός τοφές οίκους ὅδε διὰ παυσῆς πρᾶ,
Ἐχίονος πάγιος, ὡς κράτος δύλωμα γῆς.
ώς ἐπίονται; Ή ποτ' ἐρεῖ νεώτερος;

— Pantheus

Præsto cærritus nobis se stupens ulero Ostentum obtulit.
At in Festo propemodum deploratus hic locus. *Cerritus* duplii rr: nam detritum ex Cereritus. Vnde Attici vocabant eiusmodi Δημιτελακούς. Et Δημιτηρ ἡ αὐτὴ τῇ Εειρνῷ. Callimachus, πὼ μὴ ὅγε σπέρμανεν Εειρνῷ Τιλφωαστίῃ, id est Cereri. Porro ad rem. Euripidis verba:

Λαμπεφέρος, ἢ πείν, λε διπετέσερος. αἵρ scilicet.

Splendet saepe: ast idem nimbis interdum nigret. Hic sanè excusari nō potest, qui διπετέσερον pluuiosum intellexerit, quòd Homero διπετέες ποταμοί. Nubigenas vertit Statius: cùm hīc sit διαυγέσερος. Sed profectò veteres poetæ non solum errare in vertendis Græcis fabulis, sed & multa licētia vti solebant, multūm de suo addere: vt hīc in his verbis, quæ citat Varro. Sed prius videamus quid Euripides:

X.O. Ής ὅδε; Ής πόθεν ὁ κέλαδος
ἀνά μ' ἐκάλεσον Εύιον;

Δ.I. iὼ πάλιν αὐδῶ
ὁ Σεμήσας, ὁ Διὸς παῖς.

X.O. iὼ δέποτα δέποτα,
μόλεινων ἡμέπρονες θάσον.
ὦ βρόμις βρόμιε-- Attius:

C H O. *Quis me iubilat?*

B A C C X. *Vicinus tuus antiquus.*

C H O. O Dionysē pater,
Optime uitifator,

O Semela genitus Euie. Postremos versus inuenimus apud Macrob. lib. vi. Quæ cùm ita sint,

& quando, & quomodo in nomine Attii peccatum sit, ostenderim: tum quomodo Bacchus Euripidis verterit L. Attius: Deinde quantum iuris sibi permiserint Veteres, cum Græcorum fabulas verterent: Postremo indicarim vnde verba ea, quæ adducit Varro, accepta sint: quis est, qui coniecturam nostram reprehendere possit? Quòd si, ut sæpe accidit, falli potero: non tamen sine magna verisimili caussa falsus fuero.

85. Θρίαμβο.) Diodorus de Libero patre, θρίαμβον δέ αὐτὸν ονομασθεῖσα φασίν, ἀπὸ τῆς περιπον τῷ μυημονθομόρφων καταγεννήσκοντος σχολείας θρίαμβον εἰς τὴν πατείδα τὴν ἐξ ιρδῶν ποιητάριμον ἐπάνοδον μὲν πολλῶν λαφύρων. Athē.lib.1.Tιμᾶται τῷ δέ Λαρυγκανοῦ ὁ Πείαπος ὁ αὐτὸς ὁν τῇ Διονύσῳ δέ θητέου οὔτως, ὡς θρίαμβος, καὶ διδύεμος. Quid verò de etymo sentiat Grāmatici, vide in magno Etymologico.

86. Ideo Lucillius scribit de Cretea. Cum ad se cubitum uenerit sua voluntate, sponte ipsam suapte, &c.) Ideo Lucillius scribit de Cretea, cum ad se cubitum uenerit, sponte ipsam, &c. Nam illa verba, sua uoluntate, sunt interpretamentum illorum, sua sponte. Et ab illis, sua sponte, incipiunt verba Lucillii.

87. Sequere, adsequere.) Ita legendum hoc colloquium amasix cum Polybadisco,

Sequere, sequere Polybadisce: meā spem cupio consequi.

POLYB. Sequor Hercule quidem: nam lubenter, meā sperata, consequor. Sperata dicebatur ī μυητευμόρφῳ.

Quanquam pro ea, quæ iam denupta sit, Plautus accepit in Amphitruone. Afranius Fratriis, citate Nonio:

-curre & nuntia

Venire, & mecum adduce speratam meam.

Videas puellam, carent, confirmant iube. In eadem:

-speratam non audi tuam. Ita enim ille locus

deprauatus restituendus est. πολυταξίδιος autem, ut Lāpadiscus, θωκοειπικώς.

88. A quo cum respondet, dicit præs.) Festus, Præs est is, qui populo se obligat, interrogatisque à magistratu, si præs sit, ille responderet, præs. Apud Varronem igitur legendum præs, ut habent omnes excusi, non dicitur præs. Videturque præs pro præsto dictum, ut in illo versu: ης ἐσθ' ὁ πωλῶν τὰν δράμα; ἔγω πάτε.

89. Vades ne darent.) Primus vades publicos dedit Cæso Quintius. Liuius. Huc pertinent multa ex oratione κτι Τιμωκράτους.

90. Nec sine canendo tibicines dicti.) Superiore libro: Nec uinalia sine uino expediri, nec curia Calabria sine calatione potest aperiri.

91. Et qui aliquid agit, non esse inficiem.) Et qui aliquid negat, esse inficiem. Nam etiam Nego, quasi non ago videtur velle dictum esse.

92. Qui adlucet, dicitur lucere.) Aristophanes αἰχρονεῦσι,

πή μαδίν φάγεις δέλι θρυαλίδος; Alludit autem ad id quod supra Dicæopolis dixerat. τίς σ' ὁ φάγων, quod est συκοφαντῶν. Homerus,

-αἴθομόν δεῖδες μῇ χερσὶν ἔχετες,

φάγοντες νυκτὸς κτι δάματα δαγημόσιτ. Athenæus φάγεις ὁ θοιποροῦσι. Phidippus Comicus: ὁ φαγῆς δὲν ἔφαγεν ήμιν. Plautus,

Tute tibi puer es laetus: luces æreum puto Laucus. Primum enim Daucus: quod detritum ex δαδούχοις. Deinde Laucus, ut Dautia, lautia: Dacrumæ, Lacrumæ. Posset tamen non ineptè legi, Tute tibi, puere, laetus luces æreum. Tu ille laetus & magnificus tibi δαδούχοις, neque puerum habes. vel, tute lotus ex balneo tibi fa-

cem gestas. Simile est, quanquam non idem, αὐτοληκυθος. Et forsitan hæc posterior coniectura vera est. Sic Græcis eodem modo, αὐτοκήδαλοι, αὐτόδειπνοι, αὐτοβαλανθεῖν, &c.

93. Abluere: & luce dissoluuntur tenebræ.) Nō video quid negotii sit hæc diuidere, abluere: cùm etiam in editione Romana rectè legatur. At Vertranius desinat ineptire, qui tam paruum mendum non vidit, & spuriam lectionem pro vera supposuit.

94. Lucere item à luce.) *Lucaria item à luce*, quod propter lucem amissam is cultus institutus. Masurius Sabinus Fastorum libro 11. Eam noctem deinæps, quæ in sequentem diem, qui est Lucarium. Sex Pompeius, *Lucaria festa in luco colebant Romani*, qui permagnus inter uiam salariam, & Tiberim fuit: pro eo, quòd uicti à Gallis, fugientes in prælio ibi se occultarunt. Festus à luco, Varro ab luce amissa, id est libertate, ut puto. Ut & alii quoque autores loquuntur. Artemidorus quoque lib. 11. ἡλιον, inquit, ἐλθοῦσαν καλύπτει.

95. Et inuident, & atticum illud, obliuio lauet.) Hic sanè est locus vnicus, quem qui emendet, magnam gratiam à studiosis iniuerit. Nam quòd leuiter immutatus est in Romana editione, potuit fortasse recipi correctoris autoritate, non tamen ita, ut non & nostra emendatio, quam veram præstare possumus, lögè præferatur. Audiamus ergo Varronem, *Hinc uisenda, inquit, uigilauit, uigilium: & inuident, & vitium illi obtulit, uiolauit, quod inuidendum.* Cedo sis mihi iudicem, ni verò vincā hæc ita esse, niue male alii hæc mutauerant. Offerre autem vitium, & stuprum, tam tritum est apud antiquos scriptores, ut exempla superflua futura sint. Facile verò fuit ex *vitium, atticum face-*

re. At Romana editio Attiacum. Non puto ita exempla ex Attio citari apud ullum bonum autorem, ut ex Attio poeta Attiacum deducant. Ego sanè, si nihil aliud potuisssem, Atticum illud retinuissem. Quod Latinorum Vitiare virginem, imitatum est ex Attico, διαφθείρω τὸ παράδειγμα. Et violare virginem, βιάζεσθαι. Nam quæ dicit in Tragœdia, *Me quōdam multam per uim uiolat*. *Iupiter bone uiolat?* illa inquam, quæ hoc dicit, acceperat pro cogere, & adigere, quod & Græcè quoque βιάζεσθαι. At qui respondet, *Iupiter bone uiolat?* vel sciens vel imprudens aliquo rsum interpretatus est, & pro fœdo verbo accepit. Quare quæcumque illa est, in anticipati verbo κακόφαντι commisit.

96. Quod incidit in videndum.) Forsan nihil mutandum est. ἐκ τῆς ὁρᾶς γίνεται τὸ σῶμα.

97. Cum muliere esse.) τὸ σωμῆνα. Plautus Mercatore,

Ea nocte mecum hospitis iussu fuit. Nec dissimile quod dicunt mulieres in Cistell.

Viris cum suis prædicant nos solere.

98. Dictum Cerno a Creo, id est creando.) Veteres excusi recte habent: *Dictum Cerno à Cereo.* Cereo enim Creo: A quo in Saliari carmine Cerus manus, id est creator bonus. Fest. Hinc Ceres dicta est, quod omnia creat: non à gerendo, ut Varro & Cicero. Cerno verò à κέρινω. Vnde Crimen, & Crines, &c.

99. Quod ait Medea.) Varro χεροντοδίδασκαλώ. Nonne uides apud Ennium esse scriptum: *Ter malim sub armis uitam cernere, quam semel modo*

Párere— Verba Euripidis, quæ vertit Ennius, sunt hæc:

—ώς πίς αὐτούς ταῦτα οὐδεῖσα

τῆναι Σέλοιμι μᾶλλον, ἢ τεκεῖν ἄπαξ. Ponam & alia, quæ comparabis cum verbis Euripidis. Non enim in eiusmodi exercitationibus male horas collocari puto. Ait itaque Ennius apud Probum:

Iuppiter, tūque adeò summe Sol
 Qui res omnes inspicis,
 Quique tuo lumine
 Mare, terram, ac cælum
 Contueris: hoc facinus dispice,
 Priusquam sit: prohibe scelus. Euripides,
 ιωγάπη, καὶ παμφαῖς ἀκτῖς
 αἰελίου, κατείδετε, εἴδετε τὰ
 οὐλομένα, ὡρίν φοινίαν
 Κένωνις περιβάλλειν χέει
 ἀνποκτόνον-- Deinde,

ἀλλά γιν, ὡς φάσος διογχίεις κατειργε,
 κατάπαυσον, ἔξελ' οἴκων φοινίαν. Apud Ciceronem
 pro Rabirio Postumo:

si te secundo lumine hic offendero: Ex Medea En-
 nii: ex illo,

εἴ σ' οὐ ποῦσαι λαμπτὰς ὄψεται θεοί. Item quæ ibidē,
 Animū aduorte, et dicto parē. fecit ex illo,
 αλλ' ἔξιθ' ὡς τάχισα. Ibidem,

Præter rogatum ne querare-- Planè ex illo
 - μη λόγιος λέγε. Reliqua, quæ citantur à
 Grammaticis, ab aliis animaduersa sunt: quare ea non
 ponam.

100. Vos epulo postquam spexit.) In fragmē-
 tis Festi ita citatur hic versiculus Ennii:

Quod ubi rex dulō spexit de contibū' celsis. In aliis,
 Quod ubi rex paulò spexit de coribus celsis. Puto le-
 gendum:

Quos ubi rex pullos spexit de cortibu' celsis.

101. *Qui habeant spectacionē, qui non habeant.)*
Cicero Philipp. 11. & Festus.

102. *A quo dictum poetæ, audio, aut ausculto.)*
A quo dictum poetæ: audio, haud ausculto. Cæcilius,
Audire, ignoti quod imperant, soleo, non auscultare.

Pacuvius,

— *His, qui auium cantum intelligunt,*

Magisque ex alieno iecore sapiunt, quam suo,

Magis audiendum, quam auscultandum censeo.

103. *Quod sit Græcum antiquum, non ut nūc
φρέαρ dictum.) Repone, vt suprà, Quod sit Græcum
antiquum ποτήρ, non, ut nunc, φρέαρ dictum. ποτήρ, aliter
πίσηα, & ποτίσηα. vnde sumi poterit.*

104. *Mantelium, quasi manuterium.) Χρό-
μακτεον. Etiam apud Athenæum χρόμακτεον est genus
velamenti. Itaque probatur ex Sapphus testimonio.
Sic Latinè mantelium, & mantile ad tergendas manus,
itemque genus pallii, aut velamenti. Plautus,*

*Neque fallaciis ullum est mantelum meis. Vtrunque
Hesychius. χρόμακτεον, οὐ χρόμασον, μανδύλιον.*

105. *Nunc primum ponam de Censoriis ta-
bulis.) De Censoriis tabulis, deque earum custo-
dia non sunt prætereunda quæ Dionysius scribit, δι-
λοῦται ἐν τοῖς ὄλλων πολῶν τοὺς καλουρδίων πρυτανῶν
ταῦτα μνημάτων, αἱ διαδέχεται πᾶς τῷ τε πατέρε, τούτῳ πλ-
λοῦ ποιεῖται τοῖς μὲν ἑαυτὸν ἐσομένοις, ὡς τῷ ιερῷ πατρῶα
τῷ γεδιδόνας πολλοὶ δέ εἰσιν ἀπὸ πρυτανῶν οἵκαν δῆμοις ἔπιφα-
νεῖς οἱ διαφυλάττοντες αὐτά.*

106. *Quod faustum, felixque.) Huius etiam sol-
lennis formulæ meminit & alicubi Liuius: Item Ci-
cero primo de Diuinatione, Neque solum, inquit, Deo-*

rum uoces Pythagorei obseruauerūt, sed etiam hominum, quæ uocant omnia, quæ maiores nostri quia ualere censemabant, i.e. circa omnibus rebus agundis, QVOD BONVM, FAVSTVM, FELIX FORTVNATVM QVE SIT præfabantur. Item lib. 11, Iam illa FAUETE LINGVIS, eT prærogatiuum omen comitiorum, eTc. Quæ omnia non nisi conceptis verbis præfabantur veteres, & obseruatis auspiciis matutino tempore: quod nisi post auspicia magistratus non crearetur. Sic in sacris primo mane hæc prima verba erant δύο φημεῖπι, & Fauete linguis. Ouid.

Postera lux oritur, linguis, animisque fauete:

Nunc dicenda bono sunt bona uerba die. στρατηγοὶ
δύο φημεῖπι. Quare Euripides in Ione, ante quam eius exhortationis, quæ fieri solebat in sacris, meminisset, prius ex more præfatur de matutino tēpore quædam: quod tunc maiore esset in deorum mentione castimonia. Ait igitur:

ἄρματα μὴ πάδε λαμπρὰ πεθίππων.

ἄλιος ἕδη λάμπει κτί γᾶν.

ἄσρα δὲ φθύγα πνεὺ τῷ οὐρανῷ

εἰς νύχθ' οεράν. Deinde paulò post,

ἄλλοι φοίβου σεμνοῖ θέραπτοι,

ταῖς καστανίαις δρυμοειδεῖς

βαίνετε δίνας· καθαρῆς δὲ δρόσους

ἀφυδρανάδρυοι σείχετε ναοῖς.

ἴσμα τὸ δύο φαμον φρουρῆ τὸν αὐτοῦ,

φήμας τὸν αὐτὸν τοῖς ἐθέλοισι

γλώσσας ιδίας ἀποφάγειν.

Quæ non ita necessario adduximus ut priora confirmarent: sed ut & illa emendatiora, quæm̄ hodie habentur in vulgatis codicibus, legeres, & Aitii poetæ verba ex OEnomao, quæ diuulsa leguntur

leguntur apud Nonium, coniungas: quod sint illis Euripideis similia. Sunt autem haec:

Ferte ante Auroram radiorum ardentum indicem,
 Cum somno in segetem Agrestes cornutos cident,
 Ut rorulentas terras ferro, rosidas
 Proscindant glebas, aruoque ex molli excitent:
 Vos ite actutum, atque opere magno edicite,
 Per urbem, ut omnes, qui arcana, aste unque acolunt
 Ciues, omnibus faustis augustam adhibeant
 Fauentiam: ore obsecna dicta segregent. Quis enim
 antiquitatis studiosus, his reliquiis non delectatur?
 Quanquam haec sunt, veluti ex magno naufragio par-
 ux tabellæ.

107. Voca illicium hoc ad me.) *Αρχαιομέσος* hoc,
 pro huc. Autor Seruius. Item infra, Hoc Calpurni voca
inlicium.

108. Post autem conuentione habet.) Con-
 uentionem antiquo more pro concione. Infrà: Omnes
Quirites ite ad conuentione hoc ad iudices. Festus, In con-
 uentione, in concione. Et infra, Impero, quā conuenitur ad
 Comitia. Alii quā conuenit. Quare imprudenter nimis
 Vertranius mutavit *in concionem*: & in sua correctio-
 ne immane quantum iuueniliter exultare videtur. Sed
 nihil prius debet esse bono emendatori, quam nihil
 temere aggredi.

109. Omnes Quirites huc illicium visite ad
 iudices.) *Iudices*, id est consules. Quia consulere pro
 iudicare veteres usurpabant. Iccirco Attius in Bruto:

-qui recte consulat, consul fuat. Vide etiam Festum.

110. Bœotia, quam Comœdiam alii esse di-
 cunt.) *Quam* *Ælij* esse dicunt: ex Gellio. Translata au-
 tem fuit ex Antiphane, quem citant in Bœotia Gram-

matici, Pollux lib. x. Athenæus lib. xiiii.

111. Clamarit esse horam tertiam.) Non negligendum quod scribit Censorinus, In xii tabulis nusquam horarum esse factam mentionem. Plin. lib. vii, Duodecim tabulis orcus tantum, et occasus nominatur: post aliquot annos adiectus et meridies accenso coss. id pronuntiante.

112. Circum aures mitti solitum.) Aut circum mœros, ut supra. Aut, circum aras: id est aras pomœrii.

113. Qui capitis accusauit Trogum.) Et hic error, ut puto, pro, qui capitis anquisiuit Trogum. Quid sit anquirere satis notum.

114. Commeatum prætores vocet ad te.) Cum eat præœ, reum vocet ad te.

115. Cornicinem ad priuati ianuam.) Huius antiqui moris Plutarchus meminit in Gracchorum vita, ex oratione C. Gracchi Trib. pl. Καὶ πιπάπειόν ἔστιν ἡμῖν, εἰ οὓς ἔχων δίκην δενδαπικήν μὴ ὑπακούει, Τέλους τεργάς ταῖς δύοξες ἐωθει ἐλθόντα οὐλητικτίῳ αἰνακαλεῖθαι τῇ σάλπιγῃ, καὶ μὴ τερέπειον ὄπιφέρειν λῆφον ἀπὸ τοὺς δικασταῖς· οὕτως διλαβεῖται, καὶ πεφυλαγμόις τελεῖ ταὶς κρίσεις ἕσται. Itaque eò spectant illa, quæ sequuntur: In arce classicus canat tum, circumq; mœros, et ante priuati huiuscē Q. Trogi scelerosi ostium canat. Cor. Tacitus ii. Annali. In Pub. Martium coss. extra portam Esquilinam, cum classicum canere iussissent, more prisco animaduertere.

116. Qui de cessoribus.) c E S S O R I B . veteri consuetudine scribendi, pro Censoribus, ut coss. pro Consulibus.

117. Constituit quinquennalē cum lustraret.) Melius, constituit quinquennalem eum lustrare.

118. Id quod propter centuriata comitia im-

perare solent. Quare nō est dubium quin hoc inlicium sit, &c.) Quod suprà admonuimus de loco transposito, cùm disputaret Varro de deriuatis ab Humo: idem quoque hīc accidit. Quare ea ponam ordine, ut legenda sunt: Id quod per centuriata comitia imperare solet. Hoc nunc aliter fit, atque olim: quod Augur Consuli adest cum, cùm exercitus imperatur, ac præsit quid eum oporteat dicere. Consul auguri imperare solet, ut inlicium uocet, non accenso, aut præconi. Id incepsum credo, cùm nō adesset accensus, et nihil intererat cui imperaret: et dicas caussa fiebant quædam neque item facta, neque item dicta semper. Hoc ipsum inlicium scriptum inueni in M. Iunij commentariis. Quare non est dubium, quin hoc inlicium sit, cum circum mœros itur, ut populus illiciatur ad magistratus conspectum: quod Consul potest uocare in eum locum, unde uox ad concionem uocatis exaudiiri possit. Quare una origine Inlicium, et Inilio, quod in choro Proserpinæ est et pellexit, quod in Hermiona est: cùm ait Pacuvius, - Regni alieni cupiditas Pellexit. Quod tamen ibi idem est: quod inilicè inlexit: Quia E, et I, cum C, magnam habet communitatem. Sic Elicij Iouis aræ in Auentino, ab eliciendo. Nec me fallit, quid excogitarit Vertranius: quem certè fecutus fuisse, nisi quia video ita, ut posui, melius excusari posse: Ut mirum sit qua negligentia factum, ut in vna pagina tot tantæque transpositiones occurrerint.

119. Quod augur Consuli adest.) Varro de re Rustica lib. i i . Itaque imus, uenimus in uillam. Ibi Appium Claudium sedentem inuenimus in subselliis, ut Consuli, si quid usus poposisset, esset præstò.

120. Ac præsit, quid cum oporteat dicere.) Præsit, iāvōndētay. Præire verba.

121.) Quare vna origine inlicio, & inlicius.)
Quare una origine inlicium, et inlicio, quod in choro Proserpinæ est. Chorus Proserpinæ, nisi fallor, erat in Laodamia Liuui Andronici: In qua introducitur Laodamia exorans Proserpinam, ut sibi frui liceat complexisbus viri mortui. Ego inuenio ex ea fabula pellit, non inlicuit, nec inlexit, ut hic.

*Aut nunc alia te quæpiam
 Asiatico ornatu affluens,
 Aut Sardiano, ac Ludio
 Fulgens decore, et gloria
 Pelliuit—*

122. Errare ἐρύδν.) Scribe ἐρῆδν. Οδυσ. δ.

Η μὲν οἵω ἐρῆρον π σωήν τε π νόσφιν ἐτάγρων.

Erranti à sociis mihi quæ procul obvia facta est.

123. Runcinare, a runcina: cuius origo Græca.) Cuius origo Græca ῥυκάνη. In Epigrammatiſ Græcanicis, —ῥυκάνην ἀνερχία— Hesychius ῥυκάνη πεπονικὸν ἐργαλεῖον. Ut à βυκάνη, buccina: à πατάνη, patina: à κάτερος catinus: Κάσκανος, fascinus: βυτάνη, trutina: μαχαρὰ, machina, sic à ῥυκάνη, runcina. Certè qui πύγχος posuerunt, non satis rostri habuerunt ad hanc lectionem ē situ eruendam.

CONIECTANEA IN LI-
BRVM SEXTVM M. TE-
rentii Varronis de lingua
Latina.

 V M nō modo Epimenidis opus post annos quinquaginta expeditum.) Lege: Cūm non modò Epimenidis corpus post annos quinquaginta expergitum . Expergitus pro experrectus veteres dicebant. Festus . Plutarchus, & alii cum Varrone de numero annorum conueniūt. Laertius verò ponit L V I I .

2. Quorum si Pompilii regnum fons.) Ita habent nonnulli : quod non improbo. Imò puto esse verum. Ita loquuntur veteres. Bacchylides: τὸ πάλαι τὸ πῦρον καὶ πόσον δρόπητων ἐπέων πύλας ἐξελυπεῖν.

3. Vnus erit , quem tu tolles in cærula cæli Templa-) Ex primo Annali Ennii, vt coniicio . Sūt autem verba Martis ad Iouem de Romulo in numerum Deorum referendo. Quem versum Ouidius quoque usurpauit , cūm de eadem re Martem loquentem introducit i i. Fastorum:

Vnus erit, quem tu tolles in sidera cæli,
Tu mihi dixisti: sint rata dicta Iouis.

4. Magna templa cælitum commista stellis splendidis.) Videtur ita distinguendum,
O magna templa cælitum
Commista stellis splendidis. Totum hoc nihil aliud,
quam seponat Διός.

ῳ̄ σεπονά Διός, ὠ̄ σκοτία νύξ.

5. *Templa cæli.*) *Τεμένη αὐτέρος, Aeschylus - κυρέφας
δὲ τέμπλος αὐτέρος λαζη.*

6. *Scrupea saxa Bacchi.*) Dactylici ex Periobœa
Pacuvii, qui cum alio membro, quod citat Nonius, ad
hunc modum continuandi sunt:

*Ardua per loca agresti
Nititur, ac trepidante gradi.
Saxaque scrupea Bacchi,
Altique templa propè aggreditur.*

7. *Acherusia templæ.*) Ex Andromacha Ennii, ut
conicimus ex M. Tullio: sed ille citat aliter:

*Acherusia templa alta Orci pallida,
Leti obsubila, obsita tenebris loca.*

8. *Qua quia initium erat oculi.*) *Quaquā intue-
mur oculis.* Virgilius:

*Quantum acie possent oculi seruare sequentum. Illa
autem templa, quod quatuor mundi partibus defini-
rentur, ab eo dicuntur Plutarcho πλανήται, propter qua-
dratam descriptionem.*

9. *In Hemisphærio, ubi terra Cærulo septum
stat.*) *Templum Iouis altitonantis interpretatur ex
verbis Næuii hemisphærium superius, ubi æther con-
spicitur. Planè ex vestigiis veterum excusorum legen-
dum, ubi æthra cærulea septum stat: videturque esse
versus Næuii ad hunc modum concinnandus,*

*Hoc ubi æthra cærulea septum stat hemisphærium. Qui
putant hic Næuiū citari in Hemisphærio, tāquam fue-
rit illud poema Næuii, non mediocriter falluntur.*

10. *Concipitur verbis non iisdem usquequa-
que.*) *In hoc loco tam insigniter depravato multi
desudarunt. Sed, ut verum fatear, omnes mihi viden-
tūr lūsisse operam. Ego quoque aliquid tentabo. Quod*

si nihil profecero, meritò cum illis quoque luserim operam. Ita igitur emendamus: *Concipitur uerbis non iisdem usquequaque: in arce autem sic: TESCA DUMECTA SVNTO, QVOAD EGO CASTE LINGVA NVNCVPAVERO. OLLA VETER ARBOR, QVISQVIS EST, QVAM ME SENTIO DIXISSE, TEMPLVM, TECTVM-QUE ESTO IN SINISTERVM. OLLA VETER ARBOR, QVISQVIS EST, QVIC- QVID EST, QVOD ME SENTIO DIXISSE, TEMPLVM, TECTVMQUE ESTO IN DEXTERVM INTRA EA CONCRETIONE, CONSPITIONE, CORTVMIONE, VT I QVE EA RECTISSVME SENSI.* Hæc sanè non deteriora sunt aliorum commentis, quibus miserè hunc locū föedarunt. Rationes autem mox reddendæ sunt.

ii. *Tescaque me ita sunto.) Error fluxit, quod d mutarunt in q. Nos dumeta. Ita vocabant, quæ nunc dumeta: Autor Festus. Prius enim fuerat dumiceta: pòst dumecta: vt saliceta, salicta. Constituit autem fines templi sui dumeta, qui & Vespuces vocabantur. Tem pli, inquit, mei fines funto tesca dumeta, quoad ego eos nuncupauero. Est enim adiectiuum tesca, vt mox aperiemus.*

ii. *Quoad eas te linquam nuncupauero.) Hic audemus præstare, veram esse emendationem nostrā: quoad ego castè lingua nuncupauero.*

13. *Olla ver arbor.) Semper in antiquitus excusis legitur, uer arbor, &, ber arbor. Nos putauimus aliquando uber arbor, id est ἀμφιλαφής. Iccirco facilius ab augure seruabatur, cùm in tanto spatio sola foliorum vberitate notabatur. Sed non dubito, quin sit legendum ue-*

ter arbor, ex illis vestigiis veteris editionis uer, & *ter*. Legit & doctissimus Adrianus Turnebus, *fera arbor*, vt dicitur, *fera vitis*.

14. *Quisquis est.*) *Αρχαιος*, vt, *Quis tu es mulier?*
15. *Interea.*) *Intra ea*, scilicet, *tesca du meta*: aut *spatia effata*.

16. *Tesca.*) Forsan ita non malè expleri possent lacunæ Festi: *Tesca Varro ait loca augurio designata*, quo sic termino finis in terra augurij. Oppilius loca consecrata Diis quæ non aperta sint, sed sancta loca, undique septa, ut perhibent Pontificij libri, in quibus scriptum est: *Templumque sedemque, tescumque locum ritè Diis nuncupatum dedicauerit, ubi eos adhibessit bonos propitijsque Hostius belli Histria lib.*.... — *perdiu' gentes*

Aliger æthereas, atque idem tesca uolabis

Tēpla antiqua Deūm — Explicauere aspera, difficilia aditu. Attius, *loci aspera, saxe tesca tuor*. Idē Philocteta: *Quis tu es mortal is qui in deserta Lemnia*

Et tesca te apportas loca? — Ita fortasse hoc modo ruderâ illa Festi reparare poterimus, quanquam sarta recta præstare non possumus.

17. *Apud Ennium in Medea.*) Hic versus cum alio, quem citat Nonius, coniungendus est:

*Asta, atque Athenas antiquum opulentum oppidum
Contempla, et templum Cereris ad lœuam aspice.*

18. *Et templum Cereris.*) Hæc non sunt ex *Medea* exule, quā vertit Ennius ex Euripidis Græca, quæ hodie extat. Sed puto ex alia, quam ipse scripsit, eaque translata ex alia Euripidis: quæ ne ipsa quidem ad nos peruenire potuit. Nam de Attii *Medea*, tota ipsius sine dubio erat, non ab Euripide translata: quanuis ex Euripide quædam in suam transtulit. vt cùm scribit:

Principio Extispicum ex prodigiis congruens ars te arguit. Sunt ex illis:

Σωβάλμεται δὲ πολλὰ πόδε δέιματος.

Σοφὴ πέφυκας, &c. Item quod exprobrat Iason,

Πρῶτον μὴ Εμάδ' αὐτὸν βαρβάρος χθονὸς

Γάϊαν καποκέν, τὸ δίκην ἐπίσαση,

Νόμοις τε χεῖθεν, μὴ τῷδες ιγνώσ χάειν. Quis neget
ab illis accepisse?

Primo ex immanni uictum ad mansuetum applicans.

Et forsan illud,

Fors dominatur, neque ulli uita propria

In uita est — Etiam elegatius ipso Euripide qui ait,

Θυητῶν γένος δέσιν δύσαγμον αὐτὸν. Item cum Medea iubet arcēssi Iasonem, quem dictis mollibus lactare, fallaci simulatione producere conatur, dum illam odii recentis opinionem ex eius animo dilueret, eum totum colorem adumbrarat Attius. Verba Euripidis:

Μολόνη δέ αὐτῷ μαλαχαιοῖς λέξω λόγοις,

Ως δέ σοκῆ μοι ταῦτα δέκαλῶς ἔχειν,

Γάμους πολεύνων, δέσις τερπνοῖς οἷμας ἔχειν,

Καὶ σύμφορ' ἔτι, καὶ καλῶς εἰργασμένα.

Nisi ut astu ingenij fingam, laudem, dictis lactem molibus. Hæc satis sint, vt exerceantur magna ingenia in eiusmodi inuestigandis. Nam in illis nemo sapit, nisi qui animum in utraque lingua subegit. Neque magnopere labore, quid de illis iudicent magistelli de triuio.

19. *Nam curia Hostilia templum est, & sanctum non est.)* Reicimus te ad Gellium lib. xiiii. cap. viii.

20. *Attius in Philocteta.)* Scripserunt Philoctetam Æschylus, vt citatur apud Plutarchum, & Aristot.

telem: Item Euripides, & post vtrūque Sophocles: quæ & ipsa hodie extat. Sed mihi videtur Attius Euripidis potius fabulam trāstulisse. Nam Triclinius ait, in dispositione dramatis mirificè conuenire inter Euripiđē & Sophoclem: hoc vno excepto, quòd Sophocli Vlysses submittit Neoptolemum: apud illum verò Vlysses solus antrum, in quo iacebat Philocteta, scrutatur. Cuius hæc verba sunt sine dubio, ut leguntur apud Noniū:

Contra est eundum cautim, et captandum mihi.

Apud Sophoclem Neoptolemus cum Vlysse,

— ἀκμὴν τὸν κακῶν οἶμν λόγον,

Μὴ δέ μάθημ' ἕκοντα, κακόχεω τὸ πᾶν

. Σοφίσμα — Deinde hæc verba, quæ adducit Varro, ad vnū tantūm fiunt: quæ sunt Philoctetæ ad Vlyssé,

Quis tu es mortalis, qui in deserta Lemnia,

Et tæscæ te apportas loca? — Apud Sophoclem fiunt ad Neoptolemum, & reliquos nautas.

πίνες πότ' εἰς γλὺ̄ πίνδε ναυπίλῃ πλάτῃ

κατέρχετ' γέτ' θύρων, γέτ' οἰκεμένων; Itē ad vnū Vlyssé:

Quod ted obsecro, ne isthæc aspernabilem

Territudo mea me inculta faxit — Sophocli verò, ad Neoptolemum, & alios:

— μή μ' ὄκνω

δείσαντες ὅπλα γῆτ' ἀπηγειωθέον. Quām enim penè ad verbum? Tamen dissentunt de diutinæ commorationis tempore. Sophocles:

— ἀλλ' ἔπολυμας

ἔπος πόδι οὐδὲ σέκατον εἰς λιμῷ πεκαψεῖ

κακοῖσι βόσκων τὰς ἀδηφάγον νόσου. Attius:

Contempla hanc sedem, in qua ego nouem hiemes saxo stratus pertuli. Et hæc, quæ sequuntur, quām similia vbi habet, urbe, agrone. Sophocles,

πίν' ἔχει σίσον, ἔναυλον, οὐδέποτε. Quanquam nō sunt ista ad verbū. Item, quod citat Cicero ex eadem fabula,
 Heu quis falsis fluctibus mandet
 Me ex sublimis uertice saxi?
 Iam iam absumor: conficit animam
 Vis uulneris, ulceris aestus. Quām similis despera-
 tio eiusdem Sophocli?

Πρὸς θεῶν, περὶ χρόνον εἰς θεοὺς τέκνον πάρεγε
 Ξέφος χροῖν, πάταξον εἰς αὔκρον πόδε.
 Αἴ πάμπον ως Τέχνα, μη φέσῃ βίς.
 Ιθ' ω πᾶ— Apud eundem,
 Quod eiulatu, questu, gemitu, fremitibus
 Resonando mutum flebiles uoces refert. Quis ex illis
 versa non diceret?

—σέ με λύθε
 Βαρεῖα πλόθεν αὐδᾷ
 τρυστιώρ. διάσημα τὸ Σποῖ. At succurrit versus, unde illa versa sunt: quem reperimus in Hesychii Lexico. citatur autem ex Philocteta cuiusdam poetæ, cuius nomen non apposuit: Est autem hic,
 μέλην έων αὐδαί, γῆ παρθένα. Item Sophocles inducit Philoctetam pannosum: Attius verò textis pennarum indutum. Eius enim hæc verba,

—ingemiscimus,

Quod hæc pennigerō non armigerō corpore
 Exercantur tela, abiecta gloria. Citat Cicero ad Volumnium. Ita enim disposuerat Attius, quæ Cicero perturbata usurpat. Probant & illa:

Configo tardus celeres, stans uolatiles,

Pro ueste pinnis membra textis contingens. Primum versum augurati sumus ex Cicerone: nam apud illum non seruatur lex metrica. Alterum inuenimus in

lectionibus Cesarini. Sic enim de Philoctete Q. Smyrnaeus lib. ix. — αὐφὶ δ' ἀρ' αὐτῷ

Οἰωνῶν πίεσθε πολλὰ τοῖς λεχέσσαι κέχωπο.

Ἄλλα δέ οἱ συνέεργοι ποπὶ χροῖ χρίματος ἄλκαρ

Λθυγαλές— Ex pennis aucupiorum solere con-
texi munimenta corporis, scimus nos ex nauigationi-
bus Hispanorum : item ex Plutarcho de Fortuna Ale-
xandri: Λώα θηρόντες αὐθεωπωι, inquit, δοεῖς ἐλάφων πε-
ειπήρται; Καὶ περωποῖς ἀμπιχόνται γιτωνίσκοις, ἄγραις ἐπιχά-
ρουντες ὄρνιθαν. Seneca Epistola x c, Non corticibus arbo-
rum pleræque gentes tegunt corpora? Non avium plumæ in-
uisum uestis conseruntur? Inde plumarium opus. Atque
de his quidem satis.

21. Lemnia peræ esto litor arat.) Non parùm
præstiterimus, vt puto, si non solùm menda, quibus
scatent hi versus, sustulerimus : sed & ipsos quoque
versus, cum iis coniunxerimus, quibus olim cōtinua-
bantur. Sunt autem anapæstici cum coronide, ex Phi-
locteta Attii,

— Qui Lemni aspera
Tescit uere, et celsa Cabirum
Delubra tenet, mysteriaque
Pristina castis concepta sacris. Deinde,
Et Volcania templa sub ipsis
Collibus, in quos delatu' locos
Dicitur alto ab limine Cæli
Ætnæa uispirante uapor
Feruidus, unde ignes mortalibus
Divisse cluet doctu' Prometheus
Clepsisse dolo, pœnâisque Ioui

Fato expendisse supremo. Non dicam, quid de
aliorum emendationibus sentiendum est, qui ne A-

napæsticos quidam esse suspicati sunt. Tantum confer hæc cum Romana editione, vt videoas quid potuis- sent præstare, si diligenter Varronis mentem perpen- dissent. Saltem hoc vidissent, ineptæ Næuii nomen h̄ic inductum, cùm illa omnia verba non Næuii sint, sed Attii.

22. Lemnia præsto litora.) Ex vestigiis veterum excusorum indubitanter legimus: Lemni aspera tefca tuere, &c. Nam in illis ita excusum est, Lemnia peræ e- sto litor arat. Prima syllaba, quæ est in voce Litor, extri- ta constituit verani lectionem. Accedit & Festi autori- tas, in cuius reliquiis hæc legunturaspera saxa tef- ca tuor....

23. Celsa Cabirum delubra.) Postea, Et volca- cania templa.) Hæc declarantur Strabonis verbis ex lib x. in quo multa de Cabiris, & hæc præcipue, quæ ad hunc locum faciunt, Ακτοί λαος δὲ Αργεῖος ἐν Κα- βείρης καὶ Ηφαίσου Κάμιλον λέγεται. τὸ δὲ τρῖτος Καβείροις, ὃν νύμ- φας Καβείρες διδούσεις. Φερενίδης δὲ εἰς Απόλλωνας, καὶ Ρυτίας Κύρ- Σαρτας ὀνομάζει. οἰκητοι δὲ αὐτοῖς ἐν Σαμοθράκῃ· ὃν δὲ Καβείρης οἱ Πρωτίεως καὶ Ηφαίσου Καβείροις βῆται καὶ νύμφας βῆται Καβείρες διδούσεις. ξκατέροις δὲ ιερῷ γενέσθαι, μάλιστα μάρτυρες Λήμνῳ καὶ Ιμερῷ ποιεῖς Κα- βείροις συμβέβηκεν, ἀλλὰ καὶ καὶ Τροίᾳ καὶ πόλεις. Τὰ δὲ ὄνομα- τα αὐτῶν οὐ μετακόπιστα. Itaque quod Festus ait ex Cicerone, Tesca esse loca alicui deo dicata, difficultia aditu: hoc etiam ipsum non prætermisit eruditus scriptor. εἴτε δὲ οὐκ οὐκεῖται, inquit, πατέρων τῆς τῆς δαμόνων πούτων πρῆσις.

24. Volcania templa.) Suprà ex Strabone, de Lē- no. Papinius,

—Ægæo premitur circumflua Nereo
Lemnos, ubi ignifera fessus respirat ab Ætna
Mulciber —

25. Sub ipsis collibus.) Nam tales Lemni fuman-
tes. Val. Flaccus lib. 11,

*Ventum erat ad rupem, cuius pendentia nigris
Fumant saxa iugis, coquit uirque uaporibus aëris.*

26. Alto ab limine cæli.) A'πὸ βηλὸς θεοῖσιν. alii
legunt lumine.

27. Et Næuius expirante vapore.) Quod scri-
ptum erat *Ætnæa ui:* putarunt esse *Et neui*. compen-
diosè, pro *Et Næuius*. At non ita esse idem genus ver-
suum declarat. Quid quod sequentia Tescorum men-
tionem non faciunt: si ergo ex alio poeta sunt, neque
ad mentem Varronis faciunt, quo (malūm) illa addu-
ceret Varro, quæ eius verba potius interrumpunt,
quam sententiam adiuuant?

28. Expirante vapore.) Suprà igitur admonui-
mus ita legendum esse:

*Ætnæa ui spirante uapor
Ferudus: unde ignes mortalibus
Diuisse cluet doctu' Prometheus
Clepsisse dolo, pœnisque Ioui*

Fato expendisse supremo. Nam Varro in his postre-
mis non seruauit legem metricam, sed modò verba i-
psa citet, quomodo illa citet sūsque déque habet, vt ne
Cicero quidem illos versus satis religiosè adducit: a-
pud quem ita leguntur, *unde ignis luæ mortalibus clam
diuisus: eum Prometheus doctus clepsisse dolo, pœnisque Iou*
fato expendisse supremo. Quæ ita, vt ipse adduxit, re-
linquenda sunt, etiam si reconcinnata pristino ordini
restitui possunt. At contrà sunt alia apud Ciceronem
quoque poetarum exēpla, quæ nemo, ne isti quidem
Tulliastrī suspicati sunt poetæ alicuius, non Ciceronis
esse: vt in Catone maiore:

Quam ut adipiscantur omnes optare, eandem item
Adepti accusari: tanta est inconstans,
Stultities & peruersitas— Quisquis enim fuit ille
Comicus (vereor ne Cæcilius) vertit ex Antiphane illa:
qui ita de senectute scripsiferat,

Ἐ παῖς τές ἐπιδυμοῦ μηδε, αὐτὸς δὲ λαθὼν ποτὲ
αἴσιωνεθ. Ἐ τῶς ἐσμὴν ἀχάρεισοι φύσῃ. At qui ille qui-
dem iisdem verbis, sed non eadem structura. At in se-
cunda Tusculana nihil mutauit in tribus versibus cu-
iusdam veteris poetæ: qui tamen leni tractu, & mini-
mè elaborata oratione sua cum cætera soluta oratione
immiscuerunt se: cùm tamē nulla mutatione ita dige-
rendi sint:

Nil horum simile apud Lacenæ uirgines,
Quis magi' palæstra, Eurota, Sol, poluis, labos,
Militia in studio est, quam fertilitas barbara. Sapiunt
enim nescio quid Tragicum & Græcanicum: vt si di-
ceres— — αἴσιον ἕσκηταν πόνος
πλέον, πάλι πε βαρεσφέ χλιδῆματος.

29. Mortalibus diuis.) Diuisse, aut, si malis, diui-
sus: vt etiam immutatum est apud Ciceronem: nam
certè Attius scripsit diuisse. Cornificius lib. 1111. Pro-
metheus, cùm mortalibus ignem diuidere uellet. Vocat au-
tem Prometheus doctum clepsisse dolo, quasi dicas
δολοκέπιν. & illa trita apud nationes Poetarum, κλοπ-
πευτὴ, ἀγνωλόμην.

30. Tueor te senex: proh Iuppiter.) Ex Medo
Pacuuii, ni fallor.

M E D E A. Atque eccum ipsum in tempore
Ostentum senem. Tueor ne te senex? proh Iuppiter.
SENECX. Quis tu es mulier, quæ me insuetu nuncupasti
nomine?

M E D V S. Sentio pater te uocis calui similitudine.
Sed quid conspicor? num me lactens caluitur æuitas.
Cælitum Camilla expectuta aduenis: salue hospita.

Hæc sanè tot locis sparsa congregasse nihil impediuerit. Nam ponamus ita Pacuum olim non digessisse: tanien interim pro quodam quasi centone nobis sunto. Quia, ut leguntur sparsa apud Grammaticos, sunt illa quasi membra quædam manca & mortua: hîc verò ita coniuncta, si nihil aliud, obtinebunt aliquam tamèn speciem & dignitatem.

31. *Quis pater aut cognatu' uolet nos contra tueri.)* Ennii, nisi fallor:

Quis pater aut cognatu' uolet nos contra tueri?
Auorsabuntur semper nos, nostraque uolta. Secundus citatur à Nonio. Simile item illud ex Attii Erigona,
*Quibus oculis quisque nostrum poterit illorum obtui
voltus, quos iam ab armis anni porcenti?* Quod planè redolet Græcorum theatra.

*Ἐ πῶς ἡγεστπῖν, ποῖον ὅμια συμβαλεῖν
ἵδη γένεται ὅπλοις ἔξορθο παρῆλικες;*
32. *Tu domi videbis.)* Tueri enim duo significat, & videre, & curare. Ita Græcorum ἐπισκοπῖν. Cicero 11. de Legib. Interpretes autem Iouis Op. Max. publici Augures signis & auspiciis postea uidento, disciplinam teneto. Vide-re auspiciis dixit, ut hîc Videre domi. Callimachus,

*Δέσποινα λιβύης οὐραίδες, αὖ Ναωσαμώνων
Αὔλια, Εδολιχοὺς Γίνας θηβαίεπετε,
Μητέρες μητρώοντας οφέλεπετε — επιβλεπετε, curatis.
ἐπισκοπεῖτε.*

33. *A tuendo templa & tesca,) Ego, ut à δᾶς δᾶς, teda: à δᾶς εγ, terra: sic à δᾶς ονα, tesca.*

34. *Etiam inde idem, Illud enim Extemplo.)*
Lege,

Lege, Etiam indidem illud Ennij:

Extemplo acceptum me necato, & filium. Videntur etiam tum ætate Varronis duplices non multum in usu fuisse. Itaque quod ille scripserat Eni, pro Ennij: putarunt Enim esse.

35. *Extemplo.) Verbum est sacerorum, sicut illicet iudiciorum. Ut enim hoc, dimisso Senatu: sic & illud, sacrificio patrato, à præcone pronuntiabatur. Quo significabatur, ut exirent ex templo. Quod quia citò fiebat, inde pro citò & properè sumi cœptum est.*

36. *Contra septum.) Perperam pro conceptum. Utitur eo idem in libris de re Rustica . Festus ait Ennium dixisse consiptum pro concepto.*

37. *Peruade polum.) -Peruade polum
Splendida Mundi sidera bigis*

Continuis sex apti signis. Ita facile emendantur illi perturbati & corrupti versus. Ordo est : Peruade polum bigis, appositiuè , Splendida sidera mundi apti sex signis, ut, Axem humero torquet stellis fulgentibus aptum. Mundum ergo aptum sex signis intelligit hoc superius hemisphærium : nam sex altera signa sunt in inferiore.

38. *Continuis se cœpit spoliis.) Continuis sex apti signis, ut suprà docuimus. Et spoliis deprauatum ex voce signis. signis legendum esse ipse Varro manifestè docet, qui eius vocis interpretamentum subdit.*

39. *Sidera, quia insidunt.) Insidunt, insinuantur. Aratus. Vnde asperes.*

40. *Quare, ut signum candens in pectore.) A qua re signum candens in pectore. Virgilius:*

- Et nonuna gentis inuruat. Instrumentum quo perurunt dicitur Character rei rusticæ autoribus . Verbum autem signare: Nonius,

Signare oportet frontem calda forcipe. Veteres vocabant Dignorare. Festus, Dignorant, signa imponunt, ut fieri solet in pecoribus. Sic & equi quadam nota insiguiabantur. Anacreon,

Ἐν ἵχοις μδρὶ ππι

Πυρὸς χράμ' ἔχοισι. Inde apud Aristophanē σαμφόραι, apud Lucianum κενταύείδαι, ὡς καπποφόροι, qui & κοππαπάγαι Hesychio. Item apud Strabonem λυκοφόροι in Apulia. Instrumentum quo inurebantur τρυσίππου. Qui hīc emendarunt in Hectore, non mihi satisfaciunt.

41. Quod est, Terrarum anfracta reuisam.) Coronis Anapæsticorum ex Eurydice Attii:

*Nunc per terras uagus, extorris,
Exturbatus regno atque mari
Super Oceani stagna alta patris
Terrarum anfracta reuisam.* Ita coniunximus ex Nonio.

42. Triuia.) Τελεοδῖπς, & eirodīa.

43. Quod in triuio ponitur fere in oppidis Græcis.) Cum corona quernea scilicet, & draconum voluminibus. Sophocles ριζοπόμοις, vt extat apud veterem interp. Apollonii:

*ἵλιε δέσποτα, & πῦρ iερὸν
τῆς eirodīas Εκάτης φέγγος,
τὸ δὲ Ολύμπω πελλὶν περφέρει,
καὶ γῆς ναύγος iερὸς πειόδοις,
τεφανωσαμένη δρυσὶ, ὡς πλεῖσμας
ώμον πειραμοι δρακοντῶν.* *Quercina enim corona*

Deorum inferorum. Sic Parcae coronantur Catullo:

*His corpus tremulum complectens undique quercus
Candida purpureis ramis incinxerat ora.* Ea enim est germana lectio, quæ etiam extat in vetustioribus

excusis. Nam purpureis ramis dixit, πῖς ἀγλαοῖς. Ita poetæ Latini ἀγλαὸν reddunt. Sic ἀγλαὸν ὥζον in hymnis Homeri. Albinouanus ad Liuiam niuem purpuream dixit:

— *purpurea sub niue terra lateat.* Horatius,
— *purpureis ales oloribus.* ἀγλαοῖς, ἀγλαομόρφοις. Et Anacreon, ut videtur Æliano, ab eadem mente vocavit Venerem περφυεῖν.

44. Ut in Plauto.) Forsan in Paulo. Ea est tragœdia prætextata Pacuuii. Ex ea hæc coniunximus:

Pater supreme nostri progenij patris
Nunc tēd obtestor celeres sancto subueni
Censori—

45. Titanis.) Æschylus Eumenidibus:
πτωχὸς ἄλη πάρες χθονὸς κατέβετο
φοίην.— Et πτωχὸς ἐκάπι. Apollonius lib. 111.

46. Latona parit) Pariit. Et verba usurpat tantum non versus. Ita digerendi sunt,
Deli gemellos creta Titano Deos.

Latona pariit cæsto complexu lous. Græcus epicus dixisset:

Ἐν δίλω λιπώ σιδηριῶνε γείνατο πᾶσε,
Τιτνὶς γαείσα, δῆ φιλότηπ μιγέσσα.

47. O sancte Apollo.) Pleniūs apud Ciceronem,
O sancte Apollo, qui umbilicū certū terrarum obfides:
vnde supersticioſa primū euasit uox fera. Ita ad verbū
ω̄ φοῖβ' ἀπίλων, γῆς μεσόμφαλα κατῶν,
ὅθεν τὸ θεῖον θέσφατ' ἐχεῖδη Σροτοῖς. Supersticioſum autem τὸ ἔνθεον οἱ θέσφατον. Plautus Curculione:
Supersticioſus hic quidem est: uera prædicat. Item in Rudeente,

Quid si ista aut supersticioſa, aut ariola est?

Et Cassandra,
Missa sum superstitionis ariolationibus.

48. Ichthon Pythagora.) ή θών πυθαγόρειος Plutar-
chus vita Numæ : Νεματός δὲ λέγεται καὶ τὸ τῆς Εσίας ἵερον ἐγ-
κύκλιον τελεταλέθει ἡ αἰσθέσω ποεὶ φρεγάν ἀπομημένως, όποι
χεῖμα τῆς γῆς ὡς ἐσίας ὄστις, ἀλλὰ τὸ σύμπαν τὸς κόσμου. οὐ μέσον
οἱ πυθαγόρειοι τὸ πῦρ ιδρῦσθαι νομίζουσι. Καὶ τὸ τὸ ἐσίαν καλοῦσ-
τὴ μονάδα. Τέλος δὲ γῆν οὔτε ἀκίνητον, οὐ πέπλο μέσον τῆς τελεφορᾶς
ἔσται, ἀλλὰ πόλιαν τελεὶ τὸ πῦρ αἴωργαμόν, οὐ πέπλο τημικατάτων, όποι
οἵνις τεφόπων τὸν κόσμον μοείων ἴσταρχοι. Ταῦτα δὲ καὶ πλάτω-
να φασι τερεσθήτιαν κενόμηνον διανεύοντας τελεῖτῆς γῆς ὡς εἰλέ-
ειχόρεια καθεστώσις. Ex his odorari potes, quæ Pythag-
oras τελεῖ χθονὸς ἐδομαίηζεν in illa sua descriptione, quæ
hīc in Varrone vocatur ή χθὼν πυθαγόρειος.

49. Per id quo discernitur homo mas an fœ-
mina sit.) Διὰ τὸν αἰδοῖον. Catullus :

Grandia te medijs tenta uorare uiri. Martialis :
Et septem medias uorat puellas.

50. Sed quod vocant Delphis in æde, foramen
est allatum.) Deest hīc Græca vox, μεσομφαλίαν. Ita
legendum : Sed quod vocant Delphis μεσομφαλίαν in æde,
foramen est, &c.

51. Foramen allatum est quoddam) Ita habet
veteres omnes excusi, non adlatum. Quod tamen per-
suadere conatur Vertranius, ut ex hoc astruat correctio-
nem suam. Sed profectò illa vetus lectio quām mini-
mo negotio diuinari potuit. Qui versati sunt in vete-
rum scriptorum codicum lectione, non ignorant in
illis scriptum esse, pallum pro palum : paullum pro
paulum : & allam pro alam. Sic hīc allatum pro alatu.
Alatum ergo foramen, πτερυιαμένον, à fasciis in modum
alarum utrinque pensilibus. Strabo lib. ix, ἔνομισθη δε

χῆτης οἰκευμένης, καὶ ἐκάλεσθαι ὄμφαλὸν, τοφεσπλάσαντες καὶ μῦθον,
ὅτι φυσ Πίνδαρος, ὅπι συμπέσειν ἐντέλεια οἱ ἀετοὶ οἱ ἀφεθέντες
ταῦτα τῷ Διός, ὁ μὴ διπό της δύσεως, ὁ δὲ διπό της αὐτοπλῆς. οἱ
δὲ κόρακες φασί. δείκνυται καὶ ὄμφαλός θεοῦ ἐν τῷ ναῷ πεταγνιω-
μένος, καὶ ἐπ' αὐτῷ αἱ δύο εἰκόνες τῷ μύθῳ. Locus Pindari,
quem innuit Strabo, est in tertio Pythiorum.

52. *Vt tesauri specie.)* Nihil suspicatur de mendo
huius loci Vertranius: quasi in tam angustum foramē
tot immanes gentium thesauri includi possent. Id ta-
men sentit ipse: *Nos contrā. Quippe leui mutatione*
hanc veram putamus lectionem: Foramen alatum est
quoddam tensarī specie. Est, inquit, foramen simile ten-
sario foraminī, quod Græci vocant ὄμφαλόν. Homerus
—ζυγὸν ὄμφαλόντα. Enarrant Grammatici, ὄμφαλόντα,
ὄμφαλοις ἔχοντα. ὄμφαλοις δὲ λέγονται ταῖς ἐν τῷ ζυγῷ τρεώ-
γλαξ, ἐφ' ᾧ αἱ ινίαι δέδειν). Est ergo illud foramen tæniis
vtrinque vinctum, quemadmodum & tensarum vmbi-
lici, in quos inseruntur funes illi, quibus vtrinque
ad latus vinciuntur equi funales. Error autem hinc ma-
nauit, quod tensarū pro tesauro scriberent, vt hodie
visitur in marmoribus antiquis. Hic verò cùm tensari
scriptum esset, putarunt esse tensauri pro tesauri. Simi-
lis error in exemplo quodam Attii à Nonio adducto.
—frena tesauri equorum accommodant. Legendum enim
tensarī. Tensarii, vt aurigarii, essedarii. Quanquam
simplicius fuerit, si dicamus foramen quoddam alla-
sum esse Delphis, vt ibi esset quasi thesaurus quidam,
quod Græci vocarunt ὄμφαλὸν, à similitudine humani
vmbilici.

53. *Quod Græci ὄμφαλὸν vmbilicum dixerunt.)*
Tollenda vox *vmbilicum*, quæ tantum erat interpreta-
mentū Græcè à quodā studio in ora libri annotatū.

54. Calydonia altrix terra exuberantium vi-
rum.) Quod succinctius Græcis βωνάραιει, καὶ κυρο-
τέοφος.

55. Areopagitæ cui dedere quam pudam.)
In veteri lectione, cui dedere quam peram. Ex quibus
vestigiis multum adiutum sumus ad veritatem extam
deplorato loco eruendam. Illis enim diligenter pensi-
tatis, succurrit statim esse locum ex Eumenidibus En-
nii, quas ipse vertit ex Aeschyllo. Neque vero mihi du-
biū est, quin hæc sit vera scriptura:

Areopagiticam ea de re vocare petrā. Aeschylus vero,
— ἐντελέχεια τοῦ ἐπώνυμος

*πέρα, πάγος τὸ δρόος — sed nihil facimus, nisi ostendamus Eu menidas Aeschylī versas esse ab Ennio. Quod faciemus, si ea, quæ in Nonio adducuntur ex Eumeni-
dibus Ennii, cum Aeschylō conferamus. Primū illud,*

— tacere opinō esse optimum,

ut pro viribus sapere, atque fabulari tute nouerint;
planè est ex illo,

στῆναι αριζέ, οὐ μαθεῖν θεομοὺς ἐμοὺς,

πολὺν τε πᾶσαν εἰς τὸν αἰσθητὸν χεόντος,

καὶ τὸν δὲ, ὃ πῶς αἱ δύναται γνωσθῆνεν.

Item,

*Id ego æquum aptius fecisse me expedibo, atque elo-
quar. Aeschylus,*

οὐ τοι εἰ διαγένως, εἴτε μή, φίνον δίκιω.

ταργάξεις γέδε, εὐ σοὶ πανταχοῦ τὰ δέ αἰνεσσον.

Item,

*Nisi patrem materno sanguine exanclando ulcisceret;
planè ex illo:*

ἄλγη ταργανῶν αἰτίαν βαρεψία,

εἰ μή τοι δέ ἔρξαμι τοὺς ἐπαγγέλτους.

*Quod autem est
ex eodem,*

Diώ ego mississe Orestem, uos ab hoc facessite.

Iatiūs apud Æschylum:

νικᾶ δ' ὄρεσης, καὶν ισόψυφος κρίθη.

ἐκβάλλεθ' ὡς τάχιστη πυχέων πάλοις. Illam verò Æschyli fabulam totam nos vertimus, veteri stylo Pacuviano. In quo maximè sunt reprehendendi isti, qui in veteribus poetis vertendis, eos tam dissimiles sui reddunt, ut pudeat me legere Homerum Sillii Italici, Sophoclem Senecæ verbis loquentem. Sed de his alias.
 56. Musæ quæ pedibus magnum pulsatis olympum.) Citat Seruius ex Ennio. Pedibus pulsatis olympum dixit, ut Virgilius,

Sub pedibusq; uidet nubes, et sidera Daphnis. Aratus,

- θεῶν ταῦτα πολὺ φορεῖται. Catullus ex Callimacho,

Sed quanquam me nocte premunt uestigia Diuum.
 Ergo hīc olympos pro cælo. Veteres Physici, atque etiā Theologi, vnicuique Musæ sedem suam in cælo assignarunt. De quo vide Macrobius in somn. Scip. lib. ii. cap. iii. Ex quo intelligis, quare euocet Musam ē cælo Horatius, cùm canit:

Descente cælo, et dic age tibia

Regina longum Calliope melos,

Seu uox tu manis acuta,

Seu fidibus, citharaue Phœbi. ut desinat ineptire ille literator, qui nomine Helenii Acronis nescio quas nugas in eum locum effuttiuit. Nam planè Horatius prima inuocatione sequitur veteres Theologos: in cæteris autem verbis imitatus est Alcmana ita canentem:

Μῶσ' αὖτε Καμίόπα θύγατερ Διὸς,

Ἄρχ' ερετῶν επέων· δὲ διμερος

Υμών καὶ χαείετα πόθες χορὸν. citat Hephæstion.

57. Quasi Hellespontum & claustra.) Cur vero hīc non viderunt quædam desiderari? Nam hīc

mutila sunt verba, & nomen autoris præ se non ferunt. Quanquam & sine autore potuit adducere Varro, ut sæpe facit. Forsan ita restituī potest: Ad Hellestanti claustra.claustra, quod Xerxes et c. ex Medea:

Ἐφ' ἀλμυρὸν πόντον

κλεῖδα λίθον. κλεῖδα h̄ic disertè vocat claustra. Ut etiam Aeschylus in Persis dixerit, κλεῖστη βόσπον, quod Herodotus ζεύξις. Ita enim scribit,

καὶ πόδ' ἔξει προσέξεν, ωστε βόσπον κλεῖστη μέγα; Tametsi de verbis Ennii non satis mihi constat: tamen puto verba, quæ h̄ic desiderantur, ex illis Euripidis translatæ esse.

58. Alicui in AEgæo freto.) Legendum puto, Allicui in AEgæo freto. Est antiquè dictum pro Allexi, ut Pellicuit, pro pellexit. De Nauplio intelligendum. Euripides Elena de Nauplio: —πέπαις Καφηρέας ἐμέλανων Αἰγαῖς. Adiuuat & Seruius, qui in eum locum Virgilii,

Vel Priamo miseranda manus: scit triste Mineruæ sidus, et Euboicæ cautes, ultorque Caphareus. ait Virgilium à Pacuvio de eadem r̄e loquente accepisse: qui dixisset,

Si Priamus adesset, et ipse eius commiseret. Cui simile illud Sophocl.

ώς επαρχίας ἔχθροις αἴξιος θρήνων πυχάν. Restat, ut ex qua fabula acceptum sit, videamus. Ego puto ex Duloreste Pacuvii cum eo versu, quem supra adduximus ex Seruio. Apud Priscianum ex Duloreste citantur hæc:

-pater

In Caphareis saxis pleros Achæos perdidit. Quod videtur dictum ex persona Orestæ, qui caussam, quod ab omnibus vrbe exigeretur, refert ad μῆτος patris, propter

Quem tot Græcorum proceres perdidisset Nauplius. Id videtur accepisse ex Euripide in Oreste:

Ορέ. ὅκεάλλομαγέδω μάμάτων. ὅπι μολῶ;

Μένελ. πίνες δὲ πολιητῶν ἐξαμιλῶνται σε γῆς;

Ορέ. οἴαξ, πὸ βοίας μῆσος αὐτοφέρων πατεῖ.

Μενέλ. σωῆκα, παλαιμήδοις σε πυρῷ φόνῳ. Sed & quædam ex Oreste Euripidis in suam Duloresten trāstulisse videtur Pacuuius: ut illa,

Sed incertat me dictio, quin rem expedi. Nam simile Euripidis,

Tīς; & γέδω μᾶλον, οὐ σὺ μὴ λέγης. Item Euripides,
—δργεῖαί τε νν

Τμῶσιν ύμεναιοσιν· αὐλεῖται δὲ πᾶν

μέλαθρον— Pacuuius Dulorest apud Nonium:
—Hymenæum fremunt

Aequales: aula resonit crepitū musico. Aulam hīc
πὸ μέλαθρον vel vestibulum vertit. Plato explicat ver-
sum Pacuuii, in Symposium, Κεξαίφνης πλὼι αὐλεῖον δύεται
κροταμέρην πολιων φόρον πολεχεῖν, ᾧς κοματῶν, Κε αὐλητίδος
φωνὴν ἀκέψῃ.

59. Pacuuius. æges ferme aderant.) Expungēda est prima vox æges. Est autem versus sine dubio ex eadem fabula Dulorest.

60. Conferre aut ratem æratam.) Scio conferre ratem Latinè dici. Plautus:

Bene nauis agitatur: pulchre hæc confertur ratis. Si-
gnificat συμβάλλειν, aut, πολεχεῖν. vt Cōferre gradum.
Tamen ita potius videtur legendum:

—conferta rate, inærataque perite

Qui dium mare eunt sudantes, atque sedentes. Con-
ferta rate. idem:

Cærulēum spuma sale conferta rate pulsūm. Inæra-

ta. Val. Flaccus,

Primus in æratis posuisse puppibus arma. Χαλκέμ
βολος Græcis. Et dium mare. Ut eis ἀλα δια. in ærata
peritè, vt ὁ δραρῆσται.

61. Ratis dicta, nauis longa propter remos,
quod hi cum per aquam sublati, &c.) Vbi, ob-
secro vos, illud etymo, quod Varro velle videtur consti-
tuere in voce *Ratis*? Usque adeóne oblitus sui, vt præter
morē suum cōtentus fuerit ratē, quid esset, non vnde
esset, docere? At qui metuendum non erat, ne Varroni
decesset etymologiæ, non mediussidius magis, quam lu-
scinix cantio, vt ait ille. Itaq; huic voci reddetur veri-
loquium suū, si ita legas: *Ratis dicta nauis longa*, propter
remos: quod hi cūm per aquam sublati dextra & sinistra
duas partes facere uidentur, rarescunt: et hoc ratis. sela-
tum, illud, ubi plures mali, aut afferes, ac restes: ab lato.
Ergo ratis ab rarescendo, quod rarescat eius remi, cūm
dextra & sinistra tolluntur. Slatum quoque idem e-
rat: sed ille constituit quandam differentiam.

62. Sub dextra & sinistra.) Melius legeris sine
præpositione.

63. Aut afferes. Agrestis ab agro.) Agrestis ma-
lē, pro, ac restes. Quod verò corrupissit illud in *Agrestis*:
necessē fuit, vt qui agrestis etymon vellet deducere, il-
lud faceret ex agro. Quare meritò inducendum est, &
reponendum, ablato.

64. Infulas dictas appetet.) Deest hīc exemplum
autoris veteris, in quo illa mentio infularum facta e-
rat. Quare hīc notandum, quædam deesse. Porro infu-
larum nomen Latinum est. Infilare veteres dicebant
amicire & velare, vt puto: cūm contrà exuere dicerent,
exfilare. Inde ergo infulæ. Tæniarum verò appellatio

Græca est. Clemens Alexandrinus, καὶ δερσίωι μεταλάμ-
βατε θεοφεπτῶν, ἢ δέ φυτος πετάλων, ἢ ταυνιῶν πνων ἐείω ή
πρόφυτος πεποικαλύμβων. Et quod ait, velari solita sepul-
chra, eum morem intellexit Cæcilius Comicus Andro-
gyno: Sepulchrum plenum teniarum ita, uti assolet.
Tamen eas tænias sepulchrales melius Græci vocant
κεῖας, quasi κλεῖας: à mortuis.

65. Sed velatas frondentes comas.) Melius ue-
latus frondentes comas. Forsan ex Alcestide,

— καὶ πεκθόμαζον καὶ εγε

τεφάνοις πυκνοσθείς. Verba Herculis. Vertit enim Eu-
ripidis Alcestin Næuius. Illa satis probant: manciolis te-
ne Illis. Euripides.

ἐπὶ τοῖς δέ παῦδας χρός δέξεινς δέχου. Item,
Hoc fieri impendio fit. i. fieri incipit. Ex illo :
οὐ, τ' εἴργεται, τι δέ ἔποιμα. At illa planius ex chori
persona :

Corpore, pectorēque undique obeso,
Mente exsensa, tardigemulo
Senio oppressum — Supple vidi, aut habui.
ἔνοι οὐς ἦν ἐν γένει, ὁ κόπος αἰξιόδηλος
ωχετὴν δόμεισι μενούπαις. ἀλλ' ἔμπας
ἔφερε κακὸν ἄλις, ἀπεκνος ὁ,
πολιοὺς δῆτι χαίτας, ὃν τοπετής,
βιώτης πεφῶ.

66. Cornua taurum.) Non est ex superiore Næuii
exemplo, sed est aliud testimoniuū poetæ nescio cuius.
ex Coronide anapæstica. Ita videtur distinguēdum,

— cornuat aurum,

Vmbram iacit:icere paret. Cornua à cornibus. Cornua
à curuore ετc. Cornuat:elegans verbum, pro flebit, &
incuruat arcum, donec cornua arcus inter se coëant, vt

Maro - donec curuata coirent Inter se capita - Et aurū pro aurato arcu. Sic Ennius Alcmæone:

Intendit crinitus Apollo

Arcum auratum luna innixus. Luna innixus dixit, quod Ouidius Lunare arcum. Sic - pleno se proliuit auro, aurea patera. Sic Pindarus δαμαπίφρονα χειστήν vocat, quem paulo superius χαλινὸν χεισάμπυκη. Vmbrā iacit. Sic loquitur Plinius lib. 11. id est, iam vmboram iacit imminentis teli, aut sagittæ, vt paulo post, icere patet. Poterat tamen legi, Vibrans iact: aut, Vibrat: iact. Nihil tamen muto. Et, icere patet, non appetet, vt fiat Coronis anapæstica. Paret etiam in formulis Iuriscoss. legitur. Ad quod allusit Petronius Arbiter:

Iurisconsultus paret, Non paret habeto. Et icere patet, vt Homerus βαλέοντες ἐοικώς.

67. Quod plerique curuamus. At quas memorant nosse nos esse &c.) Apponam hīc lectio-
nem, quam puto esse veram, ne quid nos fallat Italorū
commentitia: *Cornua à curuore dicta, quod pleraque*
curua. Musas quas memorant Casmœnas esse - Casmœna-
rum priscum uocabulum &c. Est ergo testimonium a-
licuius poetæ: & non dubito esse Enni. Quare qui me-
lius coniectauerit, palmam ferat, & aheneus stet.

68. Orculo, dolosi, ero.) Vt⁹ scriptura: Cœsuli. for-
fā Cœsuli pro Cœruli: vel, Cœsullæ, pro Corollæ: vt Aula,
olla. Tamen dubito. Nā quis hodie Saliaria carmina in-
terpretari se postulet: quæ olim magnis quoque viris
laborē facessetban? Quid enim de illis ait Cicero: quid
item Varro, qui testatur Ælium in iis pauca esse asse-
cutum? Quare ego postulem post tot magnos viros,
vt perdam semper, assidue ludere aleam: vt inquit ille.

69. Omnia vero at patula coemisse, iani, cu-

siames duo nuseruses , dumque ianusque ue-
net. post melios, melior.) Hæc sat erant , quæ vel
eruditissimos viros deterrerent à tanto negotio aggre-
diendo : nedum ego tam molestam prouinciam de-
trectarem. Quod videri possit aut temerarii in tantis
erroribus, aut arrogantis, post tantos viros, manū huic
autori admouere. Tamen quis negarit nos in multis
non infeliciter operam posuisse ? Quod quia feliciter
cessurum speramus : non est , quod post tanta propæ
dixerim *αὐθαίρηματα* , in hoc vno παροκνθεωθύμῳ
animum despōdeamus. Non enim affirmare possum,
quid verè hīc excogitatū à nobis sit, quid non verè. Hoc
relinquimus illis , qui quod non ineptè hīc dictum
obseruauerint, industriam saltem, si qua ea est, laudare
poterunt : nec, cùm perperam aliquid animaduersum
erit, voluntatem improbabunt. Ponamus igitur ita
Varronem scripsisse : donec maiora ingenia aliquid
verisimilius comminiscuntur : *vt in carmine Saliari sunt hæc : Cosauillæ, dolosi, eso. Ennio uero ac Pacuvio, miseria, incusia, mesidie, onese, rudesumque, Venese, quod uenire post, melios, melior, &c. Itali multa hinc, quod ex emendare non potuerunt, sustulerunt : quāni temerario consilio, vides.*

70. *Diuum exta cante.*) Obscurus locus : tamen Diuum deum, puto intelligi Ianum, vt coniicimus ex Macrobio : qui eum in Saliari carmine ita vocari scribit. Puto etiam eum per Cerum manū, id est procreatorem bonum intelligi : Supplicè autem pro suppliciter. De eiusmodi aduerbiis vide Nonium.

71. *Veteres Casmenas cascas res volo profari & primum.) Ita dispone,*

veteres, ô Camenæ, cascas res uolo profarier

Et Priamum— O Camenæ volo profarier veteres & Cascas res, nimirū Priamum. Nam non de Casmenaru m appellatione amplius agit, sed de Casco.

72. Quam primum Casci populi genuere Latini) Hunc versum Ennii intelligit Cicero prima Tusculana. Cascos autem Latinos interpretor eos, qui ante Romanam conditam in colonias deducti sunt à Latino Silvio Albanorum Rege. Quæ à Romanis postea priscæ dictæ sunt. Autores Liuius, & Festus. In Dionysio legitur, λαπποι οἱ καλόι ωροι τρεῖς.

73. Cascum cascam duxisse &c.)

Cascum cascam duxisse non mirabile' est:

Quoniam canoras sanciebat nuptias. Pertinet huc Titulus Satyræ Varronianæ, ὅπερ ἡ λοπάς τὸ πῶμα. τῷ καθηκότων, ἢ τῷ καμπκότων. Quam ego vtrāque scripturam offendī in codice Nonii manu scripto, antequam vidissim annotationes Iunii Adriani, viri eruti, qui τῷ καμπκότων se offendisse in veteri codice testatur.

74. Papinii epigrammatum) Pomponii apud Priscianum. Sic autem eius epigramma legendū est:

Ridiculum est, cùm te Cascam tua dicat amica

Filia Petroni sesqui senex puerum.

Dic tu pusam illam: sic fiet mutuo muli.

Nam uerè pusus tu, tua amica senex. Secundū autem versum acceptū referimus nunquam satis laudato viro Adriano Turnebo, vnico Galliæ nostræ, atque adeò totius Europæ ornamento. Senex autem fœminino, ut Tibullus, si bene memini,

· *Hanc rident merito tot mala ferre senem.*

75. Cassinum.) Primam corripuit Silius lib. xii. — Nymphisque habitata Casini Rura euastantur. Et ita le-

gitur in Plinianis exemplaribus.

76. Pappum senem.) Pappum senem legimus. Alibi rationes reddimus.

77. Quod Osci casnar appellant.) Ita lege apud Nonium: Casnare seniles. Varro sexagesimo: iuxta ecfa-tus erat, cum more maiorum, ultiro Casnare arripiunt: de ponte in Tiberim deturbant. Senibus crassis heu muli non uidemus quid faciant. Nam quis patrem nunc decem annos natus non modo auferit seu tollit, nisi ueneno? Allusum autem ad vetus prouerbium, Sexagenarios de ponte, quare & deponitani senes dicebantur. Ab eo inscripta est satyra Sexagesimus. Hoc etiam fieri solitum in Ceorum insula testis Menander:

Καλὸν τὸ Κείων νόμιμον ὅσι Φανία,

Οὐ μὴ δυνάμεθος ζῆν καλῶς, καὶ οὐ κακῶς. Strabo explicans hos versus, προσέτατε γέ, ως εἰσιν, οὐ νόμος, ποὺς τοῦ έξηκοντα ἐπιγεγονότας κανιάζεται, &c. Meminit & Stephanus dictione ιαλίς. Älianus quoque de varia historia lib. 111. Ad quod videtur Cæcilius Hymnide allusisse:

*Sine suam senectutem ducat: utique ad senium sorbitio.
vt Persius, sorbitio tollit quem dira cicuta. In Varronis
verbis hæc præstimus. Testimonia tria, quæ diuersis
locis diuulsa sunt apud Nonium, coniunximus. Dein-
de vbi in Nonio scriptum erat, Carnales sedules, scribi-
mus Casnare, seniles. Postremò, vbi vulgati codices ha-
bebant, homuli: manu scripta lectio habet heu muli. Erat
autem conuictū in stupidos. Catullus, *Mule nihil sentis.**

78. Canis caninam non est.) Iuuinalis - parcit

*Cognatis maculis simulis fera - Äschylus Supplicibus,
ὅρνιθος ὅρνις πῶς αὐτὸν ἀγνένοι φαγών;* Prouerbium. Al-
lusit eò Martialis,

Pellem rodere qui uelit caninam.

79. *Caninam.*) Si pro pelle, bene. Nam ita κυνέας
Græci. Si pro carne, melius dixisset *Catulinam*. Plinius
lib. xxix, *Catulinam adiicialibus quidem epulis celebrem*
fuisse Plauti fabulæ sunt indicio. Intelligit autem Plinius
Saturionē fabulam, in qua Plautus eius rei men-
tionem fecerat. Festus, *Catulinam carnem esitauisse, hoc*
est comedisse Romanos, Plautus in Saturione refert. Quan-
quam ego sanè esitauisse non puto, sed tantum Cana-
rio sacrificio canes mactari solitas ad Caniculæ fidus
placandum. Græcè dicitur πεισωλαμούσ. Item in
Lupercalibus, ut refert Plutarchus. Video & dubitari
quæ esset adiicialis cœna in verbis Plinii. Ea erat, quo-
ties aut inaugundi alicuius gratia, aut propter aliud
quid, puta publicam lætitiam, indicebatur epulum.
Idque dicebatur epulum, aut cœnam adiicere. Cor.
Tacitus Annali 11. *Rescuporis sanciendo, ut dictabant,*
föderi, coniuivum adiicie, tractaque in multam noctem
lætitia per epulas ac uinolentiam, &c.

80. Tantidem quasi fœta canes sine dentibus
latrat.) Ita lege,

Tantidem quasi fœta canes sit, dentib' latrat. Sopho-
cles Electra, τοιαῦθ' ὑλακλεῖ. Plautus Captiuus:

Ne canem quidem irritatam uoluit quisquam imitarier,
Saltem ut si non arriderent, dentes ut restringerent.

Festus, Hirrire, ringere: quod genus uocis est canis rabiosæ.
Lucillius de litera R,

Irritata canes quod, homo quam, planiu' dicit. Iccirco
Persius Caninum vocat.

—sonat hic de nare canina Littera. Tamen
Hirriunt & ringunt, cùm iam restringunt dentes: Mu-
tiunt vero, cùm incipiūt irritari: Ab eo quod M vel μῶ
videntur edere. Itaque Plautus dixit, Plautus cum la-
tranti

erant nomine. Est enim M. Plautus.

81. Nequam, magnus homo.) Μέγας apud Aristophanem est stolidus & ineptus. Quidam etiam ita interpretantur in proverbio Ἀδεῖς, οὐ πρὸς, μέγας, ιχθύς. Videtur tamen autor illius acroteutii hoc sensisse, Omnis piscis, quantum vis magnus, nullus est, si putidus. Iccirco idem est apud Plautum, *Nequam est piscis, nisi reæns*. Stratonicus verò primus hoc protulit in Simeylam quendam magnum & procerum, sed ineptum & stolidum, per parodiam, vt puto, ex quodam poeta: non autem quòd ita poeta ille sensisset.

82. Laniorum immani' canes vt.) Homerus eodem modo — ὅπριζος ως.

83. Quod latratu signa dant, ut signa canant.) Non putarunt hūc locum mendosum esse, qui tamen ita legēdus est: *quod latratu signa dant, ut, signa canunt*— citat enim illud Commatium ex Ennio, vt puto. Sic supra, *Canis, quod, ut tuba et cornu, signum cum dant, canere dicuntur, et c.*

84. Cæsa accidisset.) Aliis cœcidisset. πτοῖν.

μήδ' ἐν τάπαισι πηλίσ πτοῖν ποτε τυμθεὶς πτύκη. Prior lectio magis placet. Ita loquitur ipse Varro Parmenone: Cœditur lucus: alia frons decidit Pallados, platanos ramis: alia trabs pronis in humum accidens proxumæ frangit ramos cadens. Alius tenerā abietem runis solo percellit: alius caballum arboris ramo in humili alligatum relinquit, ferens ferreā humero bipennem securim. Quæ verba quinque exemplis productis à Nonio dispersa in hūc modum coniunximus: nonnulla etiam ex manu scripta lectione restituimus.

85. In Medo. Ennius.) Perperam huc irrepit nomen Ennii. Sic apud Diomedem ille versus, *Quis tu es*

mulier, &c. falsò citatur ex Medo Ennii pro Pacuui.

86. Qui cum merum fert.) Ex Festo repone, Qui cum merum fert. Etiam annotauit Vertranius.

87. In quo quod sit in ministerio plerique extrinsecus nec sunt.) in quo quid sit in ministerio plerique extrinsecus nesciunt. Hæc est vera lectio. Festus ait utensilia nouæ sponsæ in eo reponi solita. At apud Græcos, ex quibus hic mos deductus, puer ille ingenuus, quem ἀμφισταλῆ vocabant, εὐ λίκυω, qui hīc dicitur Cumera, panes gestabat, cum hac intentione ἐφυγε κακὸν, οὐ πον ἀμφιστον.

88. Casmilos nominatur in Samothracæ my steriis.) Μυοῦται δέ, εἰ τῷ Σαμοθράκῳ (ait interpres Apollonii) πῖς Καβείροις, ὡν Μνασίας φνοὶ καὶ τὰ ὄνόματα. πέπαρες δέ οἱ τὸ ἀριθμὸν, Αξίερος, Αξιόκερα, Αξιόκερος. Αξίερος μὴ οὐδὲ θεῖν οὐ Δημήτηρ, Αξιόκερα οὐ Περσεφόνη, Αξιόκερος δέ οἱ Αδην. οἱ δέ περιθέμφος τέταρτος Κάσμιλος, Ερμῆς θεῖ, ως ίστρη Διονυσίδηρος. Mnaseas iste, quem hic Grammaticus citat, fuit genere Phœnix, & Phœnicum gesta omnia in literas retulit, ut nouimus ex Iosepho. Etiam ipius nomine Manastes Phœnicium est. Quo magis mouor, ut καβείροις θεοὺς dicam alios non esse, quam Diuos potes. Nā Phœnicia & Syriaca lingua Cabir potem, & potentem significat. Porro de Camillo puero ingenuo vide Plutarchum in Numa, Dionysium lib. 11. qui ait, quem Romani Camillum vocabant à Turrenis Cadolum dictum. Camillus ergo est ille, quem Græci παῦδα αμφισταλῆ vocabant, quem patrimum, matrimūmque, & puberem interpretantur: Item ostendit vetus carmen,
HIBERNO POLVERE, VENO LV
TO GRANDIA FARRA CAMILLE
METES. Quod Cato expressit his verbis, Agros sicco

per semen im agro lato per uer. Plutarchus in Quæstionibus Naturalibus simile refert prouerbium, διὰ τὸ λέγεται, σὺ πονὲ πηλῷ φυτόν επειπὼν δὲ κριθὴν πὸ κούνης; Neimpe hæc quæstio pendebat ex superiori, διὰ τὸ πυροφόρος οὐ πιὼν δὲ βαθεῖα χώρα, κειθοφόρος δὲ μᾶλον οὐ λεπίσσεως;

89. *Subulo finitimas propter astabat aquas.)* Puto esse ex Sotadico carmine Enni. Sotadicum facies si aquas ponas in penultimo loco. Quomodo legitur in Festo, est planè Trochaicus septenarius Catalepticus: *Subulo quondam marinas propter astabat plagas.*

90. *Subulo.)* Forsan apud Macrobius legendum, uicē Planipedis, et subulonis impudica et prætextata uerba iacentis. Quòd ad tibiam eiusmodi versus impudici funderentur. Tamen nolim mutari lectionem vulgariam, quæ habet Sabulonis: videturque esse instrumentum citharedicum. Memini enim me legisse apud Apuleium, Sabulū esse genus organi musici, siue illud sit psalteriū, siue cithara, siue quid simile, quòd fidibus tenderetur, & plectro pinseretur. Ad illud igitur illa impudica & prætextata verba cani solita innuit Macrobius, & nos supra ostendimus ex Varrone
etros λύεις.

Trichorda Psaltidi attulit psalteria,
Quibus sonant in Græcia dicteria,
Qui fabularum collocant exordia,
Ut Comici, Cinædici, Sænatici, &c.

91. *Astabat.)* Nihil muto. Tamen poterat legi, assabat. Assare tibicines dicuntur, cum canunt tibia, nulla aliorum voce admista: sicut contrā canere assa voce dicuntur, qui nullis admistis musicis instrumentis, sola voce canunt. Ab eo Græcis φιλονιθαισται dicuntur, ut Athenæo lib. x i i. cum tantum θιθαισται. Itaque ea di-

cebantur ἄφωνα κρύματα Pausaniæ, quæ erant sine voce. οὐδόν δὲ πυθιάδι, inquit, ὡροσενομοθέτους οὐδεὶς τοὺς ὅπλα τῶν κρυμάτων τὸ ἄφωνων, id est, assorum. Non enim solūm vox dicitur assa, quæ sine tibiis, sed etiam tibiæ assæ, quæ sine voce. Est ergo assum, solū, merū. Vnde assare quoque veteres poetæ dicebantur, cùm in vnum solum hominem poemata condebant. Et illa poemata dicta assamēta: ut est maximia pars Syluarum Statii: & olim Saliorum fuit. Erant enim assamenta lunalia, Iunonia, Mineruia, priua poemata & Carmina, in singulos eos Deos cōscripta. Quod verò ait Nonius, Assa quoque apud veteres significasse nutricē, idq; difficilis esse intellectus, neque ad eam rem ullum veterum producit testem: id nos inuenimus alibi apud eundem Grammaticum in exemplo Varronis ab eo adducto, cùm huius verbi Betere notionem explicat, *Assa non multò post, quòd ea parere non poterat mulier, cū betere foras iussit.* Hodie enim perperām legitur, *Assa nos multos, etiam in manu scripto, quod vidi.* Vbi tamen Assa non est nutrix, sed adsestrix mulier, vt vocatur ab Afranio, quæ assidet fœtæ. αἱαγέτεια vocabant Tarentini. Hesych. αἱαγέτεια, ή τὰς πηλίσσους ὑπηρετήσα γυναι, ήν Αἱρκοὶ μάγαι καλύσι. Itaque suprà apud eundem male legitur, αἱαγέπις μάγα, παραπῖνοι. lege, αἱαγέτεις, μάγα. Obstetricem vocarunt aliter Latini, quòd obstarere pro adfistere usurpabant: vt Ennio occensi pro adcensi, & obmoueto, pro admoueto, &c.

91. Versus, quos olim Fauni.) Ennius,
—scripsere alijs rem

Versibū, quos olim Fauni, Vatesque canebant:
Cùm neque Musarū scopulos quisquā superarat,
Nec dicti studiosus erat — Hoc Ennius iacta-

bundus tacitè iacit in Nævium poetam, qui Saturnio carmine secūdum bellum Punicum scripserat. Quod genus carminis ait olim Vates, & Faunos canere solitos, quòd & vetustissimum id fuerit apud Latinos, sicuti Saturnus vetustissim⁹ Deus. Vnde verisimile Faunos Latinorum, qui erant ut Magi Persarum, & Bardi Gallorū, hoc genere carminis fari oracula sua solitos.

93. A versibus viendis.) Mendum est. Suspicer magrendis.

94. Corpore Tartarino prognata Paluda Virago.) Purus putus Hellenismus,

ταρτάρος ἐκμεγαλῦα μελάμπεπλος αἰπανέει. Vbi nullo negotio verbum verbo redditur. Pleniū citatur apud Probum:

Corpore Tartarino prognata Paluda Virago:

Cui par imber, & ignis spiritus, & graui Terra.

Ignis spiritus, πυρὸς μέρος. Et grauis Terra, συφελῆ χθών. Est autem, nisi fallor, illa, quam alloquitur Iuno apud Maronem:

Hunc mihi dat proprium Virgo sata nocte laborem.

95. In his vnum Tartarum appellat.) οὐδὲ ταῦτα, οὐδὲ τοῖς πολλοὶ τῶν ποιητῶν Ταρταρον κακλίκασι.

96. Epeum fumificum coquum.) Cocum fuisse etiam testatur epigramma, quod legitur apud Atheneum: quod quia ante nos indicauit eruditissimus P. Victorius, non apponam. Tantum afferam ex Theocrito versus, quos ipse Victorius non produxit, in quibus & lixa quoque inducitur Epeus: Leguntur autem εὖ πλεκαδίω Theocriti,

Οὐκ ἐταρίθμιος γεγαώς ἐνι τεφμάχοισιν Αχαιῶν,

Αλλ' ἀπὸ κρατῆ καθαρὸν νᾶμα κόμιζε δυσκλεῖς. Lo-

quitur de Epeo.

97. Orator sine pace redit , Regique refert
rem.) Iste Orator, qui redit ἀπαχλος , est proculdu-
bio Cineas Legatus Pyrrhi Regis : quem Senatus pace
infecta ad Pyrrhum remisit. Plutarchus in Pyrrho: καὶ
τὸν Κινέαν ἀπομόνων, ἀποκενάρησοι, Πύρρον ἐξελθόντα τῆς
Ιταλίας ὡς, εἰ δέντο, ἀφίλας & συμμαχίας διαλέγοται.
quod ex autoritate Appii Claudii Cæci fecisse Senatū
paulò antè scribit . Qua de re extant luculentī versus
Enniū:

Quo uobis mentes recte quæ stare solebant

*Antehac, dementi sese flexere ruina? Sunt enim ex
oratione Claudii Cæci, quam Ennius versibus, & Plu-
tarclius Græcē reddidit, ita ut eadem verba expresserit,
cūni ait: ποῦ γέ υμῶν ὁ ἀπαχλος αἱ θρώπους θυλλήματος
ἀλλοι; Et quæ sequuntur.*

98. Qui verba haberet orationum.) Lego, ra-
tionum . Et, Aduersus eum quod legebatur:) Le-
go, quò legibatur. Apud correctiones Vertranii, qui bel-
ligerabatur legit. Quasi legati non possint mitti, nisi ad
eos, quibuscū bellum esset. Quod omnino falsum est.

99. Cum res maiore ratione legebantur.)
Cum à Rep. maiore ratione legebantur.

100. Oratores doctiloqui.) ἐπιτάχ Homero.

101. Ollus letho datus est.) Festus citat, O L L V S
Q V I R I S L E T H O D A T V S E S T . M. Cicero II.
de Legib. Manium iura sancta sunt. Hos letho datus Di-
uos habento. Verisimilior est Prisciani opinio, Varronis
acutior. Ille à Leo , Leui , Letum ducit . Varronis verò
mens eò spectat, quòd Veteres abstinebant mortis mē-
tione, ne cogerentur δυσφημῆν . Itaque abitionem pro
morte dicebant , ut Græci οἰχεῖσθαι . Et eodem modo le-
thum, quasi ληθην. Et cùm aliquem vita effuisse indicat-

rent, non id proprio nomine dicebāt, sed tantum hoc,
 VI X I T. Plutarchus Cicerone, φθεγξάμψος δὲ μέγα,
 Εὖνοας, εἶπεν. ὅτῳ δὲ οἱ Ρώμαιοι οἱ μυστημένοι μὴ έγλόμψοι τὸ
 πεθύεται λέγοισι. Quæ ratio similis, ut cùm dicebant
 πλείονας αὐτοὺς τὸ πεθυκότων. Aristoph. ἐκκλησιαζόμενος,

ἵχαις αἰειπκῦα ωδῇ τῷ πλειόνων. Glossema νεκρῶν.
 Vbi tamen transpositum est Glossema in textum. Ostē-
 dit item sepulcreti appellatio, τὸ πολυνεύσπιον. Item mor-
 tuos meliori scæua & omine dicebant μακαεῖτας. Ho-
 rat. omnes composui felices, id est μακαεῖτας. Plinius lib.
 XXVIII. Cur ad mentionem defunctorum testamur me-
 moriam eorum à nobis non sollicitari? Quæ supersticio
 & vulgo apud nos inualuit, & Iudeorum etiam vete-
 rum commentariis frequentissima est.

102. Mensas constituit, idem ancilia.) Qui le-
 gunt menses, spectant ad menses additos à Numa Pom-
 pilio, & meliori ordine digestos. Qui verò mēsas, quod
 essent mensæ Curiales, ad quas unaquæque Curia sua
 sacra faceret, quæ videntur constitutæ à Numa, quan-
 quam Dionysius vult à Romulo. Ex Anclabre ab an-
 culando, id est ministrando, & Assidelæ dicebantur.
 De quibus forsan Nætius lib. IIII. belli Pœnici,

*At postea quam autem de templo Anchisa spexit,
 Sacra ordine in mensa Penatium Deorum
 Ponuntur: victimam auream polcram immolabat.*

Citat Probus. Ita autem scripserat Ennius:

*Mensas constituit, idemque ancilia primus,
 Libaque, factores, Argæos, & tutulatos.*

103. Saturnio in carmine.) Ita legendum, Quod
 ea arma ut Thracum incisa, ut saturnio in carmine. Quod
 nimirum in Saturnio carmine armorum anciliorum
 mentio fuerit. Alioqui ineptum erat Heroicum se-

quentem vocare Saturnium.

104. E scirpeis virgultis.) Vetus erat scriptura ē scirpeis, pro scirpis. Ignari homines putarunt aliquid deesse, quasi scirpeis esset adiectiuum. Quare inducenda ea vox.

105. In sacris capitibus.) Quasi alia capita haberent, non vnum tantum. Legendum in sacris apicibus. Idem error lib. IIII. vt indicauimus suo loco. Quis necit pilea sacerdotum apices vocari? Dionysius lib. I I. Εποις καλυμμοις ἅπκαις ὄπικεύμφοι πάις κεφαλῆις πίλοις ὑψηλοις εἰς χῆμα σωαρυμόντοι κανοςθές, ὃς ἔλλεις καλύτοι πυρβασίας. Est autem à parte totum. Nam apex propriè erat insigne, id est fastigiū, quale hodie in pileis honorariis Doctorum, quos vocant. Nam totus pileus vel potius velamenta flammeum dicebatur. Vnde Flamines dicti. Idem Dionysius, ὃς ἀπὸ τῆς φορήσεως, πίλων περιμάτων, ἀνὴρ νῦν ἐπ φορῆσι, φλάμμα καλοῦπτες, γέπων περιπλέγονται. Porro desinebat in conum, vnde Apex dictus. Summum autem fastigium vocabant Tutulū. Addebatur virgula ex felici arbore, quæ in Flaminibus dicebatur Stroppus, in Flaminicis Inarculum. Totus Apex filo laneo velabatur: dicebatur Apiculum. Ab hoc putat quasi filamines dios Varro. Infra mentum pertinebant amenta, quæ pileum retinebant: eæ dicuntur offendices, quod se mutuò offenderent, & conuenient. Solius tamen Flaminis Dialis pileum dicebatur Albogalerus: Fiebat enim ex hostia alba, Ioui cæsa, quæ dicebatur Iulilis: de qua Ouidius,

Idibus alba ioui grandior agna cadit.

106. Ab eo, quod matres familias crines conuolutos ad verticem capitis, quos habent uti velatos, dicunt tutulos.) Melius, elatos. Tutulus in

fœminis qui h̄ic vocatur, dicebatur κόρυφος Atheniēsibus, à Cypriis κορδύλη, à Persis κιδάρειον. Lucanus de hoc sentit,

*Turritaque gerens frontē matrona corona. Iuuenalis,
—tot adhuc compagibus alcum*

Ædificat caput— Papinius,

—ælſos procul aſpice frontis honores,

Suggestumque comæ—

107. Tutulati.) Placiades id intelligit in Virgilio:
Et caput ante aras Phrygio uelatus amictu. Potest & videri in Statio,

Lanea cui Phrygij coma flaminis.

108. Et quod est, tunc cœpit memorari. Simul cata dicta accipienda acuta.) Et quod est

—Tunc cœpit memorare simul cata dicta. accipienda acuta. Nam quī constare potest vulgata lectio editioni Romanæ & Vertranio?

109. Tunno capto corium.) Tantæ sunt horum versuum maculæ, ut & illos prætereunti magna venia, & conanti emendare par gloria deberi possit. Id quod multum me consolatur: Nam si aliquid præstitero, cur non acceptum meritò esse debet: fin, quod magis puto, errauero: quid mirum ad tantum scopulum offendere? Tamen conandū est quoquo modo has Cyanæas enare, quod satis commodè fiet, si ita legamus,

Tunno captato, cordulum exclude: minores

Otidum, Lupe, saperdæ te: hæciura, silurum

Sumere te, atque amiam— Ineptum est, putare h̄ic Lupum esse nomen piscis, cùm Varro dicat nomina piscium horum Græca esse. Sed est Lupus ille, qui famoso carmine à Lucillio notatus est. De quo & alii quoque versus Lucillii extant:

-Tubulus si Lucius, inquam :

Si Lupus, aut Carbo Neptuni filius - Horatius :

Famosisque Lupo cooperto uersibus - Persius,

-secuit Lucilius urbem

Te Lupe, te Muti &c. Item Lucilius ipse, per dialogismum :

-quid, hæc cum fecerit ?

Cum cæteris reus una tradetur Lupo.

Non aderit. Αρχαῖς hominem εταιχεῖοις simul

Eum priuabit. Igni εταιχεῖοις aqua interdixerit,

Duo habet εταιχεῖα. Id maluerit : priuabit tamen. Hor-tatur ergo hunc Lupum εἰπωνικός, vt relictis minori-bus pisciculis illis, vt sunt cordyllæ, & saperdæ, tunnos, Siluros, & amias immanes pisces consecetur. Manife-stò irridet illius rapacitatem.

iiio. Tunno capto.) Capto perperam, pro captato. Idem mendum in Varronis exemplo εἰπωνικός μύποι.

Nec multinummus piscis ex salo capetus

Elops, neque ostrea illa magna captata

Quintus palatum suscitare. Nam hodie male apud Nonium capta. Etiam nos in eodem exēplo multinum-mus restituimus, vt in libris de re Rustica, multinum-mi muli.

iii. Piscium nomina, eorumque e Græcia origo.) Librarius ignarus Græcarum literarum, vt apparet, multum deprauauit hos versus Lucillii. Quod & idem commissum est in versibus Ennii, ιχθυφαγμοῖς, qui leguntur apud Apuleium : vbi maxima ex parte piscium nomina Græca corrupta sunt. Quos tamen emendandos relinquo eruditis viris. Id quod fieri poterit ex Poetarum macellis : ita voco qui citantur apud Athenæum piscinarii & culinarii poetæ. Non tamen

prætermittam versus, qui adducuntur à Festo, ubi & piscium nomina Græca mirum in modum deprauata & luxata sunt: Qui ita restituendi sunt,

Muriatica autem video in uasis stanneis,

Bonam naritam, & camarum, & tagenia,

Echinos fartos, conchas piscinarias. Muriatica vocat
& ταξιχεῖ, quæ in mūria Thāsia seruabantur. Ea ita
describuntur in Pœnolo:

Quasi salsa muriatica esse autumantur,

Sine omni lepore, & sine suavitate,

Nisi multa aqua & diu macerantur,

Clement, *salsa sunt, tangere ut non uelis.* Narita dicitur
ostrei genus, quæ οὐεῖται à Græcis. Camarum scriptum
est vno, *m*, veteri consuetudine: etiā apud Hesychium
καμαρον. Tagenia, sunt pisces, qui & ταξιχεῖ, qui & ipsi
& ἄλιμη ἐμβαθέρντες ἐπνυθρανίζονται. Vide Athenæum. E-
chinos fartos vocat, qui farciebantur, hoc est saginaban-
tur in viuariis, sicut conchas piscinarias, quæ in pisci-
nis. Atque adeo Muriaticorum nomine Plautus pisces
omnes eos, qui ab eo enumerati sunt. Et ne dubites de
hac correctione, audi quæ Plinius lib. xxxi. cap. viii.
de ea re sic scribit: *Sic halex, inquit, peruenit ad ostreas,*
echinos, urticas, cammaros, mullorum iecinora: innumeris-
que generibus ad saporem gulæ cœpit sal tabescere. Satin' a-
pertè eosdem pisces inter muriatica (id enim est ha-
lex, πάτερξ) recensuit, quos Plautus? Quare tam bo-
ni versus in situ & squalore relinquendi non erant.
Nunc ad rem.

in. Quæque cæruleo freto orta nare cæpta.
Caua cortina dicta &c.) Hic placet Italis deesse
quædam. Sed eos decepit perturbatus sensus, quem si
aperuero, ostendam hic nihil deesse. Cum ita legendū

sit: Quæque fredo cana cæruleo cortina receptat. Cortina dicta, quod et c. Intelligit ergo Ennius, quæcunque continentur ὡδῷ τῷ σερινῷ σκέπῃ, ut loquuntur Poetæ. Vereor autem, ne cum aliis, quos supra posuimus, coniungendi sint:

**Corpore Tartarino prognata Paluda virago,
Cui par imber, et imbris spiritus, et grani Terra:
Quæque fredo Cana cæruleo cortina receptat.**

113. Fredo cæruleo.) Ita φεγγός vocat cælum propter agitationem. Idem apud Nonium:

Crassa poluis oritur, omnem peruolgat cæli fretum.

114. Cortina.) Τείμος & λέγης. Ea est propriè, in qua lana suffecta succos ebit. Ab eo usus est metaphora Cor. Tacitus in Dialogo, cùm ait in Cortina esse. Id contrarium est ei, quod Græci δευτοποιοὶ vocant. Quæ enim in cortina sunt, nondum penitus imbiberunt fucum. At hercule, inquit, peruulgatus iam omnibus, cùm uix in cortina quisquam assistat, qui elementis studiorum et si non instructus, at certè imbusus sit, et c. Non multum abest, quod dixit Lucianus Ψαῦσαγ λέγητος. Lucianus Bis accusato: εἰσὶ δέ οἱ Καγόνοι ψαύσαντες ἐκποθετῷ λέγητος ἄκρω τῷ δακτύλῳ, καὶ ἔπιχιστά μνων τῆς αὐθόλης, ἵκανως οἴονται Κατερίνας φέρει μεταβεβαίφθαμα.

115. Cortina a corde.) Ego puto à rotunditate, quòd, ut cortes, ita hæc rotunda esset. Cato in Originib. Mapalia uocantur, ubi habitans. Ea quasi cortes rotundæ sunt. Sic ὁλοϊροχοὶ λέγητες ab eadem ratione dicti, si bene memini.

116. Quin inde iniictis sumpserunt perduellibus.) Locus madosus. Puto legendum:

vindictam uictis sumpserunt perduellibus.

117. A quo etiam Turpilius scribit vesperū.)

Indubitanter lego, A quo etiam Turpilius scribit Vesperā. Itaque dicitur al̄ter utrum Vesper, id est, quem dicunt Græci εὐστέρπον. Non possum non multum conqueri de correctorum audacia, qui hunc autorem iam per tot sacerdicia ægrum, multis porro vulneribus confecerunt. Quod tamen dictum velim sine vlla animi asperitate & malevolentia. Nam quid eos mouit hoc vocabulorum monstra infercire, quæ ipsi nesciebant? Vbi enim διεὐστέρπον suum inuenierunt? Cur si nesciebant quid esset, tamen quasi aliquid esset, huc intruserunt. Sed de his satis, ne ἀποκλίσῃς ὥρα.

118. A quo Turpilius scribit vesperum.) Vesperam, vt iam admonuimus. Plautus,

Si media nox est, siue prima uespera. Nonius, Vespera fœminino genere: Turpilius Dotata.

Manus meas uespera oriente clanculum Ferri ad speciem declino. ita lego in Nonio.

119. Patrem suum optimum appellat supremum.) Ita explebitur Saturnius versus,

Iouem patrem suum optimum appellat supremum.

120. Solis occasu.) Sol occasus. SOL OCCASUS SVPREM A TEMPESTAS ESTO.

121. Ab eo veteres poetæ nonnunquam milites vocant latrones.) Ennius Annali primo:

Hæc ecclatibus ubi, latrones dicta facessunt. Item alibi, fortunas ecquas cæpere latrones

Inter se memorem— Quæ tamen verba apud Nonium luxata & deprauata reperies. Ut λάτρης latronū, sic stips, stipatorum eis nomen fecit.

122. Diabathra in pedibus habebat.) Ita coniunge:

-risi egomet casabundum ire ebrium:

Diabathra in pedibus habebat, atque amictus erat epicroco. Mirum ni ex Lycurgo Næuii.

223. Lanam carere.) Vetus verbum pro ξαῖνει. Unde & Carduus, & Carminare. Quare perperam hodie in Menæchmis legitur carpere, cum & Nonius quoque carere retineat. Carere vero sine dubio ὁργὴ τὸ κείπειν, ἐκεπονητον ut Varro.

224. Oscalana.) Eadem & solox lana, οἰστόπος, & οἰστάμ. Lucilius:

Pascali pecore, ac montano, hirto, atque soloce. Pascale pecus τὸ εἴκαστον, ἡ νομαδικὸν, vt pascales Gallinæ. alii legunt passales, id est, εἴκαστος. passim τὸ φυῖ, Montanum id est sentum & squallidum, qualia in montibus pecora. A quo ὁργὸν ιμάπον ex lana squallida, & non carminata. Pollux, τὸ δὲ ἀκραμπτον ιμάπον οἱ μέτοι Κωμικοὶ, ωστε περὶ ὅπει φρασμένον, ὥποι δὲ ἐγκραμπτόν καλῶσι. Hirtum itidem vocat squallidum. Columella, Dissimilem rationem postulat hircum, atque Tarentinum. Vir eruditus Berroaldus putat idem esse Tarentinum & hirtum, magno sane errore. Quis nescit ita loqui Latinos, Dissimilem naturā pecus habet atque homo. Plautus, Illi sunt alio ingenio atque tu. Ergo pecus montanum, pascale, hirtum, atq; solox opponitur μαλακῆς περιβάσις, qualia erant in agro Tarentino, quæ, vt mollieris velleris essent, pellibus tegebantur. Ab eo dixit Horatius pellitas oves Gallesi. Polybius in excerptis lib. ix. ἔχειν πρόβατα μαλακὰ σὺν εἴδοσι μέρον πεὶ τινὶ πόλιν τρέφεσθαι. Interpres inepit vertit debiles. Aelianus in Epistolis: τινὶ οἵτινὶ ταῦτα μαλακὰ σύρειται ἐπαγγελτισθεῖσα, παρ' ἐμοῦ περιστάται. In Laertio dicuntur περιβάτα δέρματα ἐσκεπασμένα. Columella vetat oves pellibus amiciri festis diebus. Hæ pecudes, quia tenuerrimis pascuis alerentur, dicebantur

apud Rhodios διακαλαμόσαρκες, ἥγεων τὸν καλάμην τῷ
απεριατῶν ἐπέσοκό μηραγ. Luxuriem segetum summa depa-
sat in herba.

115. A Gerra.) Γέρρα Crates. Etiam fascinos & pu-
denda interpretatur Nonius. Hesychius, γέρρα, τὰς
σκληρὰς & τὰ αἰδρῶα, καὶ γυμαρῆα αἰδοῖα.

116. Adscriptiui.) Varro de Vita pop. Ro. lib. III.
Idem adscriptiui, cùm erant attributi Decurionibus &
Centurionibus, qui eorum haberent numerum, accensi uo-
cabantur. Eosdem etiam quidam vocabant ferentarios,
qui depugnabant pugnis, & lapidibus, iis armis, quæ
ferrentur, non quæ tenerentur. id est, πυλεσόλοις βέλεσι,
καὶ σχεδίοις, καὶ στρατοῖς, αἰχμαλότοις.

117. Arma, quæ ferrentur, ut iaculum.) Τὰ μ-
λεβόλα, ut iam diximus.

118. Vbi rorarii estis?) -sequimini

Me hac sultis legiones omnes Lauernæ. Vbi rorariū
Estis? En sunt. Vbi sunt accensi? Ecce prius mem-
brum inuenies apud Festum.

119. Potest ab arbitrio.) Varro vult accensos di-
ctos ab arbitrio: quòd Censere olim significaret arbi-
trari. Sic de Vita po. Ro. Itaque quod hos arbitros institue-
runt populi, Censores appellantur. Idem enim valet cen-
sere & arbitrari. At Rerum humanarum lib. xx. Con-
sules ac Prætores qui sequuntur in castra, accensi dicti, quòd
ad necessarias res acciantur, uelut accensis. Vbi vides in-
constantiam Varronis. Quare ita obscurum hunc lo-
cum, vnde satis dignè non se extricauit Vertranius, le-
gito: Potest id ab arbitrio eius (nam inde arbitrium) cu-
ijs minister. Accensus, inquit, potest dictus esse ab arbi-
trio eius, cuius minister. Nam arbitrium inde est, ni-
mirum à censeo: quòd verbum illud Censeo, & Arbi-

tror idem poterat ac valebat, vt idem scripsicerat Rerum humanarum lib. xx. Neque Itali, neque Vertranius audiendi sunt, qui aliter legunt.

130. Pacuvius: Deum triportentā.) Post hæc verba hiatus est. Neque mendum est, sed lacuna.

131. In Corollaria.) Corollaria, σιφανόπωλις. Est autē fabula Næuii, vt citatur à Sosipatro. Versum autem illum, quem intelligit Varro, est hic:

Diuidiæ mihi fuerunt te absuisse desiduo. Extat apud Placiadem interpretem priscarum vocum. Tamen apud illum citatur ex Varronis corollaria, vt verear, ne hīc ille versus desideretur: De quo tamen eruditus lector iudicauerit.

132. Diuidia.) Attius Phœnissis:

*vicissitatēmque imperitandi tradidit,
Ne eorum diuidiæ discordes dissipent
Disturbent tantas, et tam opimas ciuium*

Diuitias— Hæc nos non solūm correxiimus, sed etiam diu ulsa conglutinauimus. Tamen tantūm Euripides dixerat,

ξυμβαίτ' ἐπαξαν, πὸν νεώτερον πάρος

φεύγει ἐκόντα— Quid vetat & alia conferre? Intelliges quantum variauit ab eo, quem vertendum suscepserat. Euripides enim:

*σκυλθύματ' εἴσω τιχέων ἐκπέμπομεν,
ἄλλοι δὲ τις θανόντας Αἰδηγόντις μέτα
νεκροὺς φέροισιν ἐνθάδ' οἰκλίσαι φίλοις. Quām enim
recedit ab illis vestigiis?*

*Vbi nunc nostra moenia, et omnis saucios
Conuisit, ut carentur diligentius. Illa verò non tam
licenter:*

— πολύδακρυς τ' ἀφικόματ

Χρόνιος ίδων μέλαθρα καὶ βωμοὺς θεῶν

Γυμναῖα θεῖσιν ἀντεράφην, Δίρκας θεῦ διώρ. Νὰ quædam ex illis hodie extant,

Delubra cælitū, mari sanctitudines. Et illa satis benē:
— τε γὰρ γέγει πατεῖ

• οὐτ' ἔξοδον διδόντες, αὐτὸρα δισυγῇ
ἔξιγίωσαν — Sic enim vertit:

Incusanc ulterò, à fortuna, opib[us]que omnibus

Desertum, abiectum, afflictum ex animo expectorat.

Vbi expectorare ex animo, ἔξαχτοιῶ, efferare. mirum genus loquendi. Sic apud Ciceronem vetus Tragicus

Tum pauor mihi sapientiam omnem ex animo expectorat. hoc est,

ἔξιταμαγπὲ αὐθεφρονῶ φόβω. Gallicè, mettre hors du bon sens. Porrò in his vertendis satis animum intedit, quæ sequuntur. Euripides:

σαφῶς τὸρ εἶπε Τρύφεσίας τούτη ποτε
σοῦ πλέοντε γλωσσοῦ σος, διαφέξειν πόλιν.

αλλ' ἐνκομίζει — Ex Attio separata hæc cōiunximus:
Iussit proficisci exilium quousque gentium,
Ne scelere tuo Thebani uastescant agri.

Egredere, exi, effer te ex urbe, elimina. Quæ data opera hic scripsimus, ut esset, quo interim Lectores animum extam minutis animaduersionibus possint reficere, dum difficultati huius laboris consulimus, & illam interdum condimus mitioris & iucundioris lectiois voluptate. Non deerunt tamen, quorum palato hæc non faciant: nec mirum, πλοὶ ἡ Αρκαδίη βαλανοφάγει.

133. In Phagone.) Eius fabulæ nemo veterum, quod sciam, meminit. Eset Latinè Comedo, vel Lurco, vel Gumia, vel Manduco, vel Rapo. Varro, cum hic

Rapo umbram quoque spei deuorasset. Rapo, id est propriè ἀδηφάγος. Apud Vlpianum: Trebatius ait nō esse morbosum, os alicui olere, vt hircosum, strabonem: hoc enim ex inluuie oris accidere. Ego αἰαμφισθήτως lego, ut lurcosum, raponem. Hoc enim ex inluuie oris accidere. Ingluuiē vocat τὸν ἀδηφάγα, ex qua oris graueolentia cōflat, vt in Leone notat Aristoteles. Etiam hircosus defendi potest. Est is, cui os ex fœda & detestabili libidine olet. Eiusmodi enim vocabātur Hirci. Catull⁹:

—*Et putare cæteros hircos.* Et in dicto Attellanæ,

Hircus uetus naturam capreis ligurit. quo fœditas oris hirsuto & olido seni Tiberio exprobrata est. Item dicebatur spurci, & spurco ore Græcè ἀσελγῆς. Et spurcæ tempestates, Græcis dicuntur ἀσελγῆς, ἡγεῶ σφοδραῖ. Athenæus, λέπεδαι, ἐπ' ἀσελγῆς καὶ φορέκτης δι' αὐτοδιπίων ἱδοῦντος. vocat ἀσελγῆν ἱδοῦντα eorum qui id faciebant. Nā ἀσελγῆς illi, qui hoc patiebantur, dicebantur λέπειν. Latinè Glubere. Catull.

Glubit magnanimos Remi nepotes. Budæus aliter interpretatur, sed (pace tanti viri dixerim) perperam. Hæc latius à nobis dicta sunt, vt totum Vlpiani locū illustraremus: quia maximus vir non satis dignè inde se explicare potuit.

134. *In parasito pigro.*) Ea fuit Plauti fabula: & nisi fallor, Græcè λίπαργος inscripta fuit. Priscianus citat ex Plauti Lipargo hæc:

Nil moror mihi fucum, in alueo apibus qui peredit cibum. Quæ manifesto dicta sunt in parasitum pigrū. Hesiodus:

πῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶπ, οὐ αἴρετος, οὐ σκευαῖς
ζώη, οὐ φύνεωτο κοθύροις ἵκελος ὄρμην.

οἱ τε μελισσάων κάμπατον τρύχοιται αἴργοι ἔθοντες &c.

135. **Trames.**) A trameādo, quòd scilicet transuersi scandant vias rectas. Ab eo Plautus Mostellaria videatur dixisse, *Ambo postes ab infimo trames secat.* Quòd qui cæsi sunt intempestiui postes, diffundi solent, & hiare. Sed mihi diligentius cōsideranti videtur legendum *tarmes.* Is est Vitruvio, qui *Spītū* Græcè vocatur, ut intelligat vermiculatos, & *Spītūdēsouīs.* Iam secare, & cædere aptum verbum huic rei. Lucilius :

Lanæ opus omne perit, squallor, tineæ omnia cædunt.
Nam Græcè κόπλη, vt κόπλεστας τοῦ στόν. Aristophanes Lysistrata. Et Theophrast. isop. lib. 1111. κ' αὐτὸς ιωάννα περὶ τὸ μῆλον, ἀκοπα διατύρη. Itaque puto Tarmes non Trames legendum in Plauto.

136. **In fugitiuis.**) Putant esse Comoëdiam Plauti: sed falluntur. Est enim Turpilii, quæ alio nomine inscripta erat Leucadia. Translata est ex Alexide, qui subinde citatur εὐ λαυκαδίᾳ ἡ θραπέταις.

137. **Agrege specta.**) Lego : *Age age specta : uide usibiles quantas.* Iā inspxi: quid est? Est quadratus Iabicus.

138. **Vibices.**) *Ιευκας* Græci vocat *σιγμα's.* Hesychius. Inde vibices.

139. **Excitatum verberibus corpus.**) Hinc Plautus vibices vocat prægnantes plagas.

140. **In Cistellaria.**) Infinitis prope locis Plautum in Cistellaria citant Grammatici: cùm tamen quæ ipsi adducunt testimonia, desiderentur in ea, quæ hodie extat eius nominis fabula. Vnde quidā pro Clitellaria Sisennaria, aut nescio quid nugarum, substituendum putarunt. Sed non ita faciundum erat. Paruum mendum est, quod huius fabulæ titulum occupauit. Nam Clitellaria pro Cistellaria legendum. Facilis verò fuit lapsus, vt in Cistellariam notissimam fabulam degene-

raret. Est autem eadem atque ea, quam Græco titulo inscripserat Astrabam. $\alpha\gamma\delta\sigma\eta$ enim clitella. Sic inuenies eundem Plautum citatum in Lipargo, & Parasito pigro: Terentium in Heautontimorumeno, & seipsum excruciantem, ut apud Ciceronē: Cæciliū Nauclero vel portitore: obolostate, vel fœneratore: Harpazomene, vel rapta: Hypobolimæo, vel subdititio: Laberiu Cropio vel Sarcularia: Beloniſtria, vel Frugione: Scylace, vel Catularia: Pōponium Hetærifca, vel prostibulo: Varronem $\kappa\epsilon\mu\alpha\chi\alpha$, vel Caprino prælio. Quæ cum ita sint, iam satis ista coniectura nostra, si ad reliqua pergamus.

141. Nō quasi, vt hæc sunt hic limaces liuidæ.) Melius, sumtuis limaces liuidæ.

142. Limaces.) A limace, vt appareat, quæ folia plantarum, & olera corrodit. Eiusmodi sunt meretrices, quæ miseros amantes $\kappa\alpha\tau\alpha\phi\alpha\gamma\sigma\tau$. A quo illa apud Menandrum meretrix dicitur Aīξ. — ἐπικαλῆ πέ

Aīξ, ὅπ μέγαν κατέφαγε τὸν εὐεσθήν πόπε Θαλλόν. Vel potius à limādo. Nam Græci quoque τὸ ρινοῦ in eadem significatione usurpat. Ælianus, ὃ μὲν τὸ Meracispræ Θάρων (nomen est parasiti) μέγα φρονεῖ, ὅπ ρινῶν αἰθρώπους, φατνίων αὐτοὺς ἐκφύγεις εἶχεν. Vbi etiam eleganter τελί τῆς φατνίων. A quo dixit Plautus de Parasito, reçepit se in præsepium suam. Itaque limaces meretrices, à limando.

143. Diabolares.) Sunt ita digerendi versus hi:

Non quasi ut hæc sumtuis limaces liuidæ,
Diabolares, schœnicolæ, miraculæ,
Cum extritis talis, cum crotilis crusculis,
Capillo scasso, atque excissatis auribus. Quod secundus versus sit ex Clitellaria, nō Neruolaria, vt falso putant quidam, vel hoc vno cognoscimus: In Fragmento

tis Festi mutilatis, vbi differitur, quæ sint scœnicolæ meretrices, versus hi duo continui citabantur, Diobolares, scœnicolæ, miraculæ, Cum ex tritis talis, &c. Priscianus verò citat ex Cistellaria illum, Cum extritis talis, &c. Sunt ergo illi duo ex eadē fabula Clitellaria. Quartum verò ex Cistellaria adductum inueni: sed perperā vbi-que pro Clitellaria. Quem cum cæteris coniugendum esse, nemini dubium esse debet. Quæ quamuis satis erant ad fidem faciendam sententia nostræ: tamen maior huic cumulus accesserit, si ea, quæ citantur ex Astraba, cum illis, quæ ex Cistellaria falso pro Clitella-ria adducuntur, coniungamus. Cuiusmodi sunt hæc:

—quasi tolleno, uel

Pilum Græcum reciprocæ plana via.

Quæ nisi sic biteris, nimium is uegrandi gradu.

Pol ad cubituram, mater, mage sum exercita.

Reliquum, ad cursuram sum tardiuscula. Quæ non dicam quām conueniunt, sed quām elegantia sunt. Sed enarrandi sunt, quos suprà coniunxi.

144. Diobolares.) Puto fuisse in Græco:

διώσολοι, ὑμορμόνες, χοιροτεῖτες. Diobolares. Plau-tus Poënolo:

Seruolorum sordidulorum sorta diobolaria. Ad ver-bum esset,

Δγλαφίων οἰκοτείβων κασσαλβάδες διώσολοι. Pacuvius apud Placiadem,

—non ego ita fui,

Vti nunc sunt meretrices diobolares, suam

Quæ numni caussa parumpendunt gratiam. Dice-bantur & βλιτάδες in contemptum. Blitādēs, inquiunt Grammatici, αἱ δύτελῆς γυναικεῖς, id est, Nugatoriæ mulieres, ut vocat Festus. Plinius: Blitum iners uidetur, ac

sine sapore, aut acrimonia ulla. Vnde conuicium fœminis apud Menandrum faciunt mariti. Plautus, *Lutea*, blitera meretrix. Apud Catullum:

Non assis facis oblitum lupanar. Lege,

Non assis facis : ò blitum, lupanar. id est, ò blitum, ò lupanar, non curas. Lupanar enim etiam vocauit, vt Lucilius: — *carrer usx carcere dignus.* Et Terentius, scelus pro scelesto, Martialis, vitium pro vitioso. Virgilius — *Et criminis ab uno* Disce omnes. Crimine ab vno, id est, ab vno reo. Aristophanes, οὐ κύκλῳ τὸν στριμόνα σκοπῶν, id est, ποιέσθωσι λογικός. Apud Vitruvium Catasti pueri, à Catasta. Itaque lupanar eleganter pro metrice. At alii aliter.

145. Schoenicolæ.) Schœnicolæ, legendum. Extat & in Plauti Pœnolo. Sed ibi falsò legitur cœnicolæ.

146. Miraculæ.) Φόβητρα planè exprimi puto, & μυριόνας. Nisi intercederet Varronis autoritas, legerē, muricolæ, pro Myricolæ, μυροτείβαι, vel μυροτείβες. Possent & Miraculæ esse à miraculis. Miracula, quæ nunc digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus utebantur. Autor Festus. Inde Catullus monstra pro eodem dixit, sed tu cum copone omnia monstra facis.

147. Cum extritis talis.) In aliis legitur extortis. Inter laudes mulierū καλιπλόκαμος, Καλίσφυρος. Sicut contrà intervitia, Compernis, & valga, & vatia. Lucilius libro xvii.

Num censes καλιπλόκαμον, καλίσφυρον ullam

Non licitum esse uterum, & què etiam inguina tangere mammis?

Compernem, aut uaram fuisse Amphitruonis ἄκοιπη Alcmenam, atque alias, Fielenam ipsam deniq; nolo dicere. Tuæ uide, atque dissyllabon elige quoduis.

Tlù δὲ πίστις aliquam rem insignem habuisse,
Verrucam, næcum pīctum, dentem eminulum unum.
Qui erant extritis talis λαγωδία ab Atheniensibus di-
cebantur. Quanquam nonnulli dicunt λαγωδίας eos
esse, qui ἀρεπανώδης habebant πόδας. Ut ii sint, quos
Faltones à veteribus vocatos esse testatur Festus.

148. Cum crotilis crusculis.) Festus legit *crotili-*
us. At altera lectio melior. siquidem Crotilum voca-
bant exile, & tenue. Videtur κροτίλος fuisse, ut κροτίλος.
Inde compositum Succrotilus. Titinnius,

Feminea fabella, succrotila uocula. Ecce autem in-
constātia lectionis. In aliis enim legitur *todellus cruscu-*
lis, etiam in Festo ipso. Todi, inquit, genus avium parua-
rum. Et putat ab illis cruscula exilia, & tenuia, todella
dici. Sanè non caret ratione: Nam simili translatione
Eubulus Comicus dixit σκέλη κοψίχου, ab ea minuta a-
uicula scilicet. Ita enim ait:

ΗΘεατῶ δ' ἐχὶ σφρίωθεῖν ἀποτεπλαμβάνει;

Βλέμμα, κὺ φωνὴ γυμακὸς, τὰ σκέλη δὲ κοψίχου; Nunc
redeo ad Varronem.

149. Ab schœno nugario vnguento.) Nugario potuit dicere, quod toti χλιδῶνες muliebres, quæ
vulgò localia vocamus, veteribus dicebantur Nugæ
muliebres. Plautus Aulularia:

vbi nugiuendis res soluta est omnibus. Pollux lib. v.
καὶ ἄλλοι δέ Σινᾶς κόσμοις ὄνομάζοντι οἱ κομαδίστακαλοι,
λῆροι, ὁ χειρον, σκέλιθροι. Etiam λῆροι, inquit Hesychius,
τὰ τοῦ ποιηταρκέοις χτῶσι κεχευσωμένα. Et in v i. Epi-
grammatum:

— Εἰ λῆρωι οι χεύσοι κάλαμοι. Petrus Victorius repo-
suit *nugatorio* ex veteris scripturæ autoritate. Id erit fu-
tili, καταφρονήτω. vt *nugatorias* mulieres vocat Festus
L.iii.

ταὶ θύλαις, ἐθυλαφρονίτοις.

150. Ibidem Scrantiæ.) Lege Idē Neruolaria: Scrāctiæ: Veteres excusi habebant, Idem in eruolaria. Ex eo igitur restituenda vera lectio: Hoc ita esse restatur & Pius Annotationum suarum cap. cciiii. Similia cōuicia in meretrices, vt in superioribus, quod fecit vt superiores versus ex Neruolaria esse putarint propter affinitatem sententiæ. Itaque hinc eraferunt nomen Neruolariæ, quod putarent id ponendum esse, vbi citatur Cistellaria.

151. Scranctiæ.) In nonnullis Scractiæ. Scracere videtur olim dictum πέπεμπεσθαι. Quod verbum & hodie quoque vulgo in Gallia usurpamus. In Nonio & Festo manifesto legitur Scriptæ. Titinius Prilla:

Rectius metistor Piculetæ Postumæ

Leatum hodie stratum uidi, scriptæ mulieris. Quare scriptæ, pro meretricibus, quasi despiciendæ.

152. Scrupedæ.) Quæ ægrè incedunt: ab eo, quod qui per scrupos & lapillos incedunt, difficile ingrediuntur. Quæ ita ægrè consisterent, veteres etiam Petreias vocabat. Ego puto melius esse, vt dicamus Plautum, cum hæc ex Græco transferret, Græca quædam vocabula reseruasse. Itaque scrupedæ, quasi crupedæ dictas, vt tritauus stritauus &c. κρουπέδαι enim, quæ & κρουπέζαι, Græcè dicuntur sculponeæ. A quo homines duris pedibus & ligneis vocabantur κρουπέδαι & κρουπέζαι: quia κρουπέδαι, inquit Hesychius, στριψάλαι, καὶ τωδημαται ξύλιναι μεθ' ὧν ταὶ ἐλαῖαι παποῖσι. Deinde πικρουπέδαις interpretans, θέλῃ οὖν, inquit, θηλοῦν τις τραχῆς πόδαις ἔχοντας.

153. Ab excreando scranciæ: sic ad significat.) Legō, Ab excreando: scrancia siccum significat. Ariditatē

in corporibus mulierum notat etiam Plautus in Curculione,

Tibi qui screanti, siccæ, semisomnæ adfert potionem.

Et in Priapeiis,

Quæ succo caret, ut puerisque pumex.

Nemo visderit hac ut excreantem,

Quam pro sanguine puluerem, scobémque

In uenis medici putant habere. Hic ergo siccæ mulieres, quæ tussiendo & excreando exhaustæ sunt. Vnde ille in Milite Plauti vult scortum siccum succidum: siccum non tamen succo carens, & exhaustum. Ideo succidum, ut Terentius succi plenum. Itaque sicciam, minimè sputatricem. Vnde apud Iuuenalē repudiata mulieri inter alias cauſſas repudii hæc præcipua velut ſontica assignatur, quòd nimium emungeretur:

Iam grauiſſes nobis, nimiuīmque emungeris— Quas cauſſas repudiata quædam apud Afranum à ſe reiicit, cùm ait:

vigilans, ac solers, ſicca, ſana, ſobria,

Virosa non ſum: & ſi ſum, non deſunt mihi

Qui ultrò dent: ætas integra eſt, formæ ſatis. Sunt enim ex Repudiata Afranii. Etsi ſcio in Afranii verbis ſicciam eſſe poſſe pro ſobria dictum, ut apud Plautum in Asinaria, & Ciceronem in Academicis ſicci homines pro ſobriis: ſicut cōtra madidus, & madulia, pro ebrio. Ita etiam ξηρὸν Græcè. Pindarus apud Plutarchum πεὶ οὐροφαγίας. γνῶνάι πε ἔπειτα αὐγῆς ξηρᾶς ψυχὰ σοφωτάτα. Et Athenæus lib. 11. ξηρὴν θεφήν vocat abſtemiam. ἐκ θεφῆς ξηρᾶς γέτ' αὐτοῦ ματαγίνοντο, γέτ' αὐτοῦ χέδια πιμπατα. 154. Stritabillæ.) In nonnullis ſtritipellæ. Ex erūt, quæ stringunt cutem, & rugas in facie extendunt. Itaque ad id fiebat πταιωθόν, ut vocat Dioscorides: quod

Latinè tentipellum. Titinnius:
—tentipellum

Inducis: rugæ in ore extenduntur tuæ. In aliis legitur *Sericiuellæ*, ut apud Nonium. Erunt quæ psilothro, pumice, & volsellis crebrò vtuntur ad cilia castiganda, & cæteros pilos euellēdos. Vel quæ calamistrorum nimio vsu pellem adurunt. Propterea dicebantur Incoctæ mulieres. A qua ratione, qui vibrabant capillos, homines molles, & effœminatos vocat Strabo *καπνεισάς* lib. x 1111. Tertullianus verò in lib. de Pallio, *vſtriculos*. 155. Aurelius scribit *auscaripedam*.) Transpositio facta est, pro *scauripedam*. Scauri erant homines prauis fulti male talis, ut verbis Horatii utar. Ergo Scauripedæ eadem erunt, quæ suprà, extritis talis, id est nō *κανισθυροί*, neque *δύπτεῖοι*.

156. *Avermiculo piloso.*) Iuuentii sententia postulat, ut legatur *Ascaripedæ*. *ἀσκαιδές* enim sunt illi vermes, quos intelligit. Sed, quod cū bona Varronianorum omniū venia dixerim, lūbrici nusquam in frondibus inueniuntur, sed *ἴχλοι* potius: *ἀσκαιδές* perperam Gaza Tipullæ vertit. Siquidem Tipullæ, non sunt vermes, sed potius aliud insecti genus, quod semper in riuis & fontibus visitur summa celeritate superficie aquæ percurrens. Quas vulgus Aquitanum, & accolæ Garumnae Capras vocant. Itaque dicta sunt *ῳδὲ τὰ πίφη*. *πίφη* enim *τὰ ἔλην* vbi eæ versari solent. Varro-leuis

Tipulla lymfan frigidos transit lacus. Ita enim legendum in Nonio.

157. Ex eo ab Attio posatum.) Totus hic locus perturbatus est. Ita, meo iudicio, legendus est: Ex eo ab Attio posatum pro curiosa: itaque est in Menalippo: Reicias ab te religionē, scrupæ imponas. Scrupæ, *η δύλαβής*.

158. In Menalippa.) Legendum omnino, *in Melanippo*. Nam ex Melanippo Attii s^epe producit testimonia Nonius. Ennius verò scripsit Melanippā, quam vertit ex Sophocle.

159. Reiicis abs te religionem.) Meliūs, *Reiicias*. Reiicit à se religionem, qui omen ad alium transfert. Sicut contrà obiicere religionem, ἐπιθέσσας: nimirum ex obseruatione ominis σχολῆς μεγίστης incutere. Plautus Mercatore: Religionem illuc obiecit: recipiam me huc. Sic Horatius religionem obiicit Galateæ profecturæ, ab omni: scilicet ab exemplo Europæ. Suetonius dixit afferre religionem. Fuere, inquit, qui proficiēti Othoni moras, religionemque nondum conditorum antīliorū afferrent.

160. Scritare.) In veteribus excusis *Stritare*. Erit à terendo tritare, & stritare, ut stritauis, id est strateīζην, η βαμβανίζην. A quo nonnulli Hispani dicunt hodie Bambanear. Latini veteres dicebant talipedare. Et Attas, qui ita & grè incederent. Vel potius *Structare*. Id erit deriuatum à Struo. ut in xii. Tabulis Pedem struere, est vix pedem pedi præferre, ait Verrius: hoc est vix γένους απείβην, diceret poeta quidam.

161. Axitosæ.) *Axiosæ*.

162. In Sitelitergo.) Tu meo periculo repone, *in Scythe liturgo*. Hæc fabula translata est ex Antiphane, quem citat Athenæus εὐεργέτης. λέπτον vero, η δημόσιοι ὑπηρέται vocabantur Scythæ. πολέμου, inquiunt Grammatici, οἱ δημόσιοι ὑπηρέται, φύλακες τῆς ἀστεος, πὸν δρίθμον γίγλιοι. οἱ πνες τοῦ περον μὴ ὠκεῖν τὴν αἴρεται μέσον σκηνοποιούμενοι. οὐσερον τὸ μετέβιον εἰς δρόφον πάγον. εἰκαλοῦσθο τὸ τοι καὶ σκυδοι, καὶ απευσίνοι διπότος απευσίνη πνος τὸ πέλαγος πολιτεύομένων σωταρέατος τὰ τοῖς αὐτοῖς. Apparet apud Græcos, Scythes

eundem ordinem tenuisse , quem apud nos Germani in stipendis Regum & Principum corporibus. λέπτης quoq; σκύθης introducitur ab Aristophane εἰ δικαιοσύνα-ζώσεις. Quare vera est coniectura nostra . Et falsus est memoriae Festus, qui ex Scythe liturgo (sed & ibi quoque depravata est lectio) citat eā , quæ extant in Milite Plauti . Sanè Scythæ λέπτης nihil aliud erant , quam Stipatores, & qui vocabantur olim Latrones.

163. Mulieres vxorculauit , ego noui scio axiosam . Sic) Vxorculare poterat dictum videri , sicut mulierare . Varro γένος σεξουτόν, Et Rex , et musellus ille pauper amat . Hic ephebatū mulierauit . Hic apud mœchada adolescentem cubiculum pudoris polluit . Tamen video hanc esse veram lectionem .

Mulier es , uxor . Cuiā uir? Ego noui , scio : axiosa es . Hoc enim conuictio irati dimittebant à se mulieres , sicut & hodie quoque solemus facere in communi sermone . Terentius :

Oh pergin' mulier esse? Plautus Casina:

Inſipiens ſemper tu huic uerbo uitato abs tuo uiro.

c. l. Cui uerbo? M v. i foras: mulier es – In Poenolo:

Tacitiūs tibi rēſistam , quam quod dictum est malae mulieri . Rixanti enim & garrienti dicunt, Mulier es . Itaque garrientem mulierem malam vocat: quia videatur fuisse prouerbium, Mulier, cūm tacet, bona est . Idem in Rudente:

Eò tacent, quia tacita bona est malier ſemper , quam loquens . Ex illo:

— γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

164. Carbilius.) Scribendum Aur. Opilius . Nam C, hic adhæſit ex fine præcedentis Sic .

165. Axiosæ.) Festus legit Axies mulieres .

166. In Gestione.) Poterat legi in Restione. Is est Minimus Laberii. Sed Varro æqualem suum non citasset, ut puto. Poterat & Äschrione. Ea est fabula Cæciliæ. Magis placeret Quæstione. Eam scripsit Nouius Attellanarum scriptor. Sed hodie desideratur illud testimonium in vulgatis Nonii codicibus libro De contrariis generibus nominum. Id autem adducit, ut probet saunes, olim pro sauiere dictum fuisse. Quare ita repones ex scripto codice. Saunes, pro sauiere. Pomponius Munda:

Ego illam non amplectar? ego non sauiam? Nonius Quæstione:

Mammas teneas, pedes extollas, congenues, saunes. Ego quoque id enarrabo: Congenues dixit, genua iungas. Quod obscenum est. Item illa obscena, Pedes tollere, & mammas tenere. Sed posterius minus animaduersum.

Plautus Pseudolo — ubi mamma manicula

Opprimitur alia: aut, si lubuit, corpora

Conduplicant — & alibi :

Papillarum horridularum compressiunculæ. Aristophanes Pace,

πὶ δῆθ' ὁ πατὴρ ξωῶν τῷ πῖτιν ἔχωμαι; Eurip. Cyclope:

ἴν' οὐδὲ τῇ πίνυρθὸν ἔξανισάρας,

μασοῦ περιφρύνος, & παρεσκευασμένους

ψάλων χρόνιν λαγώνος — At ineptus poeta omni abiecta verecundia & maiestate heroici carminis, illam fœditatē etiam ipsis verbis expressit, lib. IIII. Argonaut.

Αὐτοροχάλιξ οἴνω, ηγένηται, καλαὶ μεμαρπῶς

Στῆσα παρθενικῆς μυρωΐδος — Hæc sanè explicanda fuerant, quia haec tenus in situ latuerat. Non tamen propterea legerim in Quæstione: sed in Gastrione, vel, si mauis, Gastrone. In veteribus enim disertè excusum est Gestrione. Ea fabula versa est ex Antiphane, qui cita-

tur ἐν γάσπωνι ab Athenæo lib. x.

167. Cerastribola vt de lumbo obſcœnabis.)
Caro strebola, uicellina est : cœnabis. Ita enim legendum
mihi videtur. Carnis strebula meminit Festus : item
& Arnobius : Nonne, inquit, placet carnem strebulam no-
numare, quæ taurorum è coxendicibus demitur ? Videtur
κωλὴ dicta à Græcis. οὐγῶν ἀγρών οὐδεὶς θητεῖ. A qua curua-
tura & versura dicta Strebula. σπελαὸς enim Curuus &
prauus. Vnde Stribligo deprauata oratio, οὐ σπονδεῖος.
Videtur esse, & quod scribit Hesychius : κούθαρον, in-
quit, τῷ ὀπαδίῳ τῆς βοὸς οὐδέξ τέλεσθαι.

168. Grallatores.) Nonius: Grallatores sunt Calo-
bathrarū (melius καλοβάται) Grallæ enim sunt fustes, qui
innituntur. Varro, Mutuum muli scabunt, τοιὶ χωειοροῦ :
Grallatores qui gradiuntur, perticæ sunt ligneæ. Ab homi-
nis quoque ui istæ agitantur. sic illi animi nostri sunt.
Colla, crura, ac pedes nostri etiam nunciatæ, sed ab animo mo-
uentur. γύπωνες, ut puto, à Græcis vocabantur. Pollux,
οἱ δὲ γύπωνες ξυλίνων κρόλων ἐπιβάγνοντες, ὠρχωῦ παίαφανῆ
ταραντίδι ἀμπεχόμφοι.

169. In libro, qui scribitur Nomina Barba-
rica.) In libro, qui inscribitur νόμιμα Σαρβαεινά. Sic ci-
tatur ἐν τυρρηνοῖς νομίμοις ab Athenæo. Sed quare in
Barbaricis institutis, & legibus Præficarum meminerat
Aristoteles : Quia Phryges propriè dicuntur Barbari:
eorum autem inuentum Præficæ, & Nænia. Papinius
in Epicedio patris,

vt Pharios aliæ ficta pietate dolores,
Mygdoniosque colunt, et non sua funera plorant.
Vnde Nænia Phrygium vocabulum, Latinè Lessus.
Pollux, τὸ δὲ νυνίατον, εἰς μὲν Φρύγιον, Ιππάναξ δὲ αὐτὸς μη-
μερύξ. Vnde νυνείζεσθαι, τὸ Φρυγεῖν. Ea canebatur ad ti-

bias, quæ Ἐρυνῶι καὶ Λοὶ dicebātur. Id quoque Phrygiū inuētum, vt etiam Catullus vocarit barbam tibiam. Varro de vita po. Ro.lib. 1111. Ibi à muliere, quæ optima uoce esset, Pergamea laudari: deinde Neniam cantari solitam ad tibias & fides eorū, qui ludis Troicis cursitassent. Hæc mulier olim vocitata fuit Præfica usque ad 11 Poenicum bellum. In quibus verbis, quæ & corrupta ante, à nobis emendata sunt, & lacera, conglutinata, aperte indicat Varro hunc morem præficarum manasse ex Phrygia in Italiam per comites Æneæ. Statius Thebaidos lib. v i. in exequiis Archemori pueri,

Cùm signum luctus cornu graue mugit adunco
Tibia, cui teneros suorum producere manes
Lege Phrygum mœsta. Pelopem monstrasse ferebant
Exequiale sacrum, carmenque minoribus umbris
Utile, quo geminis Niobe consumpta pharetris
Squallida bissenas Sipyllen deduxerat urnas. Vbi
& de tibiæ forma indicatur, & primùm Neniam cantari solitam in funere infantium. A quo, vt puto, quoddam genus legis puerilis dictū est Ννιάτος. Hesychius, Ννιάτος, πνιδαειώδης ρόμος. Horatius,

Roscia dic, sodes, melior lex, an puerorum

Nenia, quæ regnum rectè facientibus offert? Inde Neniam dici cœptæ pro friuolis, & nugis. Nugæ etiā erant propriè quæ canebantur in mortuorum laudem. Plau. Asinaria:

Hæc sunt non Nugæ: non enim mortualia. Etiam origo id declarat. Nam Nugæ Hebraicum & Syriacum vocabulum. Id sonat mœrorē, sicut Nenia planctum eadem lingua. Neque enim Phrygium est, quod putat Grammatici. In Plauto Nugæ & mortualia vocantur carmina præficarum. Gellius: Vos Philosophi mera estis,

ut M. Cato ait, mortualia Glossaria: nam qui collegisti et
lectistis res tetras, et inanes, et friuolas, tanquam mulie-
rum uoces praeficarum. Ergo Neniae Phrygum inuentū,
ut volunt Grammatici. A quibus Cares quoque id didice-
runt. λέγεται δὲ, inquit Pollux, ὡς Φρύγιας δύρεν αὐλὸν θη-
τηποὺν, ὡς περιεῖδει πιστὸν Κάρης παρὰ ἐκσίων λαβόντας. Θρηνῶ-
δεις γένος ποτὸν αὐλημα Καρικὸν. Illud verò μέλος Καρικὸν, quod
canebant ad tibiam, constabat ex Trochæo & lambo.
Itaque quæ apud eam gentem id caneabant mulieres,
vocabantur Καρίναι, à natione. Hesych. Καρίναι, Θρηνῶδοι
μυστικοὶ, αἱ τοῖς νεκροῖς τῷ Θρήνῳ παρεπέμπουσαι ωφές Τεφάς
ἢ Τεκίδη· παρελαμβάνοντο δὲ αἱ αἱ ποτὸν Καρίας γυναῖκες. Quo
titulo Menander & Cæcilius Comœdiā inscripserunt.

**17. Decem coclites.) -deām coclites, que montibus
summis**

Ripeis sedere— *Ques*, pro qui, δρόχαισμος. ita lego.
Coclites, quos hīc vocat Ennius, sunt Arimaspi, præci-
puè cùm de Ripeis montibus agat: in quibus eos cō-
stituunt Herodotus, & alii veteres scriptores. Id nos ad-
monuit vir incomparabilis, quem non nisi honorifice
appellare debemus, Adrianus Turnebus.

**171. Ab oculo cocles.) Non dubium est, quin à
κύκλωψ. Sic duplices Græcorum literas desinentes La-**

tini mutat in S. κύκλωψ, Cocles. ἀλώπηξ. Æolicè Φαλω-

παξ, Valopes: quæ deinde volpes, nō volipes, vt Varro.

172. Apud Cassium.) Eodem errore, quo suprà:

Nam legendum apud Attium.

**173. Quum nox videtur.) In veteribus excusis
Quid nox. Ergo ita & corrigendum & distinguēdum,**

Quid nocti' uidetur? In altis oīa

Cæli clupeo temo superat

Stellas, cogens sublime etiam

Atque

Atque etiam noctis itiner. Coronis Anapæstica ex Iphigenia Ennii, quæ est ex Euripidis Græca. Ita enim Euripides,

τίς ποτ' αρρένεσθε πορθμεύς;

γέροντες εγκύοις τῆς ἐπιλαπόρες

πλεύσασθε αὐτῶν ἐπιμεσηρησ. In quibus vides quid sibi permiserit Latinus Poeta, qui non interpres, sed ne imitator quidem esse voluit. Varronem fugit ratio, qui initio quarti libri ait hæc prolata ab Agamemnone: cùm sint ex persona senis cum Agamēnone verba facientis. Sunt item & alia, quæ ostendunt Iphigeniam Ennii versam fuisse ex Euripide, ut illa apud Festum,

Proæde: gradum proferre pedum

Nicere: cessas! Euripides:

ἀλλ' οὐ πέωντον πόδα, γέγε

μηδὲν υπείκων. Quos verò Trochaicos adducit Gellius ex eadem Iphigenia Ennii, non sunt ex Græco, sed est ἐπαισθόρον ab Ennio insertum fabulæ. Ita enim mos est veterum Tragicorum, & Comicorum, pleraq; de suo addere præter fabulæ argumentum.

174. *Vt Homerus, vocant ἄμαξαν.) Αἴρετο δέ τὸν καὶ ἄμαξαν ὀπίκλωνι καλεῖσθαι.*

175. *Triones.) Næuius. – Trionum hic moderator rusticus. Puto Striones prius dictos à stria, quam proscindendo sulcos, faciunt. Sic & ipse Varro in striam iubet sulcos imprimi. Sic Plinius vetat in arando sæpius striare, id est, sæpius iterare striā. Ab eo ergo Striones: Vt in Tritauus & similibus s, quæ erat aduentitia, periit, sic in Strione quæ nativa erat.*

176. *Valentes glebarii.) Ita vocabant eos rustici. Græci καμίνας, ή γοῦνα βύπλοντος βόας, ιχυροὺς, καὶ βύγλις, Hesychius.*

177. *Inde bene appotus.)*

*Inde bene appotus primulo crepusculo
Domum ire cœpi tramite dextera via.*

178. *Tam crepusculo, &c.)* Fortasse, *Tam crepusculo fere, ut amens, lampadas accedit.*

179. *In Condalio.)* Ea fuit translata ex Menādro. Is enim laudatur ab Athenæo ὡν δακτυλίω.

180. *Reciproca tendens.)* Erit trimeter Iābicus cū principio ἀκροσιχίδος. Sed melius puto ita cōcinnari,

Tendens neruo tela reciproca

*Cōcīta equino. Simile apud Sophoclē in Trachiniis,
— ο δὲ βαρχάς αἴπο*

ἵλας παλίντονα Θύεις

πόξα, ή λόγχας, ρόπαλὸν πε πνάστων. Reciproca, & παλίντονα. Non tamen affirmem esse ex illis Sophoclis versæ. Quanquam Trachiniæ versæ sunt ab Attio. Ex quibus Cicero II. Tusculana Herculis iam propemodū depositi exclamations illas ad verbum ex Sophocle versas adducit. Neque tamen nomen Attii posuit, vt in alteris versibus, quos mox ascribit, non laudat autorem Attium in Prometheo, qui illos versus scripsit, sed Aeschylum, ex quo illi translati sunt: cùm tamen esse ex Prometheo Attii aliquot Nonii & Prisciani indicis cognoscamus: qui illa, quæ extant apud Ciceronem, nominatim ex Prometheo Attii citant. Vtrasque ergo versiones vnius Attii esse hinc manifesto appetet. Et si Ius ipse multò plenior, quam Ciceronis in transferendis poematis Græcis, & aliud seculū redolet, & mehercule longè felicius ingenium poeticum. Quod iccirco admonui, ne fallantur omnes cum eruditio viro, qui in Sophoclem cōmentaria edidit, putatque eos versus Ciceronis esse: Nam profectò fallitur. Sed magis accu-

sandi illi, qui cùm mordicus teneant, atque adeo pertinaciter sibi persuaserint illos esse à Cicerone conuersos, in alium errorem incident: qui tam magnificos versus improbare audent, tanquam à Cicerone poetices ignaro, ut ipsi volūt, cōscriptos. Qui cùm hoc profitentur, proculdubio declarant, quanti futuri essent in hoc genere scribendi, qui, quales sint in existimando, facile apparet.

181. *Neruo equino.*) Tamen Homerus ἀπὸ νύρηφι θοεῖας. Hesych. ιωπίνη Τέσσας, οὐ νύρη πόλις, διὰ τὸ ίωπίων γίνεσθαι τριχών, οἱ δὲ θάμνοι νύρην ιωπίκην καλεῖσθαι. Etiam Virgilius dixit *neruum equinum*.

182. *Quasi cancer solet.*) Ex Pseudolo. Idem est, quod alibi idem, imitari Nepam. Intelligit καρπίνον λοξοβάτας.

183. *Quod αἰδεὶ μάχεται.*) Crebri sunt in hac licentia, ac nimis inuenisti Græci Poetæ: sed maximè Euripides: ut de Polynice, quòd sit ιψεων ἐπώνυμος: de Pentheo, μὴ πέργος εἰσόνησσον. Æschylus de Prometheus, quòd eum oporteat θεραπεύειν ex maliseuolui: de Artapherne nimis putidè, quòd φρένας ἔχει δρόνας. Nam quis sanus Persico nomini etymō Græcum attribuat? Sic Euripides de Thyeste – ἐπώνυμα δεῖπνα Θυέσαι, ut citant Grammatici. & de Apolline,

ὦ χρυσοφεγγεῖς ἥλι' ὥσμι' ἀπώλεσας.

οὐδεν σ' Απόλλων' ἐμφανῶς κληθεῖς Βροτός. Citat Macrobius. Sophocles etiā aliquādo, ut de Aiace. Sed parcius, ut decet sanum, & sobrium poetam, & qui sanè principem locū in theatro Græco obtinet. In Græcis hoc tolerandum erat. At quis ferat in Ennio: item in Plauto,

Quid refert mihi Chrysalο esse nomen, nisi factis probο? Tolerabile quod dixit Ausonius de Protesilaο,

victima quod Troiæ prima futurus erat. At nō ferendū φ
Protesilau m videtur sentire dictū, φ ταχθος ιλάσσετο τὸν
θεὸν. Cùm sit ταχθος λαος: & ταχθοσι λαος similis com-
positio cum Pleonasmo, vt ἐλκεσί πεπλος, ἀλκεσί μαρχος.
184. Inuersum.) Melius alii, in uersu. μεθερμηνθέσ.
185. Iamq; Auroram rutilare procul cerno.)
Simile in Iphigenia in Aulide,

Ἅ. λαυκάνης τόδε φῶς ἥδη

λάμποις ἥώς— Quod hīc λαυκάνην, non idem est
Rutilare, sed tamen pro eadem re usurpatum. Albica-
re dixit Mattius in Mimiambis,

Iam iam albicassit Phœbus et recentatur,
Commune lumen omnibus, uoluptasque.

186. Rutilæ.) Russus & Rutilus idem erat: aut cer-
tè parum intererat. Cato Originum lib. vii. Mulie-
res opertas auro, purpurāque: arsineum, rete, diadema, co-
ronas aureas, russea facie, galbeas lineas, pelles, redimicula.
ita enim ille locus legendus est. Quas Varro vocat Ru-
tilas, Cato russas dixit. Alibi tamen rutilus vocat, Mulie-
res nostræ, inquit, cinere capillum ungitarunt, ut rutilus
esset crinis. Serenus,

Ad rutilam speciem nigros flavescente crines

Vngēto cineris prædixit Tullius autor. Apud Maronē,
Immundum effætos cinerem iactare per agros. Ibi

Seruius, Dicit, inquit, ad discretionem illius, quo utuntur
puellæ. Id genus cineris siebat ex fæcibus vini in cine-
rem redactis. Idque vocabant Fæculam. Ea dicitur
Dioscoridi τεύξ κεκαυμένη. λεωφεις ὄρυχας ἐκβάλλει σω-
ρηνη, ἐτείχας ξανθίζει μετὰ χινίς ἐλαῖς νύκτα ὅλη συγχε-
δοῖσα. Conciliabatur ille color & θάψω. Quæ vt puto,
idem faciebat, quod Russum, seu Ruscum genus vir-
gulti. Ab eo dixit Russea facie Cato. Vocabatur & σκυτ-

κόνιδον id genus virgulti, & δαίφορον nonnulli τὸ σκυδικὸν interpretantur. Cratinus Hipponicum quendam vocavit σκυδικὸν, quod πυρρὸς esset, id est rutilus. Apparet Rutilem πυρρὸν εἶναι, Russum ξανθόν. Apud Catullum ex Apuleio legi debet: Dentem atque russam defricare gingiuam: Russam gingiuam, id est, dentes dicit habere Engnatium: quia eum colorem contraxerat ex lotii defrictione. Lotii verò color russus est, maximè ἐπειδὴ παλαιωδός, ut vocat Strabo. Itaque quod plus russam gingiuam haberet, eo plus vrinæ ebibisse videretur.

187. Ne quid scorteum adsit, ne quid morticinum.) Ouidius,

Scorteæ non illi fas est inferre sacerello,

Ne uolent puros exanimata Deos. Videtur & apud Græcos in sacris hæc lex fuisse, ὅτι εἰσαγένετοι οὐταν δύον. Citat interpres ὄψις τῶν Aristophanis.

188. Morticinum.) Morticina κερέτεια dicebantur, ut superiori exemplo demonstratum est. Etiam Morticinus erat conuicium in tetros & exangui facie homines. Plaut. Persa,

Non hercle, si os perciderim tibi, metuam morticine.
Græci vocant δημητρίους & δημητριακούς. Plutarchus interpretatur νεκρώδης. Ab eo Cadauerosa facies Terētio. Latinietiam vocant Cereritos, postea Cerritos, interpretantes illud, δημητειακούς.

189. Multis nomen, &c.) — *Multis nomen*

vostrum, numenque ciendo. Coronis Anapæstica.

190. Homerus, & aliquoties Liuius.) ἡ, καὶ κανένοις εἰπ' ὁφρύπινος Κρονίων.

191. Flexanimat aquam.) Et mancus, & corruptus locus. Ita explendus est,

Flexanimu, tanquam lymphata, et Bacchi sacriss.

Commota— Ex Pacuvii Teucro, ut citat Cicero.

192. Halcyonis ritu.)

*Flex anima, tanquam lymphata, et Bacchi sacris
Commota, in tumulis Teucrum commemorans meum,
Alcyonus ritu litus peruolgans feror.*

193. Peruolgans.) Peruolgant sidera cælum. Lucret.
Fallitur Iunius Adrianus, qui peruolans legit. Quæ le-
ctio Vertranio quoque temere recepta est.

194. Furor.) Feror. Apollonius lib. IIII,

—πυλόντι δ' οἴη

λυγεοῖσιν κτ' πόντον ἄμ' ἀλιωόνεατι φορβῦματι.

195. Ritus.) Ritus institutum, ut interpretatur Varro. Castum vocabant etiam veteres, ut apud Nonium, Varro Rerum humanarum lib. I. Nostro ritu sunt facienda ciuilius, quam Græco castu. In casto Cereris esse dicebantur, qui Cereri operabantur. Festus, Minuitur populo lucitus, cum in casto Cereris constitit. Historicus quidam in Collectaneis Sudæ: ταὶς δὲ μητραιάς ωδὴ Π' ὠμάσιοις, ἢ καὶ ωδὴ περοφρυξίᾳ αὐτοδαδιότες καστιας ἐκάτετο μητρος θύμενε. Varro, et Religiones et Castus id possunt, ut ex periculo eripiant nos. Hic Castus ταὶς αἰνέας. Ergo in Casto Cereris esse πὸ ἀγένειαν δημιουρού. aliter, Puriter facere Ce-
reris. Nouius Attelianarius,

*—sequere me, puriter facias, uolo: Igni, aqua uolo hunc
accipere— Hoc annotaui, quia ritus & castus idem, ri-
tus & castè πὸ ἀγένειας.*

196. Repte perfectis sacris volt accipi.) Ex Attii Trachiniis videtur acceptum. Nam plane est ex illo,

*αὐτὸν δὲ ἔκενον, θύτ' αὐτὸν καὶ θύματα
ρεῖξη κατέρωθι Ζεὺς τῆς ἀλώσιως,
φρόντισιν καὶ οἰκοτε—*

197. Apud Attilium.) Apud Macrobius perpetuā

citatur Attilius pro Mattius in Mimiambis. Iste verò est, qui integras fabulas ex poetis Græcis vertit. Eum Cicero durum vocat. Miror tamen cur ille sit à Volkatio non solum in numerum Comicorum relatus, sed & Terentio prælatus.

198. Cape, cæde, lude, conde.) Plautus Curculione, Cætera rape, trahe, fuge, late. In Pseudolo,

Rape, clepe, tene, harpaga, bibe, es, fuge. Diphilus apud Clementem & Iustinum,

Δρπα? ἀπελθών, κλέπτι ἀποσίπει, κύκα
μηδὲν πλαυηθῆς —

199. Nulla res neque cicurare.) Ita distingue:
—nulla res neque

Cicurare, neque mederier potis est, neque

Reficere. Curare pro Cicurare dixit Nigidius in historia animalium: Omne pecus indomitū, habet quidam in se ferum: sed tamen ea natura est, ut curari, et domari possit. Sciebat enim Hipponem, à quo hoc accepit, dixisse θεοφράστῳ. Theophrastus lib. i i i. i s o p. καὶ τοι φοῖν Ιππων ἀπαντήσειον, καὶ ἕμερον ἔτι καὶ θεοφράστῳ μέρον. μὴ θεοφράστῳ δέ, αἴγειον. Ut pulchrè huc resperxerit Horatius,

Nemo adeò ferus est, ut non mitescere possit,

Si modo culturæ patientem accommodet aurem.

Tragicus quidam apud Plutarchum,

καὶ τὸ κάτωρον φειξαύχει' τὸ μένον γαστή,

πάγις δ' αὐτὸν γειτεῖσαι σκοτιόθων νέα

κλίνατ, παλαισσοῦ παντὸς δύμαχεσερον. Attius:

—neque in tanta quisquam est, neque tam ferox,

Abundans fortunis: neque illum est ingenium tanum, neq;

Cor tā ferum, quod non labatur lingua, mitescat malo.

Neque fera hominū pectora fragescunt, donec uim per-

senserint Imperij-

Si non ita olim continuata erant apud Attium, tamen in illis valde sententia cohæret.

200. Cicum.) In Hesychio, *μικρὸς, σλαχέρνος* enarratur.

201. Densum siccum non inter duo.) Interdicto, vt in Captiuis, Dum pereas nihil interdicto dicant usuere, *εἰδὲν διάφορον ποιῆμα, ἀδιάφορα*. Tamen apud Plautum hodie in Rudente interdum legitur, & leuiter letio immutata est. Sic enim habet, *Eluas tu an exungare cicum non interdum*. Tamen vt citat Varro, *densem cicum*, est simile illi Theocriti, *θρῖξ ἀνὰ μέστην*. Idem alibi dixit, *Pluma non interest*.

202. Hehe.) In veteribus excusis hebæ, vt sit *αιγῶν*.

203. Pompilium.) Huius meminerat in Menippæa *ὄνος λύερς*. — *Musarum Pompilius clueor*.

204. Apud Lucr.) Apud Lucillium: Atque aliquos ibus ad rebus clepsere foroque.

205. Apud Mattium.) Est Mattius ille, qui & Mi-mambos exemplo Herodoti *λογίμιος* scripsit, & Iliada Homeri transtulit, vt Liuius Andronicus, qui ducentis aliquot annis anteā Odysseam Homeri Latinè verterrat. Fuit & doctissimus, & C. Cæsar's amicissimus. Huius nomen variè deprauatum est apud veteres Grammaticos. Apud Macrobius Attilius. Apud Nonium Crassus lib. xvi. Iliados, *socū nunc fitē uiri*. legendum, *Cn. Mattius*,

Nunc socū nunc fitē uiri — Homerus,

αἱρέπες ἐστὲ, φίλοι — Etiā nomine Cassii perperam citatur, vt apud Priscianū, *Nimius Cassius Iliados lib. xxiii*.

Nam non conniv oculos ego deinde sopore. Restituc
Cneius Mattius Iliados lib. xxiii. ex illo,

Οὐ γὰρ πῶ μύσαν ὥστε οὐδὲ φέροισιν ἐμοῖσι. Apud Diomedem alio modo corruptum est, Cn. Atticus x x Iliados. Ille hiat herbam moribundus ore. Puto corrigendū:

Ille hiat animam moribundior-

αὐτὰρ ὁ θυμὸν ἀΐσθε, καὶ πῦρ γε. Apud Gellium lib. vi. cap. vi. male Trinatius, pro Cn. Mattius. Dum det μηναιντι πρæpes Victoria palmam. i. l. a. d. n.

- φόνε δαιμον

Ἄγμα διακρίνη, δῶν δ' ἐπέροισι γε νίκη. In eodē Gellio diserte Mattius legitur. sed pro xiiii Iliados, scribendū xxiiii Iliados.

An maneat specij simulacrū, in morte, silentū. i. l. a. d. f.

Ως πόποι, οὐδὲ οὐδὲ οἴδε οἱ μοισι

Ψυχὴ οὐδελανον - Apud eūdē recte Mattius Iliad. xx i.

Altera pars acij intasset fluminis undam. i. l. a. d. φ.

Ηδεις οἱ ἄλλοι ἀπυζόμενοι φοβεόντω. Male apud Priscianum Mallius.

- celerissimus aduolat Hector.

- οὐδὲ αἴσθε φάγει μογές ἔκλωπ. i. l. a. d. μ.

206. Corpora Graiorum mōrebar mandier igni.) Scribendum mōrebant, vt appareat ex Homero,

Ως δ' αὔτως ἐπέριθεν ἐϋκνήμετες ἀχαγοί

Νεκροῖς πυρκαίης ἐπενήνεον αἰχνύμενοι κῆρ. i. l. a. d. n.

207. Manducum.) Ego tamen pro manducone, non pro obsonio inuenio in Attelana Pomponii,

Magnus manducus camelus cantherius. Apud Plautum Manducus est μωρωλυκῆον quod in ludis circunferebatur inter cæteras ridicularias, & formidolosas personas, magnis malis, latéque dehiscens, & clare crepitans dentibus, in Attelanis præsertim. Juuenalis,

- tandemque rediit ad pulpita notum

Exodium, cùm personæ pallentis hiatum

In gremio matris formidat rusticus infans. Intelligit manducum: quem magnis dentibus effingebant, vt dixi. Dentes enim magnos, & voracitatem attribuebant nocturnis illis terriculamentis. Quo nomine factum, vt Lamiam puerorum infantium deglutricem fingerent. Inde Pomponius Attellanarius poeta, inscripsit exodium quoddam Pythonem Gorgonium: qui nihil aliud erat, vt puto, quām ille Manducus, de quo dixi. Nam Pythonem pro terriculamento, & Gorgonium pro Manduco, quia γεργόνες cum magnis dentibus pingebantur. Itaque apud Nonium ita leges: *Gumiæ, gulosi.* Lucillius libro x x x,

Ilo quid siat Lamia, & Psycho oxyodontes,

Quò uenient illæ gumiae, uetulæ, improbae, ineptaæ. Nā apud Nonium hodie Geniae pro Gumiæ perperam legitur, & versus Lucillii deprauatissimi sunt. Oxyodontas ergo vocauit, propter eas caussas, quas superius assignauimus. Gumiæ vero: ita vocabantur antiquitus gulosi. Idem – *compellans gumiæ ex ordine nostros.*

Apud Festum legendum est, *Degumiare*, non *degunere*, id est detorare, degustare. Apud eundem disertè scriptum est *Gumia: Ingluuiæ, inquit, à gula dicta.* Hinc & *ingluuiosus*, & *gluto, gulo, gumiæ, guttur, &c.* Id manifestò est à Græco γέμως, quod significat πλήρωμα τῆς ρεώς, ἔρυθρα. Saburram Latini vocant. Itaque qui nimis se ingurgitarent cibo ita dicti ab eo, vt apud Plautum saturæ mulieres dicuntur Saburratæ. Ergo Manducus persona Attellana, & Lamia, & Pythones ὥξυόδοντες pingebantur. Et Manducos quoque vocabant gulones, quos & gumiæ vocatos esse ostendimus. Et mattici etiam dicebantur à magnis malis, non quasi malatici,

vt vult Festus, sed quia μανίας veteres Græci ταῦτα γένεας vocabant. Vnde etiam γάρ θωρες, in Comœdia gulosi. Sed modus esto. Quare ad reliqua.

208. Obscœni interpres, funestique ominis autor.) Ab illo:

Δρυαλέων, πολέμοιο τέρας μετὰ χρονίν εὔχευστε.

209. Pappum Mæsiūm.) Mæsius maiorem significat Oscal lingua, distortione oris, ut mos eius gentis erat. Quare Maius mensis apud eos Mæsius dicebatur. Pappus Mæsius, id est senex. Suprà ubi dicit in Attellanis senem puppum dici, admonuimus legendum esse Pappum, cum ex huius loci coniectura, tum ex Attellanarum testimonio. Pomponius enim, qui in ea scena versatus est, scripsit fabulam titulo, Sponsam Pappi, & Agricolam, & Hermiam pappi. Quare fuerunt nomina quædam propria sordidarum personarum Poetis, ut Comicis Mæson, de quo Festus & Athenæus. Satyricis Autolycus, Burria, teste Diomede. Attellanis Manducus, Pappus, Macus, Bucco, Sagaris. Etiam senes Comici propriis nominibus ita distinguebantur ab Histriobus, ut quidam diceretur πάππος ἀρχόντος, alias πάππος δεύτερος, &c. Pomponius Pictoribus:

Pappus hac in ædi habitat senica, non sequitur senica.

210. A quo rustici pappū Mæsiūm, non Mæsiūm.) Inuersa sunt hæc pro, A quo rustici pappum Mæsiūm, non Mæsiūm. Vult enim probare quæ diphthongo scriberentur à nonnullis simpliciter enuntiari. Et alibi dixerat hædum in vrbe, rure autem hedum dici. Itaque Festus ait propriè rusticorū fuisse, ut diphthongos non pronuntiarent, & quod rectè Aurum diceretur, ipsos Orum dicere.

211. Cæcilius ne rusticus fiat.) Scribendum

— Cæcilius Prætor ne rusticu' fiat. Diomedes docens, quomodo in litera fiat barbarismus ita scribit: Ut, inquit, si quis detracta a litera Pretor dicat. Luallius, Prætor ne rusticus fiat.

212. Obscenum, quod nisi in scena palam dici non debet.) Apud Sophoclem in Aiace:

— μὴ δὲ ἐποκλίως γέοις Δάκρυε — Interpretantur nonnulli Grammatici ἀπεπῆς, οἵοις ὅπερι τὸν οκλαντό. Quare ita vera esset Varronis sententia.

213. Quod puerilis turpicula res in collo quædam suspenditur.) Fascinus, vel Fascinum dicitur veretrum. Horatius, minùs ue langue: fascinum. Videtur ita dictum, quod depelleret fascinationes, ut ex hoc loco cognoscimus. Itaque pro amuleto ē collo pueris suspendebatur. Hinc præfiscini ἀβαστατώς. Plaut. Asinaria: — sequere hac ergo .

Proficisci? hoc nunc dixerim. nemo etiā me accusauit
Merito meo. Lege. Præfiscini hoc nunc dixerim.

Titinius, Setina,

Paula mea, amabo, poltu ad laudem addito præfiscini,

Ne puella fascinetur — Hunc locum Titini habuit in animo Serenus, cùm scribebat de Fascino.

214. Scœux caussa.) Vel, bonæ scœuæ caussa, vt legitur in editione Romana. Ita etiam Festus: Scœuam uolgas quidem ἐτ in bona, ἐτ in mala reuocat, cum diunt bonam, ἐτ malam scœuam.

215. A quo dicuntur Comitia, aliudue quid fit, aut sinistra, quæ est.) A quo dicuntur Comitia, aliudue, quod fit aui sinistra, scœua. Minùs prudenter hīc quædam mutata sunt in Romana editione.

216. Aui sinistra.) Ita dicebātur aues prosperæ. Cōtra, impedientes aues aut dicebantur Arculæ ab arcen-

do: Aut Cluiiæ: quia difficultia vocabant Cluiia, ad verbum ἀποστάντι: Aut remores aues, à remorādo: Aut Inebræ & Enebræ. Eo nomine omne obstaculum intelligebatur. Aut alteræ aues: cùm alteræ superuenirent, quæ felici auspicio vitium facerent. Aut Voisgræ, quæ se vellēdo malum auspiciū faciebant. Eas intellexit Statius: — simul ora recurvo

Vngue secant rabidæ, planctumque imitantibus alis
Exagitans Zephyros, et plumea pectora cædunt.

Æschylus Persis:

μεθύσερον δὲ πίνον εἰσπαῖδρόμω
πέροις ἐφορμαγόντα, γὰρ χλαῖς καὶ εὔ
πίλοντα —

217. Qui adest, assiduus.) In eadem sententia Q. Cicero in libello de Petitione consulatus: *Iam assiduitatis nullum est præceptum: uerbūmque ipsum docet, quæ res sit. Prodest quidem uehementer nunquam deesse, &c.* At Plautus etiam iocando extulit verum etymon, in Truculento:

Postidea ego tota tecum, mea voluptas, usque ero
Assiduo. D. I. Imo hercle uerò ac tubo muelim.

218. Decretum est stare.) Hic vñ testimonium Ennii diuulsum est: & ex vno facta duo. Neque id solum erroris admissum: Corrupta enim sunt quedam propter diuulsionē, ac distractionem duorum membrorum. Quare ita luxata in suum locum restituenda sunt, deinde emendanda: *Decretum est stare corpora telis, quibus concidet fossim obrutus.* Quæ verba non multū absunt à Seniorum ordine, & lege. Quanquam cō magis inclinat animus, vt ista putem concinnanda esse,

— corpora telis

Decretum stare est, quibus concidet obrutu' fossim.

219. Stare corporateliſ.) Eleganter, vt idē dixit,
ſtare poluere Cælum. Quocirca nihil mutandum.

220. Hoc verbum Ennii dictum a fodiendo.)
Nimirum *fōſſim*. Ita enim legendum pro faxim. Sed
qui lectionem mutarant, decepti sunt consuetudine
Varroñis. Ille enim & nomina, & participia, & aduer-
bia, & alias plerasq; omnes partes orationis vocat verba.

221. Apud Ennium.) Hic ea, quæ sequuntur, per-
peram diu ulſa eſſe, & connectenda cum superioribus
demonstrauiimus. Quare testimonium aliud Ennii de
verbo Muſſandi deest: aut illud ex v i. Annali:

Intus in occulto muſſabant – aut aliud,
Nanque decet muſſare bonos – Vtrunque refertur
à Sex. Pompeio in Fragmentis.

222. Quod minimum eſt neque, vt aiunt, mu-
ſacere audent.) Allusit Lucilius,

Nec laudare hominē quenquam, neq; muſacere unquam.
Charisius citat. Muſcanum eſt, vnde dicuntur Muſire:
ſicut $\chi\nu'$, porcorum: vnde Grunnire.

223. Di monerint meliora.) Ex Pacuvii Chryſe.
Nonius.

224. Pipulo te differam.) Περικωνίγι dixit Ari-
ſtophanes Equitibus: ſicutum & ipsum à cātu Gallorum,
vt & illud à pipatu pullorum.

$\alpha\pi\pi\nu\delta\iota\varepsilon\iota\tau\iota\mu\vartheta\vartheta\alpha$, $\pi\iota\iota\iota\kappa\gamma\iota\kappa\kappa\alpha$. Pipare Oſci
dicebant, pro eo quod eſt eiulabundē conqueri. Ab eo
cocus iſte in Aulularia pipulo differre dixit. Pro quo e-
rat in x ii Tabulis Obuagulari. c vi TESTIMONIUM DEFVERIT, IS TERTIIIS DIEBUS
OB PORTVM OBVAGVLATVM ITO.

225. Animus cum pectore latrat.) Scribēdum:
- animusque in pectore latrat. Quod imitatum

ex Homero, libro xx Odysseæ:

Πολλὰ δὲ μερμύληξε καὶ φρένας, καὶ θυμόν,
Ηὲ μεταίχας θάνατον πεύξειν ἐκάστη,
Ηὲ τὸ εὖ μνησῆρον ὑπερφιάλοισι μηγῆναι.
Υἱατα καὶ πύματα, κραδίν δέ οἱ ἔγδον υλάκηζο.
Ως δὲ κώων ἀναλῆσθε σκυλάκεων βεβαῖσσα
Ἄνδρὶ αὐγοίσασθε υλάει, μέμονεν τε μάχεσθαι.

Quæ docent, ita coniungendos duos locos Ennii:

-animusque in pectore latrat.

*sicuti si quando uinclo uenatica aeno
Apta solet cani' forte feram si ex nare sagaci
Sensit, uoce sua nictatque, ululatque ibi acutè. Apud*

Festum annotatur Latrare possum esse ab Ennio pro poscere. Sed non puto hunc locum intellectuisse, aut perperam eum sensisse. quanquam pro Poscere Lucretius usurpauit.

226. *Gannuit odiosus omni totæ familiæ.) Melius oggannuit. Ganniunt canes gestientes ob herorum aduentum, ut apud Lucretium:*

-gannitu uocis adulante. Et Homero γάνυθα semper est gestu quodam oris exprimere gaudiū ob amici, aut aliis cari aduentum.

*Οὐ δέ γδ' οὐδεμάχοιο δάκρυδρο Αλεγλωσείδαι.
Ἄνδρι φίλω ἐλθόντι γανύσεται, ὅππότε πενθή
Ἐκ Τροίης σωὶς τιστινεώμεθα κῆροι Αχαϊών. Ιλιάδ. ξ. Item:
--τῷ δ' ἔθνι χωὴ καὶ τήπατέ τέκνα*

Οἴκαδε νοσίσαν παίσαται, δὲ γάνυσται. Οδυσ. μ'. Hoc voluit Pindarus Pythiis, & δέ μολόντων πάρ μαλέρος ἀμφὶ γέλως γλυκύς ὥρσιν χάρειν. id est, δέ οἱ μολόντι γανύσατο μῆτηρ.

227. *Tantam rem dibalare ut pro nihilo habuerit.) Dibalare pro deblacterare non ineptè dictū*

videri posset. Ego puto dibalare rem, καταφαγῆν τὸν γόνον. Sic Nicostratus apud Athenæum ἀσθενώμεν. Hoc sicutum à Gallorū pipatu, ut suprà admionuimus, illud à balatu pecorum.

Ἐστί διονύδροι μοι καταλιπόντος τῆς πατέρος

Ἐπωσιαερογύλικα, κάρχεινοντα. Sic ἀποκωκόση φυγήν
Æschylus dixit, αὐτὸν τὴν ἐκπνοῦσα. Ergo videtur exclamatio in eum, qui bona sua lancingauerat: qualis Alexidis Comici apud Athenæum, — καταφαγῆν

Aὐτὸς ποσῦ τ' αργύρειον; Tantam pecuniam dibalasse, abliguriisse?

228. Hæc, inquam, rudent.) Plenius apud Noniū ex Lucillii libro v 1,

Hæc, inquam, rudent è rostris, atque hinnilitabit,

Concursans uelut angarius, claréque quiritans. Hodie in recentioribus Nonii codicibus legitur arenarius. At in superioris memoriae excusis ancarius. Quod etiam retinet calamo exaratus codex. Nos angarius fecimus.

229. Volutare ululantis.) Puto uolutares ululantes. Volutares sues, qui & Colluuiares, quod in colluuiie nutritrentur. Χαμεννάδης ait vocari Appion Grammaticus apud Hesychium. Dictum ergo in homines spurcos & quasi cœno & colluuiie demersos, de quibus Varro Prometheo lib. 1. In tenebris ac sulla uiuunt: nisi non forū, hara, atque homines qui nunc plerique sues sunt existimandi.

230. Tibicina maximo labore mugit.) Acroteleuticum ex Sotadico carmine.

231. Maximo labore.) Plinius de ramis loquens, Tunc extenti buccarum sinus perlucēnt, oculi flagrant labore percussi.

232. Clamor ad cælum voluendus per æthera vagit.)

vagit.) Poterat sic,

*Clamor it ad cælum uoluendu: per æthera uagit. Sed
vera lectio, ni fallor,*

Clamor it ad cælum, uolitatisque per æthera uagor.

Idem Ennius:

*Qui clamas oppugnantes uagore uolanti. Vbi va-
gor volans, vt h̄ic volitat vagor.*

233. Esueta frendice frunde frutini suauiter.) Hæc est lectio veterum excusorum. Extabunt quidam, vt puto, qui quòd tam deploratis vulneribus manus admoueam mirabuntur. Sed & non deerunt etiam, qui in minimis me commemorari, grauiora præterire conquerentur, vel potius calūniabuntur. Quare vtrisque satisfacere possumus, si nec ea prætermittamus, & aliquid verisimile afferamus. Videtur igitur mihi hæc lectio ex his vestigiis erui posse: Eiusdem ab Irundine nefrendefritinni suauiter – Nunc redundæ sunt caussæ.

234. Ab irundine.) Ita eruendum ex illo corrupto frendiæ. Non dubium est ita legendum maximè propter verbum fr̄tinnire, quod est hirundinum, πὸ ψιθυ-
εῖσην, vt infrà aperietur. Hic locus postulat, vt enarremus locū Aristotelis in Poeticis à nullo haec tenus explicatum. Verba illius magni magistri sunt hæc, ἐξην-
αὐτὴν ἡ ἐνεγκέν, ἡ ὡ τῷ Σοφοκλέος. Τηρεῖ οὐ κερύδω φωνή. In Tereo non dubium est, quin ageretur μεταμόρφωσις Proches in hirundinem. Quare ad imitandam vocem hirundinis, dum ea μεταμόρφωσις ageretur, adhibuerūt τὴν κερύδω, radium textorium, quæ ob id dicta est ωψίη πὸ κρέκεν. Iccirco in Epigrammatis Græcis scribitur:

Κερύδαις ὄρθροι λάλοισι χεισθόπωνοις. Apparet ætate Sophoclis hydraulica organa non fuisse. Nam postea usi sunt antiqui hydraulicis ad imitandam mi-
N.i.

nurritione m̄ auicularum, quæ Vitruvius vocat Engibata, & Merulas. Sanè videtur Attius vertisse Tereum Sophoclis. Ex ea fabula Attii Nonius recitat versiculū, qui ad hanc rem facere videtur:

*O suauem linguae sonitum, o suauitas conspiratum
Animæ. vbi cōspiritum manifestò ex ouawna ver-*

sum. Est autem admirantis vocem hirundinis, aut lusciniae, quæ in eo Dramate introducebatur.

235. Nefrende.) Nefrendis, & nefrendus puer, vel senex, ὁ νεφρός, qui dentibus frendere non potest, id est frangere. Frendere duo significat, τὸ ἐμπειρόντος ὁ σόρτας, τὸ ἐμβρύκην. Pacuuius Antiopa:

- perdita illuuiie, atque insomnia

*Frendere noctes misera, quas perpesta sum. Sic enim
coniunge hæc duo exempla: quorum primum addu-*

citur à Charisio, alterum à Nonio. Deinde frangere: unde nefrendus, qui per ætatem adhuc dētibus frangere nō potest, vel senex, qui dētes amisit. Liuius Andronicus,

*Quem ego nefrendem alii lacteam immulgens opem.
Inde nefrendes porculi: Inde frendere fruges, τὸ ἐπεικήν.
Pacuuius Antiopa,*

Fruges frendo solas, ac sicut robore. Serenus,

Copia farris uti frendentibus eruta saxis. Hinc fren-

dere fabam, & fressa faba, ἐρεψίος. Attius Troadibus:
*Saxo fruges frendam: σιποποίησο. Transtulit enim ex illo
Euripidis,*

*τέποις μὲν θεραποιοῖσιν ἡ θυρῶν λάτειν
κλῆδας φυλάσσειν τινὰ τεκχσαν Εκποεῖ.
ἡ σιποπιεῖν, καὶ πέδων κοίτας ἔχειν.*

236. Fritinni.) Ergo nefrendefritinni, pro ὁ νεφρός ἡ
δύρεζε. Nam fritinnire proprium hirundinum. Varro
Virgula diuina:

*Et pullos peperit fritinnientes,
Quos non lacte nouo leuata pascat,
Sed pancarpino ocimo coacto
Libamenta legens caduca Veris.*

Ad quos tum uolucres uenit pusillos,

Vsque ad limina nidica, esca uilis. Hi luculentissimi versiculi à nobis non solum emendati sunt, sed & quòd quatuor locis dispersi sunt apud Nonium, in unum corpus collecti, & digesti. Valde enim delectant me hæ reliquæ veterum autorum, tāquam quædam ex naufragio tabellæ.

237. Sues auoluerat.) Ex his deprauatis suspicor eruendum hoc: *A sue: suboluerat, ita rudebat.* Suboluerat ei de facto, inquit quisquis est Comicus ille: eos clamores edebat. Lucilius,

Hæc, inquam, rudet è rostris, &c. Rudere suum, & leonum, & aliorum animalium. Ouidius, & Persius asini attribuunt. Tamen oncanta si, non rudunt. ὅγειν.

238. Ita trude.) *Ita rudebat, videtur legendum. Suspicio* Varronem, *rudebat, pro grundibat in Cæcilio legisse.* Nonius, *Etiam hominum esse grunnitum Cæcilius Imbris designat.* Quæ verba Cæcilius desideratur in Nonio, ea protulit Diomedes, sed fabulæ non meminit:

— ita cruento ore grundibat miser. Videtur hunc locū intelligere Varro: sed *rudebat, pro grunnibat legisse.* Quanquam hæc sunt non certi iuris, sed arbitrarii.

239. Neque in re, neque in iudicium AEsopi, neque theatrides in colace nexum.) Ita in illis, quos semper sequor, antiquitus excusis legitur. In quibus videtur transpositum nomen fabulæ, cùm ita legendum sit, *In Colace, Neque in rem, neque in iudicium*

Æsopi, neque theatri des nexum.

240. Per lætitiam liquitur animus.) Apollonius
— τῇ δὲ ἐντοδε κατέβετο Συμῆς ἀκτῇ, & ιάνετο Συμὸν
Τικορύν.

241. Aliquando liquitur.) Liquitur vetere declinatu. Varro lib. 111. Rerum diuinarum. L. Scipio cùm aurum haberet in cista uniuersa, fulmine ita est ictus, ut cista esset integra, aurum colliquisset. Quæ nos emendauimus, cùm propè deplorata sint apud Nonium. Simile apud Plutarchum Symposiacis: Επωληχίων Δρυπῶν ξυλίνοις ἐγκραμμένων ἐλύτεοις, τὸν μὴ δρυπῶν συζέσσαι ταύτα, πὸ δὲ ξύλον ἀθικτον, γὰρ ἀπαθής θύρες θῆναν.

242. Enim uero gladii:lingula.) Desunt paucula, quæ expleri possunt ex Gellio.

243. Vitulantes.) Næuius Lycurgo:

Vos, qui regalis corporis custodias
Agitis, ite actutum in frondiferos lucos, ubi
Ingenio arbusta innata sunt, non obsita.
Ducite eò argutis linguis mutas quadrupedes:
ut in uenatu uitulantes ex auis
Locis, nos mittant Pœnæ decoratos feris.
Alij sublime alios saltus illicite, ubi

Bipedes uolucres lino linquunt lumina. Quod toties
in his Coniectaneis fecimus, h̄ic præstitimus: quatuor
exempla ex Lycurgo Næuii à Nonio diuersis locis ci-
tata h̄ic in vnum conglutinauimus, & verba mendosa
emaculauimus.

244. Auitula.) Macrobius, à Dea Vitula. Puto Var-
roneum rectè iudicasse. Id enim est μοιχᾶν Græcè. Me-
nander Hypobolimæo,

— μικρὰ παναργίας ἐπεὶ
πέμποντες γόπι δι' αὐτοῦ εῖσιν ἐμοχίσαντες

μήτηρ ἐώχε τῆς κόρης ἐφ' ὅρμαντος. Ita reddes Comicis senariis,

*—cūm minusculas Quinquarias
Celebrantes isti toto uitulabant foro,
spectabat in pileato mater virginis.*

245. In Dolo.) Forsan erat scriptum in Obolo. Nam ita citatur Cæcilius compendiosè, pro Obolostate: quam etiam Comœdiam Grammatici Latinè vocant Fœneratorem. Eodem modo in Nonii libris calamo exaratis citatur Pacuuius in Dolo, pro Duloreste. Idque verum puto. Nam versus qui adducuntur ex ea fabula, cum iis verbis, quæ producit Festus, & Nonius, cohærere possunt ita:

*Hicine is est, quem gratia formæ ante omnes nobilitaturos,
Amplus, rubicundo colore, spectu proteruo, ferox,
Caperata fronte? —*

246. In Demetrio.) Non est Ennii, vt putat Vertranius, sed Turpilii. Ea versa est ex Alexide. Ex cuius Demetrio hæc producuntur ab Athenæo, libro viii,

*ωφέπον μὴ εἰ πνεύσῃ Κόππᾶς, οὐ νότος
ἢ τῇ θαλάτῃ λαμψεῖς, ιχθῦς δὲ εἴνυ
γέρι φαγεῖν — Turpilius Demetrio apud Nonium:
Antehac si flabat Aquilo, aut Auster, mopia
Erat piscati —*

247. Persibus, a perite.) Scribo, Persibè, peritè. Persuaserunt Itali Vertranio, legendum Persicus. At nos id disertè negamus: Nam apud Festum quoque legendū Persibus, pro Persicus. Quippe simplex fuit Sibus. Festus, sibus, callidus, uel acutus.

248. In Lampadione.) Nescio an in Lampade. Nā Alexis, & Antiphanes citatur ab Athenæo εἰ λαμπάδι.

Quanquam Lampadione, eodem modo dictum, quo
I^rae*lōn*. vt apud Plautum, & Varronem Agathone.

*Quid tristiorēm uideo te esse? quem angit hæc
Lampadione? quid? familiaris filius
Amai ne? spes isthæc est argentaria,
Ideoque scapulæ metuunt urgidemiam.*

249. In Agedone.) Nescio an in Agone. Alexis citatur ἐν αἰῶνι apud Athenæum: an in Aedone. Ea est fabula Liuii Andronici apud Priscianum. Si Tragœdia est, nescio an in Ægæone. Eā scripsit Euripides. Ex qua etiā hos versus diuersè citatos in unum coniunxi:

*ποίαν σε φῶμόν γαῖαν ἐκλελοιπότα
πολυεξεργάθαι; γῆ δὲ πίς πάπρας θ' ὄρος.
πίς εὖθις ὁ φύσας; πολὺ κεκήρυχα παῖς;
πίστις ὀνόμαζεν τὴν δέκατην μήτηρ τόκον;* Primos tres reperies apud Clementem Alexandrinum: quartum apud interpretem Aristophanis.

250. Caudatus.) In illis, qui olim excusi sunt, *Caudatus*. Manifestò legendum *Cluadatus* ex Festo, qui id interpretatur dulce, & iucundum. Et alibi apud eundem *Glucidatus* scribitur, eodem sensu, *ῳδὴ τὸ γλυκώ*.

251. *Præbia*, a *præbendo*.) Scribendum, *Proebia*, a *prohibendo*, vt etiam in Festo: *Proebia* Verrius vocari ait ea remedia, quæ Caia Cæcilia vxor Tarquinii Prisci inuenisse existimatur, & immiscuisse zonæ suæ, qua *præcincta* eius statua est, in æde Sangi, qui dius Fidius vocatur. Ex qua zona periclitantes ramenta sumunt. Ea vocari ait *Proebia*, quod mala prohibeant. Eandem vini habebant annuli apud Græcos, qui dicebantur φυσικοὶ δακτύλιοι: & intus erant peruii & cassi, vt scribit Artemidorus. Ab eo scriptum in Cerimoniis flaminis Dialis: ANVLO, NISI PERVIO, CASSO Q.

NE O I T I T O R. Habebant & aliquid ἀλεξίφθονον annuli ferrei, qui dicebantur Samothracii. Eorum meminit Lucretius.

252. In Technico.) Nescio an Cæcilius, qui s'xpeditatur in Fallaci, vel Fallacia. πεχικὸς enim Fallax.

253. Vt si lorum.) Omnes antiquitus excusi, ut sic totum. Ego indubitanter lego, Proebia à prohibendo usitatum, id est παρηγόρων. Proebia τὰ ἀλεξίφθονα, amuleta. Poterat & legi Proebra, sicut Inebra, Enebra. Et sanè eā puto rectam esse lectionem: & ita legendum esse in Festo, vt Inebra ab inhibendo, sic Proebra à prohibēdo.

254. Confiant a conficto, cōuenire dictum.) Scribendū, Coniuncti à Cōnīcto, cōuenire dictū. Sed hæc scriptura est ex veteri errore librariorum, qui permittere, pro perbitere, & mutare pro imbitere scribebant. Omnino Cōbito, eodē modo declinatū, quo imbito, in eo in Epidico Plauti, & præbito præuenio in Pseudolo: & rebito in Capti. redeo: & perbito, pereo. Ennius Ecuba:

Sed non scripsisti, quis parentem, aut hospitem

Necasset, quo quis cruciatu perbiteret. Plaut. Captiuis,

Qui per uirtutem perbitat, non interit. perbitat pe-

reat. Non enim per diæreses nescio quas expediendus
versus: quod facit corrector Plautinarum fabularum,
qui Patrem meum audiendum non censet, quòd Cre-
ticos in Iamibum admittat. Sed de eo alias erit loquen-
di locus. Itaque Combito, præbito, perbito, rebito, im-
bito composita sunt è simplici Betere. Plautus Astraba,

Quæ nisi sic beteris, nimium is uægrandi gradus. Sed
error huius depravatæ scripturæ hinc manauit, quòd
inuitere pro imbitere scribebat, vt suprà admonuim⁹.
Quare apud Plautum Truculentio, vbi hodie legitur,

- quid tibi hanc, inquam, notio est,

N. iii.

Amicam meam? moriere ocyus si manu nixeris.

*Quid manu nixerim? castigandum est,
— moriere ocyus, si uiam inuiteris.*

G E. *Quid uiam inuiterim?* S T R. *Fac quod ius-
fi, mane. vbi etiam personas suo loco reddidimus.*

255. *Tarentilla Pacuuii.) Nam est & alia Næuuii.
Ex ea hæc adducit Isidorus:*

— quasi in foro pilæ

Ludens datatim dat se, & communem facit.

Alium tenet, aliij adniçtat, alibi manus

Est occupata: ast aliij percellit pedem.

Alij dat anulum expectandum de labris,

Alium inuocat, cùmque alio cantat: attamen

*Alijs dat digito literas — Qui versus, quia sunt non
aspernandi, præterire nolui, sed ideo adduxi, vt expli-
carem. Primū apud Isidorum male Ennius, pro Næ-
uius. Sed ex Festo nouimus quomodo nomen autoris
corrīgendū esset, ex qua fabula adduceretur. Quod ait
de meretrice, quæ omniū libidini se prostitueret, à lu-
su pilæ elegāter dixit, quòd datatim sese dederet. Arte-
midorus lib. 1, ἀρπασόν δὲ, καὶ σφᾶς εἰ φιλοργίας απερά-
τοις ομαγύσοι, πολλάκις δὲ γὰρ εἰς ἐτάρπες ἔρωτα. Εοικε γὰρ οὐδὲ-
εἰς τὸ ἀρπασόν ἐτάρπες, διὰ τὸ μυθαμῆ μύθειν, γὰρ τοῦτος πολ-
λοὺς φοιτᾷ.*

Alii adniçtat, Plautus Afinaria:

Neque illa ulli homini nutet, nictet, annuat.

Alii percellit pedem. Idem,

Neque isthæc ulli suo pede pedē homini premat.

Anulum spectandum. Idem,

spectandum ne cui anulum det, neque roget.

*Alium inuocat: in talorum iactu scilicet. Exempla sunt
in Afinaria, & in Cursulione. Dat digito literas. Ouid,*

Ee tacitam mensæ duxit in orbe notam. Propertius:

Aut mea cum digitis scripta silenda notas.

256. *Nec satis sarrire.) Satum. Acroteleutium Saturnii versus.*

257. *Ab serare, apperire.) Operire.*

258. *Producendum.) Procedendum, ex libro eruditissimi P. Victorii.*

I N S E P T I M V M L I B R V M.

1. *De quibus quæ experiero singulis tribus, tum de alteris totidem scribere, ac diuidere incipimus.) De quibus quæ ex prioribus, tum de alteris totidem scribere, ac, &c.*

2. *In ædificiis quod non videmus habere atrium πείσυλον. similitudinem & cubiculum adæquale, cum tamen, &c.) In ædificiis quid? non videmus atrium habere peristylij similitudinem, & cubiculum ædiculae, &c.*

I N O C T A V V M

1. *Quod dedit ira caput, neque dispendii facit hilum.) Admonuimus scribendum,*

Quod dedit illa, capit: neque dispendii facit hilum.

2. *Serperastræ.) Καμποτίγμα. Orpheus enumera-
rans crepundia Bacchi in infantum supellestile re-
censet illa:*

Κῶνος, ἡ ρόμβος, Ε πάγκια καμποτίγμα,

Μῆλα τε χρύσα καλὰ παρ' ἐπειδὼν λιγνφώνων, Citas

Clemens.

3. Surdum theatrum.) Κωφὸν θέατρον. Galenus ἀεὶ^{τόπιον} μεθόδῳ λόγῳ ἀ.

4. Quod in præteritis dicimus longum, luit, pluit.) Ennius:

Annuit sese mecum decernere bello. Alii annuuit duplii nū. Plaut.

Nam rus ut ibat, fortè ut multum pluuerat. sed tunc est à pluueo, vt annuuit ab annueo. Idem,

Certare abnueo metuo legionibus labem.

IN NONVM LIBRVM.

1. Hectoris natum de muro Troiano iactari.) Ex Andromacha Enniī,

Hæc omnia uidi inflammari,

Priamo ui uitam euitari:

Iouis aram sanguine turpari:

Hectoris natum de moero

Troiano iactari.— Sed magis puto ita scripsisse Ennium:

Hectorem curru quadrijugo raptarier,

Hectoris natum de moero iactarier. Otiosum enim Troiano: & est interpretamentum alicuius studiosi. Cittat autem Cicero primum membrum. Porrò similis conquestio in Ecuba: — quid petam

Præsidij? quid exsequar? quo nūc aut auxilio, aut fuga

Freti sim? arce et urbe sum orba: quò actedam? quò applicem?

Cui nec patriæ arce domi stat, fractæ et disiectæ iacet.

Fana flamma deflagrata, tostæ alti stante parietes. Videamus quid ex Euripide transtulerit, quid reieccrit: cœus mei.

Ἄς ἀμάρτιοι ποια γέννα;
ποια δὲ πόλις;
Φρεσθεὶς τερέσθεις, Φρεσθεὶς πάγδεις.
πίστις, οὐτε τάχη, οὐκέντα
σείχω; πεῖδ' οὐσῶ; ποδὸς; Ής θεᾶν,
οὐδεμίνων ἐπαφωγῆς; Addam & pro Coronide illa
non extare in Græco:

Sed non scripsisti, quis parentem, aut hospitem
Necasset: quo quis cruciatu perbiteret. Neque illa,
Heu me miseram, interij, pergunt lauere sanguen san-
guine. Nec illa,

Iuppiter tibi summe tandem male re gesta gratulor.

At illa sunt,

vide, hinc meæ, inquam, lacrumæ guttatum cadunt.

Talhybii verba,

— τινῶ περὶ δρόποις λέγων κακὰ
πέγω τὸ δὲ οὔμα — At illa quomodo?
Miserete anuis, date ferrum, qui
Me anima priuem — Hecuba apud Euripidem:
ημαῖς δὲ αἰγαῖς τερέσθεις πυρεῖν αὐχλέως
κείθετε μὴ φείδεσθε — Et cùm ad verbum transfer-
ret, satis negligenter illa tractabat: ut illa,

Hæc tu et si periorsè dices, facile Achiuos flexeris:
Namque opulenti cùloquuntur pariter, atque ignobiles:
Eadem dicta, eadēmque oratio æqua non æquè ualeat.

Concinnius puto:

Hæc tu et si impechè dixeris, flexis facili:
Ignobilium etenim, atque opinatum virum
Oratio indidem æqua non æquè ualeat. Euripides,
Τὸ δὲ αἴξιωμα, καὶ κακῷς λέγη, τὸ στὸν
Γείσες λόγος δρόπεκτ' αδοξουώτων ιών
Καὶ τῷ δοκουώτων αὐτὸς κατόπιν σέργει. Sed de his satis.

2. *Cascus, furus.*) *Surus* legendū, vt supra lib. vii.
Suro, lupo. Ennius,

— unus —

Surus surum ferret, emem defendere posset. Intelligit
 vallum, quod propterea alibi crebrisurum dixit. Autor
 Festus. à *suro* autem *σύρωεισκόν* Surculus.

HABEBAMVS & alia, quæ in hunc Autorem di-
 ci poterant. Sed, vt inquit Varro, vereor, ne plures sint
 futuri, qui, quòd nimium multa scripserim, re-
 prehendant, quām, quòd reliquerim quæ-
 dam, accusent. Itaque hīc mo-
 dum dicendi facio.

F I N I S.

VERBORVM ETYMOLO-

GIAE PERPERAM A' VARRO-

*ne traditæ, h̄ic veris suis originibus
redduntur, aut prætermissæ
explicantur.*

AEquor ab æquius, vt lœuor à lœuis. æquum, εἰκός. Do-

Aricè αἴρως. vt εὶ αἱ. εἴπε αἴρε.

Æuum ἀνώ· æuitas ætas, æuiterus æternus. hæc recte à Varrone.

Ambagio. am detritum ab ἀμφὶ. vt At, ab ἀταφ.

Ancile. ἀγκύλον. Anculare quoque pro ministrare, ἀπὸ τῆς ἀγκύλης ministratorio vase. Vide Athenæum.

Anfractum. Frago antiquum, vt tago, pago: est lentare, flectere ἀσθὴ τὸ φεύγειν, vnde φεύγειν. Quòd significaret lentare, vt Lentare remum Virgilio: & Lētare arcum Statio. ab eo φεύγειν, & φεύγειν dici cœptum pro ambire. Et Latitum priscum Fraxare, obire, circuire vigilias, à Frago: vt à Veho, vexo, Tago, taxo. Fraxatores ergo custodes circumientes vigilias. Nam sunt duo genera eorum, ιδρυμάτων, καὶ ἀστίπολην. Ab eadem origine Frequens, qui sæpius fraxaret vigilias, non à ferendo, vt Varro.

Angulus, ἀγκών.

Ar. Prius Asa, vt Papisius, Valesii. Asa, quæ postea ansa, vt tago, tango, pago, pango, mesa, mensa, resus, tensus. Ita dicta, quòd esset propriè Foculus, qui manu portabatur, vt ignitabulum: ἐγέρει.

Area. ἀλως. l, in r.

Arma, propriè sunt scuta, vt Tarpeia necata armis Sabinorum, id est scutis. & ancilia arma, id est scuta. Arma itaque ab armo, quia in eo gestarentur. Armis commissura brachiorum ab humeris. Itaque ab ἀρμός dicta.

Arrabon. ἀρραβών. Syriacē Arabon, ab arab, πέρηνδη.

Aruū ab Aro. vt paruū à parū. Larua à Lara. Seruus à Serus, ερός. à quo ἐειδος, & Eritudo Festo, & εἰρεπος Homero.

Arcerra. ab ad, & carrus. Id erit ad verbum, Epiredium, spuria & hybrida voce. Arcerra pro adcerra, vt aruenire, arcedere : aduenire, accedere. Nisi sit eadem origo cum Arcirma.

Arca : arcere est continere. ἀρκεῖν. vnde & Arcus. in fornice, & à similitudine τὸν ξύνοντα.

Angenora. Ita scribo, non Angerona. Angere, αἱχεῖν, cohibere. Angina αἱχόνη. Quòd ora digito angit, id est cohibet, Angenora.

Audio. Audes, pro Aures. Antiquum.

Aurora. αὔρα. vnde αἱχαυρον. αἱχαυρον κυρωσίτες, σλαβάδημοι φάσος ιοιζ. Apoll. sic Aurum, αὐρός. Nam remansit θυσαυρός. Festus quoque testatur vetus græcum esse.

Ausculto. Auses & Audes, & Aures dicebant veteres. Ausis ἄγες, Creticē, & Tarentinē αὐγές αὐθές. Auses.

Aueo. Purum putum Hebraicum. Quòd verò dicimus salutantes, Aue, Pœnū est. vt Pœnus ille apud Plautum. ΠΟΕ. Auo. M.I. Salutat. Ad verbum est, viue. Nunc verò Pœni dicunt ssalem aalech: vt Hebræi ssalom lecha.

Autumnus: prius Auctumnus ab Augeo. vt Farctor, Fartor: Sartor, Sartor: vnde sarcina. Auctor, Autor, vnde Autumo: Auoxilium ab Augeo, Auxilium. Auxilius nomen proprium, diminutivum Aullus, οφέλης: vt Paucxillus Paullus, Μικηλες. Taxillus Tallus, prænomen Sabinorum. Festus.

Atrium: puto αἱδρίον.

Affum, merum, prisca vox.

Balteus. Tusca vox. Charisius, Varro baltea dixit, & Tuscum vocabulum ait esse, Rerum humanarum lib. xvi. Vides inconstantiam Varronis.

Brasica. Ortulanum olus: ὁρσική. vt βασιλική, ὄμφαλος. Basilica, Umbilicus.

Bruma, à Brumo, Baccho. $\betaρόμως$ Brumus : quòd in id tempus inciderent, in quo festa erant Bacchi : Ouid. de alteris Liberalibus :

Acceptus Geniis illa December habet.

Cacabus, κάκυας.

Calamistrum, καλαμίς. In Varrone verò legendum: Calamistrum, quòd calfactum in cinere, qui capillus ornetur.

Calix, κύπελλος. Culigna, κυλίχη.

Canis, κύων, κυωδός.

Cano, Oscum. prius Casno.

Capitolium, ita vocabant, quam Græci ἄκρα. quòd esset κορυφὴ τῆς πόλεως. At fabula capitinis inuenti excogitata ad gentis nobilitatem. Capitoliū ergo Latina vox, ut Pergamum Phrygia.

Capra. Turrenum. Hesychius.

Camelus. Syriacè Gemal. At Hebraicè Gamal.

Caseus. Oscum. Casus apud Oscos erat παλαιός. Vnde **Cascus**, & **Casnar**. Caseus ergo lac vetustum & coactū, ac cōcretum. Inde Casies, Caries. Nisi sit à κέρυνοι. κέρυνος vocat Theophrastus quæ sunt vermiculata.

Carcer. κέρυχρος οἷ μανθραῖ.

Carere. κέρπω, ἐκερπον. Inde Carduus. & quod carminantium è manibus deteritur Latini Floccum, Græci ἀκαρπές vocant.

Cerno, κρίνω. vnde Crinis, crimen.

Campus. καμπός. Syracuseum.

Cēlum, κοῖλον.

Colles. κολῶναι.

Concinnē. συγκεκραμένας. Cinnus ὁ κυκεών.

Columbus. κολυμβος, κολυμβᾶν: à gestu, quem faciunt ex aues. Et columbaria in naui, per quæ videntur remi eminentes κολυμβᾶν.

Conus, κώνος.

Cibba. κινήσας, αὐτες. Alii malunt Cibila. sed tunc erit trāpositum.

Capio. Syriacè Cap.volam significat.

Crepum: Cnepum. οὐέ φας.

Crusta, à Corio, quasi Corusta . vt à fide , fidustum : ab ango; angustum: augeo, augustum: vncō, vngustū : verbustum, à veru. Caro verbuſta. Plaut.

Cruor, sanguis cōcretus, & cōgelatus. κρύος. Inde crudū. *Ceruuſ.* οὐεχός.

Circus. κίρκος, κρίκος. Etiam Circanea auis , ἡ κύκλῳ περιπλόκη. circumuaganea.

Cupedia. Caupedia: Claudus, clodus. Defraudare, defrudare. Laura, lura.

Cornu. οὐεχός. vt à κρέας carnem fecerunt . Nisi malis à Syriaco Qarna.

Cucumis. κυνώς. Inde Cucuma, quòd ventrem magnum habet.

Cura. Prius Coera. & coerare curare. Coera igitur πάρεξ τὸν κόρον, κοῖτε à satietate. hinc satagere , curare. vnde κοίτερος.

Cerno, πέκρινω. vnde Cernuus ὁ καπύλεψ. Festus & Isidorus volunt Cernuum esse genus calceamenti , decepti, vt puto illo Lucillii versu , Cernuus extemplo plantas cōuestit honestas. Is enim est gestus calceantium se . Addam & ex Seruio: Cernuus equus, inquit, qui cadit in faciem , quasi in eam partem, qua cernimus. Vnde & pueri, quos in ludis videmus , ea parte, qua cernunt stantes , cernui. vocantur : vt etiam Varro in libris Theatralibus docet. quod de cernuo equo scribit , est is, qui Græcè dicitur κατωμισῆς, ὁ δὲ τῷ ὦμῳ βόητῷ τῷ γλεῦ πίπων. De cernuis verò pueris, idem est cum illo , quod scribit Varro lib. i. de Vita po. Ro. Etiam pelles, inquit, bubulas oleo perfusas percurrebant, ibique cernuabant : à quo ille versus vetus est in carminibus Sibi Pastores ludos faciunt cernui Consualia.

Capis. καπίην.

Ceres. Cereo, creo.

Damnum. δαπάνη dapnum . vt ὑπνος sopnus . Deinde Damnum, somnus. Damnum est propriè τὸ αἰδάλωμα. Iuue-

Iauenal. Nulla uiri cura interea nec mentio fiet Damnorum. δα-
πανάν, καὶ αὐτωμάτων. Idem : εἰ multa crescit damnoſa papyro.
δαπανεῖ, δαπανώδης. Horat. Nos niſi damnoſe bibimus. οὐ γενῆ
ἀφεδῶς. Addam & Corollarium ex Suetonio de clar.
Grammat. Precia Grammaticorum tanta mercedeſque tam ma-
gnae, ut conſtet Lutatium Daphnidem. quem Lenaeus Meliſſus per no-
minis cauillationē πανὸς ἀγημα dicit, εἴ ει millib. nummūm Q. Ca-
tulo emptum, ac breui manumissum: ego lego δαπάνης ἀγημα, vel
potius δαπάνηα, vt ſit alluſum τοῦ τὸν δαφνίδην, vel
δαπανίδην.

Diana. prius Iana, vel, vt Pontificia Indigitamenta ha-
bebant Eiana, vnde etiam Deiana hodie in veteribus
monumentis viſitetur.

Dis. ζεὺς, οὐρανός, vnde Διός.

Dico, δέκιο.

Disco. δέω, δέπτιω. disco a in i, vt χάω, hio. χέσκω hisco.

Doceo. δοκέω. vnde δόγματα sapientum.

Elixum. lix aqua. vnde liquor: vt à Lax, laqueus, lacio,
inde lacero & lacinia. niſi à λακίδες.

Falces. Syriacum Palea.

Fallax. φύλιξ. Fallo φυλέω. à φάλλω φαλῶ, ἔφυλλα. Apol-
lon. lib. III.

Fama. φήμη. φαμά.

Fari. φάω. vnde φημί.

Fatius. etiam antiquis φασός, à φα'σκω.

Fatuus. φατῆς. & Vates.

Fauo. ostendo benevolentiam. φαύω. vnde πφαύσκω.
& Faustus φαυτός.

Februū. vel à Feruendo, vnde & Febris. quòd, quæ de-
ferbuerunt, pura ſunt. vel à φοίβες, φοιβερός. vt à φόβος
φοβερός.

Fermé. ἄρμοι. Vel à ferè, fermé: vt Gero, Germen.

Ficedulae, miliariae. σικιλίδες, κεγχίδες.

Fiscina. fiscus ὁξύχοινος. Etiam aluta. ſed tunc puto à φά-
O.i.

σκος, vnde *φασκώλιον*, Pasceolus. *φάσκος* fiscus, vt *χάσκων* hisco. *δάπτω*, disco.

Flexum. φλεκτόν. vstulata enim prava fiunt. Etiam à φλέζω, flagro. vnde Flagrum. vnde Horat. -urere flagris.

Formido. Formus sudans, calidus. sudare solent non nulli tremore. vt à graui, grauido : à rauco, raucido : sic à formo, formido.

Forum. quod foras. Foras à θύελλῃ, & foris θύελλη. vt θύρα, φύρα, fera. θεῖον, vnde θεῖον, fio, suffio. θυμαῖον fumigare. γείνος funis. Antiquitus ffœnis, vt σφέγχος ffungus, σφερδόν ffunda. postea s, periit. inde fœnire, nunc finire χοίνῳ μετεῖσαι.

Frater. φρεστός. Cōfratres vocant vulgò τις συμφερόποεξ.

Fremo. βρέμω.

Fruges. φρύγω. Et torrere parant flammis, & frangere saxo.

Fritinire. φρίττω, φευπνύω. est titilationē corporis p̄x se ferre. Aliter frigere, ab eadem origine. Varro: Commutari mentes, frigi animos eorum. φειωσιν. Afranius Privigno: Occasione certa mulier innuat

In collum, plorat, orat: occurrit nepos

Pausillus: neptis porro de lecto frigit.

Fordæ. φορεσθεῖς.

Flora. χλωεῖς. vt Flos, χλόος.

Galea. γαλέη. vt καρέη, ixil, δέη, λυκέη, &c.

Gallus. γάλλη τὸ κάλλος. καίλλος pala Galli gallinacei.

Gaudium. γαῦδος. priscum. vt à πλαδός, vnde πλαδερός, plaudus. à πλατύς Plautus. à κλεῖς κλεδός Dor. κλᾶδος Claudio. Niſi sit, vt κλείω claudio, sic à γάιω Gaudeo. κύδει γάιcos.

Gemo. γέμgo. plenus sū. Gemit imposito sub pondere Cymba. & γέμας, πλήρωμα τός. vt contrà στένω gemo, & angustus sū.

Græcostasis. Græcorum statio. vt Fregellæ Fregellanorū.

Festus. Sic apud Martialem :

Bis vicine nepos: nam tu quoque proxima Flora

Incolis, & veteres tu quoque Ficelias.

Ibi Ficeliae est statio Ficuleatum. Neque quicquam mutantum est, quod putat Domitius.

Hillum. Hir est minutum illud cœcum in media volas. Ab eo ιωκοεισκόν Hillum. Cūm vellent ostendere paruum modum rei, puta aquæ, aut similiū, ne hillum quidem, dicebant, ostendentes volam manus.

Honor. veteres Onos scribebant. Est à prisco ὄν, vnde ὀνίμη, vt ab ὄνη factum ὄντα. At onus verisimile esse ab ea origine, vnde fluxit ὄνος Græcorum, qui ab aliquâ ratione ærumnosum illud animal ita vocarint.

Horreum. quod ωργία omnes fructus, & atq; adeò pruentum omnem ita vocarent. Galen.

Humus, χαμά. Humilis χαμαλός, vnde χαμαλός, vt χεῖ, vnde χθεῖ, Hesi, postea heri. χεῖ vt ωργί, χ in h. vt χάω hio, &c.

Infilare, infilare, amicire. Filameum, pōst Flameum, amiculum, &c.

Interamna, διπόται μος πόλις, vt διθέλασσος κόενδος. Bimaris que Corinthi. Horat. δύναμος γαμμαλίσσιον τὸ δύναμης. Hesych. Bipatens pugillar, Auson.

Irpiçes, αρπιζ, ἥσ. Euripid. Cyclope.

Irundo. εἴρυα. vel vt verū fatear, quod veteribus helundō, à χελιδώ. χ in h. vt suprā. Et ea est vera etymologia.

Iurgo. declinatum à Ius : vt à per, pergo : tero, tergo : mare, mergo, τὸ καταπονέω. Sic à μερός, murgiso. corso, corgo. κυρόθ, κυρότερ. Sic à λαῦρος. vnde Lura, largus : à παῦρος, parcus. σπείρω, spargo. susum, surgo.

Larus. λάρυνξ.

Læsus. λαζος. Ita vocabant, qui cum corona publicè visulabant. λαζος, λαζηος. Deinde ληνος, vnde λήτηξ.

Lautolæ, Latinæ, quæ Græci λατρα. Nam balneum Græcum est. Dicebantur & Albulæ. Lautolæ autem vocatus illi locus Romæ ab ea fabula, quam narrat Janus apud Ouidium : sūmque repentinae eiacylatus aquas, &c.

Lignum, à lego : vt à te go, tignū: rego, regnum : μέγας, magnus : στήω, στεγών. στίχω, signum, amissot. παχὺς pinguis, λείχω, linguo, & lingua: ἔχεις anguis: δάσυς, densus.

Locus. λέχω iaceo, antiquum, vnde λέλοχα, λόχος, vbi quis situs est.

Loqui. λόγεις.

Lupercus. cognomen Fauni, λυκεῖος.

Lucumo. Tuſcum, & tamen origo Græca. Nam in Latio Lucumones ii sunt, qui in Arcadia λυκάονες.

Luſtrum. vt fluſtrum, malacia maris.

Lucrum : à luo . Nisi sit eadē origo cum Lucare. Quod lucrum captabatur è lucis vocabant Lucar : sicut quod ex sacrorum ærufcationibus, Extar.

Lutra, λύτρης, vnde & λυθρίς, eadem.

Lux. λύκη. vnde λυκόφῶς.

Ligo. λίγξ. ἐργαλεῖον ή. vel quòd terra λίγξ . Clemens Alexandr.

Malua. μαλάχη. Maloach Syriacum.

Macer. μακρός. quòd macri longi sint: vt tenuis ὁδὸς τείνει.

Mars. Sabinum.

Mendum. à minus, vt à manus mando παρεγκώ. à Mendō Mendicus: cui deest aliquid : nam mendum propriè defectus. Itaque qui minus, quām opus est, dicit, is veritatem imminuit, diciturque mendax. Sic Mendicum vocabant, minus velum, quod in prora ponitur. Græcè ὁ αὐλέμον. Aliter τέρθορ. Et locus, vbi proreta speculator scopulos in mari, dicitur περθωτήρ. Statius in Propemphlico, Sint, quibus exploret rupes grauis arte Molortus. ἀναμφισβίτως lego,

Sint, quibus exploret rupes maris artemo Locrus.

Locrum vocat, quia Locrenses Opuntii, populi maritimi, nauticæ rei periti fuerunt. At nescio quid nugati sunt nonnulli de molortho, tāquam μόλορθοι esset perpendicularum. Et vt puto, qui hoc annotarunt in Lexicis

suis, & Thesauris, hunc locum Statii autorem videntur habuisse. nam in nullo veterum extat, quod sciam.

Mens. vt à γέρος, gens, à φάρος pars: sic à μήνος, mens.

Mereo. μειρώ. quod distribuitur merces.

Metuo. μέτω antiquum, vnde μέμοδα, μέθος. sic à πέπω obsoleto, peto nostrum. à quo πέπω, πόθος. sic antiquū δέλω, vnde δέλεαφ peperit δέλολα, δόλος, Dolus. Sic etiam μέδω, vnde μέδιμνος. μέμοδα, μόδος, modus. Inde Modius. A Syriaco Mad, & Madad.

Mitra, Syriacum, θάρημα Græcum, Vitta Latinum, idē significant in sua lingua, nempe vinculum.

Minerua. prius Menerua. Meneruare erat monere. Vnde promeneruat, monet in Saliari carmine. Menere est monere: & meniscor. vt apo apiscor: fruor, fruiscor. à quo composita comminisci, reminisci.

Moneo. prius meneo.

Moereo. à μοίχε. quod pro dolore τροπικῶς sumitur.

Murus. prius moerus, à μοίχε. quod quisque pro parte sua eos seruaret. Hoc docet Lucill. cùm ait, Moenu' tamen fungi, ac moeros seruare potessint. Itē ad significat & Moenia, quod partes officii cuiusque significat, quasi Moeria dicta. postea munia, oe in u. vt poenire, punire. vt φοῖλος, pubes. ἔγω ἔοιδα, vnde ἔωδε factum, vt ab ἔνος ἔοικα. ab illo ἔοιδα igitur, oitor & oisus: vtor, vsus. vt μοῖσα, μῆσα, πύ-
μοῖσα, πύμησα, &c. Multa. oscum. desinat ineptire Varro. à quo multus: quod numerando multa aestimaretur. & multare in auctionibus, τὸ πλιντεράζεν. Plaut. Sticho: Quād multas tecum miserias multauerim.

Murmuro. μυρμύρω.

Narro. Antiquitus Gnaro, à gnarus. vnde Gnarigo apud Festum, & Dignorare apud eundem. Omnia ὁδη τὸ γνωεῖσην. sic Gnascor, & Gnatus, ὁδη τὸ γενάω, γενάσκω. vt à γνώω, γνώσκω, gnosco, gnotus.

Neptunus. Tuscum, vt Volcanus.

None. vt à Nouē, Nonus: sic à nouo Nonæ: vt νεούνια
O. iii.

Græcorum. Et Chadas Hebræorum, id est nouus.

Nuncius. planè Syracusana vox. vt ab ἐντος, οὐγκία, sic
ἀνέος, νούγκιος Siculi declinarunt.

Nuz. Syriacum Lux. vt Lympna, Nympha.

Ocrea. ὄκρυστις.

Odor. ὄλω, ὄδωδε, odor. vt φρέσχω, considero, πρόφερδε,
φρέστων. prudens. Ab eadem mente olere, dīnl: vt da-
crum, lacruma: ἀδακτυς alacer.

Olus, oleo cresco. quòd translata in ortū, ex agrestibus
cultu fiunt. quare ab eo dicta λάχανα, καρδιά πλαχαίνει.

Ops Dea. ὄπις. Hesych. vel ὄπις, vnde ὄπιζεθαι, venera-
ti, colere: sicut venerari à Venere.

Opto, propriè est eligere, considerare: vt, pars optare lo-
cum: eligere. Et Optio electus, ab ὄπιω Græco, video con-
sidero. opus verò est ab ἐπω facio, administrō. vnde di-
os, qui aliquid facit, administrat.

Orijens. ὄρω, orior. vnde ὄρυμα.

Pala. prius paxilla. vt axilla, ala, paxillus, palus, pistil-
lus, pilus.

Palatum φαλαῖτον. Ita vocabant summa iuga veteres
Latini, & Græci. vnde Falæ, & Falantum Hetruscis erat
cælum.

Palus. forsitan à πηλός.

Passo. Varro nescio quid nugatur. Alii à βόσκω. non
malè. Ego à πάω πάσκω. vnde etiam πῶ, Grex.

Panis. Vocabulum magnæ Græciae. Athen.

Pater. quòd per eum pateat semen. απλον διπλον
quæ inuidia est deducere à πατέρ;

Pauo. ταώς τάφος Æolicè. Pauo. t, in p, vt σάχυς, spica: &
ἄγριος, oscè, pis. πίτ. & pitpit, quicquid. τέσταρες, πίσταρες,
πίπταρες. Oscè petora, vnde petoritum, quatuor rotarum.
Latinī p, in q, aut c. pit, quid. pitpit, quicquid. petora
quatuor. πέμπτη, pro πέμπτη, quinque. πόνος, quotus. ἐπιμέτη,
sequor. ἵππος, equus. λίπω, liquo, vnde linquo, & con-

trà : vt λύκος, lupus.

Pauper, à παρός. prima reduplicata. vt populus, à πολὺς. susurrus, à σύρος, vnde σύεγξ. Cacula, à cala, ligno. Lucill. Scinde puer calum, vt caleas. Propero, à πρῶ. Nisi sit ωρηπρῶ, aut ωρηπρῶμα: aut potius à ωρηωρῆ, quæ reduplicatio notat celeritatē. Sic à Curuus, cucurbita. à tor Syriaco, & Pœnico, turtur. à far, furfur. Mars, Mamers.

Pauor. φόβος. vnde πειστέα, φάγεαθός, ωδὴ τὸ φοβεῖδαι.

Pecunia, à pecu, quod omnis veterum substantia in pecuaria. Sic Græci ωέλατα à prouentu. ωέλασις Homer, prouentus: quod eorum copia in pecu.

Pecudes. ποκάδες.

Peluis. πέλυς. vt parum, paruus, &c.

Perdix, ωδὴ τὸ πέρδην. Eum enim sonum edit. vnde & κακαεῖδη quoque dicitur. & κάκην fœtor: vnde Cacare. Hebrei Quoré, id est οὐκτής. quod vocet pullos.

Peregrinus. peregrè. & Et peragrare, περιδημεῖν.

Pistor, à pinsendo. Pinsere, vel, vt veteres dicebant, pifere, πίσσειν. T perit, vt πέρνη, perna. πίγνος, Εolicè πίενος, à πίεγνος, penna. sic πινόρ, ὁ λιῶν, amittit τ, à πίσσειν. A quo πινήν τάρδος in Euangelio, nardus expressa, & contusa in liquorem, & vnguentum: quod spicatum dicebatur, si ex spica exprimeret: foliatum, si ex foliis. At mea me libram foliati poscat amica.

Plaustrum. à palando, quod extendere significat: quasi palastrum: vt planctæ, quæ prius palancæ. palancæ, seu palagæ, vt id quoque explicemus, sunt, quas Græci φάλαγγας vocant, quibus subducuntur naues. Varro de vita po. Ro. lib. i i i. Cūm Pœnus obuiam venisset nostris, & quosdā cepisset crudelissimè, pro palangis, carinis subiecerat. relatū id ab Appiano in Libycis: Τις αἰχμαλώπεις ἡμῶν, Τις μὴ εἰς τάφροις ἡ πολυμοὶς ἐμβάλοντες, ὡς γε φύραις ἐπέβανον. Τις δὲ Τις ἐλέφασιν ἵπτεσαν. Et in Annibale, εἴ δὲ οἱ Τις ἡργῆς αἴπει. καὶ Τις στόμασι τὸν ποταμὸν ἐγεφύρε, καὶ ἐπέρει.

Poena, πεινή. à πόνος. vt πνέος πνοιή. χλόος, χλόν. μόρος, μοῖ-

ex, &c.

Perna. πέρνη.

Porca. Nonnulli à οὐρανῷ. a, in o. vt porrus, à πάρρος antiquo, ex quo πάρος, & οὐρανός. vt πόρρω, πόρσω, οὐράνω. à quo porro, & prorsus, vt prorsi limites. Et prorsa oratio, deinde Prosa, vt rursum, rusum : sursum, susum: prorsum, prosum. Afranius.

Præmium. à præ, & emo, accipio. demo contrarium accipio. Inde præmiatores, serui publici, qui præbibant Flaminem Dialem, dicti à præmio. Ita legendum apud Festum, non preciamitatores. Apud Nonium legendum, Præmiatores, nocturni præcones. Nouius Anagrypnuntibus:

Nam in scena vos nocturnos cœpit præmiatores tollere. Dicebantur & Preciæ, à precio: vt Præmiatores à præmio. Virga autem, qua summouebant turbam, dicebatur Commatulum.

Pratum: Doricè οὐρανός, à οὐρανῷ.

Precium, à procando. Procare à φέρειν φρονός, vnde φερεῖν.

Pecto. πέκτω, πέκτω. vt πέκτω, τέκτω. πλέκτω, πλέκτω, plecto.

Proserpina. prius Preserpina à φερεφόνη. Nam ferè quæ in o nunc dicimus, per e enuntiabant.

Rapum, ῥάπυς. inde ῥάφανος.

Raudus, & raudis virga, n̄ ῥάβδος eadem origine.

Rete. Rete τὰ φωπήια, quæ impediunt eentes, aut quæ sunt in fluuiis. Ita τὸ δίκτυον, quia implicat, quæ in eo incidunt.

Rica. ρέκος, ρέικος. Ricinum.

Robigo. Quia coloris robi. Robū τὸ πυρόν vocabant, seu rutilum.

Rura. ἀρπεξ. ἀμέλγω, mulgeo.

Saturnus. Tuscum, vel Syriacum. Aut σάτυρος. Aut vt à λιγυρὸς, λιγυεῖνος: sic σάτυρος, σατυεῖνος, Saturnus. vt Voltrenus, Voltturnus. Quemadmodum Alumento, Catamitus, Melo, Polluces, corruperunt ex Laomedonte, Ganymede, Nilo, Polydeuces.

Sancus. sacer, sanguis, saxum, Tusca.

Scutum. σκύτος. ex corio enim.

Seculum. à sequendo. Est enim series temporum. vt tegula, à tego: Regula à rego.

Simpulum. Syriacum.

Signum. σημεῖον, τι periit, vt πλέρη perna, πλιστόν, pinso, πλιστόν pistor. Vt ergo à πλιστόν pugna: sic à σημεῖον signum.

Sirpo. à sero, id est prehendo. vt à saro antiquo (quod à σάρπω) sarpo: vnde sarmenta.

Sinus. vas. Sin Syriacum. vnde fecerunt Siseneth.

Sponte & spondeo: à σπουδή. Nam quod per sacrificia firmaretur, erat σπουδή. ab ea mente sponte. Nam id non inuiti facere debemus. Vnde etiam Hebræis Nedibath oblatio ἐκάστος. Sponte igitur à σπουδή, id est libatio. Et liber ab eadem caussa. Nam λοιεῖν, libatio. vnde olim liber, vel ioeber dicebatur. Festus.

Spica. σάχυς. Αἰolicè σάχυς. vt σάχον, σάχθον, spatium. vt contrā σπουδή, studium.

Taurus. Ταῦρος. Sed Græci à Syris Thor, & Thaur: quod Hebræi sor.

Termentarium. ita vocarunt linteum ποδηνεκές. Nam veste ποδηνεκή & talarem Græci vocant τερμιόνεκα.

Termini. τέρμονες. termini, terminis.

Templum. τέμπλος.

Tera. δάχε. vt δάσ, δᾶδα. teda. δάσκια, tesca. & in e, vt δᾶηρ, deuir: nunc leuir.

Tutulus. prius Titulus, ιπποκοειτικῶς à Titus. Υπὸς à Τίτω, defendo, honoro.

Torus. quicquid rotundum. τείρω, περῶ, τέτερος, πόρος. vnde πορθύω, περθύμαται. Et Τέρνος. Inde torqueo. Inde Τέρμος, vt à φέρω, φορμός. à κείρω, κορμός. à μοίχε, μορμόφ.

Trabes. πράφηξ. Lycophron. tamen Ennius trafax, vel, vt est apud Festum trifax dicit, pro trabe, sude, vel coto;

Vt permaceret paries percussu trifaci.

Tremo. πρέμψω.

Turris. τύρρις, τύρσις. à Syriaco Tur. Id ab Hebreo tzur.

Tubi. τύποι. quòd caui.

Turma. τέρμος. rotunditas. vt cohors: quia cohortes vili-
taticæ rotundæ. Vide Torus.

Vallum. ἕπτοεισικῶς à vanno.

Vellera. σέμιματα, à velando.

Vestis. ἐετον. vnde εωδίς.

Venilia. à veniendo. vt εἰλήθυα ωδὴ πληθεῖν. Sed diuer-
sæ sunt Dex.

Vdus. ὑδωρ. vdor.

Venari scrutari venas. Venæ īves. Venatur, qui scruta-
tur & indagat aliquid.

Video. εἰσέω.

Via. οἴα. Apollon.

Vinum. οἶνος. vt οἴα via. οἶνος Hebraicum.

Vigil. αγαλός. vnde αγαλιάω. a in i. χάω hio, &c.

Vitis. quia lenta. vice. flesto, ligo. à ui. magna vi flexa
domatur In burim.

Vibices. Ἐυκρες, σιμάρι. Hesych.

Viola. ἕπτοεισικῶς. nam ab ἥρ.

Vetus. βετής. βῆ intendit.

Vis. ίς, alii à βία.

Vligo. detritum ex vdiligo. vt à vitia, vitiligo.

Vmbilicus. ὄμφαλικός, vt, παρικά pædicare. βασιλική Basí-
lica. πρασινὴ brasica.

Volcanus. Tuscum.

Volo. Græcum.

Vrbs. Vrbare & orbare, est circulo circunscribere, ὁρ-
γεῖφεν. vnde vrbs, & orbis. orbare seu vrbare Galli di-
cunt cerner, quasi circinare. ab eo Seneca in Oedipo o-
culos vocat orbes, vt Sophocles, quem sequitur, κύκλους.
Et qui eos amisit, dicitur orbus, nisi sit antiquum ὄρφος,
ex quo ὄρφαρός.

NOMENCLATVRA AV-

TORVM QVI IN HIS CONIE-

*Etaneis aut emendantur, aut
illustrantur.*

A eschilus. 134.	Dionysius Halicarn. 31.
A franius. 15. 74. 106.	Dioscorides. 180.
Alcman. 135.	Donatus. 45.
Alexis. 192. 197. 198.	Ennius. 5. & ibidem. 7. 17.
23. 24. 25. 70. 85. 96. 103.
109. 110. 118. 120. 128. 129.
Apollonius. 102. 173.	134. 140. ibid. 148. 150. 151.
156. 157. 176. 177. 190. 191.
202. ibid. 204.
Aristophanes. 151.	Epicharmus. 23.
Aristoteles. 193.	Euripides. 5. 6. 109. 110. 111.
120. 121. 137. 139. 177. 198.
202. 203.
Athenæus. 77. 162.	
Attius. 1. 72. 102. 104. 113.
120. 121. 123. ibidem 128.
130. 160. 161. 178. 182. 183.
194. ibid.	Fabius Pictor. 91.
Ausonius. 179.	Festus. 18. 20. 28. 84. 85. 91.
105. 110. 172. 181. 186. 187.
197. 198. ibid. 199.
Callimachus. 41.	Galenus. 202.
Cato. 33. 88. Origin. 180.	Gellius. 63. 66. 69.
Catullus. 10. 59. 68. 130. 162.
166. ibid. 181.	Hegeſander. 2.
Cæcilius Statius. 115. 176.
195. 199.	Hephæſtian. 28.
Censoriæ tabulæ. III.	Hesychius. 6.
Censorinus. 28. (ibid.	Homer ⁹ . 184. 185. ibid. ibid.
191. ibid.
Cicero. 70. 73. 110. 123. 126.	
Clemens Alexādrinus. 19.	
Cor. Tacitus. 144.	
Diodorus. 78.	
Diomedes. 185. 187. 188. 195.	

- Horatius. 65. 131.
 Iuuenalis. 53. 185.
 Lex flaminis Dialis. 198.
 Lex Numæ Regis. 59.
 Licinius Imbrex Comicus.
 34.
 Liuius Andronicus. 56.
 Lucillius. 2. 22. 41. 62. 153.
 154. 158. 166. 186. 192.
 Lucretius. 31.
 Lycophron. 45.
 Macrobius. 22. 147.
 Manlius vetustiss. poeta.
 Martius Vates. 20.
 Martius poeta. 184. 185. ibi-
 dem. ibid.
 Menander. 36. 196.
 Næuius. 36. 118. 139. 151. 158.
 196.
 Nicander. 102.
 Nigidius Figulus. 183.
 Nonius. 1. 5. 36. 40. 41. 142.
 143. 148. 157. 174. 186. 195.
 ibid.
 Nouius Atellanarius. 173.
 Ouidius. 27. 32. 64. 94.
 Orpheus. 201.
 Pacuuius. 12. 30. 118. 127. 131.
 136. 137. 182. 194. 197. 200
 Papinius Statius. 189.
 Pausanias. 85.
 Persius. 24. 35.
 Plautus. 42. 43. 46. 48. 59.
 62. 65. 68. 69. 73. 77. 79. 81.
 84. 107. 155. 159. 163. ibid.
 164. 165. ibid. 166. ibidem
 167. 172. ibid. ibid. 178. 181.
 188. 199. ibid. 200. ibid.
 Plinius. 15. 50.
 Plutarchus. 11. 75. 101.
 Pollux. 65. 77. 78.
 Pomponius Atellanarius.
 10. 21.
 Priscianus. 184. 185.
 Prouerbium explicatū. 145.
 Seneca. 11. 98.
 Serenus. 188.
 Sophocles. 85. 122. 123. 130.
 Stobæus. 81.
 Strabo. 170.
 Sudas monachus. 71. 80.
 Sulpitius. 13.
 Terentius. 63.
 Terentianus Maurus. 81.
 Tertullianus. 171.
 Theocritus. 68. 73.
 Theophrastus. 50.
 Titinius. 58. 188.
 Turpilius. 87. 197.
 Varro apud Grammaticos
 8. 18. 25. 26. 37. ibid. 40. 55.

61.63.74.75.76.78.83.86 Vet^o carmē explanatū 146.
 94.ibid.100.142.143.145 Virgilius.17.78.
 148.154.159.ibid.172.174 Vlpianus Iuriscons.162.
 194.196.198. Vitruuius.194.

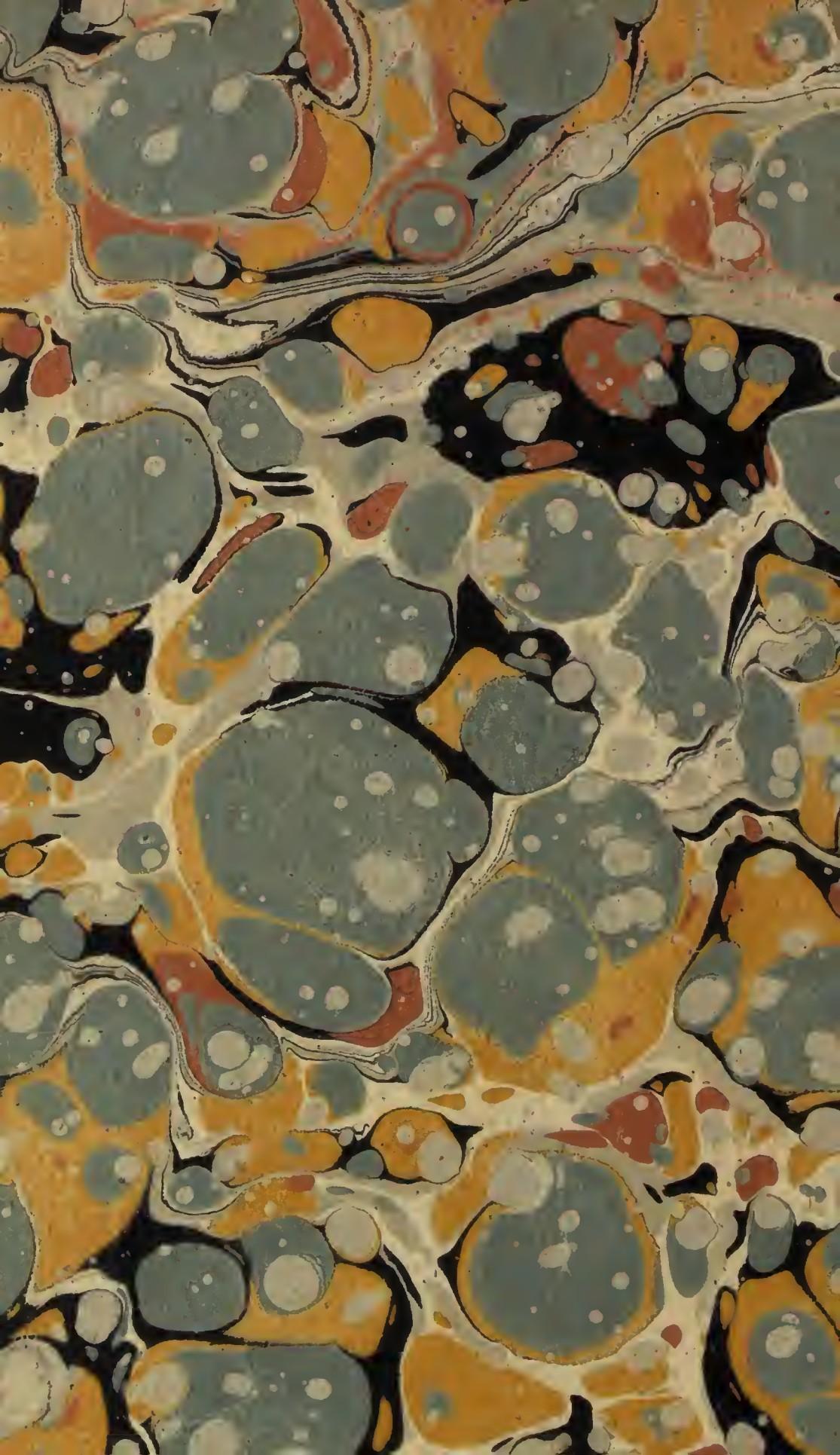
Vetus Poeta innominatus.

98.109.131.139.192. Xenophon.80.

F I N I S.

EXCVDEBAT ROBERTVS STE-
 PHANVS TYPOGRAPHVS
 REGIVS, LVTETIÆ PA-
 RISIORM, X. CAL.
 SEPTEMB. ANNO
 M. D. LXV.

FOR USE IN THE
LIBRARY ONLY.

